

<u>Oznámení č.</u>	Obsah	Strana
	I <i>Usnesení, doporučení a stanoviska</i>	
	USNESENÍ	
	Evropský hospodářský a sociální výbor	
	436. plenární zasedání ve dnech 30. a 31. května 2007	
2007/C 256/01	Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Příspěvek k zasedání Evropské rady ve dnech 21. a 22. června 2007 – Plán pro ústavu	1
	III <i>Přípravné akty</i>	
	EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR	
	437. plenární zasedání ve dnech 11. a 12. července 2007	
2007/C 256/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví KOM(2005) 276 v konečném znění – 2005/0127 (COD)	3
2007/C 256/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Potenciál podniků, zejména malých a středních podniků (Lisabonská strategie)	8
2007/C 256/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Investice do znalostí a inovace (Lisabonská strategie)	17
2007/C 256/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Zelené knize o přezkumu spotřebitelského acquis KOM(2006) 744 v konečném znění	27

<u>Oznámení č.</u>	Obsah (pokračování)	Strana
2007/C 256/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady týkající se zpětných zrcátek kolových zemědělských a lesnických traktorů (kodifikované znění) KOM(2007) 236 v konečném znění – 2007/0081 (COD)	31
2007/C 256/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Definování energetické politiky pro Evropu (Lisabonská strategie)	31
2007/C 256/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k — návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o interoperabilitě železničního systému Společenství (kodifikované znění) — návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 881/2004 o zřízení Evropské agentury pro železnice — návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2004/49/ES o bezpečnosti železnic Společenství KOM(2006) 783 v konečném znění – 2006/0273 (COD) — KOM(2006) 785 v konečném znění – 2006/0274 (COD) — KOM(2006) 784 v konečném znění – 2006/0272 (COD)	39
2007/C 256/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o pozemní přepravě nebezpečných věcí KOM(2006) 852 v konečném znění	44
2007/C 256/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zelená kniha o aplikacích družicové navigace KOM(2006) 769 v konečném znění	47
2007/C 256/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Jaderný ukázkový program, předložen podle čl. 40 Smlouvy o Euratomu ke stanovisku Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru KOM(2006) 844 v konečném znění	51
2007/C 256/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 954/79 o ratifikaci Úmluvy OSN o Kodexu jednání liniových konferencí členskými státy nebo o přistoupení členských států k této úmluvě KOM(2006) 869 v konečném znění – 2006/0308 (COD)	62
2007/C 256/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Identifikace na základě rádiové frekvence (RFID)	66
2007/C 256/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Galileo na rozcestí: provádění evropských programů GNSS KOM(2007) 261 v konečném znění	73
2007/C 256/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dvouletá zpráva o pokroku strategie EU pro udržitelný rozvoj	76
2007/C 256/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice přípravků na ochranu rostlin KOM(2006) 778 v konečném znění – 2006/0258 (COD)	86
2007/C 256/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Inovace – dopad na průmyslové změny a role EIB	88
2007/C 256/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny (Lisabonská strategie)	93
2007/C 256/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života	102

2007/C 256/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Koncept flexicurity (rozměr vnitřní flexibility – kolektivní vyjednávání a úloha sociálního dialogu jako nástroje pro regulaci a reformu trhů práce)	108
2007/C 256/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – Úloha občanské společnosti, sociálních partnerů a regionálních a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů	114
2007/C 256/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdraví a migrace	123
2007/C 256/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Euroregiony	131
2007/C 256/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vztahy EU-Střední Amerika	138
2007/C 256/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora podnikání žen v evropsko-středomořském regionu	144

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

436. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 30. A 31. KVĚTNA 2007

Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Příspěvek k zasedání Evropské rady ve dnech 21. a 22. června 2007 – Plán pro ústavu

(2007/C 256/01)

Předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru se rozhodlo, že na schůzi dne 29. května 2007 předloží plénu usnesení o plánu pro ústavu jakožto příspěvek k zasedání Evropské rady ve dnech 21. a 22. června 2007.

Na plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 30. a 31. května 2007 (jednání ze dne 30. května 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 171 hlasem pro, 18 hlasů bylo proti a 16 členů se zdrželo hlasování.

1. EHSV důrazně podporuje svá stanoviska k ústavní smlouvě ze dne 24. září 2003 ⁽¹⁾, ze dne 28. října 2004 ⁽²⁾ a ze dne 17. května 2006 ⁽³⁾, jakož i své rozhodnutí ze 14. března 2007 k 50. výročí podepsání Římských smluv ⁽⁴⁾. Ve všech těchto stanoviscích se EHSV bezvýhradně postavil za konvenční metodu i za příslušný výsledek.

2. EHSV i nadále podporuje tuto ústavní smlouvu, která se zásadně a pozitivně liší od všech institucionálních dokumentů, jež byly doposud na nejrůznějších mezivládních konferencích sepsány pro účely revize Římských smluv: vznikla za účasti vnitrostátních i evropských poslanců, systematicky shrnuje v jednom textu veškeré politicko-institucionální úpravy od založení Evropských společenství, zahrnuje ustanovení o nezbytných institucionálních a procedurálních reformách rozhodovacího systému Evropské unie, popisuje cíle, které má unie sledovat, uvádí hodnoty, na kterých má stavět své politiky, a kodifikuje základní práva, která musí respektovat a bránit.

3. To vše bylo důvodem toho, proč byl návrh konventu pojmenován Smlouva o ústavě pro Evropu. Na základě četných

nedorozumění v některých členských státech však narazilo označení „ústava“ na odpor. EHSV nemá námitek, aby smlouva dostala jiný název. Obsah je důležitější než název.

4. Pro EHSV jakožto institucionální zastoupení organizované občanské společnosti jsou směrodatné pro trvalou podporu ústavní smlouvy následující důvody, přispívající k posílení demokratické legitimacy Unie:

— růst pravomoci Evropského parlamentu daný rozšířením procedury spolurozhodování na nové oblasti;

— vyšší míra zapojení vnitrostátních parlamentů do činnosti Evropské unie tím, že se jim přiznává právo kontrolovat dodržování zásady subsidiarity;

— zvýšení transparentnosti jednání Rady Evropské unie;

— posílení úlohy nezávislého sociálního dialogu a uznání sociálních partnerů jako aktérů evropské integrace;

⁽¹⁾ Stanovisko pro mezivládní konferenci (CESE 1171/2003) (Úř. věst. C 10, 14.1.2004).

⁽²⁾ Stanovisko ke Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu (Úř. věst. C 120, 20.5.2005).

⁽³⁾ Stanovisko ze dne 17. května 2006 Příspěvek k zasedání Evropské rady ve dnech 15. a 16. června 2006 – Období pro úvahu (Úř. věst. C 195, 18.8.2006).

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 161, 13.7.2007.

— uznání významu participativní demokracie zejména tím, že evropské instituce budou mít povinnost vést transparentní a pravidelný dialog s organizacemi občanské společnosti a s občany Unie;

— zavedení práva iniciativy občanů Unie ve stejném duchu.

5. EHSV připomíná, že hlavy států nebo vlád všech členských států, sjednocení v Evropské radě, s ústavní smlouvou souhlasili a 29. října 2004 ho v Římě slavnostně podepsali. V mezičase ústavní smlouvu ratifikovala také dvoutřetinová většina členských států, jejíž počet obyvatel představuje výraznou většinu občanů Evropské unie. EHSV proto trvá na tom, aby ústavní smlouva zůstala základem pro další jednání o řešení současné krize.

6. EHSV podporuje německé předsednictví v jeho záměru předložit u příležitosti zasedání Evropské rady ve dnech 21. a 22. června tohoto roku plán další činnosti k řešení krize a vítá, že v Berlínském prohlášení z 25. března 2007 jsou jako vstup nové smlouvy v platnost stanoveny evropské volby v roce 2009.

7. To znamená, že do konce roku 2007 musí krátká mezivládní konference schválit změny tohoto návrhu, které jsou nezbytné pro nastolení konsensu. V souladu s tím bude muset mandát této mezivládní konference přesně uvést oněch několik ustanovení, o kterých lze znovu jednat. Výsledek by členské státy měly ratifikovat v průběhu roku 2008.

8. Nové jednání o smlouvě musí mít za výsledek, že bude zachován základ toho, na čem se usnesl Evropský konvent a co bylo následně jednomyslně schváleno hlavami států a vlád. K tomu patří především institucionální a procedurální novinky

jakož i nová ustanovení zavazující k dodržování Listiny základních práv. To znamená: části I (cíle, instituce, struktura Unie), II (charta základních práv Unie) a IV (obecná a závěrečná ustanovení) musí být zachovány. Část III v zásadě obsahuje ustanovení platných smluv vztahující se k politikám Evropské unie a nemusí být bezpodmínečně součástí nové smlouvy; institucionální a procedurální ustanovení části III by se měla zařadit do části I.

9. EHSV se do práce mezivládní konference aktivně zapojí. Trvá ale také na tom, aby organizacím občanské společnosti byla neohledně na pravděpodobně krátké trvání mezivládní konference a její omezený mandát dána možnost poradní spoluúčasti. EHSV je ochoten organizovat ve spolupráci s předsednictvím Rady příslušná informační a konzultační setkání. Může se při tom opírat o pozitivní zkušenosti, které získal během práce Evropského konventu při spolupráci s jeho předsednictvem a s Evropským parlamentem.

10. Rychlé ukončení současné krize prostřednictvím přijetí smlouvy, která splňuje požadavky Unie čítající 27 členských států, je nezbytně nutné. Nové výzvy totiž nutí, aby se Evropská unie dohodla na nové politice a učinila dalekosáhlá rozhodnutí, především s ohledem na další vývoj evropského modelu společnosti, jejímž základním prvkem jsou služby obecného zájmu (SOZ), a posílení sociálního rozměru evropské integrace; zvládnutí negativních dopadů, které vyplývají z globalizace všech hospodářských, sociálních a kulturních vztahů; podporu hospodářského růstu a posílení konkurenceschopnosti; zvládnutí klimatických změn; zajištění zásobování energií; zvládnutí problémů spojených s přistěhovalectvím; potírání chudoby a sociálního vyloučení.

V Bruselu dne 30. května 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

437. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 11. A 12. ČERVENCE 2007

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví

KOM(2005) 276 v konečném znění – 2005/0127 (COD)

(2007/C 256/02)

Dne 21. září 2005 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. června 2007. Zpravodajem byl pan RETUREAU.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání ze dne 12. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 76 hlasy pro a 3 hlasy proti.

1. Závěry

1.1 Výbor bude nadále sledovat koordinované provádění směrnice z roku 2004 a tohoto pozměněného návrhu směrnice, a rovněž příslušných doplňujících rámcových rozhodnutí, aby mohl průběžně ověřovat účinnost boje proti padělání a mezinárodním padělatelským sítím, a to i mimo území Společenství.

1.2 Obecně podporuje navrhovaná ustanovení, přesto však Komisi vyzývá, aby zvažila poznámky uvedené v tomto stanovisku, v němž se navrhuje, aby se úsilí v oblasti postihu, celní spolupráce a spolupráce v trestních věcech soustředilo především na velké padělatelské podniky a na padělatelskou činnost provozovanou zločineckými organizacemi nebo na případy, kdy bylo spácháním trestného činu ohroženo zdraví či bezpečnost osob.

1.3 Výbor si především přeje, aby se směrnice týkala všech práv průmyslového vlastnictví a aby z ní nebyly vyloučeny

patenty, které pro evropské podniky představují nejdůležitější oblast těchto práv.

1.4 EHSV zdůrazňuje nepřesnost jistých právních pojmů, jako jsou „obchodní úroveň“ či „obchodní povaha“ protiprávních jednání, které jsou součástí návrhu projednávané směrnice, neboť tato vágnost je v rozporu se základními zásadami trestního práva, jež usilují o to, aby byla podstata trestného činu objektivní a jasně a přesně stanovena. EHSV se rovněž staví proti způsobu vymezení trestů uvedených v článku 2 návrhu směrnice, neboť je toho názoru, že by bylo vhodné vymezit pouze obecný rámec trestního postihu (a omezit se na rozsudek znamenající uvěznění, peněžité tresty či pokuty), zatímco stanovení konkrétních trestů musí zůstat ve výlučné pravomoci státní legislativy.

2. Úvod

2.1 V dokumentu MEMO/05/437 ze dne 23. listopadu 2005, shrnujícím sdělení Komise z téhož dne, vyjadřuje Komise uspokojení nad rozsudkem Soudního dvora, který uznal pravomoc Společenství přijmout odrazující a přiměřená trestní opatření, aby se zaručilo uplatňování norem vztahujících se k politikám Společenství zakotveným ve Smlouvě o ES.

2.2 Ve svém sdělení Komise uvádí svůj výklad rozsudku ze dne 13. září 2005, jímž Soudní dvůr zrušil rámcové rozhodnutí o trestněprávní ochraně životního prostředí. Podle Komise Soudní dvůr rozhodl, že Společenství má pravomoc přijmout opatření vztahující se k trestnímu právu, nezbytná k zajištění účinnosti práva Společenství. Dopad rozsudku podle Komise značně přesahuje oblast životního prostředí a týká se všech politik Společenství i základních svobod zakotvených ve Smlouvě. Začlenění trestních sankcí do práva Společenství musí být odůvodněno nutností a respektovat celkovou soudržnost systému trestního práva EU.

2.3 Tento široký výklad rozsudku týkajícího se životního prostředí nebyl jednoznačně přijat členskými státy ani právní teorií. Mnozí mají za to, že znaky skutkových podstat a odpovídající trestní sankce spadají především pod zásadu subsidiarity a jejich případná harmonizace na úrovni EU spadá do soudní spolupráce mezi členskými státy zakotvené ve Smlouvě o EU.

2.4 Je třeba poznamenat, že tento výklad do značné míry sdílí i Evropský parlament, neboť na oblasti, jež mohou spadat do trestněprávní pravomoci Společenství, se již nevztahuje pouze jednomyslné rozhodnutí členských států v Radě, ale kvalifikovaná většina při postupu spolurozhodování zahrnujícím i Parlament, čímž se rozšiřují jeho pravomoci spolutvůrce právních předpisů⁽¹⁾.

2.5 Jedná se však o značné rozšíření pravomocí Společenství založené na judikatuře, a hrozí, že z důvodu rozdílných výkladů ze strany institucí se může mimo jiné zpozdít přijímání právních předpisů obsahujících trestněprávní ustanovení nebo může zpětně dojít k omezení jejich rozsahu působnosti, např. z důvodu nových soudních žalob nebo dohod; v případě tohoto návrhu směrnice zůstává otázka zahrnutí patentů do oblasti trestněprávní ochrany otevřená, neboť Parlament má za to, že rozsudek Soudního dvora se týká pouze práva Společenství, zatímco Komise jej chápe tak, že se vztahuje na veškeré právo v oblasti duševního vlastnictví, tedy právo Společenství i právo vnitrostátní.

3. Návrhy Komise

3.1 Pozměněný návrh směrnice KOM(2006) 168 v konečném znění stanovuje harmonizovaný horizontální trestněprávní rámec zajišťující dodržování práv průmyslového vlastnictví, práv literárního a uměleckého vlastnictví a dalších podobných nehmotných práv (společně označovaných jako duševní vlastnictví). Návrh se týká vnitřního trhu a je motivován naléhavou

⁽¹⁾ Na tvorbu zákonů by se již nevztahoval systém „opt in“ Spojeného království a Irsko ani výjimka Dánska, jako je tomu u iniciativ vycházejících ze třetího pilíře.

potřebou zásahu EU v této oblasti v souladu se zásadou subsidiarity a proporcionality. Právním základem je článek 95 Smlouvy o ES.

3.2 Návrh stanovuje obecný trestněprávní rámec vymezující „práva duševního vlastnictví“, která jsou chráněna, trestné činy porušení těchto práv a maximální trestní sankce, aby byl v rámci vnitřního trhu harmonizován trestní postih padělání zboží, služeb a duševních a uměleckých výtvorů chráněných evropským hmotným právem a právem jednotlivých členských států, a rovněž příslušnými mezinárodními dohodami, zvláště dohodou TRIPS⁽²⁾, uzavřenou v roce 1994 v rámci WTO, která obsahuje ustanovení o trestních sankcích⁽³⁾ za porušení některých práv, na něž se vztahuje ochrana.

3.3 Směrnice přijatá v roce 2004 již obsahuje rámec ochrany před kopírováním, pirátstvím a paděláním⁽⁴⁾ ke komerčním účelům; podrobný seznam práv chráněných podle článku 2 této směrnice obsahuje prohlášení Komise⁽⁵⁾. Jedná se o průmyslové vlastnictví (patenty a dodatková osvědčení, užité vzory, ochranné známky, označení původu, (průmyslové) vzory, odrůdová práva), o autorské právo a práva příbuzná právu autorskému a o zvláštní práva vytvořená právem Společenství pro topografii elektronických okruhů a pro databáze. Jsou to výlučná práva považovaná právně za součást nehmotného majetkového práva. Část těchto práv je obsažena v *acquis communautaire*, případně jsou předmětem organizované fyzické ochrany Společenství ((průmyslové) vzory, ochranné známky, odrůdová práva)⁽⁶⁾. Další práva, např. patentová, se řídí výlučně vnitrostátním právem, a očekává se vytvoření patentu Společenství, který žádají všechna průmyslová odvětví. Pod označením duševní vlastnictví se tak skrývá velmi heterogenní oblast nehmotných práv, jejichž povaha i právní režimy se výrazně liší.

3.4 Na členské státy se vztahují závazky vyplývající z dohody TRIPS, která vyžaduje zavedení odpovídajících vnitrostátních právních předpisů v oblasti trestního řízení a sankcí za padělání ke komerčním účelům; je jim však ponechán určitý prostor pro výklad, a kromě toho některé státy ještě nezavedly přiměřené trestní postihy za porušení práv duševního vlastnictví na jejich území, včetně některých členských států EU. Směrnice z roku 2004 umožňuje poškozeným, jejichž práva byla porušena, získat náhradu, neboť ukládá členským státům povinnosti týkající se vyšetřování, řízení, konfiskace⁽⁷⁾ a zajišťování náhrady za účelem harmonizace použitelného práva a boje proti

⁽²⁾ Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví.

⁽³⁾ Článek 61 dohody TRIPS.

⁽⁴⁾ Směrnice 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví.

⁽⁵⁾ Prohlášení Komise 2005/295/ES týkající se výkladu článku 2 výše uvedené směrnice.

⁽⁶⁾ S výjimkou patentu Společenství, který ještě nebyl dořešen (pozn. autora).

⁽⁷⁾ Rámcové rozhodnutí Rady 2005/212/SVV o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti (padělání, pirátství) (Úř. věst. L 68, 15.3.2005).

organizovanému zločinu⁽⁸⁾, který je v oblasti padělání velmi aktivní. Směrnice se však týká pouze občanského, obchodního a správního řízení a sankcí a upravuje především náhradu škody způsobené vlastníkům chráněných práv, kteří byli poškozeni paděláním, a navíc ji některé členské státy ještě neprovedly do vnitrostátních předpisů.

3.5 Ochrana „duševního vlastnictví“ je zakotvena ve Všeobecné deklaraci lidských práv i v Chartě základních práv Evropské unie, která byla slavnostně přijata v Nice v prosinci roku 2000. Mezinárodní ochranu upravují a zajišťují také dohody uzavřené v rámci příslušných specializovaných organizací OSN (WIPO, UNESCO) nebo v regionálním rámci (Mnichovská úmluva z roku 1973 zakládající Evropský patentový úřad a evropský patent). Minimální trestněprávní ustanovení v současnosti obsahuje pouze dohoda TRIPS. Návrh Komise má přinést určitý stupeň harmonizace na úrovni Společenství tím, že ukládá členským státům povinnost zavést ve vnitrostátním právu minimální trestní sankce se společnou definicí trestných činů a společnými modelovými sankcemi.

3.6 Pozměněný návrh směrnice má tedy za cíl sblížení výše trestů za porušení práv duševního vlastnictví, pokud jde o tresty odnětí svobody, pokuty a konfiskaci. Stanovuje pravidla pro soudní pravomoc, aby v případě, že k porušení dojde ve více členských státech, probíhalo trestní řízení pokud možno pouze v jednom členském státě a aby se usnadnilo vyšetřování; navrhuje se zde, aby do vyšetřování byli zapojováni i poškození nebo jejich zástupci.

3.7 Hlavní změnou oproti předchozím návrhům je stanovení výše a povahy trestních sankcí použitelných v případě porušení práv duševního vlastnictví, přičemž trestné činy jsou v návrhu definovány také.

3.8 Fyzické osoby, které se dopustí trestných činů uvedených v článku 3 směrnice, by měly být potrestány maximálním trestem odnětí svobody ve výši alespoň 4 let, pokud jednaly v rámci zločinecké organizace nebo pokud spácháním trestného činu bylo ohroženo zdraví či bezpečnost osob (čl. 2 odst. 1).

3.9 Na fyzické a právnické osoby, které se dopustí trestných činů uvedených v článku 3 směrnice, by měly být uplatněny účinné, přiměřené a odrazující sankce, včetně pokut trestní nebo jiné povahy v maximální výši minimálně 100 000 EUR (300 000 EUR v závažných případech podle čl. 2 odst. 1, přičemž nejsou vyloučeny vyšší tresty v případech, kdy hrozí smrt nebo trvalé poškození zdraví).

3.10 Vnitrostátní právo by mělo stanovit konfiskaci padělaných výrobků, majetku a nástrojů souvisejících s trestnou činností, a to alespoň v závažných případech (organizovaná trestná činnost, ohrožení zdraví a bezpečnosti osob) (článek 3).

⁽⁸⁾ Návrh rámcového rozhodnutí Rady týkající se organizovaného zločinu. Padělání může být součástí financování teroristických akcí; praní peněz pocházejících z padělatelské činnosti je rovněž trestnou činností, kterou je třeba důsledně potírat.

3.11 Pozměněný návrh umožňuje členským státům překročit stanovenou výši trestů.

3.12 Vzhledem ke stažení návrhu rámcového rozhodnutí Rady, jež doplňovalo původní návrh, chce Komise použít horizontální přístup v rámci trestního řízení, který byl přijat dne 23.12.2005 a jehož cílem je podporovat soudní spolupráci a zavést srovnatelné výše trestů ve všech členských státech, aby bylo možné uplatnit Eurojust⁽⁹⁾.

3.13 Zahájení vyšetřování a trestního řízení je věcí členských států, nemělo by záviset pouze na žalobě podané poškozeným.

4. Obecné poznámky Výboru

4.1 Výbor konstatuje stále častější používání nejasného pojmu „duševního vlastnictví“, ve kterém se mísí odlišné právní pojmy, různé způsoby ochrany a používání; tento výraz byl však zahrnut do evropského i mezinárodního práva. Povaha, trvání a rozsah působnosti jednotlivých nehmotných práv se značně liší, každé vychází z vlastního právního režimu, mají různou územní platnost a vztahují se k nim různé instituce zajišťující evidenci a ochranu. Kromě toho se i výklad porušení těchto práv v různých zemích může lišit a v některých případech se rychle mění.

4.2 Analýza složení léčiv (bez zneužití či zveřejnění výsledku) nebo reverzní inženýrství počítačových programů či elektronických součástek kvůli zajištění interoperability, případně výkon zákonného práva, jako je právo na soukromou kopii, překonáním zabezpečovacího mechanismu (většinou málo účinného), se v některých zemích považuje za padělání nebo vytváření nedovolených kopií; navíc za tyto činy hrozí vysoké tresty, a to i tehdy, pokud nebyly motivovány komerčně nebo je neprováděla zločinecká organizace.

4.2.1 Výbor se již vyjádřil pro koordinovaný boj na úrovni Společenství s různými formami obchodního padělání, jež zasahuje evropské hospodářství, a pro potlačení různých přestupků poškozujících průmyslové vlastnictví a autorská práva⁽¹⁰⁾, které představují pro evropské hospodářství velkou újmu; hromadné padělání je často činností zločinných společenství nebo organizovaných skupin a může poškodit zdraví, bezpečnost či život lidí: co se týče těchto případů, musí se při stanovení trestních sankcí považovat za přitěžující okolnosti. V návrhu směrnice by měla být pro veškeré přitěžující okolnosti ponechána zásada vyššího trestu.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 696 v konečném znění.

⁽¹⁰⁾ Viz stanovisko pana Malosse (Úř. věst. C 221, 7.8.2001).

4.2.2 Výbor schvaluje, jako i v případě směrnice z roku 2004, skutečnost, že se zamýšlená harmonizace vztahuje pouze na trestné činy spáchané na obchodní úrovni, které jsou tedy takové povahy, že mají výrazný dopad na jednotný trh; bylo by rovněž užitečné lépe definovat tuto „obchodní“ povahu, například upřesněním, že jsou padělané výrobky nebo služby určeny k prodeji ve velkém, že svou povahou představují významnou hospodářskou újmu nebo že jsou nebezpečné pro lidi, a to nezávisle na prodaném množství, nebo že původci těchto trestných činů v každém případě jednají s cílem získat nezákonný finanční prospěch. Zavedení trestních sankcí předpokládá zřejmé narušení veřejného pořádku, přičemž se toto narušení může lišit intenzitou i závažností: stupnice přestupků a trestů musí být přiměřeně narušení, avšak je možné se zamýšlet nad skutečností, zda odlišení „porušení práva na duševní vlastnictví na obchodní úrovni“ a „závažných porušení“ a zda přisnost navrhovaných nápravných opatření dostatečně odpovídají zásadě proporcionality, jež je nedílnou součástí trestního práva. V ostatních případech jsou výměny souborů po internetu pro soukromé účely nebo reprodukce (hudební „remix“) nebo představování hmotných či duševních děl v rámci rodiny či v soukromém rámci nebo za studijními a pokusnými účely implicitně vyloučeny z rozsahu platnosti navrhovaného právního předpisu; bylo by vhodné, kdyby toto vyloučení bylo výslovně uvedeno.

4.2.3 Výbor by rád připomněl, že nehmotná práva dotčená paděláním nejsou právy absolutními; každé z dotyčných práv má své zvláštnosti a každé v zásadě uděluje výlučnost a dočasný monopol podnikání, jehož trvání a zeměpisný rozsah platnosti se různí, to jest zavádí časově omezené ochranné opatření (výměnou za zveřejnění vynálezů v otázkách patentů, v důsledku vytvoření díla v případě autorského práva); držitelé licencí a právoplatní či poctiví uživatelé výrobků a služeb nebo plodů duševní činnosti rovněž disponují právy, která jsou mnohdy v případě některých licencí dosti široká⁽¹¹⁾. Některá vnitrostátní práva však obsahují nelogické prvky a často jsou v nich ve vztahu k právům spotřebitelů jednostranně upřednostňována práva výrobců, distributorů a odvětví; zdá se, že se vůle mnoha zemí zavést do vnitrostátního práva těžké trestní sankce na tomto zaujetí podílí. Dostáváme se tak do paradoxního stavu, kdy by se maximální trest za porušení na obchodní úrovni v návrhu směrnice mohl ukázat jako totožný s existujícím trestem za porušení jednotlivce, nebo dokonce ještě nižší než tento trest!

4.2.4 Výbor by si přál, aby se z iniciativy Komise, například ve formě komplexní srovnávací studie vnitrostátního práva jednotlivých států po transpozici, uskutečnila opravdová revize vnitrostátního trestního práva ve vztahu k trestnímu právu Společenství, s cílem skutečné evropské harmonizace, zejména v oblasti autorského práva a souvisejících práv, jež jsou mnohdy předmětem zvyšování v trestních sankcích. Tím vznikají, aniž by to bylo skutečně nezbytné, nepřiměřené stupnice sankcí a trestů, protože obchodní modely šíření děl se rychle vyvíjejí, s programovým zrušením DRM (ochrana proti kopírování) v krátkodobém měřítku, a protože se mnohdy zdaněním nosičů

výrazně kompenzují škody držitelů práv vzniklé v souvislosti s pirátskými kopiemi.

4.3 Zvláštní poznámky

4.3.1 Výbor by si přál, aby byla stanovena jasnější definice o povaze morálního zavinění pro trestné činy paděláním a napodobením výrobků nebo služeb v oblasti duševního vlastnictví. Součástí trestného činu je úmysl původce nebo spolupachatelů se tohoto trestného činu dopustit: v dohodě TRIPS se uvádí „úmyslné činy paděláním“ a ve směrnici se uvádí úmyslný, vědomý čin; trestný čin rovněž zahrnuje hmotný prvek, jímž je vykonání přestupku nebo alespoň pokus o jeho vykonání, srovnatelný se započítáním jeho výkonu: tyto dva prvky jsou kumulativní, přičemž pouhý úmysl není dostatečný k tomu, aby byl klasifikován jako trestný čin (vyjma založení myšlenkové policie). Navádění ke spáchání přestupku obecně nemůže být vymezeno, pokud „podněcovatel“ neposkytuje (zpravidla ilegální) nástroje ke konkrétním účelům spáchání daného přestupku; z pohledu Výboru rovněž pouhé poskytnutí předmětů nebo vybavení běžného užívání, nebo přístupu k internetu, nelze ztotožňovat se spolupachatelstvím či přestupkem „návodu“ (který se obecně v trestním právu vztahuje pouze na velmi omezené situace, a v ostatních případech je obtížné jej dokázat), pokud padělatelé použijí tyto prostředky. Pojem „spolupachatelství“ by měl být v legislativě Společenství dostatečný a otázku spolupůvodců by mělo podrobně upravovat vnitrostátní právo jednotlivých států. V jiném případě by v důsledku toho mohlo dojít k obviněním bez přítomnosti prvků úmyslu, čímž by vznikla pro řadu poskytovatelů předmětů či služeb velká právní nejistota.

4.3.2 Nedovolená reprodukce děl, modelů, postupů či vynálezů chráněných dočasným monopolem zakládá přestupek paděláním: u této definice by bylo vhodné zůstat a nerozšiřovat ji na pojem „pirátství“ (které obecně spočívá v podvodném vniknutí do informačních systémů s cílem převzít nad nimi kontrolu, ukrást z nich data či použít široké pásmo ke zpravidla ilegálním účelům). Pirátství se odlišuje od paděláním v užším slova smyslu a trestní přestupky musí být nadále vykládány striktně. Vniknutí do informačních systémů bez povolení, krádež dat či širokého pásma a zásahy do soukromého života musí být ovšem předmětem náležitého trestněprávního postihu, avšak nespádají přímo do paděláním. S potlačováním počítačového pirátství by se mělo nakládat zvláštním způsobem, třebaže se tyto pojmy používají nepřesně v mnoha politických prohlášeních, v nichž mají mluvčí tendenci je zaměňovat, a přispívat tak k určitému zmatení; počítačové pirátství se používá v rámci teroristických podniků, měla by mu být věnována zvláštní pozornost a mělo by být předmětem náležité mezinárodní spolupráce.

4.3.3 Označení „zločinné spolčení“ nebo „organizovaná trestná činnost“, jež jsou uvedena v důvodové zprávě, by měla být doplněna o pojem „organizovaná skupina“, který je již jako přitěžující okolnost součástí některých trestněprávních předpisů. Obchodní paděláním v organizované skupině nebo v rámci organizované trestné činnosti by mělo představovat přitěžující okolnost, jež opravňuje k vyšším trestům a pokutám.

⁽¹¹⁾ Licence „Creative Commons“, „General Public Licence“, „BSD“, volná audiovizuální licence BBC atd.

4.3.4 Komise poukazuje na to, že členské státy mohou volně přijímat závažnější tresty nebo udělovat tresty za další činy. To by mohlo být vykládáno jako povzbuzení k trestání činů s jiným než obchodním účelem, dokonce i k rozšíření přestupku padělání na činy, jež nepředstavují reprodukci nebo kopírování výrobku, postupu či díla v užším slova smyslu.

4.3.5 Výbor má pochybnosti o zařazení softwaru umožňujícímu výrobu kopií, který dokáže obejít či zrušit DRM⁽¹²⁾ (hardwarové či softwarové protikopírovací mechanismy, nejčastěji málo účinné a nešifrované), mezi padělání mechanismů DRM v rámci práva Společenství a v některých zemích, neboť to, co je takto kvalifikováno jako „padělání“, nejsou kopie ani reprodukce původního obsahu. Nástroje DRM navíc nejsou standardní, neboť závisí na určité platformě či poskytovateli a někdy bývají použity proprietární formáty souborů, což představuje překážky interoperability nebo to vede ke vzniku uzavřených trhů a k odstranění konkurence; vytvoření a používání prostředků ke kopírování, aby spotřebitelé či podniky, již jsou držitelé programové licence, mohli uplatňovat svá práva (kopírování pro soukromé účely, za účelem zálohování, za použití různých standardních materiálů), by nemělo být trestáno samo o sobě, avšak pouze pokud existuje duševní prvek či hmotný prvek přestupku na obchodní úrovni.

4.3.6 Výbor podporuje ve vztahu ke všem stížnostem poškozených v rámci občanského i trestního práva zásadu nezávislosti trestního stíhání; v souvislosti s mafií by se totiž mohli poškození zdráhat zahájit jakoukoli činnost k ochraně svých práv. Obchodní padělání navíc, zejména co se týče skupin či organizací organizované trestné činnosti, nebo i terorismu, postihuje hospodářství a sociální blahobyt, a jeho potlačení je ve vlastní odpovědnosti každého státu.

4.3.7 Výbor doufá, že účinná spolupráce členských států umožní efektivní útok na mezinárodní síť padělatelů, zejména těch, jež jsou spojeny se zločinnými spolčenými a s praním špinavých peněz, a zároveň připomíná, že řada těchto sítí provozuje činnost ze třetích zemí a že je nezbytné rozšířit činnost i za hranice Unie, a to za použití prostředků mezinárodního práva.

4.3.8 Výbor se domnívá, že na úrovni Společenství by společné policejní vyšetřovací skupiny měly spolupracovat rovněž s celními skupinami, ale i s oběťmi padělání či jejich pověřenými znalci. Vítá začlenění poškozených do vyšetřovacích postupů, avšak navrhuje omezit jejich úlohu ve vztahu k orgánům veřejné moci na čistě informační. Bylo by přehnané, kdyby se v návaznosti na obvinění z padělání na obchodní úrovni podnik mohl například podílet na kontrolách a konfiskacích u konkurenta, jenž je považován za nevinného až do konečného právního důkazu o opaku pravomocným rozhodnutím v této věci. Cílem Výboru je bránit odchylkám soukromého soudnictví, vměšování či protiprávního vniknutí osob, které nejsou pověřeny veřejným orgánem v trestním řízení.

4.3.9 Výbor je rovněž znepokojen rostoucí tendencí k obchodní činnosti v souvislosti s internetovými sítěmi a k žádostem o rozšíření trestních sankcí v tomto oboru činnosti stanovených v dohodě TRIPS, jak je jasně vyjádřeno ve zprávě ministerstva obchodu Spojených států z roku 2006 o kapitolech 301 a „super 301“⁽¹³⁾, přičemž se použijí smlouvy WIPO o duševním vlastnictví na internetu, svobodném nástroji veřejného sektoru a světovém společném jmění.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Digital Rights Management (správa digitálních práv, eufemismus pro označení „ochrana proti kopírování“).

⁽¹³⁾ 2006 SPECIAL 301 REPORT USA.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu **Potenciál podniků, zejména malých a středních podniků (Lisabonská strategie)**

(2007/C 256/03)

Dne 14. září 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s článkem 31 Jednacího řádu rozhodl pověřit specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba vypracováním informační zprávy k *Potenciál podniků, zejména malých a středních podniků (Lisabonská strategie)*.

Na plenárním zasedání ve dnech 14. a 15. března 2007 bylo rozhodnuto změnit informační zprávu na stanovisko z vlastní iniciativy (čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu).

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 3. května 2007. Zpravodajkou byla paní Faes.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 123 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod

1.1 Závěry předsednictví ze zasedání Evropské rady ve dnech 23.-24. března 2006 obsahují žádost, aby Evropský hospodářský a sociální výbor počátkem roku 2008 předložil souhrnnou zprávu na podporu partnerství pro růst a zaměstnanost.

1.2 Evropská rada dále navrhla konkrétní oblasti pro prioritní opatření na období 2005–2008:

- i. investice do znalostí a inovací,
- ii. potenciál podnikatelů, zejména malých a středních podniků,
- iii. zaměstnanost prioritních skupin (...),
- iv. vymezení energetické politiky pro Evropu (...),
- v. opatření ve všech oblastech, která budou přijata za účelem zachování tempa ve všech pilířích partnerství pro růst a zaměstnanost (...).

2. Shrnutí a doporučení

2.1 Přestože Lisabonská strategie přinesla kladné výsledky, stále ještě zcela neuspěla především v oblasti hospodářského a průmyslového růstu a ve vytváření více lepších pracovních míst. Pokud jde o celosvětovou konkurenci, Evropa čelí výzvám tradičních a nových konkurentů, se kterými se nemůže náležitě vypořádat.

2.2 Evropské podniky fungují v nedokončeném jednotném trhu, zejména co se týče harmonizace daňových pravidel, příliš pomalého provádění směrnic členskými státy, zbývajících administrativních překážek a nedostatečné mobility pracovních sil. Při překonávání těchto překážek mají potíže zejména malé a střední podniky.

2.3 Dále je třeba překonat problémy, které přináší nedostatečné podnikání, stárnutí obyvatelstva a důsledky pro podnikání, nabídka pracovních sil a větší potřeba zaměřit se na převod

podniků, přístup k financím při založení a růstu podniků, přístup k výsledkům výzkumu, a tak k inovačním příležitostem.

2.4 Malé a střední podniky hrají klíčovou úlohu při dosahování lisabonských cílů. Jejich nezbytný přínos však byl v prvních letech provádění opomíjen. Více rozvinout by se mělo zejména zapojení organizací malých a středních podniků do hodnocení pokroku, ale i jejich role při podpoře malých a středních podniků na všech úrovních politiky. Při příležitosti příští revize integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost na období let 2008–2010 EHSV požaduje lépe zaměřené a modernější integrované směry týkající se malých a středních podniků, zvláště v části o mikroekonomických reformách. Aby je mezitím bylo možné podrobně realizovat, EHSV vybízí Radu, aby Chartu pro malé podniky postavila na právní základ, jak požadoval Parlament, s cílem posílit základ dalších činností. Následující politické směry a činnosti jsou považovány za rozhodující pro rozvoj obchodního potenciálu malých a středních podniků.

2.4.1 EHSV vybízí Komisi a Radu, aby se vynasnažily přispět k tomu, aby se zásadou „mysli nejdříve na malé“ řídily všechny příslušné právní předpisy.

2.4.2 EHSV žádá, aby byl rok 2009 vyhlášen „Rokem podnikatelů“, a tak se zdůraznila klíčová role, kterou mají podnikatelé v oblasti růstu a sociální péče a povzbudila se mládež a ostatní ke zvážení kariéry v podnikání.

2.4.3 EHSV požaduje, aby se vynaložilo úsilí k zajištění účinnosti programu pro konkurenceschopnost a inovaci, který by vhodně podporoval malé a střední podniky a byl by pro ně snadno dostupný, a k tomu, aby malé a střední podniky měly snadnější přístup k 7. rámcovému programu pro výzkum a rozvoj a strukturálním fondům. Účinnost a dostupnost těchto programů a nástroje JEREMIE by měly být pozorně kontrolovány.

2.4.4 Nejcennější hodnotou podniku je jeho lidský kapitál. Odpovídající podpůrné struktury, nabídky odborné přípravy přizpůsobené konkrétním potřebám i vhodně navržené finanční pobídky by měly malým a středním podnikům pomoci zvýšit kvalifikace a dovednosti jak zaměstnanců, tak podnikatelů pomocí dalšího investování do stálé odborné přípravy.

2.4.5 EHSV požaduje, aby Komise provedla analýzu zapojení malých a středních podniků do programů Společenství. Nebude-li účast považována za dostatečnou, měl by být zaveden povinný minimální procentní podíl.

2.4.6 Veřejné zakázky jsou důležitým nástrojem, který malým a středním podnikům pomáhá rozvíjet jejich činnosti. Účast malých a středních podniků by měla být pozorně sledována a měla by být připravena opatření, která by usnadnila jejich přístup k veřejným zakázkám. Měla by se podněcovat výměna osvědčených postupů.

2.4.7 Na úrovni Komise by měla být vytvořena koordinační struktura pro skutečnou, účinnou a efektivní politiku pro malé a střední podniky ve všech programech, činnostech a legislativních opatřeních.

2.4.8 Je třeba podniknout specifické kroky na podporu a využívání osvědčených metod v oblasti MSP a co se týká konkurenceschopnosti, zejména v regionech, které se nacházejí na nízké úrovni rozvoje v Evropě. Iniciativy tohoto typu by měly být prováděny prostřednictvím organizací MSP.

3. Obecné poznámky

3.1 Lisabonská strategie je nejznámější ve zjednodušené podobě jako závazek učinit z Evropy do roku 2010 nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější znalostní ekonomiku na světě. Rada kromě obecného přehledu přijala v červnu 2000 v Santa Maria de Feira Chartu pro malé podniky.

3.2 Výbor připomíná, že lisabonský mandát ze dne 24. března 2000 hned na počátku:

- zdůraznil nutnost aktivně zapojovat do strategie sociální partnery a občanskou společnost při využití různých forem partnerství,
- uvedl, že úspěch strategie závisí hlavně na soukromém sektoru a na partnerství veřejného a soukromého sektoru a na zapojení jak členských států, tak Evropské unie,
- zajišťoval vyvážený rozvoj svých tří proudů, tj. ekonomického růstu, sociální soudržnosti a ekologické udržitelnosti povzbuzováním evropské konkurenceschopnosti a vytvářením pracovních příležitostí, a zároveň vytvářel odpovídající politiky v oblasti životního prostředí.

3.3 Rada na jarním zasedání Evropské rady v březnu 2005 přistoupila k hodnocení Lisabonské strategie v polovině období a rozhodla se jí dát nový impuls tím, že se nově zaměří na růst a zaměstnanost jako nejdůležitější evropské politické priority.

Bylo dosaženo dohody o integrovaných hlavních směrech pro růst a zaměstnanost ⁽¹⁾, jež by měly být příznivé pro ucelenost reformních opatření a být plánem pro uspořádání národních programů reforem.

3.4 Ve vývoji Lisabonské strategie je při zvyšování hospodářského blahobytu, tvorbě pracovních příležitostí, ochraně kvality životního stylu a jeho zlepšování rozhodujícím znakem úsilí o konkurenceschopnost a růst. Naopak, vyšší kvalita života, zlepšování sociální situace a udržitelnost životního prostředí mohou růst zároveň vytvářet. Lisabonská strategie stále ještě neuspěla především v oblasti hospodářského a průmyslového růstu a ve vytváření více lepších pracovních míst. Pokud jde o celosvětovou hospodářskou soutěž, Evropa se potýká s problémy. EU prošla od zahájení lisabonského procesu podstatným rozšířením nejprve z 15 na 25 a pak na 27 členských států.

3.5 Výbor chce nejdříve poznamenat, že Lisabonská strategie již umožnila řadu pozitivních vývojových trendů, včetně:

- uvědomování si nutnosti reformy, která přesahuje tradiční kategorie,
- zrychleného šíření informačních technologií a inovačních procesů,
- vyšší podpory pro zakládání podniků a financování malých a středních podniků,
- většího zájmu o udržitelný rozvoj, který má snížit schodky veřejných financí, obnovit stabilitu rozpočtu na sociální ochranu a chránit životní prostředí,
- iniciativ ze strany sociálních partnerů při sociální reformě,
- opatření ke zjednodušení právních a správních postupů, i když s dosud omezeným účinkem.

3.6 Navzdory těmto pozitivním momentům je hlavním postřehem to, že Evropa, jež uvízla mezi svými největšími industrializovanými konkurenty a novými ekonomikami s nízkými výrobními náklady, které více využívají nových technologií, čelí stále náročnějším konkurenčním výzvám. Důvodem ke znepokojení je několik ukazatelů, např.:

- slabší domácí poptávka, nižší investice, produktivita a tempo růstu v Evropské unii, což přispívá k jejímu neúspěchu ve srovnání s hlavními konkurenty a novými trhy,

⁽¹⁾ Rozhodnutí Rady ze dne 12. července 2005 o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států (2005/600/ES), Úř. věst. L 205, 6.8.2005, s. 21.

- globalizace, která vede k začlenění nových zemí do mezinárodního hospodářského systému,
 - neúspěch při dosahování cílů zaměstnanosti,
 - pokračování schodků veřejných financí v několika členských státech, i když zde dochází ke změnám,
 - velmi nesourodá daňová pravidla a daňové sazby pro podniky,
 - trvalá správní zátěž podniků a pomalé provádění směrnic členskými státy,
 - stárnutí obyvatelstva Evropy, které bude klást nesmírné nároky na veřejné finance a nabídku pracovních sil,
 - hrozba rostoucího nedostatku zdrojů nebo nestálosti cen, změny klimatu a ztráty biologické rozmanitosti,
 - nedostatečná mobilita pracovních sil, která je zásadní pro uskutečnění vnitřního trhu,
 - přesun evropských podniků na nové a rychle rostoucí trhy,
 - klesající zájem evropských občanů o Evropskou unii.
- vysoké míry předčasných odchodů do důchodu, a to navzdory závazkům,
 - nepřizpůsobených systémů vzdělávání a odborné přípravy, zejména pokud jde o dovednosti v oblasti podnikání a informačních a komunikačních technologií,
 - nedostatečné zabezpečení možností celoživotního vzdělávání,
 - výdajů na výzkum, které se obecně nadále snižují místo toho, aby se přibližovaly lisabonskému cíli ve výši 3 % HDP,
 - nedostatku inovací, přestože poslední hodnotící tabulka inovací ukazuje lepší výsledky,
 - nedostatečného přístupu malých a středních podniků k finančním prostředkům spolu s nedostatečnou obeznamovaností s možnostmi, i na úrovni EU,
 - pokračování schodků veřejných financí, i když ne vždy ve stejných zemích.

3.7 Lisabonské reformy zároveň zaostávají:

3.7.1 Na evropské úrovni se členské státy zavázaly dokončit jednotný trh v několika oblastech (energie, služby, veřejné zakázky, transevropské sítě, přizpůsobení veřejných služeb), ale odmítají provést ve stanoveném časovém rámci nezbytná opatření.

3.7.1.1 Na evropské úrovni Komise od devadesátých let minulého století podnikla mnoho iniciativ s cílem jednak lépe porozumět potřebám a fungování malých a středních podniků, jednak podpořit jejich rozvoj a pomoci jim lépe využít jejich potenciál vytváření pracovních míst. Tyto činnosti byly v několika uplynulých letech posíleny jmenováním zmocněnce pro malé a střední podniky, akčním plánem pro oblast podnikání přijatým v roce 2004 a usilováním o lepší právní předpisy, lepší přístup k finančním prostředkům (EIF a EIB) a program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP).

3.7.2 Na národní úrovni se výsledky liší, přičemž nedostatky se týkají většinou:

- strukturální složitosti předpisů a správních postupů,
- vysoké míry nezaměstnanosti, zejména v některých cílových skupinách,

3.7.3 Nové členské státy musí často překonávat další znevýhodnění v důsledku rozdílů v rozvoji, např. v oblasti zaměstnanosti, technologií nebo životního prostředí, i když tato znevýhodnění jsou někdy také kompenzována opatřeními k obnově, která jsou radikálnější než v EU-15.

3.8 Je zde zmíněna zpráva, již Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vypracoval na žádost Evropské rady z března 2005, shrnující výsledky konzultací na téma plnění cílů Lisabonské strategie a úlohy sociálních partnerů a ostatních složek organizované občanské společnosti, o něž EHSV požádal své partnery ve všech členských státech i na evropské úrovni^(?). Výbor v uplynulých letech zveřejnil několik zpráv o Lisabonské strategii a jejích konkrétních aspektech^(?).

4. Zvyšování potenciálu podniků, zejména malých a středních podniků

4.1 Význam malých a středních podniků v evropském hospodářství

4.1.1 Naprostá většina podniků v Evropě (99,8 %) jsou malé a střední podniky. Typická evropská firma je mikrofirma (91 %, 7 % jsou malé podniky. Nejen, že je většina podniků v Evropě malá, ale také na ně připadá značná část evropské pracovní zkušenosti (dvě třetiny zaměstnanosti v soukromém sektoru) a hospodářské aktivity (57 % HNP)⁽⁴⁾.

^(?) Plnění cílů Lisabonské strategie. Souhrnná zpráva pro Evropskou radu.

⁽³⁾ Úř. věst. C 185, 8.8.2006 a ĀCMI/032.

⁽⁴⁾ Údaje z roku 2003. Pocket book 2006, Eurostat.

4.1.2 S cílem zlepšit sledování hospodářské výkonnosti MSP EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby opět zahájila činnost Evropského střediska pro sledování MSP.

4.1.3 Především MSP vytvářejí pracovní místa, představují jeden z hlavních zdrojů příjmů pro státní rozpočet (daně, DPH atd.), značné části populace poskytují možnost profesně a společensky se realizovat, zvláště té neaktivnější a nejvíce inovující vrstvě obyvatelstva, která je tažnou silou ekonomiky. Dále tvoří hlavní součást hospodářského prostředí vhodného pro tržní ekonomiku, jež se vyznačuje flexibilitou, inovací a dynamikou a jež je líhní budoucích velkých podniků, zvláště v nových oblastech hospodářství založených na složitých technologiích.

4.2 Konkurenceschopnost

4.2.1 Důraz na konkurenceschopnost potvrzuje potřebu dosáhnout udržitelné konkurenceschopnosti v otevřeném a globálním hospodářství tím, že zvýšíme využívání nových technologií, určíme účinnější odbornou přípravu, zajistíme, aby zaměstnanci měli správnou kvalifikaci, a zvýšíme produktivitu. Pro tuto strategii je nejdůležitější pojetí kvality (kvalita zboží, služeb, právních předpisů, správy, pracovních míst, sociálních vztahů a životního prostředí).

4.2.2 Členské státy by měly udržovat své střednědobé rozpočtové cíle v průběhu celého hospodářského cyklu, případně přijmout veškerá nezbytná opravná opatření, aby tak zajistily hospodářskou stabilitu. V souladu s tím by se členské státy měly vyvarovat procyklické fiskální politiky. Členské státy zveřejňující schodky běžného účtu, které s sebou nesou riziko, že se stanou neudržitelnými, by měly usilovat o jejich nápravu zaváděním strukturálních reforem, které by posílily vnější konkurenceschopnost a také přispěly k jejich nápravě prostřednictvím fiskálních politik. Tato opatření jsou z důvodu stárnutí evropské populace naprosto minimálním předpokladem.

4.2.3 EHSV se domnívá, že pouze změnou základní tendence hospodářských politik, zejména makroekonomických politik, bude v Evropě možné odstranit překážky, které maří trvalé a dalekosáhlejší hospodářské oživení. EU musí jednat zevnitř, má-li nasměrovat evropské hospodářství zpět na cestu růstu a plné zaměstnanosti. Bude to vyžadovat vyváženou makroekonomickou politiku, jejímž výslovným cílem bude dosažení cílů Lisabonské strategie, zejména plné zaměstnanosti, posílení konkurenceschopnosti a skutečné zvážení závazku usilovat o udržitelný rozvoj v souladu se závěry summitu v Göteborgu.

4.2.4 EHSV připomíná, že cílem monetární politiky by mělo být nalezení kompromisu mezi cenovou stabilitou, hospodářským růstem a zaměstnaností. Bylo by rozumné požadovat, aby se ECB zaměřila na stabilitu v širším smyslu, tj. nejen cenovou

stabilitu, ale i stabilitu růstu, plné zaměstnanosti a sociální soudržnosti⁽⁵⁾. Pro dosažení výsledků je důležité, aby národní rozpočty byly v souladu s politikami ECB a respektovaly Pakt o stabilitě a růstu.

4.2.5 EHSV navíc poukazuje na zvláštní význam služeb souvisejících s podnikáním jako součásti malých a středních podniků pro úspěch lisabonského procesu a konkurenceschopnosti EU. EHSV, v návaznosti na odpovídající sdělení Komise⁽⁶⁾, zdůrazňuje, že je nezbytné vytvořit právní prostředí, v němž jsou dotyčné malé a střední podniky schopny plnit požadavky společnosti, před něž jsou postaveny.

4.2.6 EHSV také podporuje širokou analýzu nezbytných podpůrných opatření provedenou ve 27 odvětvích zpracovatelského průmyslu zmíněnou v dokumentu Komise o integrované průmyslové politice, trvá však na skutečném provádění této politiky v součinnosti s členskými státy⁽⁷⁾.

4.3 Zlepšení právní úpravy⁽⁸⁾

4.3.1 EHSV plně podporuje nedávný návrh Evropské komise do roku 2012 snížit administrativní zatížení pro společnosti o 25 %⁽⁹⁾. To může vést ke zvýšení HDP Evropské unie o 1,5 %. EHSV žádá Komisi, aby v plném rozsahu předložila jasnou Strategii pro zjednodušení právního prostředí, a tak zabránila neúspěchu při provádění⁽¹⁰⁾.

4.3.2 Nižší administrativní zátěž může podpořit hospodářskou dynamiku. Omezení břemene právních závazků a závazků vyplývajících z předpisů vyžaduje globální přístup místních a vnitrostátních orgánů i Evropské unie. Je nezbytné, aby právní předpisy byly dobře navrženy a přiměřené.

⁽⁵⁾ EHSV již několikrát požadoval, aby monetární politika usilovala o dosažení cílů plné zaměstnanosti a růstu.

⁽⁶⁾ Konkurenceschopnost služeb souvisejících s podnikáním a jejich přínos k výkonu evropských podniků (KOM(2003) 747 v konečném znění) ze dne 4. prosince 2003 [není k dispozici v českém znění].

⁽⁷⁾ Sdělení Komise Plnění lisabonského programu Společenství: Politický rámec k posílení zpracovatelského průmyslu EU – cesta k integrovanějšímu přístupu k průmyslové politice (KOM(2005) 474 Moderní průmyslová politika).

⁽⁸⁾ EHSV nedávno zveřejnil několik stanovisek ke zjednodušení a zlepšení tvorby právních předpisů:

Úř. věst. C 24, 31.1.2006, Zlepšení tvorby právních předpisů, průzkumné stanovisko vyžádané předsednictvím Spojeného království, zpravodaj: pan Retureau.

Úř. věst. C 24, 31.1.2006, Jak zlepšit provádění a vymáhání právních předpisů EU, stanovisko z vlastní iniciativy, zpravodaj: pan van Iersel.

Úř. věst. C 112, 30.4.2004, stanovisko k tématu Aktualizace a zjednodušení *acquis communautaire* (KOM(2003) 71 v konečném znění), zpravodaj: pan Retureau.

⁽⁹⁾ KOM(2006) 689, 690 a 691 ze dne 14. listopadu 2006.

⁽¹⁰⁾ Akční program pro snižování administrativní zátěže v Evropské unii. KOM(2007) 23 v konečném znění, 24.1.2007.

4.3.3 EHSV podporuje vytvoření výboru pro posouzení dopadu (na podniky), jež Komise oznámila ve strategickém přezkumu Lepší právní předpisy⁽¹¹⁾ a jehož cílem je zvýšení kvality a účinnosti posuzování dopadu. Rozsah jeho činnosti však nesmí být omezen na pouhou koordinaci, ale musí též vzít v úvahu kvalitu práce, pokud jde o malé a střední podniky, a analýzu hospodářských a sociálních důsledků návrhů právních předpisů. Měl by být zkoumán dopad nových předpisů přijímaných na vnitrostátní úrovni a na úrovni Společenství na MSP.

4.3.4 Hospodářský a sociální dopad nových nebo revidovaných právních předpisů a jejich dopad na životní prostředí musí být pečlivě posouzen, aby se zjistily možné kompromisy a společné působení různých cílů politik. Stávající právní předpisy jsou kromě toho prozkoumávány z hlediska možnosti jejich zjednodušení a je posuzován jejich dopad na konkurenceschopnost. Zvláštní pozornost by se měla věnovat nezávislému posouzení dopadu na podniky, včetně konkrétního zaměření na malé podniky, všech legislativních a právních návrhů Evropské komise. Vytváří se společný přístup k měření administrativních nákladů nových a stávajících právních předpisů. Řídící zásadou při přezkumu stávajících právních předpisů a vytváření nových by měla být zásada „mysli nejdříve v malém“. To znamená, že právní předpisy by měly brát v úvahu zvláštnosti malých a středních podniků.

4.3.5 EHSV poukazuje na to, že zlepšení je zvláště důležité pro malé a střední podniky, které mají obvykle k dispozici pouze omezené zdroje k tomu, aby se vypořádaly s administrativou stanovenou jak právními předpisy Společenství, tak vnitrostátními právními předpisy.

4.3.6 Měly by se učinit nezbytné kroky k tomu, aby se zajistilo, že všechny členské státy provedou všechny směrnice včas a prostřednictvím vysoce kvalitních právních předpisů, a aby národní a regionální vlády a zákonodárci byli přesvědčeni o zahájení vlastních projektů na zjednodušení právních předpisů tam, kde při provádění evropského práva došlo k „pozlacování“ („gold-plating“).

4.3.7 Většina politických subjektů na regionální, vnitrostátní a evropské úrovni není dostatečně informována o realitě malých podniků a jejich skutečných potřebách. Předpokladem zlepšení kvality politiky pro malé a střední podniky v Evropě je lepší zapojení zástupců sdružení malých a středních podniků⁽¹²⁾ na všech úrovních. Posilování sdružení malých podniků je také jedním z klíčových prvků Evropské charty pro malé podniky z roku 2000. Reprezentativní sdružení malých a středních podniků by měla být zapojena jako důležité zainteresované strany do rozhodovacího procesu na všech úrovních.

⁽¹¹⁾ Sdělení Evropské komise ze dne 14. listopadu 2006.

⁽¹²⁾ Organizacemi malých a středních podniků myslíme organizace zastupující malé a střední podniky (evropská definice) v různých oblastech činnosti: řemesla, průmysl, služby, obchod, svobodná povolání. Odkazujeme na mnohoovětvové organizace i organizace související s více odvětvími.

4.3.8 EHSV rozhodně podporuje Evropskou chartu pro malé podniky, která se ukázala jako výtečný nástroj sledování dosaženého pokroku a identifikace problémů, s nimiž se potýkají MSP, a dále též jako nástroj rozhodování o členských státech, jež mají jednat s cílem zlepšit koordinaci podnikatelských politik v celé Evropě. Je třeba zachovat stálý rytmus procesu integrace zpráv o provádění charty do ročních zpráv o lisabonské agendě. Je nutno ji aktualizovat a doplňovat ve vztahu k revidované Lisabonské strategii a k procesu velkého rozšíření.

4.4 Podnikatelská kultura a zakládání podniků⁽¹³⁾

4.4.1 Podnikání je komplexní jev, jenž zahrnuje prvky smyslu pro iniciativu, podstupování rizika a inovace. Malé a nové podniky vytvářejí inovace, vyplňují mezery na trhu, vytvářejí pracovní místa a zvyšují konkurenci, čímž podporují ekonomickou účinnost.

4.4.2 Evropská unie jako celek je sužována malou podnikatelskou aktivitou v rané fázi. Nejnovější zpráva Global Entrepreneurship Monitor nezařazuje žádný členský stát EU mezi prvních deset zemí⁽¹⁴⁾. Naopak osm členských států se objevuje mezi deseti nejnižšími úrovněmi účasti⁽¹⁵⁾.

4.4.3 Podnikání má význam pro společnost jako celek. Výbor navrhuje, aby byl rok 2009 vyhlášen Evropským rokem podnikání, s cílem podpořit a zvýšit povědomí o kultuře podnikatelského myšlení a pochopení významu podnikání pro celkový rozvoj každé země. Výbor v této souvislosti poznamenává, že v roce 2010 proběhne hodnocení v polovině období několika důležitých programů Společenství. Je třeba vytvořit kladné postoje společnosti k podnikání. Evropský rok podnikání by také poskytl příležitost k upevnění a posílení stávající výměny osvědčených postupů.

4.4.4 V rámci EU je velmi nutné změnit osnovy vzdělávání a odborné přípravy, zejména ve vyšším vzdělávání tak, aby kladly větší důraz na pokročilé vzdělávání k podnikání, na strategický význam řízení informací, IKT a sítí. Úloha škol a univerzit je nezbytným faktorem podpory podnikatelského smýšlení mezi mladými lidmi. Doporučuje se například aktivní účast zástupců společností na vzdělávání i angažovanost obchodních organizací. Významná je činnost médií a jimi vzbuzovaný image obchodu.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 309, 12.12.2006, Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise – Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství (KOM(2006) 33 v konečném znění).

⁽¹⁴⁾ Irsko je na 11. místě.

⁽¹⁵⁾ Maďarsko, Belgie, Švédsko, Slovinsko, Nizozemsko, Dánsko, Itálie a Finsko.

4.4.5 Mělo by dojít k posílení politik zaměřených na pomoc podnikům při zahájení činnosti a rozvoji, a to včetně rychlejšího a méně nákladného založení podniku, opatření ke zlepšení přístupu k rizikovému kapitálu, rozšíření programů přípravy na podnikání, opatření pro podporu vytváření a rozvoje malých a středních podniků, programů určených pro usnadnění přístupu k sítím a k veřejně prospěšným službám a hustší síť podpůrných služeb pro malé podniky. Kromě toho jsou nutná politická rozhodnutí s ohledem na reformu daňových systémů, právní předpisy, přístup na trh, kroky k záchraně a restrukturalizaci a dědické právo. Je také nutná osvěta, aby se změnil přístup k bankrotům.

4.4.6 Rozhodující je dostupnost finančních prostředků v rané fázi. Belgická vláda podnikla kroky k překlenutí nedostatku vlastního kapitálu. Příkladem může být fond Arkimedes, jenž získal 110 milionů eur v podobě akcií nebo dluhopisů, za které se zaručila vlámská regionální vláda.

4.4.7 Stejně nezbytné je poskytování informací a služeb na podporu podnikání, zvláště mladým podnikatelům. Ve vlámské části Belgie se osvědčily programy odborného dohledu.

4.4.8 Obavy z neúspěchu mají značný negativní dopad na možné zakládání nových podniků. Pro samostatně výdělečně činné osoby musí být přijat odpovídající sociální rámec. Samostatně výdělečně činní by také měli snadněji dostat druhou šanci.

4.5 Vnitřní trh ⁽¹⁶⁾

4.5.1 Měl by se uvolnit potenciál jednotného trhu. Evropská unie by nyní měla disponovat výhodami trhu, který je větší než trh USA nebo Číny, avšak:

- příliš mnoho směrnic nebylo plně transponováno do vnitrostátních právních předpisů,
- nebylo dosaženo dostatečného pokroku při zajištění normalizace a vzájemného uznávání nabídky služeb,
- při liberalizaci trhů, včetně trhů veřejného sektoru, došlo k odkladům,
- objevily se potíže při sjednávání funkčních evropských právu duševního vlastnictví,
- daňové rozdíly způsobují různé deformace.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 93, 27.4.2007, průzkumné stanovisko k revizi jednotného trhu.

4.5.2 Atraktivita Evropské unie jako místa pro investování závisí na velikosti a otevřenosti jejích trhů, jejím právním prostředí a kvalitě infrastruktury. Evropa se díky vyšším investicím stane produktivnější, protože úroveň produktivity práce závisí na investicích do hmotného a lidského kapitálu i do znalostí a infrastruktury.

4.5.3 Schopnost evropských výrobců konkurovat a přežít na vnitřním trhu je důležitá pro jejich konkurenceschopnost na světových trzích. Zatímco vnitřní trh zboží je poměrně dobře sjednocený, trh služeb je stále právně i fakticky dost roztržštěný. Vnitřní trh služeb musí být plně funkční a zároveň musí být zachován evropský sociální model, aby se podpořil růst a zaměstnanost a posílila konkurenceschopnost. Odstranění daňových překážek přeshraničních aktivit a zbývajících překážek mobility pracovníků také významně zvýší účinnost. Úplná integrace finančních trhů by rovněž zvýšila produkci a zaměstnanost tím, že by umožnila účinnější přidělování kapitálu a vytvořila lepší podmínky pro financování podnikatelské činnosti.

4.5.4 Vnitřní trh pro malé a střední podniky, zejména v odvětví služeb, stále není plně uskutečněn. Vysoká administrativní zátěž spojená s přeshraničními operacemi a nepříznivými evropskými normami brání malým podnikům, aby měly prospěch z většího trhu.

4.5.5 Normy mají pro přístup na trhy značný význam. Stávající postupy normalizace dostatečně nezohledňují zvláštnosti řemesel a malých a středních podniků. Malé podniky musí být lépe zapojeny do vypracování evropských a mezinárodních norem. Přestože Komise důrazně podporuje strukturu jako NORMAPME ⁽¹⁷⁾, je nutné vynaložit větší úsilí ve prospěch malých a středních podniků, zejména pro malovýrobu a výrobu na zakázku, nižší náklady na normy, vyváženější zastoupení v technických výborech, zjednodušení systémů certifikace.

4.5.6 V praxi veřejných zakázek je značný prostor pro další zlepšování. Podobné zlepšení by se odrazilo ve zvýšení podílu veřejně oznamovaných veřejných zakázek. Bylo by vhodné se soustředit na možnosti účasti malých a středních podniků na postupech zadávání veřejných zakázek. EHSV podporuje Komisi ve vypracování přehledu osvědčených postupů, zaznamenaných v této oblasti členskými státy EU ale též Spojenými státy a Japonskem, jejichž důsledkem bylo rozšíření přístupu malých a středních podniků k veřejným zakázkám.

⁽¹⁷⁾ NORMAPME – Evropská organizace řemesel a malých a středních podniků pro normalizaci (www.normapme.com).

4.5.7 Malé a střední podniky v Evropě jsou konfrontovány s 27 rozdílnými daňovými systémy, což způsobuje neúměrné náklady na plnění požadavků a vytváří značné překážky vnitřnímu trhu. Náklady na plnění požadavků jsou pro malé podniky mnohem vyšší než pro velké podniky⁽¹⁸⁾. Očekává se, že dojde ke zjednodušení, které by bylo prospěšné především malým a středním podnikům.

4.6 Lidský kapitál, rozvoj schopností a sociální dialog

4.6.1 Podniky se v kontextu globalizované znalostní ekonomiky musejí neustále přizpůsobovat změnám. Úspěšní podnikatelé potřebují víc než jindy pevný základ znalostí a kvalifikací, aby byli schopni čelit větší konkurenci a vyhrát závody v inovacích. Technologický vývoj navíc vyžaduje stále rozvíjení nových schopností, zejména v oblasti IKT, a získávání nových dovedností jak u podnikatelů, tak zaměstnanců⁽¹⁹⁾.

4.6.2 Od schválení Lisabonské strategie v roce 2000 byly v Evropě zřetelně posíleny cíle odborné přípravy a strategie celoživotního učení, stále však musejí být dále zlepšovány, jak se uvádí v hodnotící zprávě rámce akcí pro celoživotní rozvoj schopností a kvalifikací za rok 2006, na kterém se v roce 2002 dohodli evropské sociální partneři (EKOS, Business Europe, CEEP, UEAPME). V této souvislosti by se na tomto úsilí měl také plně podílet nový integrovaný akční program Společenství v oblasti celoživotního vzdělávání, protože jeho oficiálním cílem je přispět k uskutečnění lisabonských cílů, konkrétně „rozvoji Evropské unie jako vyspělé společnosti založené na znalostech s udržitelným hospodářským rozvojem, větším počtem a vyšší kvalitou pracovních míst a větší sociální soudržností“.

4.6.3 Jak EHSV správně poukázal⁽²⁰⁾, „vzdělávací programy Unie se řadí k několika málo akcím Společenství, jež se obrací přímo k jeho občanům. Proto by cílem nového programu měla být podpora demokracie vycházející z účasti a aktivního občanství a také podpora zaměstnanosti a univerzálního trhu práce“. Vzhledem k tomu, že také spojuje hlavní evropské programy mobility, konkrétně program Leonardo da Vinci pro učně a mladé žáky v počáteční odborné přípravě a mladé zaměstnance, i program Erasmus pro studenty, měly by být tyto programy pro mobilitu jednotlivců dostupnější. Vzdělávání a práce v cizině po určitou dobu nejen rozšiřuje dovednosti a znalosti jednotlivce, ale také zvyšuje pochopení Evropy a evropského občanství. Navíc to jednotlivci pomůže, aby byli aktivnější a přístupnější k převzetí odpovědnosti za svoji zaměstnatelnost v pracovním životě.

4.6.4 EHSV kromě toho zdůraznil, „zvláštní význam toho, aby malé a střední podniky měly přístup k postupům programu“ a

⁽¹⁸⁾ Týká se nákladů na plnění daňových požadavků u přeshraničních činností.

⁽¹⁹⁾ Dokonce i tradiční profese jako jsou instalatéri a tesaři musejí brát v úvahu postupy úspory energie.

⁽²⁰⁾ Úř. věst. C 221, 8.9.2005.

„v případě malých a středních podniků navrhuje specifický přístup, při němž se relevantní postupy zjednoduší, aby účast těchto podniků na programech byla schůdná a efektivní“. V hospodářství, jehož hnací silou jsou služby, je nejcennější hodnotou podniku jeho lidský kapitál. Mají-li podniky, zejména malé a střední podniky, uskutečňovat strategii rozvoje schopností, měly by být navrženy uzpůsobené iniciativy podpory, například na míru připravené nabídky odborné přípravy, finanční podpora a daňové pobídky, které by jim pomohly investovat do nepřetržité odborné přípravy.

4.6.5 Sociální dialog je důležitým nástrojem překonání hospodářských a sociálních problémů. Jedním z jeho hlavních úspěchů je zlepšení fungování trhu práce a předvídání změn. Sociální dialog kromě toho v podnicích přispívá k vytváření ovzduší důvěry. Malým podnikům může také dát individuální odpovědi, pokud vezme v úvahu specifickou a kvalitu pracovního prostředí a pracovních vztahů i konkrétní situaci, ve které řemeslné a malé podniky pracují a rozvíjejí se.

4.7 Inovace

4.7.1 Cílem lisabonské agendy bylo dosažení 3 % na výzkum a vývoj z celkového HDP, z čehož musí dvě třetiny pocházet ze soukromého sektoru. Nyní jeho podíl činí pouze 56 %. Bohužel musíme poznamenat, že Evropa na výzkum a vývoj vydává mnohem nižší podíl svého HDP než USA a Japonsko (1,93 % v porovnání s 2,59 % v USA a 3,15 % v Japonsku). Nadto se intenzitě výzkumu v EU začíná přibližovat Čína, která stejných hodnot dosáhne do roku 2010. Výzkum a vývoj: soukromý sektor v USA v roce 2002 utratil na výzkum a vývoj o sto miliard eur více než soukromý sektor v Evropě.

4.7.2 Budoucí Evropský technologický institut (ETI), jehož cílem je dosažení co největší integrace vzdělávání, výzkumu a inovací na špičkové úrovni, by měl uznat a výrazně zhodnotit potenciál malých a středních podniků. Měla by být posílena spolupráce mezi univerzitami, výzkumnými středisky a podniky, zejména malými podniky. Pracovníci ve výzkumu by měli být podporováni v navazování kontaktů s podniky. Nelze podceňovat důležitost podpory transferů technologií prostřednictvím středisek a inkubátorů pro technologie. V novém rámci pro státní podpory na výzkum, vývoj a inovace by měla být také stanovena opatření na podporu poskytovatelů služeb podpory inovací, a dále uskupení a sítě pro inovaci. Evropské pracovníky ve výzkumu by měli mít více příležitostí v každém z 27 členských států EU. Je důležitá větší podpora a šíření výsledků výzkumu, aby bylo možné k nim zlepšit přístup pro podniky a jejich ekonomický dopad.

4.7.3 Evropa by měla v celé EU zajistit harmonizované právní prostředí, které by bylo příznivé inovacím. K ochraně inovací a řešení potřeb evropských podniků jsou nutné nové iniciativy směřující k patentu Evropského společenství. Tento systém by měl stanovit snížené poplatky pro malé a střední podniky a vhodnou strukturu pojištění patentoprávních soudních sporů.

4.7.4 Evropská komise ve svém nejnovějším sdělení uznala, že je nutné rozšířit definici inovace, aby byla orientovaná na malé a střední podniky a vzala v úvahu netechnické inovace ve všech odvětvích hospodářství. Tento nový přístup nyní musí být zaveden ve všech oblastech politiky, aby byl pro malé podniky užitečný.

4.7.5 Podstatné pro malé a střední podniky je, aby zlepšily svůj současný lidský kapitál a uvedly akademické pracovníky do výroby a inovace. 7. rámcový program by měl podpořit malé a střední podniky při zavádění zdokonalených technologických výzkumných a výrobních postupů, ale i při dalších formách inovací, které jsou pro strukturu malých a středních podniků důležité.

4.7.6 Nezbytné zdroje mají na úrovni EU pocházet z rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace, rámcového programu pro výzkum, strukturálních fondů a vzdělávacích programů, abychom zmínili jen ty nejdůležitější. Koordinace politik, včetně zdrojů, bude náročným a citlivým úkolem, zvláště protože dostupné evropské finanční zdroje jsou s ohledem na potřeby a požadavky poměrně omezené. Bude třeba přijmout vhodná opatření na úrovni členských států a měla by být monitorována jejich efektivita a přístupnost, aby se zajistilo využití finančních prostředků ze strukturálních fondů ke spolufinancování programů pro inovační malé a střední podniky, nově založené podniky a převody podniků (tj. prostřednictvím evropských investičních fondů – JEREMIE).

4.7.7 Pro zavádění pokročilých nových výrobních postupů a strojů, zejména v malých a středních podnicích, budou zapotřebí úvěry za výhodných podmínek. Do práce odvětvových a meziodvětvových plánovacích skupin by měly být úzce zapojeny EIB a EIF.

4.7.8 Malé a střední podniky musí být více směřovány k použití informačních a komunikačních technologií, jež mohou snížit jejich náklady a zvýšit produktivitu a konkurenceschopnost.

4.8 Převod podniků ⁽²¹⁾

4.8.1 Evropské studie uvádějí, že přibližně jedna třetina evropských podnikatelů, hlavně vlastníků rodinných podniků, během nadcházejících deseti let přestane podnikat. Odhaduje se,

⁽²¹⁾ Provádění lisabonského programu Společenství pro růst a zaměstnanost. Převod podniků – Kontinuita prostřednictvím nového začátku. KOM(2006) 117 v konečném znění, 14.3.2006.

že se to dotkne asi 690 000 podniků, které poskytují 2,8 milionu pracovních míst. Převody by se měly podporovat jako hodnotná alternativa k založení nového podniku.

4.8.2 Na rozdíl od minulosti je stále více podniků převáděno mimo rodinu, na třetí strany. Roste také zájem o převzetí zavedené firmy místo založení zcela nového podniku. Podle výzkumů přežije prvních pět let 96 % převedených podniků, zatímco u nově založených podniků to je 75 %.

4.8.3 Prvním obtížným úkolem tedy je vytvoření programu, jenž by usnadnil, aby potenciální kupující a prodávající podniků navázali kontakt. Toto kontaktní místo by mělo být transparentní, aby se zvýšila možnost navazování kontaktů a zajistila se kontinuita existujících životaschopných podniků. Je nezbytné, aby služby zahrnující navazování kontaktů, poradenství a diskretnost byly velmi kvalitní. Ve většině evropských zemí existuje vládní nebo vládou podporovaný trh pro převod podniků ⁽²²⁾. Tyto iniciativy by měly být vytvořeny ve všech členských státech EU.

4.9 Přístup k finančním prostředkům

4.9.1 Malé a střední podniky a zejména nově založené, převedené a inovační podniky by měly mít lepší přístup k finančním prostředkům, aby plně uskutečnily svůj potenciál a vytvořily hospodářský růst a větší zaměstnanost v Evropě. Modely sdílení rizik jako například vzájemné a veřejné záruční režimy se ukázaly jako velice účinný nástroj, a proto je třeba tyto modely ještě více podporovat jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států.

4.9.2 Pro to, aby byl kapitál pro nové podniky, malé a střední podniky a rychle rostoucí podniky dostupný s rozumnými náklady, je potřeba udržovat úrokové míry a rizikové prémie na přijatelné úrovni a také zhospodárnit programy vládní pomoci.

4.9.3 Mělo by se posílit a podporovat poradenství poskytované malým a středním podnikům organizacemi těchto podniků. Dále je nezbytné, aby byly zavedeny finanční nástroje přizpůsobené potřebám a prostředkům malých podniků. EHSV vyzývá Komisi a EIB/EIF, aby financovaly inovace v malých podnicích v podobě rizikového kapitálu a záručních režimů.

4.9.4 Držitelé rizikového kapitálu a tzv. „business angels“ představují pro malé a střední podniky důležitý způsob přístupu k finančním prostředkům. Pro zmírňování problému s nedostatkem vlastního kapitálu je důležité povzbuzovat navazování kontaktů mezi držiteli rizikového kapitálu a „business angels“ na jedné straně a (začínajícími) podnikateli na druhé straně.

⁽²²⁾ Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Finsko a Belgie (která má samostatné databáze pro každý region). Míra úspěšnosti je v těchto zemích okolo 25 %, což znamená, že jeden ze čtyř podniků v databázi našel nástupce.

4.9.5 Záruční systémy jsou velmi účinný a z hlediska zdrojů hospodárný způsob jak podpořit malé podniky. Caisse Mutuelle de Garantie de la Mécanique (CMGM) ve Francii má v této oblasti více než 45 letou zkušenost. CMGM nabízí bankovní záruky na téměř všechny úvěry (investiční úvěry, převody podniků, bankovní opční poukázky, úvěry v hotovosti), které podnikům poskytují. Podniky přispívají na kapitálový a záruční fond této společnosti. Tento systém umožňuje omezit soukromé poukázky požadované po podnikatelích, zpřístupňuje větší úvěry a poskytuje podnikatelům záchrannou síť ve vztahu k jejich bance. Bylo by vhodné podporovat výměny osvědčených postupů mezi členskými státy EU na téma přístup k finančním prostředkům a záručním fondům určeným pro MSP.

4.10 Internacionalizace

4.10.1 EU musí využít příležitosti, které skýtá otevření rychle rostoucích trhů v Asii, jako jsou Čína nebo Indie. EU se současně musí zabývat z toho vyplývající novou mezinárodní dělbu práce, zvláště když se Čína začíná více specializovat na zboží s vysokou přidanou hodnotou a Indie se rozvíjí jako celosvětové centrum pro outsourcing. EHSV zdůrazňuje, že je

nezbytné mít společný přístup k jednání s třetími zeměmi, aby se zlepšily podmínky přístupu podniků z EU na trh.

4.10.2 Přestože jednotný trh funguje již více než 14 let, mnoho firem stále působí pouze ve své zemi. Hlavními překážkami jsou jazykové bariéry, zbývající legislativní a právní rozdíly a nedostatečná znalost jiných trhů. EHSV vítá vytvoření podpůrných služeb, které jsou blíže podnikatelům, srovnatelných s Passport to Export ve Spojeném království⁽²³⁾. Měl by být také podpořen přístup malých a středních podniků k trhům veřejných zakázek.

4.10.3 Měly by být vytvořeny odpovídající systémy podpory, které by také povzbudily přeshraniční činnosti v Evropské unii a na jiných trzích.

4.10.4 EHSV zdůrazňuje, že dokumenty Komise o obchodní politice (strategie přístupu, nástroje ochrany, globální Evropa) by se měly zaměřit zvláště na malé a střední podniky.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ Podrobnosti o jednotném trhu naleznete ve Flash Barometer 180 – TNS Sofres/EOS Gallup Group Europe, Internal Market Opinions and Experiences of Businesses in EU-15 zveřejněném v červnu 2006.

Podrobnosti o Passport to Export, programu organizovaném UK Trade and Investment, který podporuje britské vývozce, aby překonali své slabé stránky v mezinárodním obchodu, naleznete v Charter of Small Business, Selection of good practices 2006, s. 9.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Investice do znalostí a inovace (Lisabonská strategie)

(2007/C 256/04)

Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl dne 14. září 2006 v souladu s čl. 31 Jednacího řádu pověřit specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba vypracováním informační zprávy na následující: *Investice do znalostí a inovace*.

Na plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 14. a 15. března 2007 bylo rozhodnuto, že z informační zprávy bude stanovisko z vlastní iniciativy (čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu).

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 3. května 2007. Zpravodajem byl pan WOLF.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 120 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

OBSAH

1. Úvod

2. Závěry a doporučení

3. Obecné aspekty

4. Vzdělání, školení a odborná příprava

5. Finanční otázky a postupy

6. Strukturální aspekty a rámcové podmínky

7. Lidský faktor – vědečtí pracovníci, inženýři a podnikatelé

1. Úvod

1.1 V rámci tématu ZNOVUOŽIVENÍ LISABONSKÉ STRATEGIE PRO RŮST A ZAMĚSTNANOST uvítala Evropská rada v závěrech předsednictví Rady ze dne 23. a 24. března 2006 (odstavec 12) iniciativu Evropského hospodářského a sociálního výboru, která má vést k posílení vlastní zodpovědnosti za Lisabonskou strategii na úrovni Společenství. Rada vyzvala Evropský hospodářský a sociální výbor, aby pokračoval v práci a požádala ho, aby do začátku roku 2008 vypracoval souhrnnou zprávu k podpoře partnerství pro růst a zaměstnanost.

1.2 Výbor k tomu již 15. února 2007 schválil rozhodnutí o provádění přepracované Lisabonské strategie, určené pro letošní jarní zasedání Evropské rady.

1.3 Jako podklady pro přípravu souhrnné zprávy, kterou si vyžádala Evropská rada, slouží čtyři informační zprávy na následující témata:

- Investice do znalostí a inovace,
- Potenciál podniků – zejména malých a středních podniků,
- Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny,
- Definování energetické politiky pro Evropu.

Tyto informační zprávy budou podstatnou součástí souhrnné zprávy.

1.4 Následující text, který vznikl ve spolupráci se zástupci národních hospodářských a sociálních výborů několika členských států, se zabývá výlučně tématem Investice do znalostí a inovace.

2. Závěry a doporučení

2.1 Síla Evropy spočívá ve výkonnosti jejích občanů.

2.2 Volná interakce řemeslné vynalézavosti a podnikatelské iniciativy s vědeckou metodikou a systematikou, stejně jako z ní vyvinuté technologie a průmyslové procesy, byly evropským receptem na úspěch pro pokrok vedoucí k dosažení naší současné životní úrovně, který šel ruku v ruce s historickým společenským vývojem směrem k svobodnému občanství v moderním státě s rozdělením moci, demokracií a základními právy.

2.3 Rozhodujícím způsobem k tomu přispěl vývoj a intenzivní využívání průmyslových postupů, strojů a dopravních prostředků, které spotřebovávají energii. Energie osvobodila lidstvo od břemene těžké fyzické práce, znásobila jeho produktivitu, vytvořila teplo a světlo a také umožnila netušenou mobilitu a komunikaci. Energie se stala „živiinou“ a hnacím motorem moderních ekonomik.

2.3.1 Vzhledem k tomu, že zásoby fosilních zdrojů energie nejsou nevyčerpatelné, potřeba energie globálně silně stoupá a očekávají se dopady spotřeby energie na budoucí změnu klimatu, stojí téma zabezpečení udržitelného a klimaticky únosného zásobování energií v popředí politické debaty. Důležitým předpokladem řešení tohoto velmi obtížného úkolu je významný, obsáhlý a účinný program pro výzkum a rozvoj energie.

2.4 Kromě toho existuje ovšem ještě řada jiných problémů a úkolů, které mohou být řešeny pouze prostřednictvím výzkumu, rozvoje a inovací. Tyto se týkají např. boje proti fyzickým a duševním chorobám, usnadňování života a umožnění účasti na společenském životě zdravotně postiženým osobám, dopadů demografických změn včetně výzkumu stárnutí, ochrany životního prostředí a obecně zajištění našich životních základů, našeho evropského systému hodnot a sociálního modelu. Výzkum a rozvoj slouží ale mimo jiné i základnímu cíli zajistit další a nové poznatky. Více poznatků pomáhá nejen při řešení problémů, nýbrž rozšiřuje i naši informovanost o světě, přináší fakta do konfliktních situací a obohacuje naši kulturu.

2.5 Evropské společenství stojí mimoto před výzvou zostrující se globální hospodářské soutěže, ve které jde o udržení evropských pracovních míst, úroveň příjmů a sociálního a ekologického standardu. To platí nejen ve vztahu k ekonomikám USA a Japonska, nýbrž především v souvislosti se stále významnějšími výsledky dosaženými v průmyslu a výzkumu v zemích jako Čína, Indie a Brazílie a vzhledem ke mzdám a sociálním i ekologickým standardům, které jsou v těchto zemích podstatně nižší.

2.6 Tomu lze čelit pouze i v budoucnu existujícím náskokem ve výzkumu, technologickém rozvoji a inovacích zakotvených do společenského a kulturního prostředí demokracie, státní právnosti, politické stability, podnikatelské svobody, zabezpečeného plánování, pracovní angažovanosti, oceněných výkonů a sociálních jistot.

2.7 Nejlepší vědecké a technické výsledky a jejich podnikatelská přeměna v konkurenceschopnou ekonomickou sílu jsou proto rozhodujícími předpoklady pro zajištění naší budoucnosti (zvláště také v souvislosti s problematikou energetiky a klimatu), pro udržení a zlepšení naší současné pozice v globálním prostředí a pro neohrožení evropského sociálního modelu, nýbrž jeho rozvíjení.

2.8 Základním předpokladem je společenské prostředí, které bude otevřené vůči pokroku a ve kterém se toto vědomí bude plně rozvíjet, aby byly na všech úrovních politiky vytvořeny nezbytné rámcové podmínky, aby byla učiněna odpovídající směrodatná rozhodnutí, tak aby hospodářství vzbudilo dostatečnou důvěru a optimismus v souvislosti s investicemi nezbytnými v Evropě a také aby vznikala nová pracovní místa. K tomu ale patří i ještě větší zdůraznění významu základního výzkumu, neboť je nutným základem pro budoucí inovace. Obzvláště nezbytná je podnikavost, inovace, ochota riskovat, stejně jako politická vůdčí síla, spolehlivost a smysl pro realitu.

2.9 Zvláště cíl z Barcelony, formulovaný pro účel uskutečnění Lisabonské strategie, musejí všichni aktéři, které cíl zmiňuje, brát

velmi vážně, aby Evropa dále neztrácela v globální hospodářské soutěži o investice do výzkumu a vývoje. Tento cíl říká, že celkové výdaje Unie na výzkum a vývoj se mají zvýšit, aby v roce 2010 dosáhly úrovně necelých 3 % HDP. Investice, které jsou k tomu zapotřebí, má ze dvou třetin pokrýt soukromý sektor.

2.10 V prosinci 2006 přijala Rada sedmý rámcový program pro výzkum a vývoj (7RP) 2007-2013 s rozpočtem ca. 50 miliard EUR, který je významně vyšší než rozpočet předchozího programu. Tento je dalším významným úspěchem evropské politiky, který byl Výborem rozhodným způsobem podpořen. Ovšem Společenství se tak bude podílet pouze zhruba 2 % (tedy pouze padesátinou!) na investicích do výzkumu a vývoje, o které celkově usiluje cíl z Barcelony. Jak Výbor několikrát zdůraznil, nestačí to k tomu, aby byl zamýšlený pákový a integrační účinek podpory Společenství na politiku členských států v oblasti poskytování podpor a na ochotu průmyslu k investicím plně účinný.

2.11 Proto stvrzuje Výbor své dřívější doporučení zvýšit podíl podpory Společenství v rámci nadcházející revize rozpočtu EU v roce 2008 nejprve o polovinu, tedy na zhruba 3 % investic, o které celkově usiluje cíl z Barcelony. To platí především i s ohledem na Evropský technologický institut, který má být založen, a na naléhavost prací ve výzkumu a vývoji zaměřených na klimaticky ušlechtlé a udržitelné zásobování energiemi.

2.12 Stejně tak je ovšem třeba podporovat a více propagovat a odměňovat ochotu průmyslu k investicím do výzkumu a vývoje, zejména také malých a středních podniků, k investicím do výzkumu a vývoje, a to prostřednictvím vytvoření vhodných právních (týkajících se rovněž zákonné odpovědnosti), administrativních, daňových a finančních rámcových podmínek. Důležitou roli hraje i právní úprava podpory Společenství, která musí členským státům umožnit účinnější a nebyrokratické podporování projektů výzkumu a vývoje na univerzitách, ve výzkumných ústavech a v průmyslu a jejich nezbytné propojení, než doposud. Proto by mělo být pečlivě zkoumáno, zda rámec Společenství pro poskytování státní podpory na výzkum, vývoj a inovace tyto cíle skutečně podporuje.

2.13 Znalosti jsou založeny na dvou stejně významných pilířích: vzdělání a výzkum. Nové znalosti je nutno získat prostřednictvím výzkumu a vývoje. Základem jsou dostupné znalosti. Ty musí být vštěpovány a dále předávány vzděláním, vzděláváním, školením a odbornou přípravou. K tomu je nutno přezkoumávat jak metody, tak obsah, zda tyto slouží uvedeným cílům. Oba pilíře potřebují kromě toho výrazně více finančních investic a vhodných rámcových podmínek.

2.14 Síla Evropy spočívá ve výkonnosti jejích občanů. Proto je zásadní, aby tato výkonnost byla ještě více podporována a rozvíjena. Z toho důvodu vyzývá Výbor členské státy, aby posílily a zlepšily svá vzdělávací zařízení a aby pro to vynaložily nezbytné významné investice. Fundované vzdělání širokých vrstev obyvatelstva je stejně důležité jako vzdělání vědeckých elit. V tomto smyslu je zapotřebí široká a dostatečná nabídka řádných a kvalifikovaných vzdělávacích zařízení, od základních škol po univerzity. Jen takto vznikne evropská společnost celkově nakloněná vzdělání a vědě.

2.15 Výbor dále zdůrazňuje své doporučení, že by se měl prostřednictvím intenzivnější nadnárodní spolupráce vytvořit v oblasti vzdělávání, inovace a výzkumu společný evropský znalostní prostor, který by doplnil evropský výzkumný prostor. Důležitou roli přitom mají všechny podněty a opatření pro celoživotní vzdělávání: celoživotní vzdělávání je klíčem ke znalostní společnosti. Proto je nutno co nejrychleji odstranit překážky na vnitřním trhu, které brání v přechodu k evropské znalostní společnosti.

2.16 K tomu patří ještě intenzivnější podporování osobní mobility ze strany členských států, jakož i posílení příslušně účinných komunitárních programů (Erasmus, Marie Curie). Mobilita podporuje získávání a předávání kompetencí. Musí být zajištěn volný pohyb zaměstnanců, výzkumných pracovníků a studentů na evropské úrovni a odměněn prostřednictvím podnětů a doprovázen přijatelnými příjmy, pracovními podmínkami a podporováním rodin. K tomu je nutno zlepšit v celé Evropě přístup k informacím o volných místech ve všech členských státech.

2.17 Ohledně významu a podpory inovací neodkazuje Výbor pouze na svá níže uvedená doporučení, nýbrž především také na skvělou Ahovu zprávu, kterou podporuje. To se týká především právních a společenských rámcových podmínek pro podnikatelské prostředí příznivé pro inovace a pro trh nakloněný inovacím. Výbor odkazuje mimoto na své podrobné stanovisko „Uvolnění a posílení evropského potenciálu pro výzkum, vývoj a inovace“.

2.18 Pokrok a inovace spočívají v promítnutí nových poznatků do nových, lepších postupů a produktů (včetně již existující neustálé inovace), do nových obchodních modelů a do vhodných metod řízení; jde tedy o inovační podnikavost a podnikatelské iniciativy. Pokrok a inovace spočívají ale rovněž v nových službách, dalším vývoji zdravotnictví a obecně v lepším řešení sociálních otázek v napjatých vztazích s hospodářskými požadavky.

2.19 Inovace tedy znamená koncipování a realizace nových technik, postupů, způsobů organizace, obchodních modelů, vzdělávacích modelů atd., které dříve nebyly nebo nemohly být brány v úvahu. Z tohoto důvodu je důležité, aby příslušné zákonné předpisy poskytovaly dostatečnou podnikatelskou svobodu, aby byla dána možnost realizovat také nové myšlenky,

kteří nebyly doposud zváženy a nenechat je předem upadnout v zapomnění, neboť se nehodí do struktury příliš podrobných předpisů. Přemíra omezujících předpisů je překážkou pro inovace. Proto Výbor podporuje veškeré snahy o zjednodušení předpisů a o jejich přezkum z hlediska nadbytečnosti, přílišné podrobnosti a/nebo přílišného omezování.

2.20 Inovace rovněž znamená přijetí určité ho rizika neúspěchu a ztrát; neboť obvykle lze účinnost, nevýhody či vedlejší účinky nového přístupu nebo koncepce poznat teprve jejich prověřením v praxi a v hospodářské soutěži s konkurenčními postupy. Také neúspěch je získáním poznatku. Možnost a riziko jsou dvě strany téže mince. V zásadě by měl očekávaný užitek inovace převážit nad případnými riziky, která jsou s ní spojená. Možná rizika pro společnost vyžadují zvláštní zhodnocení. Dále by se mělo zvážít, zda by zde alespoň pro malé a střední podniky – např. u EIB – měl být zřízen fond pro rizika, který by podnikům umožnil pokrýt případné škody nebo ztráty.

2.21 Výbor již několikrát poukázal na to, že lidské schopnosti a výkonnost jsou nejcitlivějším a nejcenějším zdrojem pro znalosti a inovace. Proto je dostatečný počet, vybavení a kvalita potřebných vzdělávacích zařízení rozhodujícím předpokladem pro pokrytí počtu dobrých vědeckých pracovníků, inženýrů a učitelů.

2.22 S investicemi do získání rozsáhlých a náročných základních a vysoce odborných znalostí jak ze strany společnosti, tak i ze strany jednotlivých výzkumných pracovníků, přebírá společnost – zastoupená politikou – odpovědnost za co nejlepší využití těchto investic. Tato odpovědnost se musí projevat v péči o přiměřené pracovní příležitosti a možnosti rozvoje kvalifikovaných výzkumných pracovníků a inženýrů, o možnosti založit rodinu, a je třeba zdůraznit adekvátní profesní dráhu s atraktivními možnostmi přestupu do jiných oblastí, aniž by byli vystaveni riziku profesního vyloučení či stagnace. Nezaměstnanost, nízké platy nebo nevhodná zaměstnanost (způsobená i nadměrnou administrativou a prací v grémiích) kvalifikovaných vědeckých pracovníků a inženýrů znamená mrhání investicemi do národního hospodářství a odstrašování budoucí výkonnostní elity, výsledkem čehož je rozhodnutí ve prospěch jiných než vědeckých a technických profesních profilů nebo odchod z Evropy!

2.23 To není v rozporu s požadavkem, aby zkušenosti odborníci a vědeckotechničtí pracovníci byli zapojováni více než tomu bylo dodnes významným způsobem do výzkumných, podnikatelských a inovačních rozhodovacích procesů a správních činností. Založení Evropské výzkumné rady ERC je v tomto velmi povzbudivým prvním krokem. Ale i pro podporu výzkumu a inovací Společenství (včetně Komise!) a členských států musí být vloženy a udrženy dostatečné odborné znalosti. Administrativa sama o sobě nestačí.

2.24 Uplatnění výzkumu a inovací u průmyslových výrobků a procesů představuje specifickou problematiku. Není bezdůvodné, že lisabonský cíl požaduje, aby dvě třetiny investic v oblasti výzkumu a vývoje pokrýval průmysl. Obzvláště jde proto také o to, zhodnotit profesní profil podnikatele a lépe ho zakotvit ve společnosti, vzhledem k jeho rozhodujícímu významu pro inovace, hospodářský pokrok a blahobyt. Proto Výbor ve své funkci mostu k organizované občanské společnosti umístil téma Podnikání s lidskou tváří mezi hlavní body svého nadcházejícího pracovního programu. Pouze prostřednictvím zodpovědného, výkonného a nápaditého podnikatelství, která se může co nejlépe rozvíjet, se konečně podaří naplnit lisabonské cíle.

2.25 Ohledně řady dalších hledisek a podrobností je odkazováno na následující podrobné výklady, jakož i především na stanoviska Výboru Směřování k evropské znalostní společnosti – příspěvek občanské společnosti k Lisabonské strategii ⁽¹⁾ a Uvolnění a posílení evropského potenciálu pro výzkum, vývoj a inovace ⁽²⁾.

3. Obecné aspekty

3.1 *Vývoj vědy a techniky.* Kolébkou průběžně se vyvíjející moderní vědy a moderního výzkumu je Evropa. To platí včetně řecko-egyptské kultury a dočasně vzájemného ovlivňování s indicko-arabskou ⁽³⁾ kulturou i pro kolébkou vědy obecně. Věda a výzkum byly navzdory dobovým výkyvům a válkou zapříčiněným přerušáním propojeny v celé Evropě, bez ohledu na hranice zemí. Jejich metodika a myšlenkové postupy byly rozhodujícími průkopníky naší dnešní evropské společnosti, jejich hodnot, jejího životního stylu a její životní úrovně. Byly charakteristickou známkou evropského kulturního prostoru ⁽⁴⁾. Receptem na úspěch dosažených vymožeností byla volná interakce řemeslné vynalézavosti a podnikatelské iniciativy s vědeckou metodikou a systematikou a z toho vyvinuté technologie a průmyslových procesů.

3.2 *Vývoj společnosti.* Téměř ruku v ruce s vědeckotechnickým pokrokem probíhal rozhodující společenský vývoj směrem ke svobodnému občanovi v moderním státě s rozdělením moci, demokracií, základními právy a sociálními zákony.

3.3 *Vývoj životních podmínek.* Výsledkem těchto společných procesů bylo, že životní podmínky lidí ve městech a regionech, které se těchto procesů účastnily, se změnily

a zlepšily tak, jako nikdy předtím v dějinách lidstva. Během uplynulých 135 let se průměrný věk obyvatelstva ⁽⁵⁾ více než zdvojnásobil ⁽⁶⁾. Během uplynulých 50 let se vzhledem k ploše téměř ztrojnásobila zemědělská úroda. V úspěšných průmyslových zemích se namísto o podvýživě diskutuje o nadváze, namísto nedostatku informací o záplavě informací, namísto úmrtnosti dětí o stárnutí. Schopnosti a výkony, ke kterým se moderní mobilní průmyslová společnost dopracovala díky výzkumu, vývoji a inovacím, zahrnují veškeré oblasti lidské evoluce a kvality života.

3.4 *Využívání energie.* Rozhodujícím způsobem k tomu přispěl vývoj a intenzivní využívání průmyslových postupů, strojů a dopravních prostředků, které spotřebovávají energii. Energie osvobodila lidstvo od břemene těžké fyzické práce, znásobila jeho produktivitu, vytvořila teplo a světlo a umožnila netušenou mobilitu, komunikaci a kulturní rozvoj. Energie se stala „živiinou“ a hnacím motorem moderních ekonomik.

3.5 *Problematika klimatu a zásobování energií.* Tento významný rozvoj vede ovšem i k novým problémům a výzvám. Globální oteplení, jeho možné následky, jakož i strategie k jeho omezení jsou předmětem dalekosáhlých politických rozhodnutí ⁽⁷⁾ a početných analýz ⁽⁸⁾ s částečně protichůdnými názory. STERN REVIEW ⁽⁹⁾: „*The Economics of Climate Change*“, uveřejněný na konci října 2006, konstatuje, že jen ke zmírnění globálního oteplování způsobeného plyny poškozujícími klima bude zapotřebí výdajů ve výši přibližně 1 % HDP, které budou především zahrnovat i další související nezbytné činnosti vývoje a výzkumu. Ale i bez problematiky klimatu je otázka bezpečného udržitelného zásobování Evropy (a světa!) energií jednou z hlavních politických výzev, při jejichž naplnění má rozhodující roli významně intenzivnější výzkum a vývoj ⁽¹⁰⁾.

3.6 *Další problémy a výzvy* ⁽¹¹⁾. Změna klimatu a zásobování energií však nejsou jediným okruhem problémů. Boj proti fyzickým a duševním chorobám, usnadňování života zdravotně postiženým a jinak znevýhodněným osobám s cílem

⁽⁵⁾ V Německu.

⁽⁶⁾ Především také díky snížení úmrtnosti dětí.

⁽⁷⁾ Evropská rada ze dne 23. a 24. března 2007, závěry předsednictví (udržitelná energie).

⁽⁸⁾ Např.

1) WMO/UNEP Intergovernmental Panel on Climate Change – „Climate Change 2007: The Physical Science Basis – Summary for Policy Makers“ nebo

2) Open letter by 61 Scientists to the Canadian Prime Minister (<http://www.lavoisier.com.au/papers/articles/canadianPMletter06.html>).

⁽⁹⁾ http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 241, 7.10.2002: Potřeba výzkumu s ohledem na bezpečné a udržitelné zásobování energií (neexistuje český překlad). Viz nově ISBN 92-79-02688-7 „Transition to a sustainable energy system for Europe – The R&D perspective“ jako i „nature“ svazek 444, Issue no. 7119, s. 519 (listopad 2006) „Our emperors have no clothes“.

⁽¹¹⁾ K tomu viz také (Úř. věst. C 185, 8.8.2006).

⁽¹⁾ Úř. věst. C 65, 17.3.2006.

⁽²⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

⁽³⁾ Případně i čínskou kulturou.

⁽⁴⁾ Velmi podrobné a diferencované znázornění těchto procesů se nachází ve stanovisku Výboru z vlastní iniciativy o vědě, společnosti a občanech Evropy, Úř. věst. C 221, 7.8.2001.

lepší účasti na profesním rozvoji a na znalostní společnosti, dopady demografické změny včetně výzkumu stárnutí, lepší chápání komplexních hospodářských, sociálních a kulturních souvislostí a mechanismů působení, ochrana životního prostředí a zajištění a další rozvoj našich životních základů a našeho evropského systému hodnot a sociálního modelu obecně jsou rovněž příklady významných výzkumných témat, ke kterým Výbor ve svých dřívějších stanoviscích, např. ve stanovisku k sedmému rámcovému programu pro výzkum a vývoj⁽¹²⁾ a k jeho „specifickým programům“⁽¹³⁾, vypracoval podrobná doporučení.

3.7 *Globální hospodářská soutěž.* Evropské společenství stojí před velmi závažnou výzvou zostřující se globální hospodářské soutěže, ve které jde především o udržení evropských pracovních míst, úroveň příjmů a sociálního a ekologického standardu. To platí nejen ve vztahu k ekonomikám USA a Japonska, nýbrž především v souvislosti s pozoruhodnou a stále posilující výkonností průmyslu a výzkumu v zemích jako Čína (do roku 2050 by Čína chtěla vystřídat USA jako celosvětově vůdčí technologický národ!⁽¹⁴⁾), Indie a Brazílie a vzhledem ke mzdám a sociálním i ekologickým standardům, které jsou v těchto zemích podstatně nižší. Právě na tomto pozadí celosvětové hospodářské soutěže a s tím souvisejícího globálního závodu o stále větší investice do výzkumu a vývoje, včetně celosvětové soutěže o nejlepší vědecké pracovníky a inženýry, musí Evropské společenství optimalizovat příslušnou politiku. Jde tedy v první řadě o globální soutěž, ne o soutěž v rámci Evropy!

3.8 *Náskok ve výzkumu, vývoji a inovacích.* Evropa tedy může své konkurenceschopné postavení i v budoucnu udržet pouze náskokem ve výzkumu, technologickém rozvoji a inovacích zakotvených do společenského a kulturního prostředí demokracie, státní právnosti, politické stability a zodpovědnosti, podnikatelské svobody, zabezpečeného plánování, pracovní angažovanosti a oceněných výkonů. Evropský výzkumný prostor musí být posílen a rozvíjen. Tento cíl se sice v mezích stal společným znakem politických prohlášení o záměru, ale ve skutečnosti a při provádění do opravdových priorit (např. rozpočty na výzkum) a do příslušných předpisů (např. struktura platů dojednaných v kolektivní smlouvě⁽¹⁵⁾), daňové právo⁽¹⁶⁾) ještě existují výrazné a politováníhodné nedostatky, jak na úrovni Společenství, tak i na úrovni většiny členských států. Naléhavost této skutečnosti by neměla být podceňována, i když je potěšující, že v některých členských státech lze pozorovat směr k nápravě⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 65, 17.3.2006.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

⁽¹⁴⁾ Bild der Wissenschaft 9/2006, s. 109.

⁽¹⁵⁾ Zejména pokud jde o příjmy a pracovní smlouvy mladých vědeckých pracovníků a inženýrů.

⁽¹⁶⁾ Viz k tomu také sdělení Komise KOM(2006) 728 v konečném znění: Cesta k účinnějšímu využívání daňových pobídek pro VaV.

⁽¹⁷⁾ FAZ č. 49, s. 17, ze dne 27. února 2007 „Zwischen Fortschritt und Stillstand“.

3.9 *Nejlepší vědecké a technické výsledky.* Nejlepší vědecké a technické výsledky a jejich podnikatelská přeměna v inovaci a konkurenceschopnou ekonomickou sílu jsou proto rozhodujícími předpoklady pro zajištění naší budoucnosti – např. v souvislosti s problematikou energetiky a klimatu – pro udržení a zlepšení naší současné pozice v globálním prostředí a pro to, aby nebyl evropský sociální model ohrožen, ba naopak rozvinut. Výzkum a rozvoj slouží ale mimo jiné i základnímu cíli zajistit další a nové poznatky. Více poznatků pomáhá ale nejen při řešení problémů, nýbrž rozšiřuje i naši informovanost o světě, přináší fakta do konfliktních situací a obohacuje naši kulturu.

3.10 *Znovuoživení tradice.* Evropa si tedy nyní musí být vědoma své tradice jakožto vůdce výzkumu a inovací a musí ji znovu oživit. Síla Evropy spočívá ve výkonnosti jejích občanů. Proto je nutné podporovat tuto výkonnost ještě silněji než tomu bylo dodnes. Proto je ale také nutné, aby bylo podstatně více investováno do výzkumu a vývoje a aby byla zvýšena účinnost výzkumu a vývoje, posíleny inovační schopnosti a ochoty k inovacím ze strany průmyslu, obchodu a správy, aby byla podporována a uznávána výkonnost a aby byly odstraněny překážky, které tomu brání.

3.11 *Zvýšení investic.* Toto znamená především dále zřetelně zvýšit investice do výzkumu a vývoje, do odpovídajícího vzdělání občanů a do vzdělávání potřebných vědců a inženýrů (obou pohlaví!) ze strany Společenství a členských států. Znamená to ale především podporovat a více propagovat a odměňovat připravenost průmyslu, zejména také malých a středních podniků, k investicím do výzkumu a vývoje, a to prostřednictvím vytvoření vhodných právních, administrativních, daňových⁽¹⁸⁾ a finančních rámcových podmínek.

3.12 *Společenské klima nakloněné pokroku.* Nejdůležitějším předpokladem toho je společenské prostředí, které bude otevřené vůči pokroku, inovacím a podnikavosti a ve kterém se toto vědomí bude plně rozvíjet, aby byly na všech úrovních politiky vytvořeny nezbytné rámcové podmínky, aby byla učiněna odpovídající směřovací rozhodnutí, ale také aby vznikala pracovní místa a aby průmysl vzbudil dostatečnou důvěru a optimismus pro nutné investice. Rovněž je třeba seznamovat občany s vymoženostmi a významem vědy a techniky a průkopnickými podnikatelskými pracemi více, než doposud. K tomu patří i poznání, že zejména základní výzkum⁽¹⁹⁾ je nutnou bází pro budoucí znalosti a budoucí inovace.

⁽¹⁸⁾ Viz k tomu také sdělení Komise KOM(2006) 728 v konečném znění: Cesta k účinnějšímu využívání daňových pobídek pro VaV. K tomuto tématu vypracuje Výbor vlastní stanovisko.

⁽¹⁹⁾ K tomu také viz Úř. věst. C 110, 30.4.2004. Historicky viděno byly věnovány první iniciativy spolupráce v (západní) Evropě právě záměrům základního výzkumu. Vznikly z důvodu nutnosti zřídit střediska pro velká zařízení a vytvoření kritického množství, jejichž finanční náročnost převyšuje finanční možnosti nebo platební schopnost jednotlivých členských států.

3.13 *Uznání vymožeností.* Společnost si musí uvědomit rozhodující úlohu těchto vymožeností pro náš dnešní způsob života, za jakých předpokladů vznikly, jakož i vědeckotechnické podnikatelské a kulturní výkony, které s ním souvisí, a musí je učit ve školách a ocenit jejich existenciální význam.

3.14 *Další předpoklady.* Pokrok a neustálé inovace však nespočívají pouze ve vědě a technice, nýbrž i v motivaci, schopnostech a vůli k podání výkonu všech zúčastněných subjektů, jakož i v nových obchodních modelech, ve správných metodách řízení a v příznivých právních rámcových podmínkách.

3.15 *Přijetí rizika.* V zájmu podpory nových přístupů výzkumu, inovačních technologií, činností řízení nebo obchodních modelů je třeba přijmout určité riziko úspěchu; neboť obvykle lze výhody a účinnost, ale i nevýhody, rizika a vedlejší následky nového přístupu poznat teprve jejich prověřením v praxi a v hospodářské soutěži s konkurenčními postupy. Také neúspěch je získáním poznatku. Možnost a riziko jsou dvě strany téže mince. V zásadě by měl užitek inovace převážit případná rizika, která jsou s ní spojené. Možná rizika pro společnost vyžadují zvláštní zhodnocení. Dále by se mělo zvážit, zda by zde alespoň pro malé a střední podniky – např. u EIB – neměl být zřízen fond pro rizika, který by podnikům umožnil pokrýt škody nebo ztráty nad určitou hranici.

4. Vzdelání, školení a odborná příprava

4.1 *Znalostní základna.* Znalosti jsou založeny na dvou stejně významných pilířích: Nové znalosti lze získat pouze prostřednictvím výzkumu a vývoje. Tyto znalosti musí být vštěpovány a dále předávány vzděláním, vzděláváním, školením a odbornou přípravou. Zde se jedná o tyto cíle:

4.1.1 *Základní znalosti.* Na jednu stranu je nutno naplánovat do učebních osnov solidní základní znalosti o vědě, technice a hospodářství, o jejich způsobu fungování a jejich podstatných základních zákonech. Jen tak budou občané schopni např. posoudit často ne zcela jednoduché souvislosti, jejichž znalost je rovněž potřebná pro vytváření kvalifikovaného politického názoru. V souladu s tím musí být učební osnovy a dostupné vyučovací doby na všech stupních škol zaměřeny na to, aby byly děti a mládež na základě názorných příkladů a motivujících výkladů a učebních látek postupně seznamovány se způsobem myšlení vědy a techniky i s existující zásobou znalostí⁽²⁰⁾, a abychom si uvědomili rozhodující význam vědecké práce, technického vývoje inovačních hospodářských a sociálních způsobů jednání, jakož i znalostní společnosti vůbec pro její

budoucnost a životní šance. Z toho důvodu je nutno této části učebních osnov věnovat zřetelně větší váhu. Výbor vítá a podporuje doporučení zprávy Rocard, která slouží tomuto cíli⁽²¹⁾.

4.1.2 *Podněty pro volbu povolání.* Na druhé straně je třeba nadchnout nadané jedince pro odpovídající volbu povolání a náročné studium, jak známo, a vybavit je pro to řádnými základními znalostmi. Také proto musí být učební osnovy škol a zejména gymnázií vybaveny rozšířenou a kvalitní studijní nabídkou.

4.1.3 *Potřeba důsledného zlepšení.* Existuje tedy výrazná potřeba zlepšení výukové nabídky v přírodovědně-technické oblasti, bez ohledu na to, že veškeré nadání musí být široce podporováno, a to také v oblasti sociálních a hospodářských věd a v humanitních oborech. Fundované vzdělání širokých vrstev společnosti – k nimž je nutná i ochota podat výkon a disciplína ze strany žáků – má stejný význam jako vzdělávání vědeckých výkonnostních elit. Vysoce kvalitní vzdělávací zařízení, od škol až po univerzity, jsou základním předpokladem ke vzniku společnosti celkově nakloněné vzdělání a vědě.

4.1.4 *Evropský prostor znalostí.* Výbor zdůrazňuje své doporučení, že by se měl prostřednictvím intenzivnější nadnárodní spolupráce vytvořit v oblasti vzdělávání, inovace a výzkumu společný evropský znalostní prostor, který by doplnil evropský výzkumný prostor. Proto je nutno co nejrychleji odstranit překážky na vnitřním trhu, které brání v přechodu k evropské znalostní společnosti. Výbor odkazuje také na své stanovisko Směrování k evropské znalostní společnosti – příspěvek občanské společnosti k Lisabonské strategii⁽²²⁾.

4.1.5 *Celoživotní vzdělávání a mobilita.* Důležitou úlohu zde hrají podněty a opatření pro celoživotní vzdělávání: celoživotní vzdělávání je klíčem ke znalostní společnosti. K tomu patří ještě intenzivnější podporování osobní mobility ze strany členských států, jakož i posílení příslušně účinných komunitárních programů (Erasmus, Marie Curie). Mobilita propojuje Evropu a slouží získávání a předávání kompetencí. Musí být zajištěn

⁽²⁰⁾ Přitom se nejedná ani tak o naučení se a ovládnání mnoha pravidel, ale o základní chápání techniky a základních přírodních zákonů, ale také o význam kvantitativních souvislostí a používání matematiky.

⁽²¹⁾ **A Renewed Pedagogy for the Future of Europe**, Directorate-General for Research 2007 Science, EUR 22845, High Level Group on Science Education, Michel Rocard (Chair), Peter Csermely, Doris Jorde, Dieter Lenzen, Harriet Walberg-Henriksson, Valerie Hemmo (rapporteur).

⁽²²⁾ Úř. věst. C 65, 17.3.2006.

současně volný pohyb zaměstnanců, výzkumných pracovníků a studentů a přijatelné příjmy, pracovní podmínky a podporování rodin. K tomu je nutno zlepšit v celé Evropě přístup k informacím o volných místech ve všech členských státech.

4.2 *Standard odborného vzdělání.* K tomu navíc patří, že na univerzitách a vysokých školách technického zaměření musí být zajištěno odborné vědeckotechnické vzdělání, které bude přinejmenším rovnocenné s nejlepším mezinárodním standardem. Nejdůležitějším kapitálem pro výzkum a inovace jsou co nejvíce kvalifikovaní a motivovaní vědečtí pracovníci a inženýři obou pohlaví, kteří svoji vědeckou odbornost získávají a rozvíjejí celoživotním učením po celý svůj pracovní život a mezi nimiž je dostatečný počet těch, kteří jsou způsobilí převzít vedoucí úlohy a podávat průkopnické výkony v nejtěžší oblasti.

4.3 *Příležitosti pro každého.* Pokrok a úspěch budou v budoucnosti čím dál víc výsledky strukturované týmové práce založené na specializaci, při které je nutno všem účastníkům nabídnout co nejlepší příležitosti rozvoje a vlastní iniciativy podle jejich nadání, schopností a kreativity. To také vyžaduje, aby byly školské systémy dostatečně pružné a byla nabídnuta optimální možnost vzdělání všem nadaným, např. i těm, jejichž talent se projeví později. Bezpodmínečně nezbytná jsou také příslušná vysoce hodnotná vzdělávací zařízení pro celé spektrum kvalifikací specialistů a odborníků, kterých je dnes i v budoucnu zapotřebí pro širokou škálu úkolů v technice, vědě a hospodářství.

4.4 *Propojení.* Zejména také pro školení a další vzdělávání je potřebné ještě silnější propojení pilířů vzdělání, výzkumu a průmyslového využití, přičemž existuje zřejmý vztah k tématu celoživotního vzdělávání a mobility (viz 4.1.5). Nezbytné je také silnější přeshraniční propojení univerzit a technických vysokých škol. Také z tohoto hlediska Výbor vítá plán na vytvoření Evropského technologického institutu⁽²³⁾ (ETI), který má přispět k dalšímu rozvoji inovačních kapacit Společenství a členských států tím, že navzájem propojí vzdělávací, výzkumné a inovační činnosti na nejvyšší úrovni. Tento plán se ale týká také – kromě vzdělání a odborná příprava – společného výzkumu a vývoje⁽²⁴⁾ průmyslových podniků ve fázi předcházející soutěživosti, jako je např. společný vývoj zlepšených technologií motorů v automobilovém průmyslu.

5. Finanční otázky a postupy

5.1 *Investice je úkolem všech zúčastněných.* Společenství, členské státy a soukromý sektor musí podle svých maximálních možností, což znamená více než dosud, přinášet investice nezbytné pro vzdělávání, výzkum a vývoj.

⁽²³⁾ Úř. věst. C 93, 27.4.2007.

⁽²⁴⁾ Viz také kapitola 7, Úř. věst. C 204, 18.7.2000.

5.2 *Cíl z Barcelony.* Cíl z Barcelony, který byl formulován pro účely uskutečnění Lisabonské strategie, musejí všechny v něm uvedené subjekty brát velmi vážně a snažit se o jeho dosažení, aby se neprohrála globální soutěž o investice do výzkumu a vývoje. Tento cíl říká, že celkové výdaje Unie na výzkum a vývoj se mají zvýšit tak, aby v roce 2010 dosáhly úrovně necelestých 3 % HDP. Investice, které jsou k tomu zapotřebí, má ze dvou třetin financovat soukromý sektor.

5.3 *Pákový účinek sedmého rámcového programu pro výzkum a vývoj.* V prosinci 2006 přijala Rada sedmý rámcový program pro výzkum a vývoj (7RP) 2007-2013 s rozpočtem 50 mld. EUR, který je výrazně vyšší než rozpočet předcházejícího programu. Tento program je dalším významným úspěchem evropské politiky, který byl Výborem výrazně podpořen. Ovšem Společenství by se podílelo na plánovaném rozpočtu cca 50 mld. EUR pouze zhruba 2 %, tedy padesátinou (!), na investice do výzkumu a vývoje, o které celkově usiluje cíl z Barcelony. Jak Výbor několikrát zdůraznil, nestačí to ale k tomu, aby byl pákový a integrační účinek podpory Společenství na politiku členských států v oblasti poskytování podpor a na ochotu průmyslu k investicím plně účinný a vyvolal tam výrazný nárůst, který je potřebný k dosažení cíle z Barcelony.

5.4 *Opětovné doporučení.* Proto Výbor potvrzuje – především i s ohledem na Evropský technologický institut, který má být založen, a na naléhavost prací ve výzkumu a vývoji zaměřených na klimaticky ušlechtlé a udržitelné zásobování energiemi – své doporučení⁽²⁵⁾, zvýšit podíl podpory Společenství v rámci nadcházející revize rozpočtu EU v roce 2008 nejprve o polovinu, tj. na zhruba 3 % investic, o něž usiluje cíl z Barcelony. To by ze strany Společenství představovalo obzvlášť účinné opatření, aby bylo možné dosáhnout čím dál důležitějších cílů z Lisabonu a Barcelony rychleji, než v současnosti, a také proto, aby se výše uvedené problémy účinněji a rychleji vyřešily.

5.4.1 *Soutěžení s Čínou.* Příslušné snahy Číny v oblasti výzkumu rychle rostou a Evropa se musí všemožně snažit, aby v nezbytných technologiích neztratila trh ve prospěch mezinárodní konkurence. Nicméně o nezbytné investice soukromého hospodářství lze politicky věrohodně stěžovat, jestliže Společenství a členské státy ještě nepřispěly svým dílem k financování cílů z Barcelony, které samy formulovaly.

5.4.2 *Základní financování členskými státy.* Členské státy by měly přinejmenším zajistit, aby jejich univerzity a výzkumná zařízení měla dostatečné základní financování a mohly se tak v očekávané míře chopit příležitosti spolufinancování ze sedmého rámcového programu pro výzkum a technický rozvoj.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

5.5 *Právní rámec Společenství pro státní podporu.* Pravidla státní podpory Společenství (E state aid) by měla být koncipována tak, aby členské státy povzbuzovala a umožnila jim podporovat projekty výzkumu a vývoje na univerzitách, ve výzkumných ústavech a v průmyslu a jejich nezbytné propojení účinněji, nebyrokratickým způsobem a výrazněji než doposud. Proto by mělo být pečlivě zkoumáno, zda *rámec Společenství pro poskytování státní podpory na výzkum, vývoj a inovace* ⁽²⁶⁾ tyto cíle skutečně podporuje.

5.6 *Rozpočtové právo členských států.* Rozpočtové právo jednotlivých členských států by při podporování opatření v oblasti výzkumu a vývoje mělo umožnit pružnější uvolňování a čerpání zdrojů přizpůsobené příslušnému projektu, např. převoditelnost přidělených prostředků do následujícího kalendářního roku nebo rozpočtového roku.

5.7 *Rozvoj vědeckých infrastruktur.* Výbor navíc opakovaně ⁽²⁷⁾ doporučoval použít výrazně větší část prostředků ze strukturálních fondů Společenství na rozvoj vědeckých infrastruktur. K tomu by mohly být úspěšně využity i prostředky Evropské investiční banky.

5.8 *Potenciál malých a středních podniků (MSP).* Zde je rovněž třeba dále posilovat inovační potenciál MSP a zejména nově založených podniků, a vytvořit obecně silnější pobídky k většímu množství příslušných investic v průmyslu. Výbor navíc odkazuje na svá doporučení ⁽²⁸⁾ k programu EU *Víceletý program pro podniky a podnikavost, zejména pro malé a střední podniky (MSP)* a na podporu v oblasti znalostní ekonomiky, která je v této souvislosti obzvláště důležitá. Ze skutečnosti, že 98 % všech podniků v EU jsou MSP, je zřejmé, jaký význam má posílení inovační schopnosti tohoto druhu podniků (Výbor proto vítá, že je v sedmém rámcovém programu pro výzkum a vývoj vyčleněno malými a středními podniky a pro ně 1,3 mld. EUR). Stávající zatěžující předpisy pro MSP by měly být přezkoumány a v rámci možností zjednodušeny po byrokratické stránce; kromě toho by mohly úřady prostřednictvím „business angels“ pomoci při přístupu k finančním podporám. Rovněž z politiky podpory jiných států k tomu se vztahující může Evropa získat podněty.

6. Strukturální aspekty a rámcové podmínky

6.1 *Odkaz na další a předchozí zprávy.* V této souvislosti Výbor odkazuje nejprve na obě nedávno zveřejněná sdělení ⁽²⁹⁾

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 323/I, 30.12.2006.

⁽²⁷⁾ Mj. v: Úř. věst. C 65, 17.3.2006.

⁽²⁸⁾ Úř. věst. C 234, 22.9.2005.

⁽²⁹⁾ KOM(2006) 502 v konečném znění ze dne 13.9.2006, Uvádění znalostí do praxe: široce založená inovační strategie pro EU; KOM(2006) 589 v konečném znění ze dne 12.10.2006, Moderní a vůči inovacím přátelská Evropa.

Komise na téma inovace a na vynikající Ahovu zprávu ⁽³⁰⁾. Odkazuje mimoto na své vlastní stanovisko ⁽³¹⁾. Uvolnění a posílení evropského potenciálu pro výzkum, vývoj a inovace, které ve svých výpovědích vykazuje velké překrývání s tímto textem, zároveň se však několika zde uvedeným tématům věnuje mnohem podrobněji.

6.2 *Inovace znamená víc.* Výbor potvrzuje a doplňuje výše uvedené zprávy a opakuje, že pokrok a inovace nespočívají pouze ve vědě a technice, nýbrž také v promítnutí těchto poznatků do nových, lepších postupů a produktů, do nových obchodních modelů a do správných metod řízení; jde tedy také o inovační podnikavost a podnikatelské iniciativy. Pokrok a inovace spočívají rovněž v nových službách, dalším vývoji zdravotnictví a obecně v lepším řešení sociálních otázek – příkladem je Výborem projednávaná koncepce „Flexicurity“ ⁽³²⁾.

6.3 *Inovace, krok do neznáma.* Inovace tedy znamená koncipování a realizace nových technik, postupů, řízení, způsobů organizace, obchodních modelů, vzdělávacích modelů atd., které dříve nebyly brány v úvahu. Proto lze doložit jejich výkonnost většinou až zpětně, když se osvědčí v praxi v konkurenci.

6.4 *Vytvářet otevřeně právní předpisy.* Předpisy jsou ale vytvářeny na základě stávajících znalostí. Z tohoto důvodu je velmi důležité, aby tyto předpisy poskytovaly dostatečný prostor, tj. s připuštěním plurality a variability, k realizaci nových dosud nezávažných myšlenek a nenechat je zaniknout a priori již v zárodku nebo je pomalu nechat upadnout v zapomnění, protože se nehodí do struktury stávajících předpisů. U všech předpisů je tedy třeba dbát na to, aby sice byly základní otázky zachyceny a regulovány, ale aby nevznikl žádný předpis, který by zacházel příliš do podrobností; jakákoli nadměrná regulace a přílišné množství omezujících předpisů, ať už jsou vydány se sebelepším úmyslem, jsou překážkou pro inovaci. Proto Výbor podporuje veškeré snahy o zjednodušení předpisů a o jejich přezkum z hlediska nadbytečnosti, přílišné podrobnosti a/nebo přílišného omezování. To navíc také umožňuje odborníkům (viz níže) zbavit se zbytečné byrokracie. Dále nesmí vést chyby jedinců k přehnaným předpisům pro všechny ostatní.

6.5 *Svoboda výzkumu.* Je nutno opakovat, že inovace vyžadují dostatečnou podnikatelskou svobodu. Svoboda výzkumu – i osvobození se od nepřiměřených, omezujících ⁽³³⁾ či dokonce ideologických cílů – je základním předpokladem kreativní vědy

⁽³⁰⁾ EUR 22005 „Creating an Innovative Europe“ ISBN 92-79-00964-8.

⁽³¹⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

⁽³²⁾ Např. Flexicurity: případ Dánska, Úř. věst. C 195, 18.8.2006.

⁽³³⁾ Viz také (Úř. věst. C 65, 17.3.2006), odst. 4.13.2 „Charta“ včetně poznámky pod čarou.

jakož i nových objevů a vynálezů, nehledě na její hranice vymezené zákonnou úpravou etické problematiky a nehledě na adekvátní použití přidělených finančních prostředků.

6.6 *Opětovné potvrzení CESE 1566/2006.* Pro další důležité aspekty se odkazuje na stanovisko ⁽³⁴⁾ uvedené výše pod bodem 5.1 a jeho výpověď se výrazně potvrzuje. Stanovisko v bodech 4.7 až 4.11 dává doporučení k následujícím zde relevantním tématům: *Od poznání přírody k inovačnímu výrobku, inovačnímu postupu a inovačním službám. Mobilita mezi akademickým světem a průmyslem. Veřejně přístupné informační systémy. „Regionální uskupení“. Nově založené podniky. Základní výzkum. Inovační výrobek. Zadávání veřejných zakázek. Duševní vlastnictví a nezbytný patent Společenství. Lhůta pro předběžně zveřejnění neohrožující noviny. Jazykový problém. Zvláštní situace nových členských států.*

6.6.1 *Ochrana duševního vlastnictví – Evropský patent Společenství* Dostatečná ochrana duševního vlastnictví ⁽³⁵⁾ je ještě jednou obzvláště zdůrazněna: podnikatelské investice do výzkumu, vývoje a inovací se musejí vyplatit, jak finanční tak i právní a administrativní zátěž v souvislosti se získáním a udržením ochranných práv nesmí evropské hospodářství ve srovnání s globálními konkurenty zatěžovat. Toto poukazuje také na naléhavou potřebu patentu Společenství (včetně v něm zakotvené „doby odkladu“).

7. Lidský faktor

7.1 *Nejcennější zdroj.* Nejprve Výbor odkazuje na své stanovisko ⁽³⁶⁾, které věnoval konkrétně tomuto tematickému okruhu a jehož výroky ještě jednou stvrzuje a vyzdvihuje. Jako již dříve, Výbor v něm poukázal na to, že lidský kapitál je nejcitlivějším a nejcennějším zdrojem pro znalosti a inovace. Nejdůležitějším úkolem je tedy motivovat mladé lidi k vědeckému nebo technickému vzdělání a to pak také co nejlépe poskytovat.

7.2 *Kvalita vzdělávacích zařízení (viz kapitola 4).* Proto je počet, vybavení a kvalita potřebných vzdělávacích zařízení rozhodujícím předpokladem pro pokrytí potřeby dobrých vědeckých pracovníků, inženýrů a podnikatelů. Z toho důvodu je nutné – jakožto spojení výzkumu a výuky ⁽³⁷⁾ – zřídit resp. udržovat dostatečný počet dostatečně vybavených nejlepších a atraktivních univerzit, a obzvláště vysokých škol technického zaměření, s vynikajícími profesory. Ty musí být schopny obstát v konkurenci s nejlepšími univerzitami v USA či jiných zemích mimo Evropu a být i dostatečně přitažlivé pro nejlepší studenty z jiných světadílů.

⁽³⁴⁾ (Úř. věst. C 325, 30.12.2006).

⁽³⁵⁾ Viz také: Komisař Günter Verheugen, SPEECH/07/236 *Duševní zdraví: hnací motor pro inovace v Evropě*, 19. 4. 2007.

⁽³⁶⁾ Výzkumní pracovníci v Evropském výzkumném prostoru: jedno povolání, mnoho uplatnění (Úř. věst. C 110, 30. 4. 2004).

⁽³⁷⁾ Zde by mohlo být prospěšné ještě lepší propojení mezi univerzitami a mimouniverzitními výzkumnými ústavami, zejména v zájmu zapojení jejich přístrojového vybavení a infrastruktury do spojení výzkumu a výuky, ale také v zájmu zahrnutí jejich nejnovějších poznatků do výuky.

7.3 *Odpovědnost společnosti.* S investicemi do získání žádoucích rozsáhlých a náročných základních a vysoce odborných znalostí jak ze strany společnosti, tak i ze strany jednotlivých výzkumných pracovníků, přebírá společnost – zastoupená politikou – odpovědnost za co nejlepší využití těchto investic. Tato odpovědnost se musí projevovat v péči o přiměřené pracovní příležitosti a možnosti rozvoje jakož i adekvátní profesní dráhu vyskolených výzkumných pracovníků a také s atraktivními možnostmi přestupu do jiných oblastí, aniž by byli vystaveni riziku profesního vyloučení nebo stagnace. Nezaměstnanost, příliš nízké platy nebo špatné umístění kvalifikovaných vědeckých pracovníků a inženýrů znamená mrhání investicemi do národního hospodářství a odstrašují budoucí výkonnostní elitu, výsledkem čehož je rozhodnutí proti vědeckým a technickým profesním profilům nebo odchod z Evropy! I překypující byrokracie (viz 7.7) je špatné umístění pracovních sil.

7.4 *Rozvíjení nadání.* Jde o to, aby lidé – tedy i všichni pracovníci v podnicích, na univerzitách a ve výzkumných ústavech – dostali ty nejlepší možné příležitosti k rozvíjení se a k vlastní iniciativě v závislosti na svém nadání, na způsobilosti a kreativě, a aby pro ně bylo vytvořeno sociální prostředí, které umožní vybudování rodiny a bude sloužit jejich tvořivosti a podporovat ji. To ale také znamená, že mladí lidé, kteří získají takovou podporu a vzdělání, udělají vše, aby co nejlépe, svědomitě a s nasazením uplatnili nadání a získané znalosti. To jsou velmi důležité aspekty sociální politiky, rodinné politiky, ekonomiky výroby a kultury řízení obecně. Zde byl v mezích rozpočtu i význam přiměřeně rovnováhy pracovního a rodinného života pro kreativitu a produktivitu ⁽³⁸⁾.

7.5 *Určení a zhodnocení špičkových odborníků ⁽³⁹⁾.* Vynikající znalosti a výkon lze stěží zjišťovat pomocí formálních hodnotících schémata, u nichž navíc existuje možnost zneužití. Problematikou je např. chování vědeckých autorů, kteří se v publikacích pokud možno vzájemně uvádějí, čímž vytvářejí „uváděcí kartely“ a získávají tak výhody při schematickém hodnocení. Ani počet publikací ani odkazy či patenty nebo jiné podobné veličiny nejsou samy o sobě dostatečnými nebo zatížitelnými hodnotícími kritérii; důležitější je kvalita, inovace a význam. Kromě toho to byly někdy právě obzvláště průkopnické poznatky nebo vynálezy, které byly známy, uznány nebo uváděny s určitým zpožděním. Proto je zapotřebí k hodnocení osobnosti a výkonu s jejich veškerými charakteristikami a specifikami hluboké zkušenosti a osobní schopnost úsudku (s tím, že ani pak nelze zcela vyloučit chybná zhodnocení) rozhodujícího představitele příslušného vědeckého oboru, v němž byl výkon podán nebo očekáván.

⁽³⁸⁾ Viz FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) č. 257, 4. 11. 2005, C1.

⁽³⁹⁾ K tomu také viz Úř. věst. C 110, 30. 4. 2004.

7.6 *Účast v rozhodovacích procesech.* Dále je nezbytné, aby se zkušenosti odborníků a vědeckotechničtí pracovníci podíleli větší měrou než doposud na důležitých výzkumně-politických, podnikatelských a inovačně-politických rozhodovacích procesech a správních aktech. Založení Evropské výzkumné rady ERC je v tomto ohledu velmi povzbudivým prvním krokem, který Výbor výrazně podporuje⁽⁴⁰⁾. Ale i pro administrativu v souvislosti s podporou výzkumu a inovací Společenství (včetně Komise!) a členských států musí být vloženy a udrženy dostatečné odborné znalosti. Přitom by měli být zapojeni i úspěšní mladší inženýři a výzkumní pracovníci. Podpora výzkumu a inovací musí jít dál než pouhá administrativa.

7.7 *Osvobození od nadměrného počtu administrativních úkolů.* Zkoumání, vyvíjení, objevování, ale i příprava a předávání vědomostí je časově náročná duševní a laboratorní práce, která vyžaduje také období nerušeného soustředění se a rozvahy. Výbor od roku 2000 opakovaně poukazoval na to⁽⁴¹⁾, že neustále se zvyšující množství práce v grémiích, v činnostech spojených s posuzováním a žádostmi, psaním zpráv, tj. obecně byrokracií atd. mezitím vyžaduje od mnoha expertů většinu jejich pracovní doby a znemožňuje tak jejich vlastní práci, čímž škodí inovační síle a výkonnosti právě těchto vynikajících vědeckých odborníků. Tento chybný vývoj je kritizován čím dál víc i v médiích⁽⁴²⁾. Výbor vítá prohlášení Komise, že se hodlá ujmout tohoto tématu a hledat řešení společně s členskými státy. Požadavek, aby se výzkumně-politických rozhodovacích procesů zúčastnili odborníci, není v žádném rozporu k nezbytnému zmírnění byrokratických podmínek; tomuto cíli může být dokonce prospět. Konkrétním cílem by mělo být sjednocení a sloučení četných žádostí, zpráv a monitorovacích postupů pro různé poskytovatele zdrojů, partnerských institucí, sítí jakož

i kontrolních a hodnotících grémií. Kromě toho by se výrazně získalo na transparentnosti.

7.8 *Odliv mozků a mobilita.* Povolání inženýra nebo vědce vyžaduje z oprávněného důvodu (viz také 4.1.5) mobilitu a flexibilitu. To se ovšem nesmí odehrávat na úkor osobních a rodinných životních podmínek a sociálního zajištění⁽⁴³⁾. Kromě toho nesmí docházet k odchodu nejlepších prýč z Evropy. Pracovní podmínky musejí být tedy v Evropě dostatečně atraktivní, aby tomu bylo zabráněno a aby to celkově vedlo k alespoň vyvážené bilanci globální mobility vysoce kvalifikovaných zkušených odborníků. V některých členských státech existuje obava, že v rámci EU by mohlo docházet k jednostrannému odlivu mozků. Jak již Výbor několikrát doporučoval (viz též 5.7), měla by se proto používat značně větší část prostředků strukturálních fondů Společenství na rozvoj vědecké infrastruktury, aby ve všech členských státech vznikla atraktivní výzkumná pracoviště, která by se stala přitažlivými pro ty, kteří by byli ochotní se vrátit a zároveň by byla partnery v sítích.

7.9 *Profesní profil podnikatele.* Uplatnění výzkumu a inovací u průmyslových výrobců a procesů představuje specifickou problematiku. Není bezdůvodné, že lisabonský cíl požaduje, aby dvě třetiny finančních prostředků v oblasti výzkumu a vývoje dodával průmysl. Obzvláště jde proto také o to, zhodnotit profesní profil podnikatele a lépe ho zakotvit ve společnosti, vzhledem k jeho rozhodujícímu významu pro inovace, hospodářský pokrok a blahobyt. Proto Výbor ve své funkci mostu k organizované občanské společnosti umístil téma podnikání s lidskou tváří mezi hlavní body svého nadcházejícího pracovního programu. Pouze prostřednictvím zodpovědného a výkonného podnikatelství, které se může co nejlépe způsobem rozvíjet, se konečně podaří naplnit lisabonské cíle.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁰⁾ K tomu také viz Úř. věst. C 110, 30.4.2004.

⁽⁴¹⁾ Viz zejména odst. 9.8 dokumentu (Úř. věst. C 204, 18.7.2000): odst. 9.8.2 uvádí „V tomto smyslu má každý úspěšný vědecký pracovník jen omezený počet valencí – a omezený zlomek svého času – k dispozici, aby bez újmy na své vědecké výkonnosti udržoval kontakty s jinými osobami, skupinami, grémii, komisemi atd. a aby je naplnil užitečným obsahem. Příliš mnoho a příliš náročné postupy při žádostech a posudkových postupech atd. – když byly ještě navíc neúspěšné – berou výzkumu pracovní sílu osob, které tam jsou zapotřebí. To platí zejména vzhledem ke skutečnosti, že existuje mnoho, často se vzájemně překrývajících podporovacích nástrojů a hodnotících postupů, které se uplatňují pro jeden jediný projekt“.

⁽⁴²⁾ Např. FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) č. 60, 12. března 2007 „Ein Forscher geht“ (Odchod výzkumného pracovníka); dále také FAZ č. 67, 20. března 2007, interview s Haraldem Uhligem.

⁽⁴³⁾ Viz také Úř. věst. C 110, 30.4.2004.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Zelené knize o přezkumu spotřebitelského *acquis*

KOM(2006) 744 v konečném znění

(2007/C 256/05)

Dne 8. února 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci *Zelené knihy o přezkumu spotřebitelského *acquis**.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. června 2007. Zpravodajem byl pan ADAMS.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 55 hlasy pro, 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV bere zelenou knihu na vědomí, má však pochybnosti, zda by navržený přístup mohl vést k vysoké a jednotné úrovni ochrany spotřebitele v celé EU. Zajištění této ochrany prostřednictvím zjednodušeného, sladěného a prosazovaného spotřebitelského *acquis* bylo opakovaně předmětem stanovisek EHSV zabývajících se zárukami pro spotřebitele, v průběhu procesu tohoto přezkumu se však vyskytly náznaky, že může být obtížné toho dosáhnout. Přezkum *acquis* tudíž představuje skutečný pokus o provádění iniciativy „zlepšení tvorby právních předpisů“. Musí mít jasný základ a cíle, jež budou předem dohodnuty mezi zúčastněnými stranami.

1.2 Spolu s jasným právním a koncepčním základem je nezbytná skutečná demokratická oprávněnost revidovaného spotřebitelského *acquis*.

1.3 EHSV by uvítal uplatňování zásad *acquis* zejména v rychle rostoucím digitálním prostředí s nedostatečnou regulací.

1.4 EHSV považuje spotřebitelskou politiku nejen za nedílnou součást strategie vnitřního trhu EU, ale rovněž za důležitou a potvrzující složku občanství. EHSV podporuje provádění zásad lepší regulace ve spotřebitelských právních předpisech. Všechny návrhy harmonizovaných předpisů v této oblasti by se měly opírat o řádné hodnocení dopadů a měly by usilovat o zjednodušení a vyjasnění stávajících předpisů.

1.5 Lepší opatření pro prosazování předpisů a posílení či zavedení jasných a jednoduchých postupů pro dosažení nápravy by měla být zdůrazňována jako priorita.

1.6 Výbor vybízí Komisi, aby přihlédla ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru z dubna 2006 k tématu Právní rámec pro spotřebitelskou politiku⁽¹⁾, které

navrhovalo umožnění přijetí opatření spotřebitelské politiky z důvodu jejich významu, nikoli pouze jako vedlejší produkt vytvoření vnitřního trhu.

1.7 Základní zásadou harmonizace spotřebitelských právních předpisů v celé EU musí být přijetí nejlepší a nejvyšší úrovně ochrany spotřebitele, jakou lze v členských státech najít. Každý „horizontální nástroj“ by se měl opírat o nejvyšší standardy, zatímco nezbytná „vertikální integrace“ by se zaměřovala na vyjasnění technických otázek. Horizontální nástroj by ale mohl zahrnovat plně harmonizované předpisy pro specifické oblasti, jako je například právo na odstoupení od smlouvy a definice spotřebitele, zneužívajících klauzuli, dodání či práva spotřebitele na nápravu, zatímco všude jinde by platila minimální harmonizace. Musíme doufat, že tento přístup by upřednostnila jak Komise, tak i všechny členské státy.

2. Úvod

2.1 Na začátku února 2007 Komise schválila dlouho očekávanou **Zelenou knihu o přezkumu spotřebitelského *acquis*** (právní předpisy o právech spotřebitele). Tato zelená kniha uzavřela tzv. diagnostickou fázi přezkumu. Snažila se zjistit názory na možnosti zjednodušení, modernizace a harmonizace stávajících právních předpisů Společenství o ochraně spotřebitele. Argumentovalo se tím, že analýza silných a slabých stránek stávajících právních předpisů a odpovídající revize mohou být přínosem jak pro spotřebitele, tak pro podniky. Komise považuje tento přezkum také za příležitost k dosažení konzistentnosti mezi členskými státy, za současného dodržování zásady subsidiarity, a k obecnému zlepšení právních předpisů EU na ochranu spotřebitele, z nichž některé existují již 20 let. Předmětem přezkumu bylo zjistit, kde se vyskytují rozdíly v regulaci a zda vytvářejí překážky vnitřního trhu pro spotřebitele a podniky. Toto stanovisko se proto zaměřuje na to, jak jsou chápány a prezentovány základní myšlenky spotřebitelského *acquis*. Zatím byly předloženy pouze možnosti změn.

(¹) Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

2.2 Výdaje spotřebitelů představují 58 % HDP EU, jsou však stále do značné míry roztrženy na 27 vnitrostátních trhů. Vnitřní trh by mohl být největším trhem na světě a Komise svou strategii popsala jako probouzení spícího obra, maloobchodní stránky jednotného trhu (?). Komise v současné době definuje svou spotřebitelskou politiku jako politiku, jejímž předmětem je „zajistit společnou vysokou úroveň ochrany pro všechny spotřebitele EU bez ohledu na to, kde žijí, kam cestují nebo kde v EU nakupují – a to ochrany před riziky a ohrožením, pokud jde o jejich bezpečnost a hospodářské zájmy; a zvýšit schopnost spotřebitelů hájit své vlastní zájmy“ (?).

2.3 Cíl zajistit důsledné uplatňování společného rámce práv spotřebitele v EU je obecně podporován. Tento rámec by poskytoval jasná a spravedlivá práva a ochranu pro všechny spotřebitele a zároveň by vytvářel rovné podmínky pro poskytovatele zboží a služeb. Zelená kniha o právech spotřebitele výslovně uznává, že pokrok vedoucí k tomuto cíli je pomalý, nestálý a v cestě mu stojí celá řada různých priorit a výjimek na úrovni jednotlivých států. Přistoupení nových členských států, které je vítáno, ještě více zkomplikovalo chápání pojmu ochrana spotřebitele. Tento přezkum spotřebitelského *acquis* představuje názor Komise na postup, který by mohl vést k větší jasnosti, konzistentnosti a uplatňování stávajících směrnic. Mnohé spotřebitelské organizace ale tvrdí, že rovněž vybízí k otázkám o směřování spotřebitelské politiky jako celku.

2.4 Směrnice, které jsou součástí tohoto přezkumu, zahrnují celou řadu témat v oblasti práva upravujícího spotřebitelské smlouvy, např. téma podomního prodeje, užívání nemovitosti na časový úsek, souborných služeb pro cesty, prodeje na dálku, prodeje zboží a nepřiměřených podmínek. Ne všechny směrnice zabývající se ochranou spotřebitele jsou však v přezkumu posuzovány, neboť některé jsou považovány za příliš nové na to, aby byly do přezkumu zahrnuty, nebo spadají do oblastí, které Komise zkoumá jinde. Zelená kniha upozorňuje na to, že směrnice o užívání nemovitosti na časový úsek naléhavě vyžaduje revizi a revidovaná směrnice je očekávána v brzké době. Významnou specifickou novou oblastí, která vyžaduje začlenění do zásad *acquis*, je digitální „prostředí“, které představuje globální výzvy elektronického obchodu.

2.5 Komise přezkoumávala směrnice na základě:

- srovnávací analýzy provádění těchto směrnic do vnitrostátního práva,
- zkoumání představ spotřebitelů a podniků,
- seminářů s odborníky z členských států a zainteresovanými stranami v oblasti smluvního práva.

(?) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/320&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

(?) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0115:CS:HTML>.

2.6 Zavedená terminologie, kterou používají subjekty zabývající se otázkami ochrany spotřebitele, by mohla vést k nedorozumění, proto zde již nyní uvádíme vysvětlení některých klíčových pojmů. „Minimální harmonizaci“ najdeme tam, kde směrnice členskému státu ukládá soubor minimálních požadavků, které příslušný stát musí uplatňovat. Stále však existuje možnost, aby si tento členský stát stanovil přísnější požadavky, než jsou požadavky upravené směrnicí. „Maximální“ (nebo „úplná“) harmonizace znamená, že členské státy musejí uplatňovat pravidla stanovená směrnicí a nesmějí jít dál („nejnižší a nejvyšší úroveň harmonizace“). Mnohé spotřebitelské organizace tak úplnou harmonizaci považují za synonymum k minimální úrovni ochrany spotřebitele a minimální harmonizaci jako stav nabízející možnost mnohem větší úrovně ochrany.

2.7 Zveřejnění zelené knihy ukončilo průzkumnou fázi přezkumu prováděného Komisí. Komise požádala o vyjádření názorů na zelenou knihu do 15. května 2007. Komise nyní analyzuje reakce na konzultace, poté vypracuje přehled názorů a rozhodne, zda je třeba legislativního nástroje, ačkoli to bude trvat několik měsíců. Každý takový návrh bude doprovázen posouzením dopadů. „V ideálním případě by mělo být možné na konci přezkumu říci spotřebitelům z EU: *Nezáleží na tom, kde se v EU nacházíte nebo kde v EU nakupujete, vaše základní práva jsou stejná.*“ (?).

3. Shrnutí zelené knihy

3.1 Tato zelená kniha stanoví souvislosti pro shromažďování názorů zainteresovaných stran na možnosti politiky z hlediska spotřebitelského *acquis* stejně jako na některá jiná specifická témata. Hlavní témata definuje následovně:

- Rozvoj nových trhů: Většina směrnic tvořících spotřebitelské *acquis* nesplňuje „požadavky dnešních rychle se vyvíjejících trhů“. Jako příklad je uváděno stahování hudby a on-line aukce, stejně jako vynětí softwaru a údajů z působnosti směrnice o prodeji spotřebitelům.
- Nesourodost pravidel: současné směrnice umožňují členským státům přijímat do svých vnitrostátních právních předpisů vyšší úroveň ochrany spotřebitele. V řadě otázek, například u délky smluvní lhůty „na rozmyšlenou“, nepaduje dostatečný soulad mezi vnitrostátními předpisy.
- Nízká důvěra: Většina spotřebitelů se domnívá, že je větší pravděpodobnost, že podniky v jiném členském státě nebudou respektovat právní předpisy na ochranu spotřebitele.

(?) http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_cs.pdf.

3.2 Na základě předchozí činnosti pak Komise nastíní dvě pozitivní strategie revize spotřebitelského *acquis*.

— Možnost I: Vertikální přístup by se skládal z novelizace každé ze stávajících směrnic jednotlivě, přičemž by se po určité době vzájemně sladily.

— Možnost II: Smíšený přístup by vyžadoval stanovení a vynětí oblastí společných pro všechny směrnice, přičemž tyto oblasti by byly sladěny prostřednictvím „horizontálního nástroje“. Nutné by byly rovněž některé specifické „vertikální“ úpravy konkrétních směrnic.

3.3 Třetí strategie, tj. strategie „žádné legislativní akce“, je zmíněna pouze stručně, je však poukázáno na to, že by se nevyřešily stávající problémy a rozdíly mezi jednotlivými členskými státy by se mohly zvětšit.

3.4 Zelená kniha se dále zabývá možnou oblastí působnosti horizontálního nástroje. Navrhuje tři možnosti.

I. Rámcový nástroj použitelný na domácí i přeshraniční transakce, jenž však nenahradí stávající zvláštní odvětvová pravidla, která by zůstala i nadále v platnosti. Jako příklad jsou uvedeny finanční služby a pojištnictví.

II. Nástroj vztahující se pouze na přeshraniční smlouvy. Spotřebitelům nakupujícím zboží a služby mimo vlastní zemi by poskytoval větší jistotu a důvěru, mohl by však vést k různým standardům domácí a přeshraniční ochrany.

III. Horizontální nástroj, který se týkal pouze nákupů na dálku, ať už přeshraničních nebo domácích. Nahradil by směrnici o prodeji na dálku, mohl by však zároveň vést k nesourodosti v oblasti ochrany prodeje na dálku a osobního prodeje (prodeje „tváří v tvář“).

3.5 Další téma zelené knihy – **stupeň harmonizace** – budou mnozí považovat za klíčovou otázku revize spotřebitelského *acquis*. Členské státy mohou v současné době poskytovat vyšší úroveň ochrany spotřebitele, než je ta, kterou stanoví směrnice. Tento jev je znám jako „minimální harmonizace“. Zaměření a prioritní otázky zabývajících se ochranou spotřebitele se mezi jednotlivými členskými státy značně liší, což u spotřebitelů někdy vyvolává nejistotu a podniky odrazuje od přeshraničního marketingu. Ke zvážení jsou předloženy dvě možnosti.

1. Revidované a plně harmonizované právní předpisy. Ustanovení o vzájemném uznávání by se vztahovalo na otázky, kde by nebylo možné dosáhnout úplné harmonizace, „u určitých aspektů upravených navrhovanými právními předpisy, ne však plně harmonizovanými“.

2. Revidované právní předpisy, které by byly založeny na minimální harmonizaci v kombinaci s ustanovením o vzájemném uznávání nebo s uplatňováním zásady země původu (⁷).

3.6 Příloha I – Konzultace

Významnou část zelené knihy tvoří podrobný a značně strukturovaný proces konzultací, v jehož rámci jsou respondenti vyzváni k tomu, aby vyjádřili své názory na celou řadu otázek, například na všeobecné politické otázky, otázky související s definicemi, se smluvním právem, otázky zásad i otázky zaměřené na oblast působnosti a podrobnosti. Konzultace začíná třemi „politickými“ tématy popsány výše.

— Obecný legislativní přístup

— Oblast působnosti horizontálního nástroje

— Stupeň harmonizace

Komise položila ke každému tématu jednu klíčovou otázku a navrhla tři nebo čtyři možné odpovědi. Poté následuje 27 konkrétních otázek týkajících se projednávaných směrnic. Forma se opakuje: Nejdříve je poskytnut stručný úvod do tématu, poté položena hlavní otázka – například: „*Do jaké míry by mělo pravidlo o nepřiměřených podmínkách rovněž zahrnovat jednotlivě sjednané podmínky?*“ nebo „*Měla by být délka lhůty na rozmyšlenou v rámci spotřebitelského *acquis* harmonizována?*“, a pak jsou navrženy tři nebo čtyři možnosti odpovědí.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV svou činností a stanovisky již mnoho let podporuje primární cíl spotřebitelské politiky EU – cíl vysoké, jednotné a sladěné úrovně ochrany pro všechny. Výbor podporuje také druhý cíl – umožnit spotřebitelům stát se informovanými účastníky trhu, v němž se nevyskytují překážky, s možností informované volby. V souvislosti se strukturou zelené knihy se na povrch nutně vynořuje napětí doprovázející úplné dosažení těchto dvou cílů.

(⁷) Vzájemné uznávání by znamenalo, že by si členské státy ponechaly možnost zavést do svých vnitrostátních právních předpisů přísnější pravidla ochrany spotřebitele, ale nebyly by oprávněny ukládat podnikům situovaným v jiných členských státech vlastní přísnější požadavky způsobem, kterým by se vytvářely neodůvodněné překážky volného pohybu zboží nebo volného pohybu služeb. Uplatňování zásady země původu by znamenalo, že by si členský stát ponechal možnost zavést do svých vnitrostátních právních předpisů přísnější pravidla ochrany spotřebitele, ale podniky se sídlem v jiných členských státech by musely splňovat pouze pravidla své domovské země.

4.2 Již nyní je jasné, že další existence spotřebitelského *acquis* v dnešní podobě by neměla být považována za dlouhodobé řešení. Rozdíly v právu mezi jednotlivými členskými státy, nejednotnost definic, značné odchylky ve způsobu uplatňování a prosazování stávajících spotřebitelských právních předpisů a nedostatek jasnosti v postupech týkajících se stížností a nápravy – či dokonce jejich neexistence – to vše má určitý vliv na vytváření překážek vnitřního trhu.

4.3 Zároveň je patrné, že Komise považuje přezkum za příležitost zabývat se některými aspekty spotřebitelské politiky, které byly dosud pokládány za základní, a zkoumat, zda jsou v souladu s dynamickým jednotným trhem, zejména takovým jednotným trhem, který je konkurenceschopný z hlediska globalizace. V tomto ohledu najdeme určitou podobnost s jinými přezkumy, k nimž došlo v důsledku provádění lisabonské agendy. Vysoká jednotná úroveň ochrany spotřebitele, kterou někteří považují za nedílnou součást evropského sociálního modelu a za posun v zaměření na „novou definici spotřebitelské politiky EU tak, aby co nejúčinněji přispívala ke dvěma hlavním cílům EU – k vytváření hospodářského růstu a zaměstnanosti a k opětovnému propojení Evropy s občany“, by mohla být pokládána za zpochybnění tohoto pojetí⁽⁶⁾.

4.4 Ačkoli to bude obtížný úkol, EHSV přezkum spotřebitelského *acquis* vítá a podporuje Komisi v uvedených cílech, tj. omezit překážky vnitřního trhu za současného zachování vysoké úrovně ochrany spotřebitele. Soudí však, že se toto úsilí nesmí omezit pouze na 8 projednávaných směrnic, ale musí obsáhnout přinejmenším 22 směrnic uvedených v seznamu, který Komise sestavila v květnu 2003.

4.5 EHSV by se do této diskuse rád aktivně zapojil, přičemž si klade za cíl posílit vnitřní trh ve prospěch všech zainteresovaných stran – spotřebitelů, profesionálů, společností a občanů.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Zelená kniha se zabývá komplexními otázkami politiky, zásad a práva. Členské státy samy vytvořily korpus spotřebitelského práva, které sice je, co se týče obecných zásad, často v souladu s právem v jiných zemích, liší se však v podrobnostech a uplatňování. Systematický obsáhlý proces konzultace připojený k tomuto dokumentu tuto komplexnost dokládá. Tento

podrobný rámec se snaží získat odpovědi od mnoha stovek zainteresovaných organizací, jež mají zájem o zveřejnění svých názorů. EHSV se však v tomto stanovisku omezuje pouze na připomínky k základním otázkám politiky a soudí, že se bude muset jednotlivě vyslovit ke každé směrnici, která bude projednávána, tak, jak to již učinil ve svém stanovisku ke směrnici o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku (stanovisko INT/334 ke sdělení Komise KOM(2006) 514 v konečném znění ze dne 21. září 2006).

5.2 Hlavní prioritou by mělo být odstranění nedostatků ve stávajících směrnicích a jejich vzájemné sladění.

5.3 „Minimální harmonizace“ v kombinaci s pozitivním přístupem členských států k důslednému přijetí vyšších standardů ochrany spotřebitele bude pravděpodobně v dlouhodobém výhledu základem hlavní části spotřebitelského *acquis*. Z různých (a lišících se) sociálních a ekonomických důvodů členské státy buď budou chtít zachovat stávající úroveň ochrany spotřebitele nebo postupně změnit tuto úroveň ochrany na jinou tempem, které si samy zvolí. Je mnohem snazší sladit tento postoj se zásadou subsidiarity, kterou respektuje. Tento postoj však zároveň uznává názor, že různé kategorie spotřebitelů v celé EU jsou z hlediska stávající úrovně ochrany nebo možnosti požadovat nápravu znevýhodněny a na úrovni EU i na úrovni členských států je zapotřebí učinit příslušné kroky.

5.3.1 To ovšem neznamená, že v rámci projednávání jednotlivých případů ve velmi specifických oblastech, v nichž je realizace vnitřního trhu hlavním zájmem, není možné zamýšlet možnost maximální harmonizace za předpokladu, že bude zaručena ochrana spotřebitelů na vyšší úrovni, případně i vytvořením předpisů.

5.4 Uvedený cíl, tj. zajistit, aby měl spotřebitel situaci pod kontrolou, co se týče znalosti svých práv, možnosti učinit příslušné kroky proti dodavatelům a dosáhnout nápravy, by neměl být považován za alternativu k jasné a aktivně prosazované ochraně prostřednictvím kombinace práva EU a vnitrostátního práva. Informovanost je něco úplně jiného než ochrana. Ve skutečnosti má ve většině tržních transakcí obvykle větší moc dodavatel, většina spotřebitelského práva je však upravena tak, aby zachovávala práva kupujících.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Paní Meglena Kuneva, komisařka pro politiku ochrany spotřebitele.
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/256&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady týkající se zpětných zrcátek kolových zemědělských a lesnických traktorů (kódifikované znění)

KOM(2007) 236 v konečném znění – 2007/0081 (COD)

(2007/C 256/06)

Dne 29. května 2007, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla Rada Evropské unie konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července) 145 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 4 členové se zdrželi hlasování, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Definování energetické politiky pro Evropu (Lisabonská strategie)

(2007/C 256/07)

Dne 14. září 2006 (potvrzeno dne 26. října 2006) se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 31 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat informační zprávu na téma *Definování energetické politiky pro Evropu*.

Na plenárním zasedání ve dnech 14. a 15. března 2007 bylo rozhodnuto změnit informační zprávu na stanovisko z vlastní iniciativy (v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. června 2007. Zpravodajkou byla paní SIRKEINEN.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 126 hlasy pro, žádný člen nebyl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Doporučení

1.1 Energetika se stala ústřední politickou otázkou, která má silnou vazbu na Lisabonskou strategii pro růst a zaměstnanost.

— Energetika ovlivňuje stále větší část evropské ekonomiky. Aby mohla EU čelit výzvě, které pro energetickou politiku představuje klimatická změna, zabezpečení dodávek a konkurenceschopnost, musí se přeměnit na vysoce efektivní ekonomiku využívající energii, při jejíž výrobě se uvolňuje malé množství uhlíku.

— Proto je vhodné zvolit celkový přístup a uvažovat na úrovni Unie o zvládnutí evropské energetické poptávky, zabezpečení dodávek z různých zdrojů, přístupu k sítím

a jednotného názoru ohledně vnějších energetických vztahů a ostatních potenciálních opatření.

— Tvorba a využívání inovací, které tento posun umožní, vyžadují určité podmínky a konkrétní opatření na úrovni EU, členských států a regionální a místní úrovni.

1.2 Podstatou Lisabonské strategie je tvorba více lepších pracovních míst. Se změnou tržních podmínek zaniknou některá pracovní místa v odvětví energetiky. Nová energetická řešení však mohou zároveň být silnou hnací silou pro tvorbu pracovních míst vysoké kvality. Klíčovými faktory pro usnadnění tohoto procesu jsou vzdělávání a odborná příprava.

1.2.1 Kromě zaměstnanosti jsou v kontextu Lisabonské strategie důležité také další sociální aspekty energetiky. Sem patří především cenově dostupné veřejné služby vysoké kvality. Občanská společnost včetně sociálních partnerů se musí aktivně podílet na rozvoji energetické politiky.

1.3 EHSV předkládá společně s národními hospodářskými a sociálními radami následující doporučení pro energetickou politiku v rámci Lisabonské strategie s názvem Energetická politika pro znalostní společnost:

- prozkoumat energetickou politiku a další související rámcové podmínky na pozadí cíle EU přeměnit se na efektivní nízkouhlíkovou ekonomiku,
- zajistit vysoce kvalitní vzdělávací systém, a tím i kvalifikovanou a dobře motivovanou pracovní sílu,
- zajistit dostatečnou veřejnou podporu výzkumu a vývoje srovnatelnou s hlavními konkurenty a podpořit nárůst financování výzkumu a vývoje ze soukromých zdrojů,
- rozvinout mezinárodní spolupráci v oblasti energetických technologií, především s dalšími významnými aktéry, systematicky monitorovat politiku a opatření v oblasti energetických technologií, která provádějí hlavní konkurenti a partneři,
- zajistit dostupnost rizikového kapitálu ve fázi rozvoje a v počáteční fázi MSP a také pro investice do nových technologií,
- zajistit otevřenou a zdravou konkurenci na energetických trzích s cílem donutit podniky inovovat, v případě obnovitelné energie může být pro úspěšné inovace zásadní přístup do sítě,
- odstranit překážky pro investice, které jsou nutné pro zavádění nových technologií, plánování a požadavky na schválení zpomalují investice a dokonce jim i brání, pro snížení rizik pro investice je nutný předvídatelný a stabilní regulační rámec,
- zajistit vstup nové technologie na trhy EU a na celosvětové trhy,
- zajistit rovné podmínky na globální úrovni, např. celosvětovou cenu CO₂, a přitom dbát na to, aby se nestal zbožím jako každé jiné, neboť jeho skutečné snížení je podmínkou pro přežití planety,
- ambiciózní cíle mohou EU pomoci vybudovat si silnou pozici na celosvětových trzích s energeticky účinnými technologiemi a technologiemi na výrobu obnovitelné energie, cíle a lhůty pro jejich dosažení však musí být pečlivě stanoveny, aby byla reálná možnost je splnit,

— výběr opatření na aktivní podporu inovací je třeba provést velmi pečlivě mezi následujícími možnostmi, s cílem dosáhnout výsledků hospodárně:

- financování výzkumu a vývoje
- vzdělávání a odborná příprava
- veřejné povědomí
- cenový mechanismus, zdanění
- dotace
- závazné cíle a povinnosti
- regulace a závazné normy
- dobrovolné standardy, dobrovolné dohody
- veřejné zakázky.

1.4 Aby bylo dosaženo naléhavě nutné transformace odvětví energetiky, je třeba zvýšit tempo inovací. Výbor vyzývá, aby byla věnována zvláštní pozornost:

- opatřením pro stanovení řádné ekonomické ceny emisí uhlíku,
- rozšíření veřejného a soukromého výzkumu a vývoje na podporu nových forem energie a energetické účinnosti,
- využití právních předpisů (nebo jiných opatření tam, kde budou cenově účinnější) pro zrychlení pokroku při zvyšování energetické účinnosti všech druhů produktů,
- využití veřejných zakázek více proaktivně, aby byly zvýšeny normy energetické účinnosti, zvláště ve stavebnictví.

2. Úvod

2.1 EHSV má ve spolupráci s národními hospodářskými a sociálními radami na počátku roku 2008 vypracovat souhrnnou zprávu o prioritách Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost. Toto stanovisko k energetické politice je součástí této souhrnné zprávy. Bylo připraveno ve spolupráci s národními hospodářskými a sociálními radami za aktivního přispění francouzské, italské a maltské rady.

2.2 Toto stanovisko se vztahuje na oddíl B – Mikroekonomické reformy směřující ke zvýšení růstového potenciálu Evropy Integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost (2005-2008). Týká se především integrovaných hlavních směrů č. 8 (posílení konkurenceschopnosti), 12 (výzkum a vývoj), 13 (inovace a IKT) a 14 (udržitelné využívání zdrojů) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ KOM(2005) 141 v konečném znění – Integrované hlavní směry pro růst a zaměstnanost.

Evropská rada v březnu 2006

2.3 Evropská rada v závěrech ze svého zasedání v Bruselu ve dnech 23.–24. března 2007 uvítala „iniciativy Evropského parlamentu, Výboru regionů a Evropského hospodářského a sociálního výboru usilující o zvýšení odpovědnosti (za obnovenou Lisabonskou strategii pro růst a zaměstnanost) na úrovni Společenství. Vyzývá Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, aby pokračovaly ve své práci, a žádá je, aby počátkem roku 2008 předložily souhrnnou zprávu na podporu partnerství pro růst a zaměstnanost“ (bod 12, Závěry předsednictví).

2.4 Evropská rada poznamenává, že „situace v Evropě se vyznačuje zesílenou konkurencí ze zahraničí, stárnutím obyvatelstva, vyššími cenami energie a potřebou zajistit energetickou bezpečnost“ (bod 7, Závěry předsednictví). Evropská rada dále „potvrzuje, že integrované hlavní směry 2005-2008 pro zaměstnanost a růst zůstávají v platnosti. V uvedeném rámci se dohodla na konkrétních oblastech pro prioritní opatření, pokud jde o investice do znalostí a inovací, potenciál podnikatelů, zejména malých a středních podniků, a zaměstnanost prioritních skupin; jakož i na vymezení energetické politiky pro Evropu“ (bod 16).

2.5 „Evropská rada bere na vědomí, že Evropa čelí řadě výzev v oblasti energetiky: pokračující obtížné situaci na trzích s ropou a plynem, rostoucí závislosti na dovozu a skutečnosti, že bylo dosud dosaženo jen malé diverzifikace, vysokým a kolísavým cenám energií, rostoucí celosvětové poptávce po energii, bezpečnostním rizikům majícím dopad na producentské země, tranzitní země a přepravní trasy, rostoucí hrozbě klimatické změny, pomalému pokroku v oblasti energetické účinnosti a využití obnovitelných zdrojů energie, nezbytnosti větší transparentnosti trhů s energiemi a další integrace a propojení vnitrostátních trhů s energiemi v souvislosti s blížícím se dokončením liberalizace trhů s energiemi (červenec 2007) a omezené koordinaci mezi stranami působícími v odvětví energetiky, přičemž jsou nutné značné investice do energetické infrastruktury“ (bod 43).

2.6 „V reakci na tyto výzvy a na základě jasného sdělení zelené knihy Komise pod názvem *Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii* a příspěvku Rady“ žádala „Evropská rada energetickou politiku pro Evropu s cílem zajistit účinnost politiky Společenství, soudržnost mezi členskými státy, soulad mezi opatřeními v různých oblastech politiky a vyváženého splnění tří cílů – bezpečnosti dodávek, konkurenceschopnosti a environmentální udržitelnosti“ (bod 44).

2.7 Evropská rada zdůraznila, že „pro dosažení tohoto souladu jak ve vnitřních, tak ve vnějších politikách EU musí

energetická politika splňovat požadavky mnoha oblastí politik. Jako součást růstové strategie a prostřednictvím otevřených a konkurenceschopných trhů podněcuje investice, technologický rozvoj, vnitřní a zahraniční obchod. Je silně spojena s politikou životního prostředí a úzce souvisí s politikou zaměstnanosti, regionální politikou a zejména dopravní politikou. Kromě toho se zvyšuje význam aspektů zahraniční a rozvojové politiky pro prosazování cílů energetické politiky u jiných zemí“ (bod 45).

2.8 „Energetická politika pro Evropu (EPE) měla být založena na společných výhledech v oblasti dlouhodobé nabídky a poptávky a na objektivním a transparentním posouzení výhod a nevýhod všech energetických zdrojů a měla by vyváženým způsobem přispívat ke svým třem hlavním cílům:

- lepší zabezpečení dodávek,
- zajištění konkurenceschopnosti evropských ekonomik a cenové dostupnosti dodávek energií ve prospěch podniků i spotřebitelů, ve stabilním právním rámci,
- prosazování environmentální udržitelnosti“.

2.9 „Při plnění těchto hlavních cílů by EPE měla:

- zajistit transparentnost a nediskriminaci na trzích
- být v souladu s pravidly hospodářské soutěže
- být v souladu se závazky veřejné služby
- plně respektovat svrchovanost členských států nad primárními zdroji energie a volby skladby zdrojů energie“.

„Energetický balíček“ 2007

2.10 Počínaje rokem 2007 Komise pravidelně předkládá strategický přezkum energetiky. První přezkum předložila Komise dne 10. ledna 2007 společně se sdělením Evropské radě a Evropskému parlamentu – Energetická politika pro Evropu („energetický balíček“).

2.11 Základem evropské energetické politiky jsou pro Komisi tyto tři pilíře: boj proti klimatické změně, podpora zaměstnanosti a růstu a snížení vnější zranitelnosti EU, související s dovozem zemního plynu a ropy.

2.12 Jako jeden z hlavních cílů pro Evropu uvádí Komise snížení emisí skleníkových plynů o 20 % do roku 2020. Na cíl EU je třeba pohlížet v kontextu nezbytné mezinárodní činnosti průmyslových zemí v oblasti klimatické změny. Pokud budou takové závazky existovat, bude muset EU udělat více. Cílem by proto mělo být snížení o 30 % do roku 2020 a o 60-80 % do roku 2050.

2.13 Obavy nesouvisející pouze s klimatickou změnou, ale také se zabezpečením dodávek energie pro Evropu, evropským hospodářstvím a blahobytem evropských občanů. Komise se domnívá, že dosažením uvedeného cíle lze také omezit rostoucí vliv zvýšené fluktuace cen ropy a zemního plynu na EU, zvýšit konkurenceschopnost trhu s energií v EU a podporovat rozvoj technologií a tvorbu pracovních míst.

2.14 Konkrétně v energetice bude pro splnění tohoto celkového cíle na snížení emisí skleníkových plynů nutné snížit v EU během následujících 13 let množství CO₂ pocházejícího ze spotřeby energie nejméně o 20 % (a pravděpodobně víc). To bude znamenat, že se EU ujme vedoucí úlohy při zahájení nové průmyslové revoluce.

2.15 Pro dosažení tohoto cíle Komise také navrhuje zaměřit se na řadu opatření v energetice: zlepšení energetické účinnosti, zvýšení podílu obnovitelné energie v celkové skladbě energie, nová opatření na zajištění toho, aby z vnitřního trhu s energií měli prospěch všichni občané, posílení solidarosti mezi členskými státy, vytvoření dlouhodobého výhledu pro rozvoj energetických technologií, obnovený důraz na jadernou bezpečnost a ochranu a odhodlání EU zastávat jednotné stanovisko při jednání s mezinárodními partnery, včetně výrobců energie, dovozců energie a rozvojových zemí.

2.16 Přezkum zahrnuje akční plán pro energetiku, který se skládá z deseti bodů a obsahuje časový plán pro opatření. Tento akční plán předkládá první balíček konkrétních opatření. Ta zahrnují:

- zprávu o provádění vnitřního trhu s plynem a elektřinou členskými státy a také výsledky šetření o stavu konkurenceschopnosti v těchto dvou odvětvích;
- prioritní plán propojení týkající se elektrických sítí a plynovodů v členských státech, aby se evropská síť stala skutečností;
- návrhy na podporu udržitelné výroby energie z fosilních paliv;
- plán a jiné iniciativy na podporu paliv z obnovitelných zdrojů, především biopaliv v dopravě;
- analýzu stavu jaderné energetiky v Evropě;
- návrh budoucího Evropského strategického plánu pro energetické technologie.

2.17 Součástí tohoto akčního plánu je také Akční plán pro energetickou účinnost, který Komise přijala dne 19. října 2006. Sdělení Komise *Omezení světové změny klimatu na dva stupně Celsia – Politické možnosti EU a světa do roku 2020 a na*

další období a strategický přezkum se vzájemně doplňují a posilují.

2.18 Evropská rada plně podpořila návrhy Komise na svém zasedání ve dnech 8.–9. března 2007. V souladu se závěry zasedání přistupuje Komise k návrhu podrobných legislativních a jiných odpovídajících návrhů. Druhý strategický přezkum energetiky bude za dva roky informovat o pokroku, jelikož vedoucí představitelé států a vlád se zavázali k pravidelně projednávat energetické otázky.

Předchozí stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru k energetické politice

2.19 EHSV vypracoval během svého mandátu 2002–2006 několik stanovisek k energetickým otázkám, především k rysům a úloze zdrojů energie a technologií její výroby. Na plenárním zasedání v září 2006 EHSV konečně přijal průzkumné stanovisko k tématu *Zásobování EU energií: strategie pro optimální energetický mix* (²), které je do velké míry založeno na předchozích stanoviscích. Stanovisko se zabývalo mnoha otázkami, které byly nadneseny na zasedání Evropské rady v březnu 2006. Toto byly hlavní závěry stanoviska:

2.20 EHSV shledal, že Evropa potřebuje stanovit strategický cíl diversifikovaného energetického mixu, který bude optimálně odpovídat hospodářským cílům, cílům zabezpečení zásobování a politiky ochrany klimatu. Všechny zdroje energie a technologie mají, pokud jde o tyto cíle, výhody a nevýhody, které je nutné otevřeně a objektivně zvážit.

2.21 Zvýšené využívání obnovitelných zdrojů energie má potenciál, který je třeba využít. Ale dokonce i při eventuelním dosažení cíle 20 % podílu obnovitelných zdrojů v roce 2020 by pravděpodobně nemohly obnovitelné zdroje v dohledné budoucnosti zcela nahradit fosilní paliva a jadernou energii.

2.22 Všechny možnosti musí zůstat otevřené. Scénáře pro EU o dvaceti pěti členských státech uvedené ve stanovisku tento závěr jasně podporují. Dokonce ani scénář založený na předpokladech nejintenzivnějšího rozvoje energetické účinnosti a zvýšení obnovitelných zdrojů neprohlásil žádnou energetickou technologii za zastaralou, pokud nemá negativní dopady buď na životní prostředí nebo ekonomiku.

2.23 Politické strategie by měly současný mix rozvíjet směrem k menší externí závislosti a většímu počtu zdrojů dostupných v Evropě, které nevypouštějí škodliviny, přičemž je třeba mít na paměti, že subjekty trhu rozhodují o investicích do různých technologií.

(²) Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 185.

2.24 EHSV doporučil vytvořit strategii pro optimální energetický mix. V této souvislosti je důležité vyjasnit role EU, členských států, nezávislých úřadů a subjektů trhu.

Bylo navrženo, aby strategie pro optimální energetický mix sestávala z těchto prvků:

- energetická účinnost, včetně kombinované výroby tepla a elektrické energie
- obnovitelné zdroje energie, včetně využití biopaliv v dopravě
- energetická účinnost v dopravě
- ještě lepší jaderná bezpečnost a řešení otázky vyhořelého paliva
- čisté uhelné technologie a příprava na další nárůst ve využívání domácích zásob uhlí v EU
- podpora investic do terminálů zkapalněného zemního plynu
- řádný rámec pro dostatečné investice do výroby a přenosu energie
- EU by se měla vyjadřovat jednohlasně jako jeden z nejsilnějších subjektů na mezinárodní scéně
- posouzení dopadu současných a budoucích politických opatření v oblasti klimatu a životního prostředí na ostatní cíle energetické politiky
- globální řešení politik týkajících se klimatu pro období po Kjótu, do kterých budou zapojeni přinejmenším všichni největší producenti emisí
- vyšší úsilí v oblasti výzkumu a vývoje a podpora EU pro výzkum a vývoj v energetice, jak krátkodobá, tak dlouhodobá.

3. Přípomínky EHSV k energetické politice pro Evropu v kontextu Lisabonské strategie

3.1 Energie je v moderní společnosti nezbytná. Pro naplnění našich potřeb týkajících se potravy, vytápění v chladných klimatických podmínkách, osvětlení, dopravy, surovin, spotřebního zboží a (v současnosti stále více) telekomunikací a zpracování informací potřebujeme zabezpečené dodávky energie. Způsob, kterým naplňujeme tyto potřeby, je však možné a nutné změnit. Vzhledem k současným výzvám, především výzvě klimatické změny, naléhavě potřebujeme posun paradigmatu směrem k vysoce účinné ekonomice využívající energii při jejíž výrobě se uvolňuje malé množství uhlíku.

3.2 Energetika má silnou vazbu na Lisabonskou strategii pro růst a zaměstnanost. K dosažení lisabonských cílů potřebujeme dostatečné množství energie za dostupné a konkurenceschopné ceny. Energetická řešení zároveň mohou být silnou hnací silou pro evropskou konkurenceschopnost a pro tvorbu pracovních míst vysoké kvality, především pokud budou mít úspěch na globálních trzích.

3.3 Obecné cíle energetické politiky, tj. konkurenceschopnost, zabezpečení dodávek a udržitelnost, jsou a zůstávají platné. Vážná výzva klimatické změny vyžaduje omezení růstu poptávky po energii zvýšením energetické účinnosti a velkým nárůstem podílu obnovitelných zdrojů energie a dalších nízkouhlíkových technologií, v budoucnu potenciálně např. zachycování a ukládání uhlíku. Zabezpečení dodávek lze také usnadnit lepší energetickou účinností, a stejně tak i diverzifikací zdrojů a jednotným hlasem EU ve vnějších vztazích. Konkurenceschopnost je třeba posílit vytvořením otevřeného trhu s dobře fungující a spravedlivou hospodářskou soutěží, zahrnující přístup do sítí a zaručující veřejnou službu vysoké kvality.

3.4 Tvorba většího počtu lepších pracovních míst je nejdůležitějším cílem Lisabonské strategie. Jelikož konkurence na trzích si obecně žádá lepší produktivitu, budou i podniky na trhu s energií nuceny být výkonnější. Pokud se snižují počty pracovních míst v energetice, je nutné náležitě podpořit pracovníky, kterých se to týká. Zároveň mohou převládat pracovní místa v odvětvích využívajících energii a jejich počet může růst. Přejít k lepší energetické účinnosti, k obnovitelné energii a dalším rozvíjejícím se technologiím vytvoří velký počet pracovních míst většinou vysoké kvality.

3.4.1 Patřičnou pozornost si v rámci Lisabonské strategie zaslouží sociální rozměr energetické politiky. Ten se týká otázek zaměstnanosti a pracovních míst a také dostupnosti energie pro všechny a za dostupné ceny (veřejná služba vysoké kvality). Občanská společnost včetně sociálních partnerů se musí aktivně podílet na rozvoji energetické politiky.

3.5 EHSV předložil své podrobné názory na výše uvedené klíčové otázky energetické politiky v nedávných stanoviscích a v patřičnou dobu vypracuje stanoviska k legislativním a dalším detailním návrhům, které má Komise předložit na základě závěrů Evropské rady týkajících se „energetického balíčku“.

3.6 Z důvodů zamezení zdvojení práce a poskytnutí optimální přidané hodnoty do diskuse o energetické politice se EHSV v tomto stanovisku zaměří na vztah mezi energetickou politikou a základní vizí Lisabonské strategie, kterou je Evropa jako znalostní společnost. V tomto stanovisku se vyjadřujeme k otázkám, kterými se „energetický balíček“ zabývá v souvislosti s inovacemi.

Úloha technologie a inovací při řešení výzev energetiky tohoto století

3.7 Politické cíle a politická opatření představují rámec, technologie a jiné inovace, včetně změny chování, jsou klíčem k pokroku. To platí pro lepší energetickou účinnost jak v přeměně, tak ve využívání. Inovace mohou hrát důležitou úlohu při snižování závislosti na vnějších zdrojích energie tím, že umožní diverzifikovat skladbu druhů energie. Inovace jsou rozhodně nutné pro snížení emisí skleníkových plynů prostřednictvím rozvoje a používání obnovitelných zdrojů energie, čistého uhlí a jiných čistých fosilních paliv a bezpečné jaderné energie.

3.8 Inovace znamenají obnovu v širším slova smyslu. Jde o rozvoj nových myšlenek, jejich široké používání, a tak i jejich zhodnocení z ekonomického hlediska. Zahrnují technologické inovace a také nová řešení v oblasti řízení a organizační struktury. Probíhají v průmyslu, ale také ve službách a ve veřejném sektoru. Zdrojem inovací je často (ale jistě ne vždy) výzkum. Zde by chtěl Výbor odkázat také na své stanovisko k tématu Nezbytnost výzkumu pro bezpečné a udržitelné zásobování energií⁽³⁾.

3.8.1 Středem pozornosti jsou energetické technologie, jako účinnější spalování, větrné elektrárny, solární kolektory či budoucí palivové články, vodíkové technologie nebo jaderná syntéza. Stejně důležité jsou doprovodné technologie, jako vývoj materiálů nebo meteorologie, která pomocí lepších předpovědí počasí umožňuje účinnou optimalizaci.

3.8.2 K dosažení lepší energetické účinnosti lze využít téměř neomezenou řadu vhodných technologií: lepší izolaci, elektrospotřebiče s nižší spotřebou, lehčí materiály, lepší plánování průmyslové výroby a průmyslových postupů, výkonnější stroje. V této souvislosti mají význam energeticky náročná průmyslová odvětví: pokud nebudou reagovat na poptávku investicemi a odborností, budou potlačeny inovace v EU ve velké části průmyslových technologií účinného využívání energie.

3.8.3 Velký potenciál nabízejí informační a komunikační technologie. IKT mohou, stejně jako v jakémkoliv jiném procesu, zajistit vyšší účinnost a produktivitu i ve výrobě, přeměně a distribuci energie. To samé platí i pro bezpečný a spolehlivý provoz, především včetně rozvodných sítí. IKT mohou uživatelům a spotřebitelům energie pomoci zvládnout využívání energie. Jedním příkladem několikanásobného přínosu by mohlo být omezení dodávek ve špičce pomocí okamžité reakce uživatelů na cenové signály. V širším kontextu by IKT mohly nahradit potřeby spojené s dopravou, např. pomocí práce na dálku nebo telekonferencí.

3.8.4 Potřebujeme také nové způsoby (inovace) fungování a řízení energetiky a energetických systémů. Zde je cílem zajistit služby vysoké kvality za dostupné ceny. Příkladem je řízení bezpečného provozu výrobních a distribučních systémů a údržby a také řízení trhu (směň), řízení ve špičce a přizpůsobení dennímu světlu. V neposlední řadě k řízení poptávky po energii a k lepšímu řízení využívání paliv může pomoci i účinná logistika.

3.8.5 Také jsou potřebné inovace v chování. Spotřebitel je klíčovým činitelem: chytřejší využívání energie záleží na každém z nás a je k němu zapotřebí nových myšlenek a více znalostí. Velkou výzvu představuje větší povědomí a odpovídající informovanost spotřebitelů, které budou moci řídit jejich volby. Regionální a městské plánování, stejně tak jako architektonická

řešení a požadavky na budovy, může značně podpořit rozhodování občanů v souvislosti s energií. Za tímto účelem je třeba podporovat oficiální informační kampaně na podporu energetické účinnosti.

3.9 Je třeba navrhnout radikálně nová řešení problémů a změna je naléhavě nutná. Radikální změna si žádá čas, a proto je třeba začít s rozdělováním zdrojů okamžitě. Zároveň je třeba široce využívat současné nejlepší technologie např. s cílem snížit používání energie v domácnostech.

3.10 Pro zajištění nákladové efektivity inovací a investic by se měla kvantitativně posoudit nákladová efektivita návazných technologií. Jedním důležitým příkladem je cena různých technologií na snížení emisí CO₂: větrné elektrárny jsou například nákladnější než izolace domů.

Podmínky a politická opatření na podporu inovací

3.11 Tvorba a využití inovací vyžadují určité podmínky a konkrétní politická opatření na místní, regionální, národní a evropské úrovni. Vzhledem k ambicím EU, ujmout se vedoucího postavení ve světě v oblasti energetické účinnosti a nízkouhlíkových technologií má zásadní význam prozkoumání energetické politiky a jiných souvisejících rámcových podmínek na pozadí tohoto cíle.

3.12 Prvním předpokladem pro úspěšné inovace je zajistit vysoce kvalitní vzdělávací systém, a tím i kvalifikovanou a dobře motivovanou pracovní sílu. Požadavkem pro rozvoj nových technologií je dostatečný výzkum a vývoj a dostupnost rizikového kapitálu ve fázi rozvoje a v počáteční fázi MSP. Zdravá konkurence a otevřená hospodářská soutěž nutí podniky inovovat. Nezbytný je přístup na trh, včetně globálního. V případě sítě obnovitelné energie může být zásadní přístup k úspěšným inovacím. Regulační rámec je třeba stanovit tak, aby podporoval inovace, např. konkrétním oceňováním tvůrců inovací (např. evropský systém pro obchodování s emisemi neodměňuje ty, kteří brzy zahájili činnost na snižování emisí). Nadměrná regulace potlačuje inovace.

3.12.1 Je třeba investovat do zahájení používání nových technologií. Společnosti musejí být ziskové, aby mohly investovat. To je také důvod proč investovat do lepší energetické účinnosti, i přesto, že doba návratnosti může být krátká. Obchod s energií je v posledních několika letech velmi výnosný, investice jsou nicméně stále malé. Je známo, že plánování a požadavky na schválení zpomalují investice a dokonce jim i brání. Pro snížení rizik pro investice je nutný předvídatelný a stabilní regulační rámec. Investice do energetické infrastruktury mají často dlouhou dobu návratnosti, a tak by bylo prospěšné využít některé formy dlouhodobých smluv.

⁽³⁾ Úř. věst. C 241, 7.10.2002, s. 13.

3.12.2 Aby společnost investovala do rozvoje nebo používání nové technologie, musí mít možnost návratnosti investic z dostatečně velkých trhů. Národní trhy nejsou ve většině případů dost velké, aby toto umožnily, a přístup na globální trhy je proto stále důležitějším předpokladem pro investování. Stejně tak je důležitá globální poptávka a rovné podmínky. Jednostranná opatření v EU nevytvářejí poptávku jinde, ačkoliv k tomu může během času dojít. Významným podnětem může být např. cena CO₂, ale musela by být globální.

3.12.3 Je třeba dále rozvinout a posílit silné postavení EU na globálních trzích s technologiemi účinného využívání energie a technologiemi výroby energie z obnovitelných zdrojů. Ambice EU, zaujmout vůdčí postavení v politikách týkajících se klimatu stanovením ambiciózních cílů v energetické účinnosti a ve využívání obnovitelné energie, mohou tento cíl podpořit. Nefunguje to však automaticky. Cíle a termíny jejich dosažení je třeba pečlivě stanovit tak, aby byly reálně dosažitelné, jinak mohou být jejich výsledkem pouze dodatečné náklady, případně zánik pracovních míst. Je například nutné, aby proces rozvíjení vhodných technologií probíhal tak, aby tyto technologie byly včas připravené pro cílové termíny. V úvahu je třeba také vzít investiční cykly v různých odvětvích.

3.12.4 Zdá se, že EU klade důraz na provádění zásahů na trhu jako na prostředek podpory inovací, což nemusí být dostatečně účinné. USA a některé jiné země se spoléhají spíše na financování výzkumu a vývoje z veřejných zdrojů. Evropa musí zvýšit financování výzkumu a vývoje v energetice jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů. Měla by být rozvinuta spolupráce v oblasti vývoje technologií s dalšími významnými aktéry a je třeba systematicky monitorovat jejich politická opatření. Je také nutná větší spolupráce mezi členskými státy a je třeba koordinovat úsilí jednotlivých států a EU, aniž by byla omezena hospodářská soutěž. Aby výzkumné úsilí vedlo k inovacím, je třeba zahájit užší spolupráci mezi veřejným výzkumem a podniky, a to jak při plánování výzkumných programů, tak při jejich provádění. Navrhovaný EIT by zde mohl sehrát svoji úlohu.

3.13 K aktivní podpoře inovací je obvykle zapotřebí kombinace nástrojů. V různých fázích vývoje a v různých tržních situacích jsou zapotřebí různá opatření, aby mohla být účinná. Technologie lze rozdělit např. do tří kategorií, podle opatření nutných na jejich uvedení na trh jako úspěšných inovací:

1) ve fázi výzkumu a vývoje, daleko od trhu: Zde je nutná cílená podpora výzkumu a vývoje a demonstrací. Cenové signály, jako cena CO₂, nejsou postačující.

2) blízko k trhu, fungující technologie, která je stále příliš nákladná pro trhy: Cena CO₂ může být vhodným podnětem,

stejně jako zvláštní podpora pro zajištění rychlého růstu poptávky, a tím i velkých objemů produkce.

3) dobrý výrobek na trhu, ale nízká poptávka (příklady lze nalézt u technologií účinného využívání energie): Klíčovou otázkou je zvýšení povědomí, což je možné podpořit systémy auditu v energetice atp.

3.14 Na úrovni EU, na národní a regionální úrovni je k dispozici široký výběr opatření a nástrojů. Výběr opatření pro stanovené cíle je třeba provést velmi pečlivě s cílem dosáhnout výsledků hospodárně. Je třeba kriticky posoudit rychlost činnosti, aby se zabránilo plýtvání zdroji a neplánovaným důsledkům. Měla by být co nejdříve zavedena opatření, která jasně vedou k přímým i nepřímým cílům (opatření, kterých nebude třeba litovat). Komplikovanější a často nové druhy opatření, např. způsoby stanovení tržní ceny CO₂, je třeba nejdříve pečlivě prozkoumat. Aby se zabránilo komplikacím, je třeba se vyhnout také násobným opatřením pro jeden cíl, která mají vedlejší účinky a jejichž řešení nejsou optimální. Při výběru vhodných opatření je také důležité vzít v úvahu účinné fungování vnitřního trhu, což dosud vždy neplatilo.

3.14.1 Financování výzkumu a vývoje: Zde Výbor poukazuje zejména na své stanovisko Investice do znalostí a inovace (Lisabonská strategie) – INT/325. EU jako celek jasně zaostává za USA a některými dalšími hlavními konkurenty. Sedmý rámcový program pro výzkum a vývoj vyčleňuje na energetiku okolo 4 miliard eur na sedm let (kromě zřízení ITER), zatímco americký návrh zákona o energetice navrhuje vyčlenit z federálního rozpočtu 4,4 miliardy dolarů pouze na rok 2007 s pozdějším zvýšením. Kromě nárůstu financování výzkumu a vývoje v energetice z veřejných zdrojů je třeba také podnítit nárůst jeho financování ze soukromých zdrojů a podporovat spolupráci mezi státy EU.

3.14.2 Vzdělávání a odborná příprava: Kromě snah o zvýšení kvality vzdělávání a odborné přípravy v Evropě je třeba učinit energetiku atraktivnější z hlediska kladných vyhlídek pro kariéru mladých lidí. Vzhledem ke stále rychlejší změně technologií je zásadní celoživotní učení.

3.14.3 Veřejné povědomí: Velkou výzvu představuje taková změna chování každého z nás, která bude směřovat k inteligentnímu využívání energie. Svoji roli mohou sehrát školy a kampaně. Výchova budoucích občanů v této problematice by mohla začít od základní školy, neboť děti jsou velmi vnímavé pokud jde o budoucnost planety a chtějí jednat. Dobré výsledky v profesionální sféře a ve společnostech vykázal např. audit energetiky založený na dobrovolných dohodách.

3.14.4 Cenový mechanismus, zdanění: Pokud jsou cenové signály dobře uzpůsobené, mohou účinně podpořit inovace tím, že nasměrují volby uživatelů. Vyšší ceny nejsou velmi účinné jako nástroj na všeobecné snížení využívání energie – je velmi dobře známo, že cenová pružnost je v energetice obecně nízká.

3.14.5 Dotace: Dobře stanovené dotace mohou účinně ovlivnit volby. Dotací je často zapotřebí v raných fázích učení, aby snižovaly jinak příliš vysoká rizika. Aby nedošlo k narušení hospodářské soutěže, lze dotací použít podle stávajících pravidel EU k řešení selhání trhu. Dotace je třeba časově omezit a postupně je rušit. Na podporu energetické účinnosti je třeba rozvinout vhodné pobídky, které pomohou překonat počáteční dodatečné náklady na energeticky účinná zařízení, která mají často krátkou dobu návratnosti.

3.14.6 Politické cíle a politická opatření: Naznačují požadovaný směr vývoje. Stejně důležité jsou pro rozhodnutí týkající se investic také stávající politické nástroje používané k dosahování cílů. Při stanovení cílů je třeba mít na paměti, že některá odvětví hospodářství obvykle získávají a jiná ztrácejí a příliš ambiciózní cíle mohou více uškodit než prospět. V současnosti je tendence stanovovat celkové cíle a navíc také dílčí cíle související se stejným záměrem, např. cíle pro snížení emisí CO₂ a pro jejich dosažení také cíle pro nárůst využívání obnovitelné energie. To může vést k ne zcela optimálním řešením pro dosažení celkového cíle. Je nutné provést posouzení dopadů jak u cílů, tak u konkrétních nástrojů na jejich dosažení. Příkladem jsou dohody s průmyslem v Německu a Finsku.

3.14.7 Obchodování s emisemi, zelené/bílé certifikáty: Toto jsou účinné nástroje, a pokud jsou správně navrženy, vedou k dosažení stanovených cílů. Je však těžké dopředu odhadnout náklady, které se mohou velmi lišit. Čím větší trh a počet subjektů na trhu s povolenkami nebo certifikáty, tím lépe. Pokud by byl použit i pro podniky vstupující na globální trh, musel by být systém globální, aby nedošlo k narušení hospodářské soutěže.

3.14.8 Předpisy a závazné normy: Pečlivě navržené předpisy mohou podpořit inovace. Předpisy mohou být především účinným způsobem na vyřazení zastaralé technologie. Mohou také stimulovat inovace související s energetickou účinností produktů, a to tak, že stanoví ambiciózní střednědobé cíle pro zvýšení norem pro účinnost. Vždy však existuje riziko potlačení inovací. V každém případě je třeba zajistit, aby předpisy nevytvářely překážky na trhu.

3.14.9 Dobrovolné standardy, dobrovolné dohody, certifikace: Toto jsou politické nástroje příznivé pro inovace. Nemusí vždy vést k dosažení konkrétních cílů nebo záměrů, ale usnadňují velký pokrok v inovacích, prakticky bez rizika negativních vedlejších účinků.

3.14.10 Veřejné zakázky: Zadávání veřejných zakázek může hrát důležitou úlohu při inovacích v energetice. Je třeba rozvinout a obecně šířit metody k tomuto účelu. Ekologičtější veřejné zakázky obvykle vyžadují provedení analýzy životního cyklu a z tohoto důvodu a kvůli jiným novým metodám potřebují veřejné orgány často další vzdělávání. Pravidla EU pro zadávání veřejných zakázek, která je třeba respektovat, stanoví zvyšování ekologičnosti veřejných zakázek tím, že požadují řešení v oblasti nejnovější techniky.

3.14.11 Aby bylo dosaženo naléhavě nutné transformace odvětví energetiky, je třeba zvýšit tempo inovací. Výbor vyzývá, aby byla věnována zvláštní pozornost:

- opatřením pro stanovení řádné ekonomické ceny emisí uhlíku,
- rozšíření veřejného a soukromého výzkumu a vývoje na podporu nových forem energie a energetické účinnosti,
- využití právních předpisů (nebo jiných opatření tam, kde budou cenově účinnější) pro zrychlení pokroku při zvyšování energetické účinnosti všech druhů produktů,
- využití veřejných zakázek více proaktivně, aby byly zvýšeny normy energetické účinnosti, zvláště ve stavebnictví.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k

- návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o interoperabilitě železničního systému Společenství (kodifikované znění)
- návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 881/2004 o zřízení Evropské agentury pro železnice
- návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2004/49/ES o bezpečnosti železnic Společenství

KOM(2006) 783 v konečném znění – 2006/0273 (COD)

KOM(2006) 785 v konečném znění – 2006/0274 (COD)

KOM(2006) 784 v konečném znění – 2006/0272 (COD)

(2007/C 256/08)

Dne 16. ledna 2007 se Rada, v souladu s články 71 a 156 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. června 2007. Zpravodajem byl pan CONFALONIERI.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 137 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení**1.1 Návrh:**

- kterým se mění nařízení (ES) č. 881/2004 o zřízení Evropské agentury pro železnice,
- kterým se mění směrnice 2004/49/ES o bezpečnosti železnic Společenství,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady o interoperabilitě železničního systému Společenství

se jeví být v souladu s úsilím usnadnit přístup přepravců do evropského železničního systému.

Tyto návrhy:

- zjednodušují postupy vydávání osvědčení pro kolejová vozidla v interoperabilním systému,
- sjednocují velkou část ověřování, která u kolejových vozidel, procesů údržby, provozovatelů a subjektů provádějících údržbu probíhají na vnitrostátní úrovni,
- vytvářejí systém úplného komparativního srovnání vnitrostátních předpisů pro vydávání osvědčení, a to i co se týče prvků, které nejsou zahrnuty do TSI (technické specifikace pro interoperabilitu).

1.2 EHSV souhlasí s cílem zjednodušit postup na uvedení do provozu.

1.3 EHSV se domnívá, že toto zjednodušení povede k většímu využití evropského železničního systému a přesune část poptávky z ostatních druhů dopravy, přispěje ke zlepšení životního prostředí a využije zdroje energie prosazované energetickými plány EU.

1.4 EHSV doporučuje, aby proces dalšího zavádění evropských norem pro interoperabilitu a rozdělení kontroly vydávání osvědčení mezi vnitrostátní orgány a orgány Společenství nepředstavoval riziko pro bezpečnost.

1.5 EHSV především doporučuje, aby byly pozorně určeny hranice pravomocí mezi orgány, které jsou zaváděny novým systémem.

1.6 EHSV se domnívá, že v případě nákladních vozů a vozů pro osobní dopravu uvedených do provozu po vstupu této směrnice v platnost bude dostačující jediné povolení k uvedení do provozu, které vydá jeden členský stát Společenství. Nové nařízení o evropské agentuře umožní železničním podnikům, provozovatelům infrastruktur, provozovatelům kolejových vozidel, ale především orgánům vydávajícím vnitrostátní osvědčení:

- urychlit vydávání osvědčení,
- snížit počet ověřování tím, že se zruší vnitrostátní ověřování tam, kde existují společné normy,
- provozovat svoji činnost v jednotném regulačním rámci a s možností použít technické specifikace agentury.

1.7 Výbor bere na vědomí, že díky své budoucí činnosti se agentura stane řídicím orgánem pro vytvoření evropského železničního systému (který tvoří síť vysokorychlostních koridorů, koridory TEN a v budoucnu také zbytek vnitrostátních sítí) prostřednictvím koordinace a rozšíření systému ERTMS (European Railway Traffic Management System – evropský systém řízení železniční dopravy), zveřejnění systému pro srovnání vnitrostátních předpisů a technické podpory vnitrostátním orgánům vydávajícím osvědčení.

1.8 Postupné rozšiřování úlohy evropské agentury jako orgánu řízení a kontroly interoperability železničního systému a technického rozvoje současně přinese částečnou změnu funkcí orgánů vydávajících vnitrostátní osvědčení.

1.9 Žádáme Komisi, aby v zájmu vytvoření znalostní základny pro stanovení společných parametrů zvažila možnost vytvoření společného evropského registru překážek bezpečnosti provozu, na kterém by se členské státy dohodly.

1.10 Očekávaným výsledkem je vytvoření evropského trhu s kolejovými vozidly, se službami na údržbu železničních systémů a kolejových vozidel a s lidskými zdroji na řízení dopravních služeb.

1.11 To přinese jedinečnou příležitost pro evropské výrobce kolejových vozidel, především pokud bude v technických specifikacích TSI zajištěna možnost zachovat vhodný počet výrobců, který zaručí konkurenceschopnost na evropském trhu s kolejovými vozidly (a s jejich údržbou).

1.12 EHSV doporučuje, aby v případě kolejových vozidel, která byla uvedena do provozu před vstupem této směrnice v platnost a která nemají prohlášení ES o ověření, nebylo zavedení směrnice o bezpečnosti železnic pro železniční podniky z administrativního hlediska znevýhodňující.

1.13 EHSV se domnívá, že je třeba vytvořit vnitrostátní orgány pro vydávání osvědčení v zemích, které jsou součástí evropského statistického systému.

1.14 Je třeba stanovit, aby v analýze výjimek z TSI byl z hlediska ekonomické rovnováhy projektu konkrétně analyzován dopad spolufinancování Společenství na ekonomickou proveditelnost samotného projektu.

1.15 Výbor se domnívá, že analýzu výjimek nelze provést pro každou jednotlivou TSI, nýbrž pro celý soubor TSI.

1.16 Výbor doporučuje agentuře použít při zveřejnění TSI stávající jazykovou úpravu.

Domnívá se, že ke každému projektu výstavby nebo obnovy (i když je nebude financovat Společenství) by měly být vyžádány

posudky a stanoviska agentury, aby vnitrostátní projekty i projekty Společenství splňovaly požadavky evropského systému bezpečnosti.

1.17 Domnívá se, že všechny zainteresované subjekty by měly mít možnost vyžádat si stanovisko evropské agentury, i když toto stanovisko bude v rozporu s posudky vnitrostátních orgánů vydávajících osvědčení. Domnívá se, že přístup je třeba zajistit zejména železničním podnikům Společenství a organizacím pracovníků v odvětví.

2. Argumenty a připomínky

2.1 Hlavní prvky a obecné souvislosti návrhu

2.1.1 S postupným vytvářením evropského železničního prostoru bez hranic je třeba stanovit technické předpisy, které budou upravovat otázky bezpečnosti, řízení a postupy pro vstup do systému.

2.1.2 Směrnice Rady 91/440/EHS ze dne 29. července 1991, směrnice Rady 95/18/ES ze dne 19. června 1995 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/14/ES ze dne 26. února 2001, které se týkají rozvoje železnic Společenství, stanovují postupné otevírání práv na přístup do infrastruktury Společenství všem železničním podnikům Společenství vlastnícím licenci vydanou některým členským státem, které chtějí provozovat nákladní dopravní služby v novém referenčním rámci.

2.1.3 Současné plnění cílů bezpečnosti a interoperability vyžaduje technickou činnost, kterou je třeba svěřit do řízení specializovaného orgánu. Z tohoto důvodu byla vytvořena Evropská agentura pro železnice, která se zabývá bezpečností a interoperabilitou.

2.1.4 Hlavními cíli činnosti agentury jsou:

- podporovat vytvoření evropského železničního prostoru, přispívat k oživení tohoto odvětví, posílit bezpečnost;
- vyvíjet společné ukazatele, cíle a metody bezpečnosti,
- usnadnit postupy pro udělování osvědčení o bezpečnosti železničním podnikům,
- zaručit maximální možnou transparentnost a účinné šíření informací,
- navázat na činnost spojenou s TSI a dále rozvinout TSI ve stálém technickém rámci,
- rozvinout interoperabilitu transevropské sítě zahájením nových investičních projektů podporovaných Společenstvím v souladu s cílem interoperability,

- podpořit vytvoření systému pro vydávání osvědčení pro subjekty provádějící údržbu,
- poskytnout technickou podporu nezbytnou k tomu, aby požadovaná odborná způsobilost strojvedoucích byla patřičně zvážena na evropské úrovni,
- poskytnout technickou podporu na vytvoření systému registrace vozidel, kterým bude uznána způsobilost kolejových vozidel k provozu za stanovených podmínek,
- zaručit maximální transparentnost a rovný přístup k patřičným informacím pro všechny strany,
- stimulovat podporu inovací v oblasti bezpečnosti železnic a interoperability.

2.1.5 Vnitrostátní postupy schvalování typu lokomotiv jsou v současné době považovány za jednu z nejzávažnějších překážek vytváření nových železničních podniků v oblasti nákladní dopravy i za velkou brzdou interoperability evropského železničního systému.

2.1.6 Žádný členský stát nemůže sám o sobě rozhodnout, že udělí povolení k uvedení do provozu, jež bude platné i na území ostatních členských států. Proto je při harmonizaci vnitrostátních postupů, jejich zjednodušení a při častějším používání zásady vzájemného uznávání nutná iniciativa ze strany Společenství.

2.1.7 Komise navíc hodlá v rámci programu zjednodušování právních předpisů konsolidovat a sloučit směrnice o interoperabilitě železnic s cílem vytvořit jednotný systém pravidel pro evropský železniční systém.

2.1.8 Předložené návrhy umožňují zvýšit konkurenceschopnost železniční dopravy snížením nákladů tohoto odvětví.

2.2 Evropská agentura pro železnice

2.2.1 Agentura zjednoduší vydávání osvědčení pro stávající kolejová vozidla prostřednictvím vytvoření referenčního nástroje, který umožní stanovit, do jaké míry si jednotlivé vnitrostátní předpisy odpovídají.

2.2.2 Agentura posoudí žádosti o financování ze strany Společenství na projekty infrastruktury a kolejových vozidel, za účelem ověření jejich interoperability.

2.2.3 Agentura posoudí vztahy mezi provozovateli kolejových vozidel a železničními podniky (bývalá dohoda RIV,

dohoda železničních podniků o výměně a používání kolejových vozidel), především v oblasti údržby, a předloží Komisi doporučení na jejich regulaci.

2.2.4 Agentura vypracuje doporučení ohledně společných kritérií pro definici odborné způsobilosti a hodnocení zaměstnanců podílejících se na provozu a údržbě.

2.2.5 Agentura má úlohu odpovědného orgánu pro projekt ERTMS.

2.3 Interoperabilita

2.3.1 Cílem návrhu je zjednodušit a zmodernizovat evropský regulační rámec. V této souvislosti opět navrhuje kodifikovat a sloučit platné směrnice o železniční interoperabilitě.

2.3.2 S ohledem na desetiletou zkušenost s prováděním směrnic o interoperabilitě Komise navrhne několik zlepšení v technické části regulačního rámce.

2.4 Bezpečnost evropských železnic

2.4.1 Změna článku 14 směrnice o bezpečnosti železnic umožňuje upřesnit část povolení, kterou je třeba vzájemně uznávat, a tu část, jež těsně navazuje na slučitelnost vozidla s konkrétní infrastrukturou.

2.4.2 Podle změn tohoto právního předpisu:

- musí být při každém uvedení vozidla do provozu jednoznačně určen „odpovědný pracovník“ údržby,
- musí železniční podnik prokázat, že provoz a údržba jím používaných vagonů je v souladu s platnými předpisy,
- musí železniční podniky uvést, jaký mají systém a postupy pro zajištění toho, že smíšené používání vozů od různých provozovatelů neohrožuje bezpečnost železnic,
- agentura posoudí postupy železničních podniků při zajišťování jejich vztahů s provozovateli kolejových vozidel.

3. Obecné připomínky

3.1 Evropská agentura pro železnice

3.1.1 Charakteristikou, která je vlastní železničnímu systému, je to, že všechny jeho prvky přispívají k jeho bezpečnosti.

3.1.2 Pokud se pojetí agentury rozšíří ze systému interoperability na systém bezpečnosti, rozšíří se během času její pravomoc na všechny prvky systému.

3.1.3 Je možné se domnívat, že na konci tohoto procesu bude existovat pouze jeden systém společenství a jedna agentura pro železnice.

3.1.4 Fázi porovnávání vnitrostátních předpisů je třeba považovat za jeden z nezbytných kroků tímto směrem.

3.1.5 Je nezbytné posoudit, jak se bude lišit dopad, který bude mít volba TSI a nových postupů vydávání osvědčení na různé členské státy, provozovatele infrastruktur, železniční podniky, provozovatele kolejových vozidel a na konečné zákazníky.

3.1.6 Je třeba mít na paměti zachování ekonomické rovnováhy různých vnitrostátních sítí a různých subjektů působících na trhu, a to především ve fázi harmonizace technických předpisů a postupů vydávání osvědčení.

3.1.7 Agenturu je třeba pověřit úkolem udávat směr volbám technologií pro současnou i budoucí interoperabilní síť, a to i bez použití finanční podpory.

3.1.8 Je třeba zvážit rozšíření pravomoci agentury na celou železniční síť Společenství, jak je stanoveno v návrhu směrnice o interoperabilitě.

3.2 Interoperabilita

3.2.1 Návrh směrnice stanoví zjednodušení TSI týkajících se systému vysokorychlostních koridorů a normálního systému tam, kde jsou srovnatelné.

3.2.2 Návrh směrnice až na výjimky stanoví rozšíření platnosti TSI ze systému vysokorychlostních koridorů a koridorů TEN (Trans-European Network – transevropská síť) i na všechny vnitrostátní sítě.

3.2.3 Toto rozšíření znamená obrat v politice technického vývoje evropského železničního systému směrem k jednotné evropské síti. Ekonomické a strategické dopady, které to vyvolá, jsou větší, než je uvedeno v úvodu návrhu.

3.2.4 Za rozhodnutí týkající se typologie TSI, které budou uplatněny na novou výstavbu infrastruktury a na důležité změny stávající infrastruktury, bude do velké míry zodpovídat Společenství.

3.2.5 Rozhodnutí Společenství ohledně definice TSI a jejich vývoje v porovnání se současnou situací v jednotlivých člen-

ských státech budou mít silný ekonomický dopad na plánování investic do technologií a infrastruktur v různých členských státech.

3.2.6 Jako potřebné se jeví ekonomické posouzení dopadu nových TSI na každý členský stát, které bude základem pro posouzení vhodnosti jejich přijetí.

3.2.7 Toto posouzení je třeba provést odlišně pro TSI, které mají dopad na veřejné investice členských států, a pro TSI, které mají dopad na investice železničních podniků a soukromých provozovatelů.

3.2.8 Rozšíření oblasti působnosti TSI na celou železniční síť (až na výjimky) vede k myšlenkám také na nový systém vztahů mezi Evropskou agenturou pro železnice a orgány jednotlivých členských států vydávajícími osvědčení.

3.2.9 Co se týče těchto orgánů, je možné stanovit, že se budou výhledově soustředit na vydávání osvědčení podnikům a provozovatelům spíše než na řízení vývoje technických standardů.

3.2.10 Změna směrnice o bezpečnosti je jednou ze změn formálního charakteru zaměřených na dosažení cíle usnadnit pohyb interoperabilních kolejových vozidel.

3.2.11 Současně se zavádí nový pojem „provozovatel“ kolejových vozidel.

3.2.12 Postup vydávání osvědčení pro kolejová vozidla je stanoven tak, že různé technické aspekty těchto vozidel budou posuzovat odlišné orgány.

3.2.13 Pro aspekty zahrnuté do TSI bude vydávat osvědčení jeden z vnitrostátních orgánů vydávajících osvědčení.

3.2.14 Doplnkové vnitrostátní aspekty bude kontrolovat vnitrostátní orgán příslušné sítě. Vnitrostátní orgán vydávající osvědčení bere na vědomí osvědčení Společenství, ověřuje vnitrostátní specifikace a vydává dokument o bezpečnosti. Tento orgán má pravomoc zamítnout žádost o vydání osvědčení a z tohoto důvodu je zodpovědný za soulad všech prvků, pro které se osvědčení vydává.

3.2.15 Evropská agentura pro železnice je nezávislým odvolacím orgánem, pokud jde o výsledek žádosti o vydání osvědčení.

3.2.16 Kromě výše uvedených obecných připomínek vztahujících se na interoperabilitu a agenturu Výbor nehodlá uvést další připomínky.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Evropská agentura pro železnice

4.1.1 Článek 8a: Agentura jednak vypracuje a aktualizuje dokument, který porovnává vnitrostátní předpisy pro každý parametr (odstavec 2), a také poskytuje odborné rady týkající se:

- rovnocennosti technických pravidel,
- žádostí o dodatečné informace,
- odůvodnění zamítnutí povolení.

Činnost agentury by byla účinnější, pokud by její rady byly závazné a mohly být vyžadovány také od zainteresovaných subjektů – provozovatelů infrastruktury, železničních podniků a provozovatelů kolejových vozidel.

4.1.2 Článek 15: Úloha agentury se rozšiřuje na všechny projekty obnovy, modernizace nebo výstavby, které se týkají částí infrastruktury podléhajících stávajícím či budoucím TSI.

4.1.3 Článek 16a: Agentuře je nutné dodat kritéria pro posouzení výběru mezi dobrovolným nebo povinným systémem vydávání osvědčení na základě:

- úrovně bezpečnosti,
- transparentnosti vztahů mezi podniky,
- transparentnosti trhu a regulace.

Je třeba uvést, zda bude mít systém vydávání osvědčování dopady – a jaké – na železniční podniky vlastníci kolejová vozidla.

4.1.4 Článek 18: Je třeba zdůraznit, že agentura si při vypracování vzorového formuláře žádosti o registraci bude počínat tak, aby co nejvíce omezila specifikace, které nejsou zahrnuty do společných částí.

4.1.5 Článek 21b: Zplnomocnění se z hlediska účelu agentury jeví jako úplné. Zásada subsidiarity není zachována.

4.2 Interoperabilita

4.2.1 Článek 1: Jelikož je stanoveno rozšíření TSI na Evropský hospodářský prostor, je třeba současně schválit vnitrostátní orgány vydávající osvědčení.

4.2.2 Článek 6: Svoboda, která je agentuře ponechána ohledně jazykové úpravy zveřejňovaných technických příloh k TSI, nevede ke snadnému sdílenému přístupu k právním předpisům Společenství o interoperabilitě.

4.2.3 Článek 7: Pojetí výjimek se jeví jako obzvláště široké, především co se týče ekonomických důvodů, vzhledem k tomu, že není brán v úvahu vliv financování ze strany Společenství na analýzu ekonomické proveditelnosti. Bylo by lepší použít systém výjimek na celý systém TSI týkající se řešeného projektu, spíše než uplatnit výjimky na jednotlivé TSI.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o pozemní přepravě nebezpečných věcí

KOM(2006) 852 v konečném znění

(2007/C 256/09)

Dne 19. ledna 2007 se Komise, v souladu s čl. 71 a 251 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. června 2007. Zpravodajem byl pan Krzysztof OSTROWSKI.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 136 hlasy pro, 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Postoj EHSV

1.1 Výbor vítá návrh Komise týkající se směrnice o pozemní přepravě nebezpečných věcí, jehož strategickým cílem je sjednocení příslušných právních předpisů EU v oblasti pozemní přepravy nebezpečných věcí. Díky tomu má dojít ke zlepšení podmínek bezpečnosti v pozemní přepravě nebezpečných věcí.

1.2 Navrhovaná nová směrnice aktualizuje stávající čtyři směrnice a čtyři rozhodnutí Komise o přepravě nebezpečných věcí, přičemž je spojuje do jediného právního předpisu a rozšiřuje oblast působnosti pravidel EU tak, aby kromě silniční a železniční přepravy zahrnovala i přepravu po vnitrozemských vodních cestách.

1.3 Výbor sdílí názor Komise, že bez jednotných právních předpisů Společenství pro všechny druhy přepravy (silniční, železniční a vnitrozemské vodní) lze těžko hovořit o vytvoření co nejlepších bezpečnostních podmínek pro přepravu nebezpečných věcí.

1.4 Výbor souhlasí s tvrzením Komise, že sjednocení právních předpisů v oblasti silniční a železniční přepravy nebezpečných věcí – přičemž stávající předpisy Společenství nebudou v zásadě pozměněny, ale jejich oblast platnosti bude rozšířena na přepravu po vnitrozemských vodních cestách – je značným zjednodušením právních předpisů a správních postupů jak pro orgány veřejné moci, tak i pro soukromé subjekty.

1.5 Zahrnutí všech tří druhů pozemní přepravy do jednoho právního aktu a vytvoření možnosti pouhého odkazování na mezinárodní smlouvy a dohody týkající se přepravy nebezpečných věcí v přílohách směrnice (které by nebyly začleněny do směrnice jako doposud) znamená značné snížení objemu příslušného práva Společenství.

1.6 Výbor se domnívá, že navržená právní forma nových předpisů, kterou má být směrnice, je dobré řešení. Protože byly členskými státy v této oblasti uděleny četné výjimky a volnost, Výbor vyzývá všechny členské státy, aby v této oblasti spolupracovaly s Komisí co nejtěsněji, aby se skutečně dosáhlo sjednocení právních předpisů.

1.7 Výbor chce zdůraznit, že vzhledem k tomu, jak podrobné jsou v návrhu technické podmínky přepravy nebezpečných věcí a jejich rozdílných vlastností, může se zabývat pouze obecnějšími otázkami návrhu.

1.8 Výbor vítá informaci Komise o tom, že zásadní vliv na obsah návrhu měly názory členských států a zainteresovaných stran, jako např. průmyslových sdružení, která zastupují podniky podílející se na přepravě nebezpečných věcí, a že se v průběhu celého procesu konzultace v maximální míře usilovalo o dosažení společných postojů.

1.9 Výbor bere s uspokojením na vědomí, že Komisi bude i nadále asistovat speciální regulativní výbor pro přepravu nebezpečných věcí, který bude nápomocen při postupech projednávání ve výborech.

1.10 Dále s uspokojením konstatuje, že díky možnosti účastnit se schůzí regulativního výboru mohla průmyslová sdružení průběžně vnášet své názory do vypracování návrhu a že byly provedeny konzultace také se státy ESVO a průběžně byl informován i Evropský parlament.

1.11 Výbor vítá skutečnost, že byla také konzultována Ústřední komise pro plavbu na Rýně, vzhledem k tomu, že podíl na přepravě nebezpečných věcí po Rýně tvoří 80 % přepravy tohoto druhu věcí v Evropě.

1.12 Výbor také vzal na vědomí informaci Komise, že externí konzultanti provedli v letech 2004-05 hodnocení zmíněné oblasti politiky „Hodnocení politiky EU v oblasti přepravy nebezpečných věcí od roku 1994“ a že hodnocení potvrdilo správnost koncepce předložené v návrhu a že se při veřejných konzultacích vyslovila rozhodující většina pro politiku, kterou navrhuje Komise.

1.13 Výbor považuje za velmi žádoucí, aby Komise v souvislosti s případným přesunutím nezbytného překladu a zveřejnění technických příloh směrnice ze Společenství na členské státy finančně podporovala překlady na vnitrostátní úrovni.

1.14 V souvislosti s výše uvedeným je Výbor přesvědčen, že předložený návrh by měl být podpořen, neboť byl vypracován vysoce kvalifikovanými odborníky v oblasti vnitrozemské přepravy nebezpečných věcí z různých členských států.

1.15 Výbor chce nicméně upozornit na některé otázky, které, jak se domnívá, vyžadují upřesnění nebo vyjasnění: jedná se o chybějící definici samotného pojmu „nebezpečné věci“ pro účel směrnice; právo členských států zakázat přepravu nebezpečných věcí na svém území vylučně z jiných důvodů než z důvodu bezpečnosti; nedostatek jakýchkoliv informací v příloze III.2. a III.3.

Postoje Výboru k těmto otázkám jsou uvedeny v kapitole Konkrétní připomínky.

2. Hlavní prvky návrhu

2.1 Pozemní přeprava nebezpečných věcí (chemické látky, čisticí prostředky, benzín, výbušné látky, náboje do ručních zbraní, aerosoly, radioaktivní látky, pesticidy atd.) představuje značné riziko nehod. To platí pro všechny druhy přepravy, jak silniční, železniční, tak vnitrozemskou vodní plavbu. Je ohroženo zdraví a život nejen osob, které pracují při přepravě těchto věcí, ale také mnoha obyvatelů měst a venkova.

2.2 Opatření k zajištění co nejlepších bezpečnostních podmínek pro přepravu nebezpečných věcí již byla učiněna. V současné době je mezinárodní přeprava nebezpečných věcí upravena mezinárodními smlouvami a dohodami, které spočívají na doporučeních Organizace spojených národů (OSN). S cílem zajistit bezpečnost přepravy nebezpečných věcí a rovněž volný a multimodální pohyb mezinárodních dopravních služeb OSN vytvořila a aktualizovala dokument Doporučení pro přepravu nebezpečných věcí, Vzorové předpisy.

2.3 Význam pravidel pro přepravu nebezpečných věcí vyplývá nejen ze specifčnosti nebezpečných věcí, ale také z jejich množství. Celkový objem přepravy nebezpečných věcí v Evropské unii je 110 miliard tunokilometrů ročně, což představuje kolem 8 % veškeré nákladní přepravy v EU. Z toho připadá na silniční přepravu 58 %, na železniční přepravu 25 % a na vnitrozemskou vodní přepravu 17 %. Lze pozorovat rostoucí trend, s výjimkou přepravy železniční.

2.4 V Evropě se mezinárodní dohody v oblasti přepravy nebezpečných věcí provádějí prostřednictvím tří nástrojů:

- a) ADR = Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (uzavřena dne 30. září 1957 v Ženevě, ve znění pozdějších předpisů);
- b) RID = Řád pro mezinárodní železniční přepravu nebezpečných věcí (uvedený v příloze C Úmluvy o mezinárodní železniční přepravě COTIF, uzavřené dne 3. června 1999 ve Vilniusu, ve znění pozdějších předpisů);
- c) ADN = Evropská dohoda o mezinárodní přepravě nebezpečných věcí po vnitrozemských vodních cestách (uzavřena dne 26. května 2000 v Ženevě, ve znění pozdějších předpisů).

2.5 Právní předpisy Evropské unie v oblasti pozemní přepravy nebezpečných věcí však zahrnují pouze přepravu silniční a železniční. Pro tyto druhy dopravy zajišťují právní předpisy vysokou úroveň bezpečnosti přepravy, volné poskytování přepravních služeb a volný pohyb dopravních prostředků na území EU. Právní předpisy Společenství zahrnují v této oblasti čtyři právní akty. Jsou to:

- a) směrnice Rady 94/55/ES ze dne 21. listopadu 1994 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se silniční přepravy nebezpečných věcí;
- b) směrnice Rady 96/49/ES ze dne 23. července 1996 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se železniční přepravy nebezpečných věcí;
- c) směrnice Rady 96/35/ES ze dne 3. června 1996 o jmenování a odborné způsobilosti bezpečnostních poradců pro přepravu nebezpečných věcí po silnici, železnici a vnitrozemských vodních cestách;
- d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/18/ES ze dne 17. dubna 2000 o minimálních požadavcích na zkoušky bezpečnostních poradců pro přepravu nebezpečných věcí po silnici, železnici a vnitrozemských vodních cestách.

2.6 Pro přepravu nebezpečných věcí po vnitrozemských vodních cestách však žádná evropská pravidla neexistují. Pro přepravu nebezpečných věcí po vnitrozemských vodních cestách sice existují dva systémy pravidel upravujících přepravu v povodí Rýnu a Dunaje (ADN-R a ADN-D), nicméně to jsou pravidla regionální. Pro vnitrostátní dopravu existují navíc i vnitrostátní pravidla. Nedostatek právních předpisů v této oblasti je mimo jiné způsoben tím, že nebyla podepsána ADN. Předložený návrh Komise z roku 1997 týkající se směrnice Evropského parlamentu a Rady o sblížení právních předpisů členských států v oblasti přepravy nebezpečných věcí loděmi po vnitrozemských vodních cestách nebyl přijat a v roce 2004 byl stažen.

2.7 Nicméně proces ratifikace dohody o přepravě po vnitrozemských vodních cestách právě probíhá a očekává se, že vejde v platnost nejpozději v roce 2009. S ohledem na tuto skutečnost Výbor souhlasí s tvrzením Komise, že již z důvodů harmonizace je logické, že je nutno přepravu po vnitrozemských vodních cestách upravit i na úrovni Společenství. V této souvislosti se tedy objevila možnost aktualizovat a harmonizovat stávající právní předpisy. Dále nelze dopustit, aby byly vypracovány dva různé právní systémy: jeden pro mezinárodní přepravu a jeden pro vnitrostátní přepravu. Dalším důvodem pro novelizaci je skutečnost, že stávající právní předpisy EU pro přepravu nebezpečných věcí jsou dost komplikované. Právní akty pro jednotlivé způsoby dopravy obsahují zbytečné rozpory a některé z předpisů jsou buď zastaralé nebo brzy budou. Dvě směrnice lze například považovat za nadbytečné, protože jejich ustanovení jsou začleněna do ADR, RID a ADN. Objevil se i technický problém, který souvisí se současnou strukturou stávajících směrnic. Pokaždé, když se ve dvouletých intervalech revidují mezinárodní dohody, vyžadují směrnice úplné překlady objemných technických příloh. Ukázalo se to jako nesmírně obtížné k provedení a finančně nákladné.

2.8 Pokud se v této věci nic nepodnikne, problém bude podle informací Komise přetrvávat a může se i zhoršit. Současná složitá pravidla budou s dalšími změnami mezinárodních dohod patrně ještě složitější; bezpředmětná pravidla zůstanou a budou uživatele mást; vzroste riziko, že nebudou dodrženy závazné předpisy. Pravidla EU budou uživatelsky spíše méně praktická, než je tomu dosud. S rostoucím využíváním multimodálních koncepcí budou rozdílná pravidla pro různé druhy dopravy působit při multimodálních operacích ještě větší každodenní praktické problémy a náklady nezbytně narostou. Rozdílná pravidla pro mezinárodní a vnitrostátní přepravu budou brzdit rozvoj dopravy po vnitrozemských vodních cestách, což by podle statistického výzkumu byl v opačném případě často preferovaný způsob přepravy.

2.9 Proto se navrhuje přijetí nové směrnice, která aktualizuje stávající čtyři směrnice a čtyři rozhodnutí Komise o silniční a železniční přepravě nebezpečných věcí, přičemž je spojuje do jediného právního předpisu a rozšiřuje oblast působnosti

pravidel EU tak, aby kromě silniční a železniční přepravy zahrnovala i přepravu po vnitrozemských vodních cestách.

2.10 Nová směrnice by zrušila stávající směrnice 94/55/ES a 96/49/ES, ve znění pozdějších předpisů, o přepravě nebezpečných věcí, směrnice 96/35/ES a 2000/18/ES o poradcích pro přepravu nebezpečných věcí, rozhodnutí 2005/263/ES a 2005/180/ES, ve znění pozdějších předpisů, o vnitrostátních odchylkách od směrnic Rady 94/55/ES a 96/49/ES. Zde je nutno dodat, že ustanovení směrnic 96/35/ES a 2000/18/ES jsou v současnosti začleněna do příloh směrnic 94/55/ES, 96/49/ES, čímž se směrnice 96/35/ES a 2000/18/ES staly pro silniční a železniční přepravu nadbytečné.

2.11 Návrh přenáší do práva Společenství stávající pravidla pro mezinárodní přepravu a rovněž rozšiřuje uplatnění mezinárodních pravidel na vnitrostátní přepravu. Návrh představuje zásadní zjednodušení práva Společenství v oblasti přepravy nebezpečných věcí, přestože oblast působnosti právních předpisů se rozšíří.

2.12 Záměrem návrhu směrnice je případně přesunout nezbytný překlad a zveřejnění technických příloh směrnice ze Společenství, ve skutečnosti z Komise, do členských států. Jedním z hlavních důvodů je skutečnost, že překlady vypracované na úrovni Společenství nebyly vždy ty nejkvalitnější a členské státy byly i tak donuceny vypracovat si vlastní překlady, případně udělat opravy. Tyto přílohy se aktualizují každé dva roky. V souvislosti s tím by měla Komise finančně podpořit překlady na úrovni států. Komise je nicméně přesvědčena, že úspory Společenství v souvislosti s náklady na překlad a zveřejnění budou vyšší než finanční podpora členským státům.

2.13 Prostřednictvím návrhu má být vytvořen systém, ve kterém by se na mezinárodní dohody o přepravě nebezpečných věcí v přílohách směrnice pouze odkazovalo, nebyly by však do ní začleněny, jako tomu bylo dosud. Předpokládá se, že se tím sníží objem práva Společenství o přibližně 2000 stran.

2.14 Zjednodušené právní předpisy Společenství by zjednodušily provedení práva Společenství do vnitrostátního práva. Harmonizací pravidel pro přepravu nebezpečných věcí by byla jednodušší a efektivnější i práce donucovacích orgánů, včetně podávání zpráv.

2.15 Se zjednodušenými a harmonizovanými pravidly by byly jednodušší i správní postupy pro všechny účastníky přepravy nebezpečných věcí, od odesílatele k příjemci.

2.16 I dokumentace přepravních operací a vozidel by byla s harmonizovanými pravidly jednodušší, stejně jako školení osob a práce bezpečnostních poradců pro nebezpečné věci.

2.17 Tento návrh je uveden v klouzavém programu Komise na aktualizaci a zjednodušení *acquis communautaire* a v pracovním a legislativním programu Komise.

3. Konkrétní připomínky

Výbor chce upozornit na některé otázky, ke kterým má jisté výhrady:

3.1 Za prvé: předložený návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o pozemní přepravě nebezpečných věcí v části věnované definicím informuje o tom, co jednotlivá slova nebo jednotlivé zkratky (např. ADR, RID, ADN, vozidlo, vagon, plavidlo) znamenají pro účely stávající směrnice. Neuvádí ale, co znamená sám výraz „nebezpečné věci“. Bez pochyby to není snadný úkol vzhledem k množství existujících věcí a technickému pokroku, díky němuž je seznam věcí čím dál delší. Nicméně se Výbor domnívá, že by měla být informace o tom, co se pro účely předložené směrnice chápe pod pojmem „nebezpečné věci“.

3.2 Za druhé: návrh směrnice ponechává členským státům právo upravit nebo zakázat přepravu nebezpečných věcí na

svém území *vylučně* z jiných důvodů, než je bezpečnost během přepravy. I když Výbor chápe, proč bylo členským státům vyhrazeno právo upravit nebo zakázat přepravu nebezpečných věcí, nechápe, proč jim to má být umožněno „vylučně z jiných důvodů, než je bezpečnost během přepravy“. Výbor se domnívá, že v případě tohoto návrhu, jehož účelem je zvýšení bezpečnosti během přepravy nebezpečných věcí, navržená formulace znamená, že členský stát nebude moci zakázat přepravu nebezpečných věcí právě s ohledem na bezpečnost během přepravy, což se jeví jako nelogické. Dále Výboru není jasné, jakým způsobem by byla zaručena koordinace těchto zákazů vzhledem k přeshraniční dopravě, jestliže by členské státy přijaly rozdílné zákazy.

3.3 Za třetí: v příloze III (Doprava po vnitrozemských vodních cestách) odst. III.2. a III.3. nejsou žádné informace na téma případných doplňkových přechodných ustanovení nebo doplňkových vnitrostátních ustanovení. V souvislosti s tím žádá Výbor o upřesnění, zda se skutečně tyto předpisy neplánují, nebo zda se na nich teprve pracuje.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Zelená kniha o aplikacích družicové navigace*

KOM(2006) 769 v konečném znění

(2007/C 256/10)

Dne 8. prosince 2006 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci *Zelená kniha o aplikacích družicové navigace*.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. června 2007. Zpravodajem byl pan BUFFETAUT.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 134 hlasy pro a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Galileo je vlajkovou lodí evropské vesmírné politiky. Obsáhlost projektu a jeho strategická povaha vedly Evropskou kosmickou agenturu (ESA) ke spolupráci s Evropskou unií. Mezi vládní kultura a kultura Společenství by tak měly přispět k úspěchu tohoto podniku. Ve stejném duchu spolupráce by měl být projekt realizován v podobě partnerství veřejného a soukromého sektoru.

1.2 První zkušební družice, předchůdce budoucích družic konstelace, která jich bude zahrnovat třicet, byla vypuštěna na oběžnou dráhu koncem roku 2005. Projekt se tak dále rozvíjí, ne však bez potíží a zpoždění.

1.3 Galileo představuje globální družicový navigační systém, který poskytne soubor služeb pro určování polohy, navigace a času.

1.4 Se svými třiceti družicemi a pozemními stanicemi bude moci Galileo poskytnout informace o jejich geografické poloze uživatelům mnoha odvětví hospodářského života, jako je doprava (lokalizace dopravních prostředků, lodí, letadel, navigačních systémů, vyhledávání itinerářů atd.), spravedlnost, policie a celnice (hraniční kontrola), veřejné práce (topografie, geodézie a lokalizační systém), rekreace (orientace na moři a v horách), sociální služby (například pomoc handicapovaným nebo starším osobám), státní bezpečnostní služby a konečně díky službě lokalizace nouzových zařízení i záchrana osob na moři nebo v odlehlých oblastech naší zeměkoule.

1.5 Odhaduje se, že trh s produkty a službami družicové navigace dosáhne v roce 2025 objemu 400 miliard EUR.

1.6 Jednání o licenční smlouvě jsou dnes na mrtvém bodě, neboť existuje velký spor mezi různými partnery, co se týče hospodářského modelu Galilea a správy průmyslového konsorcia. Situace je taková, že nahromaděná zpoždění a nedostatečný vývoj jednání ohrožují projekt sám.

1.7 Jako odpověď na tyto problémy požádala Rada ministrů pro dopravu na svém březnovém zasedání Evropskou komisi, aby zhodnotila stav jednání o licenční smlouvě a projednala případná alternativní řešení. Vzhledem k této situaci žádá Evropská komise ve svém sdělení „Galileo na křižovatce“, aby Rada a Evropský parlament vzaly na vědomí neúspěch současných jednání o licenční smlouvě a ukončily je. Zároveň je však žádá, aby znovu potvrdily svou vůli zavést program Galileo a pokračovat v něm. Navrhuje zavést alternativní řešení, ve kterém by fáze vývoje a rozmístění byly podpořeny a financovány silou veřejných prostředků, zatímco licenční smlouva by se zabývala pouze provozem. Evropská kosmická agentura by byla zprostředkovatelem a přidělovacím orgánem ve jménu Evropské unie.

2. Obsah zelené knihy

2.1 Text Komise obsahuje na jedné straně stručný popis zavedeného systému a jeho předvídatelného vývoje a na straně druhé inovaci možných aplikací. Připomíná zároveň, že bude navrženo pět druhů služeb (otevřená služba, komerční služba, služba se zárukou bezpečnosti, služba hledání a záchrany a veřejná řízená služba PRS). Zelená kniha se nezabývá aplikacemi, které patří do poslední zmíněné služby a o kterých rozhodují členské státy, zda je použijí či ne. Komise se tedy obrací s tímto tématem přímo na všechny členské státy, jejichž odpovědi shrne a bude analyzovat.

2.2 Komise uvádí seznam následujících odvětví, které se systému týkají:

- lokalizační služby (pro veřejnost) a tísňová volání,
- silniční doprava,

- železniční doprava,
- námořní doprava, rybolov a vnitrozemské vodní cesty,
- letecká doprava,
- civilní ochrana, řízení tísňových situací a humanitární pomoc,
- nebezpečné věci,
- přeprava hospodářských zvířat,
- zemědělství, vyměřování pozemků, geodézie a katastrální měření,
- energie, ropa a plyn,
- hledání a záchrana,
- logistika,
- ochrana životního prostředí,
- sport a cestovní ruch,
- vymáhání práva.

2.3 Upovídaný seznam možných aplikací zdůrazňuje jejich rozsah a velkou rozmanitost.

2.4 Zelená kniha je jako obvykle zakončena seznamem otázek kladených zúčastněným stranám. EHSV nepřísluší, aby na ně odpověděl přesně, ale spíše aby zdůraznil ty otázky, které jsou pro něj zvláště důležité, a zmínil se o těch, které by měly být položeny, ale nebyly.

2.5 Komise pracuje na analýze odpovědí na zelenou knihu, které obdržela od zúčastněných stran. Odpovědi je však málo a někdy jsou příliš všeobecné na to, aby se z nich dalo čerpat. Komise tedy doplní tuto diskusi o další hlubší konzultace, aby tak mohla vydat akční plán v říjnu roku 2007. Žádný velký hospodářský sektor dosud neprojevil skutečný zájem o placené služby. Je zde možné pozorovat, jak obtížné je konkurovat bezplatné službě pro občany, a to i v případech, že není zaručena. Vzniká tedy otázka hospodářské a finanční rovnováhy evropského systému, služby civilní povahy, která nedisponuje stejnou podporou (vojenské) veřejnosti jako americký globální systém GPS.

3. Zásadní otázky

3.1 Otázka č. 2⁽¹⁾ týkající se ochrany soukromí nabývá zvláštního významu, kterému se EHSV již věnoval, když současně požadoval, aby byla přísně chráněna zásada úcty k soukromí. Objevuje se zde problém rovnováhy mezi právem na ochranu soukromí a možnostmi, které nabízí technika. Je však třeba zdůraznit, že systémy pro určování polohy a navigace umožňují uživatelům určit jejich polohu, avšak tato poloha je známa pouze jim a není k dispozici nikomu jinému. Uživatel

(¹) KOM(2006) 769, odst. 4.

má však možnost svou polohu sdělit například prostřednictvím mobilní telekomunikace typu GSM. Vzhledem k tomu, že tyto systémy fungují jednosměrně, operátor navigačního systému, ať už je to GPS, Galileo nebo ruský GLONASS, nezná uživatele a nemá žádnou možnost znát toho, kdo používá navigační signály, a tím méně jejich geografickou polohu. Otázka ochrany soukromí by proto měla být prostudována na úrovni individuálních služeb aplikace, které budou uživatelům nabídnuty. Spousta těchto služeb vyžaduje, aby okamžitá geografická poloha uživatele byla zaslána na server, který může požadovanou informaci sdělit (například informaci o silniční dopravě).

3.2 Otázka č. 5 ⁽²⁾ týkající se mezinárodní spolupráce vyvolává reakce. Evropská unie podepsala dohody o spolupráci s Čínou, Izraelem, Jižní Koreou, Marokem a Ukrajinou. Předpokládá se podepsání dalších dohod s Indii, Brazílií, Argentinou a Austrálií. Je evidentní, že tyto mezinárodní dohody mají zásadní význam pro posílení mezinárodní stability Galilea, zejména co se týče otázek standardizace, otevření trhů, certifikace a frekvencí, jakož i práv na duševní vlastnictví. Je však třeba zůstat na pozoru, neboť hlavní motivací některých partnerů je získání evropských znalostí a zkušeností s cílem získat čas na vývoj vlastní technologie, která by konkurovala Galileu. Dnes je jasné, že taková byla motivace Číny při podpisu dohody o spolupráci na Galileu s Evropskou unií v roce 2003. Kromě toho je překvapující, že ani Norsko, ani Švýcarsko ještě neuzavřely dohodu s Evropskou unií o spolupráci na Galileu, zatímco financují fázi vývoje a schválení programu prostřednictvím účasti v Evropské kosmické agentuře. Z tohoto důvodu ještě nebyl vyřešen jejich případný přístup ke službě Galilea PRS.

3.3 V každém případě dosavadní spolupráce se všeobecně řečeno netýkala veřejné řízené služby. Jednání o mezinárodních dohodách navíc zpomalila, neboť hlavní prioritou se stala účinná realizace evropského projektu družicové navigace, která odhalila jisté potíže.

3.4 Otázky č. 6 a č. 7 ⁽³⁾ o standardech a certifikaci vyvolávají problém certifikace zařízení a systému samého a certifikace palubních navigačních terminálů. Tato otázka je velmi citlivá jak pro leteckou dopravu, tak pro železniční dopravu. V těchto dvou odvětvích jsou bezpečnostní a signalizační zařízení podrobena přísnému certifikačnímu řízení, jehož výsledek se uznává na mezinárodní úrovni. Certifikace samotného systému Galileo má smysl pouze v rámci konkrétního odvětví aplikace, například civilního letectví, které určuje použitelné normy a certifikační postupy. Certifikace terminálů a vybavení na palubě letadel, která používají služby Galilea, se týká nejen polohovacího terminálu, ale i všech ostatních zařízení, která využívají informaci o poloze a poskytují ji pilotovi nebo kapitánovi. Používají se běžné certifikační postupy vlastní jednotlivým aplikacím. Tato otázka se tedy musí řešit pro každou aplikaci zvlášť.

3.5 Dalším stránkou otázky je odpovědnost, která byla pouze naznačena, i když je velmi důležitá. Je třeba uznat, že je velice komplexní. Je nutné zabývat se otázkami smluvní odpovědnosti, které jsou relativně jednoduché, ale i otázkami mimosmluvní odpovědnosti, o kterých se obtížně jedná. Kromě toho je třeba uvážit, že míra zodpovědnosti se může lišit podle toho, zda se nacházíme v rámci otevřené služby, komerční služby, nebo služby veřejné. Evropská komise uvažuje o plánu, který by byl blízký civilnímu letectví, což znamená pokrytí do určité částky pojišťovnami a poté veřejnými orgány. Zásadní otázkou v tomto případě je stanovení hranice, od které riziko pokrývá stát. Dnešní limit je vysoký, kolem jedné miliardy eur.

3.6 Do jaké míry ručí poskytovatel signálu za výkon? Tato otázka je mimořádně důležitá v oblasti letecké dopravy, železniční dopravy nebo dopravy námořní.

3.7 Pokud by například špatná kvalita signálu způsobila leteckou havárii nebo ztroskotání lodi, kdy by ropná skvrna zasáhla pobřeží, kdo by měl nést zodpovědnost a do jaké míry? Je třeba zde rozlišit smluvní odpovědnost a mimosmluvní odpovědnost.

3.8 Nese operátor systému Galileo veškerou zodpovědnost, nebo ji sdílí se státy? A s kterými státy? Se státem, který družici vypustil, s Evropskou unií, nebo se státy účastnicemi se projektu Galileo? Tyto otázky je třeba projednat a řešit, aby se komerční aplikace Galilea mohly vyvíjet v uspokojujícím a bezpečném právním rámci.

3.9 Existují precedenty. Například ARIANE. ARIANESPACE nese zodpovědnost za riziko škody, která by vznikla vypuštěním družice, a to až do výše 100 milionů EUR. Nad rámec této částky hradí škody Francie. Podobné dohody o sdílení rizika existují mezi obchodními operátory a státy v odvětví civilního letectví, možná by se mohly použít na Galileo. Nicméně choulativním bodem zůstává shoda ohledně nastavení prahu. Jak vhodně rozdělit riziko mezi stát a operátora, zejména pokud se jedná o novou službu?

3.10 Použití podobného systému pro program Galileo vyžaduje samozřejmě jasnou definici veřejného orgánu, který by sdílel zodpovědnost s operátorem Galilea.

3.11 Otázka č. 9 ⁽⁴⁾ týkající se duševního vlastnictví je důležitá. I když státní instituce financují počáteční výzkum, je důležité, aby duševní vlastnictví vývoje získaly podniky, zejména malé a střední podniky, které jej realizují a zavádějí do praxe.

⁽²⁾ KOM(2006) 769, odst. 5.3.

⁽³⁾ KOM(2006) 769, odst. 5.4.

⁽⁴⁾ KOM(2006) 769, odst. 5.6.

3.12 Je třeba se konečně zmínit o aspektu vojenského využití Galilea. Na rozdíl od vojenského systému GPS, který byl otevřen k volnému používání občanům, Galileo je civilní systém. Stejně jako v případě civilního signálu GPS, nic nebrání vojenským silám jakékoliv země použít otevřenou službu Galileo pro vojenské použití. Veřejná řízená služba, která je přesně upravena členskými státy Evropské unie, nabízí větší výhody než Galileo, neboť je odolnější vůči rušení a je nezávislá na ostatních službách, jež poskytuje Galileo (použitá frekvenční pásma nejsou stejná).

3.13 Aniž by se chtěl Výbor pouštět do diskuse o různých typech vojenského využití signálu Galilea PRS, která by široce přesahovala rámec tohoto stanoviska a není součástí zelené knihy, hospodářská rovnováha využití Galilea na něm částečně závisí. V novém utváření projektu Galileo navrženém Komisí je jisté, že se o tomto tématu bude ještě diskutovat. Ve svém sdělení Komise dodává: „... aniž bychom chtěli zpochybnit civilní charakter systému, je třeba připustit, že podstatné příjmy mohou pocházet od vojenských uživatelů.“

4. Závěr

4.1 Zelená kniha o aplikacích družicové navigace poskytuje přehled mnoha odvětví, pro která je družicová navigace opravdu významná. Je zapotřebí, aby byla doplněna o velmi důležité otázky, jako jsou duševní vlastnictví postupů, které by mohly otevřít nová pole aplikací, certifikace a režim zodpovědnosti.

4.2 Otázka státního, či dokonce vojenského použití Galilea členskými státy Evropské unie, o které se jedná prostřednictvím

přímého dialogu Komise s členskými státy a mezi členskými státy samými v rámci bezpečnostní rady Galilea, je důležitá, neboť má významný dopad na hospodářský model Galilea. Je jisté, že touto otázkou se budeme muset znovu zabývat, a to tím spíše, že příspěvek z veřejných zdrojů by se měl citelně zvýšit vzhledem k neúspěchu prvotního schématu partnerství veřejného a soukromého sektoru.

4.3 Zabývat se aplikacemi družicové navigace je velice užitečné a zajímavé, ale je třeba mít jistotu, že dojde ke konečnému vytvoření konstelace Galileo. Nové návrhy Komise jsou pro projekt Galileo poslední šancí. EHSV si je dobře vědom, že to představuje pro členské státy finanční zátěž, ale v období, kdy Evropská unie narazí na určitý skepticismus ze strany evropských občanů, na jakousi nelibost projevující se v diskusích o návrhu ústavní smlouvy, zřeknutí se programu Galileo by mělo katastrofální důsledky v Evropě i mimo ni. Takový neúspěch by světu dal najevo neschopnost Evropské unie mobilizovat se pro projekt velkého vědeckého, technického a hospodářského dosahu. Je podstatné Galileo dokončit a dokázat tak schopnost Evropské unie znovu se odrazit a její způsobilost dovést velké projekty budoucnosti do konce.

4.4 Skutečností je, že z těchto důvodů prochází projekt Galileo těžkým obdobím. EHSV může pouze potvrdit, že případný neúspěch tohoto stěžejního projektu Evropské unie by znamenal vážný krok směrem ke ztrátě důvěry občanů vůči budování Evropy, a je tedy třeba učinit vše pro to, aby k tomu nedošlo.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Jaderný ukázkový program, předložený podle čl. 40 Smlouvy o Euratomu ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

KOM(2006) 844 v konečném znění

(2007/C 256/11)

Dne 10. ledna 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 40 Smlouvy o Euratomu, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedeně.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. června 2007. Zpravodajkou byla paní SIRKEINEN.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 81 hlasy pro, 28 hlasů bylo proti a 15 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí

1.1 EHSV v roce 2004 ve svém stanovisku k tématu Otázky spojené s využíváním jaderné energie při výrobě elektrické energie doporučil, že by se mělo usilovat o poskytnutí informací o skutečných otázkách jaderné energetiky: zabezpečení dodávek, odstranění emisí CO₂, konkurenčních cenách a bezpečnosti a nakládání s vyhořelým palivem, aby organizovaná občanská společnost mohla kriticky analyzovat diskuse o těchto otázkách. Nový jaderný ukázkový program (PINC) tyto informace poskytuje. EHSV všeobecně souhlasí s analýzou a popisem, jež Komise předkládá ve svém sdělení. Sdělení se zabývá většinou podstatných aspektů týkajících se jaderné energie a z našeho pohledu je správně popisuje. Výbor kromě toho poukazuje na některé aspekty jaderné energie, které je třeba vzít v úvahu.

1.2 Jaderná energie, která se v roce 2004 podílela 31 % na výrobě elektřiny a 15 % na celkové spotřebě primární energie v EU, hraje velmi důležitou úlohu na trhu s energií. Jaderná energie také zcela vyhovuje cílům energetické politiky EU. Náklady na jadernou energii jsou nyní nepochybně konkurenceschopné. Vnější závislost je malá a zdroje paliva jsou diversifikované a spolehlivé, což splňuje požadavky na zabezpečení dodávek. Jaderná energie je v Evropě v současné době největším zdrojem energie, která v podstatě neobsahuje oxid uhličitý.

1.3 Je zřejmé, že po rozhodnutí Evropské rady o cílech stanovených pro emise skleníkových plynů pro rok 2020 a dále by veškeré další kapacity pro výrobu elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku, ať už jde o obnovitelné zdroje, jadernou energii, nebo případně čisté uhlí, měly nahradit výrobní kapacity vypouštějící CO₂, a tak zvýšit celkové množství elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku. Prakticky to znamená, že klimatické a jiné cíle energetické politiky nebudou moci být splněny, pokud nebude udržen alespoň současný podíl jaderné energie do té doby, než snad budou k dispozici zcela nová řešení na základě čisté energie.

1.4 EHSV zdůrazňuje trvale důležitou úlohu EU při dalším rozvoji nejrozvinutějšího rámce pro jadernou energii v členských

státech, které si zvolí jadernou energii, a to v souladu s nejvyššími standardy bezpečnosti, zabezpečení a nešíření, jak vyžaduje Smlouva o Euratomu.

1.5 Nejdůležitějším úkolem je řešení otázky radioaktivního odpadu, zejména konečného odstranění vyhořelého jaderného paliva; technologie k tomuto účelu existují, ale chybí politická rozhodnutí. EHSV souhlasí s Komisí i v dalších otázkách, jež stále vyžadují pozornost na úrovni EU: jaderná bezpečnost a radiační ochrana, které v Evropě mají velmi dobrou pověst, a zajištěné dlouhodobé financování pro vyřazování z provozu.

1.6 EHSV poukazuje na některé dodatečné aspekty jaderné energie, jimiž se návrh jaderného ukázkového programu nezabýval. Jde o hrozbu terorismu a v některých elektrárnách o otázku dostatečné dosažitelnosti chladicí vody.

1.7 V členských státech, které chtějí nadále využívat jadernou energii, může být problémem atraktivita odvětví jako zaměstnavatele a tématu pro výzkum. EHSV souhlasí s názorem Komise, že odborné kapacity v oblasti radiační ochrany a jaderné technologie mají pro EU zásadní význam, a proto je nutné věnovat pozornost vzdělávání, odborné přípravě a výzkumu v těchto oblastech.

1.8 EHSV závěrem zdůrazňuje, že každý členský stát má právo zvolit si vlastní skladbu zdrojů energie, včetně využití jaderné energie, jak uvádí jaderný ukázkový program.

2. Úvod

2.1 Podle článku 40 Smlouvy o Euratomu Komise „pravidelně zveřejňuje programy informativní povahy, které se týkají zejména cílů výroby jaderné energie a investic jakékoli povahy nezbytných pro jejich dosažení. Komise si vyžádá stanovisko Hospodářského a sociálního výboru k těmto programům před jejich zveřejněním.“ Od roku 1958 byly zveřejněny čtyři takové ukázkové programy a jeden aktualizovaný ukázkový program, naposledy v roce 1997.

2.2 Dne 10. ledna 2007 Komise vydala tento návrh jaderného ukázkového programu v rámci balíčku Energetická politika pro Evropu zabývajícího se energií a klimatem. Konečné znění bude připraveno a vydáno, jakmile Komise obdrží stanovisko EHSV.

2.3 Další části balíčku se věnují nejprve návrhu cílů v oblasti změny klimatu, konkrétně snížení skleníkových plynů ve vyspělých zemích o 30 % do roku 2020 z hodnot v roce 1990, či v každém případě o 20 % v samotné EU. Balíček se dále zabývá vnitřním trhem s plynem a elektřinou, vzájemným propojením elektrické a plynárenské sítě, návrhy na podporu udržitelné výroby energie z fosilních paliv, plánem podpory obnovitelných zdrojů včetně závazného cíle 20 % podílu obnovitelných zdrojů v celkové skladbě zdrojů energie EU do roku 2020, úsporami energie s cílem zvýšit účinnost do roku 2020 o 20 % a budoucím Evropským strategickým plánem pro energetické technologie. Dne 9. března 2007 Evropská rada podpořila tyto cíle i hlavní politický obsah balíčku.

2.4 EHSV připravil stanoviska ke každému PINC, jak požaduje Smlouva. Výbor se o jaderné energii také letmo zmínil ve svých několika dalších stanoviscích, zejména nedávno ve stanovisku z vlastní iniciativy k úloze jaderné energie v roce 2004, v jehož závěrech uvedl, že EHSV se domnívá, že jaderná energie by měla být jednou ze základních částí diversifikované, vyvážené, hospodárné a udržitelné energetické politiky pro EU. Vzhledem k otázkám, které vyvolává, není možné uvažovat o tom, že se vše vsadí na jadernou energii. EHSV se na druhou stranu domnívá, že částečné nebo úplné opuštění jaderné energie by ohrozilo šance EU na zachování svých závazků v otázce klimatu.

3. Dokument Komise

3.1 Dokument Komise přezkoumává investice do jaderné energie v uplynulých deseti letech, popisuje ekonomickou stránku výroby jaderné energie, její vliv na skladbu zdrojů energie a podmínky pro její přijetí společností. Podrobnější obsah je následující.

3.2 Je na každém členském státu, aby se rozhodl, zda bude při výrobě elektřiny spoléhat na jadernou energii či nikoli. Rozhodnutí o rozšíření jaderné energie nedávno učinili ve Finsku a Francii. Nizozemsko, Polsko, Švédsko, Česká republika, Litva, Estonsko, Lotyšsko, Slovensko, Spojené království, Bulharsko a Rumunsko obnovily diskusi o jaderné politice. Německo, Španělsko a Belgie – navzdory probíhajícím diskusím

– pokračují v politice útlumu jaderné energetiky. 12 z 27 členských států EU jadernou energii nevyrobí.

3.3 V rámci EU-27 je 152 reaktorů a jaderná energie se tak podílí 30 % na současné výrobě elektřiny v Evropě. Pokud však bude koncepce postupného útlumu v některých členských státech EU pokračovat, bude tento podíl výrazně nižší. V zájmu pokrytí očekávané poptávky po energii a snížení evropské závislosti na dovozech by mohla být učiněna rozhodnutí o nových investicích nebo prodloužení životnosti některých elektráren.

3.4 Posílení výroby jaderné energie by podle Komise mohlo být možností vedoucí ke snížení emisí CO₂ a mít významnou úlohu při řešení celosvětové změny klimatu. S jadernou energií nejsou v podstatě spojeny emise sloučenin uhlíku a tvoří součást scénáře Komise pro snižování emisí sloučenin uhlíku, včetně cíle snížení emisí CO₂. Mohlo by také jít o významnou okolnost při diskusích o budoucím systému obchodování s emisemi.

3.5 Nejzásadnější faktor ovlivňující vyhlídku růstu jaderné energie je její výchozí ekonomická stránka, jelikož jaderná elektrárna představuje počáteční investice v rozmezí 2 až 3,5 miliardy eur. Výroba jaderné energie přináší vyšší stavební náklady, než je tomu u fosilních paliv, po těchto počátečních nákladech však jsou provozní náklady výrazně nižší. Komise konkrétně uvádí:

3.5.1 „Hospodářská rizika jaderné elektrárny souvisejí s velkou počáteční kapitálovou investicí a vyžadují téměř bezporuchový provoz během počátečních 15 až 20 let její životnosti (40 až 60 let), aby se počáteční investice vrátila. Také vyřazení jaderné elektrárny z provozu a nakládání s odpady vyžadují dostupnost finančních aktiv v trvání 50 až 100 let po odstavení reaktoru.“

3.5.2 „V rámci EU-27 ⁽¹⁾ je v provozu celkem 152 jaderných reaktorů v 15 členských státech. Průměrné stáří jaderných elektráren (dále jen „JE“) se blíží 25 letům ⁽²⁾. Ve Francii s největším počtem jaderných reaktorů (59) a s podílem téměř 80 % na výrobě elektřiny a v Litvě pouze s jednou JE, která se však na výrobě elektřiny podílí ze 70 %, je průměrné stáří přibližně 20 let. Ve Spojeném království, které má 23 JE, je průměrné stáří téměř 30 let, zatímco v Německu, které má v provozu 17 JE, je průměrné stáří 25 let.“

3.5.3 „Jaderná elektřina je tradičně charakterizována spojením vysokých nákladů na výstavbu a nízkých provozních nákladů ve srovnání s výrobou energie z fosilních paliv, která vykazuje nižší investiční náklady, avšak vyšší a potenciálně kolísavé náklady na palivo, a tudíž i náklady provozní.“

⁽¹⁾ Příloha 2: Informace o činnostech spojených s jaderným palivovým cyklem uvedené zvlášť pro každou jednotlivou zemi.

⁽²⁾ Příloha 1: Viz obr. 6 a 7 zobrazující jaderné elektrárny podle stáří a rozložení jejich stáří podle zemí.

3.6 Výroba jaderné energie je převážně imunní proti změnám cen surovin, protože malé množství uranu, který pochází převážně ze stabilních regionů ve světě, může pohánět reaktor po celá desetiletí. Přiměřeně zajištěné a vyčerpitelné známé zdroje uranu při konkurenčních cenách mohou při současné úrovni spotřeby pokrýt poptávku jaderného průmyslu na dalších nejméně 85 let. Ve většině průmyslových zemí proto nové jaderné elektrárny nabízejí hospodárný způsob výroby elektrické energie v pásmu základního zatížení.

3.7 Jaderný průmysl od roku 1997 značně investoval. Komise uznává, že je důležité udržovat technologický náskok v oblasti jaderné energie, a podporuje další rozvoj nejrozvinutějšího rámce pro jadernou energii, včetně nešíření, nakládání s odpady a vyřazování jaderných elektráren z provozu. Od ustavení Smlouvy o Euratomu byly hlavním zájmem Evropského společenství jaderná bezpečnost a radiační ochrana veřejnosti; tyto otázky získaly na významu s ohledem na poslední dvě rozšíření EU.

3.8 Úlohou EU by měl být další rozvoj nejrozvinutějšího rámce pro jadernou energii v členských státech, které si zvolí jadernou energii, a to v souladu s nejvyššími standardy bezpečnosti, zabezpečení a nešíření, jak vyžaduje Smlouva o Euratomu. Měla by zahrnovat i nakládání s jaderným odpadem a vyřazování jaderných elektráren z provozu.

3.9 Komise navrhuje, že diskuse o dalších krocích by se měla hlavně zaměřit na:

- uznání společných referenčních úrovní jaderné bezpečnosti pro provádění v EU, vycházející z rozsáhlých odborných poznatků vnitrostátních úřadů pro jadernou bezpečnost členských států;
- ustavení skupiny na vysoké úrovni pro jadernou bezpečnost a spolehlivost, jejímž úkolem bude postupně dospět k jednotnému chápání a případně vytvoření dalších předpisů Euratomu pro tuto oblast;
- záruku, že členské státy zavedou vnitrostátní plány nakládání s radioaktivním odpadem;
- vytvoření technologických platforem v rané fázi 7. RP s cílem lépe koordinovat výzkum ve vnitrostátních a odvětvových programech a programech Společenství pro oblasti udržitelného jaderného štěpení a geologického ukládání;
- monitorování doporučení k harmonizaci vnitrostátních přístupů ke správě fondů pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v zájmu dostupnosti odpovídajících zdrojů;
- zjednodušení a harmonizaci postupů udělování licencí, na základě lepší koordinace mezi vnitrostátními regulačními orgány s cílem udržet standardy nejvyšší bezpečnosti;

- zajištění snadnější dostupnosti úvěrů Euratomu za předpokladu, že stropy budou aktualizovány v souladu s potřebami trhu, jak již Komise navrhovala;
- vytvoření harmonizovaného systému odpovědnosti a mechanismů k zajištění dostupnosti prostředků v případě škody způsobené jadernou havárií;
- nový podnět na poli mezinárodní spolupráce zejména prostřednictvím těsnější spolupráce s IAEA, NEA, dvoustranných dohod se třetími zeměmi a obnovené pomoci sousedním zemím.

4. Obecné poznámky

4.1 EHSV vítá návrh Komise na nový jaderný ukázkový program. Prostředí v energetice se za deset let od posledního zveřejnění velmi rozvinulo. Zejména nové a překvapivé vývojové trendy v několika uplynulých letech byly příčinou toho, že se značná pozornost zaměřila na všechny tři aspekty energetické politiky – zabezpečení dodávek energie, konkurenceschopnost a přijatelné ceny a na životní prostředí, hlavně změnu klimatu. EU na zřejmé problémy a výzvy reagovala návrhy na evropskou energetickou politiku. V této souvislosti bude třeba provést analýzu jaderné energie a předložit k této energii návrhy. Určuje místo jaderné energie na celkové energetické scéně a poskytuje nezbytné informace k diskusi o energetické politice pro Evropu a k jejímu definování.

4.2 EHSV ve svém stanovisku z roku 2004 k tématu Otázky spojené s využíváním jaderné energie při výrobě elektrické energie doporučil, že by se mělo usilovat o poskytnutí informací o skutečných otázkách jaderné energetiky: zabezpečení dodávek, odstranění emisí CO₂, konkurenčních cenách a bezpečnosti a nakládání s vyhořelým palivem, aby organizovaná občanská společnost mohla kriticky analyzovat diskuse o těchto otázkách. Nový jaderný ukázkový program tyto informace poskytuje a EHSV všeobecně souhlasí s analýzou a popisem, jež Komise předkládá ve svém sdělení. Sdělení se zabývá většinou podstatných aspektů týkajících se jaderné energie a z našeho pohledu je správně popisuje. Výbor kromě toho poukazuje na některé aspekty jaderné energie, které je třeba vzít v úvahu.

4.3 Jaderná energie, která se v roce 2004 podílela 31 % na výrobě elektřiny a 15 % na celkové spotřebě primární energie v EU, hraje velmi důležitou úlohu na trhu s energií. Jaderná energie také zcela vyhovuje cílům energetické politiky EU. Náklady na jadernou energii jsou nyní nepochybně konkurenceschopné, zejména je-li využita jako elektrická energie v pásmu základního zatížení. Vnější závislost je malá a zdroje paliva jsou diversifikované a spolehlivé, což splňuje požadavky na zabezpečení dodávek. Jaderná energie je v Evropě v současné době největším zdrojem energie, která v podstatě neobsahuje oxid uhličitý (viz odstavec 4.8).

4.4 Lepší energetická účinnost, včetně kombinované výroby tepla a elektřiny, a tím pádem omezení poptávky, je nejdůležitějším cílem energetické politiky. Přesto budou v EU nezbytné značné investice do výroby elektřiny v zájmu nahrazení starých elektráren a případně také pokrytí dodatečné poptávky, protože vývoj trhu a technologií může vést k růstu podílu elektřiny na celkové poptávce po energiích.

4.4.1 Je možné, že ve střednědobém a dlouhodobém horizontu budou nové technologie v oblasti energií, například vodíková technologie, tepelná čerpadla, vozidla s elektrickým pohonem atd., zvyšovat poptávku po elektřině jako podílu celkové poptávky po energii rychleji, než nyní odhadujeme ve scénářích. Tento vývoj by mohl zvýšit význam jaderné energie v paletě energií v EU více, než je tomu dosud.

4.5 Výbor bere na vědomí aktuálně plánované prodloužení fungování elektráren, které překročily dobu komerčního využití stanovenou na 30 až 40 let. Otázka stárnutí evropských elektráren nebyla v dokumentu Komise prohloubena a vyžaduje doplnění. Jelikož Komise píše, že „určitá finanční a environmentální rizika však v některých členských státech nadále zůstávají na straně vlád, jako například odpovědnost za zařízení sloužící k dlouhodobému ukládání a likvidaci odpadu“, budou muset být v budoucnosti v této oblasti přijata určitá pravidla.

4.6 Tyto nové investice by měly v ideálním případě odpovídat cílům zabezpečení dodávek, konkurenceschopnosti a boji proti změně klimatu. S ohledem na charakteristiky a možnosti jiných způsobů výroby elektrické energie lze očekávat, že bude prodloužena životnost současných jaderných elektráren a budou uskutečněny nové investice. V tomto směru s Komisí souhlasíme.

4.7 Zásoby uranu budou podle Komise při současné úrovni spotřeby stačit na 85 let. Různé prameny k tomuto tématu uvádějí různíci se informace, které většinou kolísají mezi 85 a 500 lety. Vzhledem k tomu, že dostupnost paliva je důležitá pro zabezpečení zásobování energií, by Komise měla poskytnout podrobnější informace o dostupnosti jaderného paliva.

4.8 Při srovnávání dopadů jednotlivých zdrojů energie na životní prostředí je důležité zhodnotit celkový dopad na životní prostředí celého procesu od dodávek surovin, výroby, přepravy a výroby energie, až po stadia recyklace a odstraňování odpadu. Světová energetická rada (World Energy Council, WEC) zveřejnila souhrnnou zprávu (Comparison of Energy Systems Using Life Cycle Assessment (Srovnání energetických soustav za použití posouzení životního cyklu), WEC, červenec 2004), v níž byla uvedena a zhodnocena řada stávajících studií o posouzení životního cyklu. Zpráva dokazuje, že emise CO₂ na kWh elektřiny vyrobené z jaderné energie jsou nízké a jsou na stejné

úrovni jako z větrné energie, energie biomasy a vodní energie, tedy 1–5 % emisí uhelných elektráren.

4.9 Je tedy velmi důležité vzít v úvahu hodnotný přínos jaderné energie k zamezení emisí skleníkových plynů. Vezmeme-li v úvahu současnou skladbu zdrojů energie, pak využití jaderné energie v EU nyní každý rok zabrání vytvoření přibližně 600 milionů tun CO₂. Celosvětově takto nevzniknou zhruba 2 miliardy tun CO₂. Jde o množství, které se rovná současným celkovým emisím CO₂ ve Francii, Německu a Spojeném království dohromady. Pokud bude v některých členských státech dodržen plánovaný postupný útlum, pak bude nutné nahradit mnoho stávajících evropských jaderných elektráren jinými zdroji energie, které neprodukují škodliviny. Nebudou-li stávající jaderné elektrárny na konci svého životního cyklu vyměněny za nové, bude kromě toho nutné ve střednědobém horizontu nahradit veškerou jadernou energii jinou energií, která neprodukuje škodliviny.

4.10 Je zřejmé, že po rozhodnutí Evropské rady o cílech stanovených pro emise skleníkových plynů pro rok 2020 a dále by veškeré další kapacity pro výrobu elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku, ať už jde o obnovitelné zdroje, jadernou energii, nebo případně čisté uhlí, měly nahradit výrobní kapacity vypouštějící CO₂, a tak zvýšit celkové množství elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku. Prakticky to znamená, že klimatické a jiné cíle energetické politiky nebudou moci být splněny způsobem, který je přijatelný z hlediska hospodárnosti, pokud nebude udržen alespoň současný podíl jaderné energie do té doby, než snad budou k dispozici zcela nová energetická řešení. Na druhé straně je zřejmé, že rostoucí podíl jaderné energie by spolu s obnovitelnými zdroji přinesl větší efektivnost nákladů v boji proti změně klimatu.

4.11 EHSV podporuje cíl internalizace vnějších nákladů do cen všech aktivit na trhu s energiemi a na jiných trzích. Podle studie o vnějších nákladech (ExternE)⁽³⁾, kterou vypracovala Komise, jsou vnější náklady na jadernou energii okolo 0,4 centů na kWh. Odhaduje se, že odpovídající vnější náklady na výrobu elektřiny v uhelných elektrárnách jsou více než desetkrát vyšší, pro energii biomasy několikrát vyšší, pro větrnou energii nižší než pro jadernou energii a pro vodní energii jsou stejně vysoké jako pro jadernou energii.

4.12 Komise poznamenává, že jednou z klíčových otázek je to, zda jaderná energie vyžaduje politickou intervenci. Se všemi technologiemi čisté energie by se mělo zacházet stejně. Měly by být zavedeny mechanismy na podporu výzkumu reaktorů nové generace a souvisejícího jaderného palivového cyklu. Mohlo by se uvažovat o dotacích pouze pro zcela nové vývojové – pilotní – trendy. Konvenční jaderná energie nepotřebuje žádné dotace a neměla by být dotována.

⁽³⁾ External Costs – Research results on socio-environmental damages due to electricity and transport, European Commission, 2003.

4.13 Komise uznává, že veřejné mínění a vnímání jaderné energie hrají v otázce budoucnosti jaderné politiky prvořadou úlohu. S tímto tvrzením souhlasíme, připomínáme však, že postoj k jaderné energii se mezi členskými státy velmi liší. Musí se zlepšit dostupnost informací pro veřejnost a transparentní postupy rozhodování, protože průzkumy ukazují, že veřejnost v EU není o otázkách jaderné energie dobře informována. Komise by mohla mít v tomto ohledu prospěšnou úlohu. Je však také nutné přijmout skutečná opatření s cílem reagovat na obavy veřejnosti, jak ostatně EHSV již mnohokrát uvedl.

4.14 Zdůrazňujeme trvale důležitou úlohu EU při dalším rozvoji nejrozvinutějšího rámce pro jadernou energii v členských státech, které si zvolí jadernou energii, a to v souladu s nejvyššími standardy bezpečnosti, zabezpečení a nešíření, jak vyžaduje Smlouva o Euratomu.

4.15 Nejnáléhavějším úkolem je řešení otázky radioaktivního odpadu, zejména konečného odstranění vyhořelého jaderného paliva; technologie k tomuto účelu existují, ale chybí politická rozhodnutí. Jde o závažné téma, které se týká dopadů na životní prostředí a zdraví a postoje veřejnosti k jaderné energii. Jaderný ukázkový program konstatuje, že žádná země dosud nezavedla navrhané konečné řešení. K pokroku v tomto směru však došlo ve Finsku, kde bylo vybráno úložiště, a také ve Švédsku a Francii, kde byly učiněny významné kroky k výběru lokality.

4.16 Souhlasíme s Komisí i v dalších otázkách, jež stále vyžadují pozornost na úrovni EU: jaderná a radiační bezpečnost, které v Evropě mají dobrou pověst, a zajištění financování pro vyřazování z provozu.

4.17 V jaderném ukázkovém programu není zmíněna nová hrozba terorismu. Jde o velmi vážnou hrozbu jak pro jaderné elektrárny, tak pro mnoho jiných průmyslových zařízení a veřejných budov po celém světě. Všechny jaderné elektrárny by měly být navrženy tak, aby vydržely náraz velkého osobního letadla, aniž by došlo k úniku radioaktivních emisí do okolí elektrárny. Bezpečnostní systémy zaměřené na techniku a lidi také musí být navrženy a prováděny tak, aby se zabránilo jakýmkoliv teroristickým útokům uvnitř jaderné elektrárny. Komise by měla ve spolupráci s odpovědnými orgány a provozovateli zahájit iniciativy, které zajistí, že v každé jaderné elektrárně budou v platnosti vhodná opatření na ochranu před terorismem.

4.18 Při nedávných horkých a suchých létech vyvolala pozornost také otázka dostatečné dostupnosti chladicí vody z řek určené pro kondenzační elektrárny. Tento problém byl zatím pouze místní a nebyl ani častý, ani netrval dlouho, ale časem by se mohl v některých případech stát závažnější. Musí se tedy vzít v potaz při projektování elektráren a výběru jejich umístění.

4.19 Další obavy vyvolává atraktivita oblasti jaderné energetiky jako zaměstnavatele a tématu pro výzkum po asi 20 letech téměř moratoria v Evropě. Výsledný nedostatek zájmu studentů a odborníků je překážkou pro všeobecný rozvoj jaderné energetiky a může také představovat bezpečnostní riziko. EHSV souhlasí s názorem Komise, že odborné kapacity v oblasti radiační ochrany a jaderné technologie mají pro EU zásadní význam, a proto je nutné věnovat pozornost vzdělávání, odborné přípravě a výzkumu v těchto oblastech. Stejnou pozornost je nutné věnovat zachování i předání znalostí generace vědců a techniků, kteří vybudovali stávající jaderné elektrárny v Evropě, zatímco v mnoha zemích do tohoto odvětví po mnoho let nepřišli žádní mladší odborníci.

4.20 Komise připomíná, že je na každém členském státu, aby se rozhodl, zda bude využívat jadernou energii. EHSV podporuje právo každého členského státu zvolit si vlastní skladbu zdrojů energie, včetně využití jaderné energie. Toto právo by měla respektovat nejen EU, ale i ostatní členské státy. Rozhodnutí jednoho členského státu však v mnoha ohledech ovlivňují situaci ostatních států a tato vzájemná závislost se zvýší zároveň s větším otevřením vnitřních trhů.

5. Poznámky k návrhům opatření

5.1 V kapitole 6.5 jaderného ukázkového programu „Další kroky“ Komise předkládá k diskusi návrhy opatření, zejména na úrovni EU (viz odstavec 2.8). Názory EHSV na předložené návrhy jsou následující:

5.1.1 EHSV souhlasí se současným názorem Komise, že společné referenční úrovně jaderné bezpečnosti a jejich patřičné provádění by měly vycházet z rozsáhlých odborných poznatků vnitrostátních úřadů pro jadernou bezpečnost členských států ve spolupráci s WENRA (*). Jakýkoliv jiný přístup by mohl v některých členských státech ohrozit současné vynikající výsledky v oblasti bezpečnosti.

5.1.2 Skupina na vysoké úrovni pro jadernou bezpečnost a spolehlivost, jejímiž členy jsou zástupci příslušných vnitrostátních úřadů, by mohla přispět k procesu harmonizace a napomoci zlepšení propojení s mezinárodními úmluvami o jaderné bezpečnosti.

5.1.3 EHSV se domnívá, že je naléhavě nutné, aby členské státy, které využívají jadernou energii, zavedly vnitrostátní plány nakládání s jaderným palivem a radioaktivním odpadem. Národní plány mohou zahrnovat čistě národní přístup, nadnárodní nebo dvoustopý přístup. Cokoliv jiného je třeba považovat za neodpovědné předávání povinností současných generací generacím příštím.

(* Western Europe Nuclear Regulators' Association (Asociace západoevropských jaderných dozorců).

5.1.4 Technologické platformy se ukázaly jako velmi úspěšné nástroje při vytváření partnerství veřejného a soukromého sektoru pro rozvoj evropských strategických výzkumných programů. EHSV podporuje myšlenku Komise využít tento nástroj v oblasti udržitelného jaderného štěpení a geologického ukládání. Mohlo by jít o velmi potřebný nástroj, který do tohoto odvětví přiláká mladé vědce.

5.1.5 Je nezbytné, aby provozovatelé v zájmu zajištění úplného pokrytí celoživotních provozních nákladů a rovných podmínek zpřístupnili odpovídající zdroje prostřednictvím fondů pro vyřazování jaderných zařízení z provozu jak v rámci EU, tak celosvětově. Výbor se však nedomnívá, že je nutné plně harmonizovat řízení těchto fondů, pokud budou splněny zásady úplného a bezpečného pokrytí a transparentnosti.

5.1.6 Je třeba dodržovat standardy nejvyšší bezpečnosti a současně zjednodušovat postupy udělování licencí a postupně je harmonizovat pomocí spolupráce mezi vnitrostátními regulačními orgány, aby doba nutná k realizaci výstavby byla předvídatelnější, a tak umožnila přesnější plánování a výpočet nákladů. Z bezpečnosti se nikdy nesmí slevovat.

5.1.7 EHSV souhlasí s návrhy Komise na aktualizaci stropů úvěrů Euratomu a zajištění jejich snadnější dostupnosti. Investice do všech forem energie by v zásadě měly mít stejný přístup za rovných podmínek k finančním nástrojům, které jinak poskytuje EIB.

5.1.8 Harmonizovaný systém odpovědnosti, včetně mechanismů k zajištění dostupnosti prostředků v případě škody způsobené jadernou havárií bez nárokování veřejných prostředků, je podle názoru EHSV dalším předpokladem pro větší přijatelnost jaderné energie. Současný systém (částka ručení 700 milionů dolarů) tomuto požadavku neodpovídá. K problému pojištění velmi málo pravděpodobné havárie s potenciálně velmi vážnými a nákladnými škodami se musí

přístupovat otevřeně, konstruktivně a prakticky. Možným modelem by mohl být systém soupojištění.

5.1.9 EHSV vítá návrh na nový podnět pro mezinárodní spolupráci s IAEA a NEA i pro dvoustranné dohody. Velký důraz by se měl klást na pomoc sousedním zemím.

5.2 EHSV má za to, že kromě návrhů Komise by si při přípravě na další kroky pozornost zasluhovaly následující otázky:

5.2.1 Upozornit členské státy na pravděpodobnost opětovného zvýšení potřeb vzdělávání a odborné přípravy v rozsáhlé oblasti jaderné energetiky a technologie, včetně zejména vzdělávání a odborné přípravy v oblasti jaderné bezpečnosti. Vzdělávání není pouze způsob zajišťování nových odborníků v oblasti jaderné energetiky, je to také způsob, jak zvýšit veřejné povědomí v této oblasti, což má zásadní význam při formování veřejného mínění.

5.2.2 Dále prozkoumat možné problémy v rámci investic do jaderné energie na otevřeném trhu s energiemi s ohledem na rozsah a délku doby nutné k realizaci a případná tržní řešení těchto problémů.

5.2.3 Evropský průmysl jaderné technologie si zajistil pozici světové špičky poskytující prvotřídní pracovní místa a vzhledem ke svým vynikajícím výsledkům v oblasti bezpečnosti současně přinášející prospěch celosvětové jaderné bezpečnosti. Aby si tento průmysl i s ním související průmysl výroby součástek udržel svoji vedoucí pozici, vzhledem k tomu, že investice do jaderné energie by se měly celosvětově výrazně zvýšit, měla by se na něj Komise zaměřit v novém přístupu k odvětvové průmyslové politice.

5.3 EHSV závěrem také vítá záměr Komise zveřejňovat jaderný ukázkový program častěji, a tak poskytovat aktualizovanější pohled na danou situaci v EU.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, které obdržely alespoň jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů, byly v průběhu diskuse zamítnuty:

Odstavec 1.1

Upravit následovně

„EHSV v roce 2004 ve svém stanovisku k tématu Otázky spojené s využíváním jaderné energie při výrobě elektrické energie doporučil, že by se mělo usilovat o poskytnutí informací o skutečných otázkách jaderné energetiky: zabezpečení dodávek, odstranění emisí CO₂, konkurenčních cenách a bezpečnosti a nakládání s vyhořelým palivem, aby organizovaná občanská společnost mohla kriticky analyzovat diskuse o těchto otázkách. Nový jaderný ukázkový program (PINOC) některé tyto informace poskytuje. EHSV částečně všeobecně souhlasí s analýzou a popisem, jež Komise předkládá ve svém sdělení, konstatuje však rovněž, že chybí některá důležitá témata (viz mj. odstavec 1.6). Sdělení se zabývá většinou podstatných aspektů týkajících se jaderné energie a z našeho pohledu je správně popisuje. Výbor poukazuje navíc ještě na některé aspekty jaderné energie, které by se měly vzít v úvahu.“

Odůvodnění

Vyplývá z dalších pozměňovacích návrhů i z odstavce 1.6 návrhu stanoviska, kde se poukazuje na to, že se sdělení dostatečně nezabývá některými dodatečnými aspekty (terorismus, chladicí voda).

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 49

Hlasů proti: 52

Hlasování se zdrželo: 11

Odstavec 1.2

Upravit následovně

„Jaderná energie, která se v roce 2004 podílela 31 % na výrobě elektřiny a 15 % na celkové spotřebě primární energie v EU, hraje velmi důležitou úlohu na trhu s energií. Jaderná energie také zcela vyhovuje cílům energetické politiky EU. Náklady na jadernou energii jsou nyní nepochybně konkurenceschopné. Vnější závislost je malá a zdroje paliva jsou diversifikované a spolehlivé, což splňuje požadavky na zabezpečení dodávek. Jaderná energie je v Evropě v současné době jedním z největších největším zdrojů energie, který v podstatě neobsahuje oxid uhličitý. Její další důsledky pro životní prostředí jsou omezené a potlačené.“

Odůvodnění

V dokumentu Komise se nehovoří o „největším“ zdroji energie, nýbrž o „jednom z největších zdrojů“ energie neobsahujících oxid uhličitý (CO₂). Mělo by se citovat správně.

K dalším dopadům na životní prostředí viz ostatní pozměňovací návrhy.

Výsledek hlasování (pozn.: poslední část pozměňovacího návrhu, tedy vyškrtnutí věty, byla plenárním shromážděním přijata)

Hlasů pro: 57

Hlasů proti: 60

Hlasování se zdrželo: 3

Odstavec 1.3

Upravit takto

„Je zřejmé, že po rozhodnutí Evropské rady o cílech stanovených pro emise skleníkových plynů pro rok 2020 a dále by veškeré další kapacity pro výrobu elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku, ať už jde o obnovitelné zdroje, jadernou energii, nebo případně čisté uhlí, měly nahradit výrobní kapacity vypouštějící CO₂, a tak zvýšit celkové množství elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku. Výbor bere na vědomí výroky sdělení Komise, podle nějž (je) v současnosti ... v Evropské unii v různém stádiu vyřazování z provozu přes 110 jaderných zařízení. Předpokládá se, že nejméně jednu třetinu ze 152 jaderných elektráren nyní v provozu v rozšířené Evropské unii bude nutné vyřadit z provozu do roku 2025 (nebereme-li v úvahu případné možné prodloužení provozní životnosti JE).“ Jelikož byla na druhé straně Komisi dosud oznámena jen stavba jednoho nového reaktoru, podíl jaderné energie na výrobě elektrické energie s největší pravděpodobností výrazně klesne. Podle studie německého Úřadu spolkového kancléře však lze klimatické cíle dodržet, což však předpokládá další úsilí v oblasti úspor elektrické energie, účinnosti a využití obnovitelných zdrojů energie. Prakticky to znamená, že klimatické a jiné cíle energetické politiky nebudou moci být splněny, pokud nebude udržen alespoň současný podíl jaderné energie do té doby, než snad budou k dispozici zcela nová řešení na základě čisté energie.“

Odůvodnění

Vyplývá z dokumentu Komise i z uvedené studie.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 49

Hlasů proti: 65

Hlasování se zdrželo: 6

Odstavec 1.7

Upravit následovně

„V členských státech, které chtějí nadále využívat jadernou energii, může být problémem Další obavy vyvolává atraktivita odvětví jako zaměstnavatele a tématu pro výzkum po asi 20 letech téměř moratoria v Evropě. EHSV souhlasí s názorem Komise, že odborné kapacity v oblasti radiční ochrany a jaderné technologie mají pro EU zásadní význam, a proto je nutné věnovat pozornost vzdělávání, odborné přípravě a výzkumu v těchto oblastech. Za to odpovídají v první řadě provozovatelé elektráren.“

Odůvodnění

O „moratoriu“ nemůže být žádná řeč a odpovědnost za odbornou přípravu atd. nesou v první řadě podniky, a ne stát či společenství států.

Výsledek hlasování (hlasovalo se pouze o druhé části pozměňovacího návrhu, první část byla přijata)

Hlasů pro: 45

Hlasů proti: 71

Hlasování se zdrželo: 2

Odstavec 3.6.1

Vložit nový odstavec 3.6.1 následovně

„Pokud jde o dostupnost zdrojů uranu, Výbor konstatuje, že mezi sdělením Komise a shrnutím nejnovějšího Red Data Book Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) existují rozdíly. Říká se tam (doslova), že podle nejnovějších prognóz jsou možnosti zajištění dodávek přírodního uranu – včetně všech stávajících, určených, plánovaných a potenciálních dolů na základě zjištěných zásob – dostačující k pokrytí odhadované celosvětové potřeby uranu do roku 2010, za předpokladu, že se veškerá rozšiřování stávajících a otevírání nových dolů uskuteční podle plánu a těžba bude probíhat za plného provozu. ... Jelikož by však sekundární zdroje zvláště po roce 2015 mohly ztratit na významu, musí být potřeba reaktorů pokrývána stále více na základě rozšiřování stávajících a otevírání nových dolů nebo využívání alternativních jaderných palivových cyklů, což je nákladné a dlouhodobé řešení. Pobídkou k včasnému objevení nezbytných zjištěných zásob by v nejbližší budoucnosti byla trvalá silná poptávka po uranu. Z důvodu dlouhého časového rámce nezbytného k nalezení a zpřístupnění nových zdrojů (obvykle 10 let a více) může dojít k výpadkům v dodávkách uranu, a tím také, jakož i kvůli ubývajícím sekundárním zdrojům, k neustálému zvyšování cen uranu. Výbor v tomto ohledu očekává od Komise vyjasnění.“

Odůvodnění

Očividné rozdíly by měly být identifikovány a nezamlčovány.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 49

Hlasů proti: 65

Hlasování se zdrželo: 5

Odstavec 4.1

Upravit následovně

„EHSV bere na vědomí ~~vítě~~ návrh Komise na nový jaderný ukázkový program. Prostředí v energetice se za deset let od posledního zveřejnění velmi rozvinulo. Zejména nové a překvapivé vývojové trendy v několika uplynulých letech byly příčinou toho, že se značná pozornost zaměřila na všechny tři aspekty energetické politiky – zabezpečení dodávek energie, konkurenceschopnost a přijatelné ceny a na životní prostředí, hlavně změnu klimatu. EU na zřejmé problémy a výzvy reagovala návrhy na evropskou energetickou politiku. V této souvislosti bude třeba provést analýzu jaderné energie a předložit k této energii návrhy. Určuje místo jaderné energie na celkové energetické scéně a poskytuje část nezbytných informací k diskusi o energetické politice pro Evropu a k jejímu definování.“

Odůvodnění

Zpravodajka sama píše, že nejsou projednány všechny aspekty (např. terorismus atd.).

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 50

Hlasů proti: 69

Hlasování se zdrželo: 2

Odstavec 4.5

Upravit následovně

„Tyto nové investice by měly v ideálním případě odpovídat cílům zabezpečení dodávek, konkurenceschopnosti a boji proti změně klimatu. S ohledem na charakteristiky a možnosti jiných způsobů výroby elektrické energie z jiných zdrojů bere EHSV na vědomí diskusi, která probíhá v některých členských státech v souvislosti s lze očekávat, že bude prodloužením životnosti současných jaderných elektráren a bude uskutečněním nových investice. V tomto směru s Komisí souhlasíme.“

Odůvodnění

Navrhovatel si není vědom, na jakém místě Komise řekla, že „lze očekávat“, že bude prodloužena životnost. To je čirá spekulace.

Viz též odstavec 1.5, který byl změněn na schůzi specializované sekce, neboť vyvstaly obavy ohledně možného prodloužení životnosti.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 50

Hlasů proti: 67

Hlasování se zdrželo: 6

Odstavec 4.6

Na konec odstavce vložit následující text

„Zásoby uranu budou podle Komise při současné úrovni spotřeby stačit na 85 let. Různé prameny k tomuto tématu uvádějí různíci se informace, které většinou kolísají mezi 85 a 500 lety. Vzhledem k tomu, že dostupnost paliva je důležitá pro zabezpečení zásobování energií, by Komise měla poskytnout podrobnější informace o dostupnosti jaderného paliva. Zároveň se znovu upozorňuje na to, že v otázce dostupnosti zdrojů uranu panují značné rozdíly.“

Odůvodnění

Vyplývá z textu.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 55

Hlasů proti: 68

Hlasování se zdrželo: 0

Odstavec 4.8

Upravit následovně

„Je tedy velmi důležité vzít v úvahu hodnotný přínos jaderné energie k zamezení emisí skleníkových plynů. Vezmeme-li v úvahu současnou skladbu zdrojů energie, pak využití jaderné energie v EU nyní každý rok zabrání vytvoření přibližně 600 milionů tun CO₂. Celosvětově takto nevzniknou zhruba 2 miliardy tun CO₂. Jde o množství, které se rovná současným celkovým emisím CO₂ ve Francii, Německu a Spojeném království dohromady. Pokud bude v některých členských státech dodržen plánovaný postupný útlum, pak bude nutné nahradit mnoho stávajících evropských jaderných elektráren jinými zdroji energie, které neprodukují škodliviny, a opatřeními v oblasti energetické účinnosti popř. úspornými opatřeními. Nebudou-li stávající jaderné elektrárny na konci svého životního cyklu vyměněny za nové, bude kromě toho nutné ve střednědobém horizontu nahradit veškerou jadernou energii jinou energií, která neprodukuje škodliviny, a opatřeními v oblasti energetické účinnosti popř. úspornými opatřeními.“

Odůvodnění

Musíme přemýšlet o daleko více aspektech, než jen o tom, jak nahradit jednoho výrobce energie druhým. Na to EHSV již několikrát poukazoval.

Další připomínky navrhovatele: požádal jsem zpravodajku, aby přiložila údaje o úsporách CO₂, neboť v pracovním dokumentu stálo (spolu s uvedením zdroje) 300 milionů tun. K tomu však nedošlo.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 61

Hlasů proti: 61

Hlasování se zdrželo: 2

Odstavec 4.9

Na konec odstavce vložit následující text

„Je zřejmé, že po rozhodnutí Evropské rady o cílech stanovených pro emise skleníkových plynů pro rok 2020 a dále by veškeré další kapacity pro výrobu elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku, ať už jde o obnovitelné zdroje, jadernou energii, nebo případně čisté uhlí, měly nahradit výrobní kapacity vypouštějící CO₂, a tak zvýšit celkové množství elektrické energie s nízkými emisemi sloučenin uhlíku. Prakticky to znamená, že klimatické a jiné cíle energetické politiky nebudou moci být splněny způsobem, který je přijatelný z hlediska hospodárnosti, pokud nebude udržen alespoň současný podíl jaderné energie do té doby, než snad budou k dispozici zcela nová energetická řešení. Na druhé straně je zřejmé, že rostoucí podíl jaderné energie by spolu s obnovitelnými zdroji přinesl větší efektivnost nákladů v boji proti změně klimatu. Studie na druhé straně dokládají (německý Úřad spolkového kancléře), že klimatické cíle lze dodržet, což však předpokládá další úsilí v oblasti úspor elektrické energie, účinnosti a využití obnovitelných zdrojů energie.“

Odůvodnění

Vyplývá z textu.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 58

Hlasů proti: 65

Hlasování se zdrželo: 1

Odstavec 4.11.1

Vložit nový odstavec 4.11.1

„Komise uvádí, že ‚odpovědnost za jaderné havárie ve členských státech EU-15 upravuje režim Pařížské úmluvy z roku 1960, který vytvořil harmonizovaný mezinárodní systém odpovědnosti za jaderné havárie, který v současné době vymezuje odpovědnost operátorů v případě jaderné havárie zhruba na 700 milionů USD‘. EHSV v tom již vidí nepřímou dotaci pro jadernou energii a vyzývá k tomu, aby operátoři měli povinnost ručit prostřednictvím dostatečného pojištění za veškeré potenciální škody.“

Odůvodnění

Na schůzích studijní skupiny upozorňovala zpravodajka na to, že řešení musí a může být nalezeno. Z textu to jasně nevyplývá. Pozměňovací návrh má přesně tento cíl.

Poznámka: Automobily jsou v Německu povinně pojištěny částkou 100 milionů eur, jaderné elektrárny ve srovnání s možnými škodami jen na směšných 700 milionů dolarů!

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 41

Hlasů proti: 44

Hlasování se zdrželo: 3

Odstavec 4.14

Upravit následovně

~~„Nejdůležitějším úkolem je řešení otázky radioaktivního odpadu, zejména konečného odstranění vyhořelého jaderného paliva; technologie k tomuto účelu existují, ale chybí politická rozhodnutí. Jde o závažné téma, které se týká dopadů na životní prostředí a zdraví a postoje veřejnosti k jaderné energii. Jaderný ukázkový program konstatuje, že žádná země dosud nezavedla navrhované konečné řešení. K pokroku v tomto směru však došlo ve Finsku, kde bylo vybráno úložiště, a také ve Švédsku a Francii, kde byly učiněny významné kroky k výběru lokality.“~~

Odůvodnění

Tento problém není nikde technicky vyřešen.

Výsledek hlasování

Hlasů pro: 55

Hlasů proti: 69

Hlasování se zdrželo: 4

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 954/79 o ratifikaci Úmluvy OSN o Kodexu jednání liniových konferencí členskými státy nebo o přistoupení členských států k této úmluvě

KOM(2006) 869 v konečném znění – 2006/0308 (COD)

(2007/C 256/12)

Dne 20. března 2007 se Rada, v souladu s článkem 80 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Dne 14. února 2007 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k neodkladné povaze prací jmenoval Evropský hospodářský a sociální výbor paní Bredimu-Savopoulou hlavní zpravodajkou na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července), a přijal následující stanovisko 86 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry

1.1 EHSV souhlasí s navrhovaným zrušením nařízení č. 954/79, neboť toto zrušení je nevyhnutelným důsledkem zrušení nařízení č. 4056/86, které stanoví blokovou výjimku pro liniové konference. EHSV poukazuje na skutečnost, že tato dvě nařízení tvořila právní balíček.

1.2 Nařízení č. 954/79 se týká ratifikace Úmluvy OSN o Kodexu jednání liniových konferencí členskými státy nebo přistoupení členských států k této úmluvě. Výše uvedený kodex bude dále označován jako Kodex jednání liniových konferencí UNCTAD nebo pouze kodex. V tomto ohledu je důležité, že Kodex jednání liniových konferencí UNCTAD ratifikovalo 81 zemí včetně nových hybných sil světového obchodu (tj. Číny, Indie, Ruska a Brazílie), ale i Austrálie, Kanady, Japonska, Nigérie, Mexika, Indonésie, Saúdské Arábie a Singapuru. Kodex ratifikovalo také 16 členských států EU. Liniová doprava navíc převážně v kontejnerech přepravuje 60 % celkové hodnoty mezinárodního obchodu. Zrušení nařízení č. 954/79 (i nařízení č. 4056/86) tedy bude mít nepochybně důsledky, které by se neměly podceňovat.

1.3 EHSV vybízí Komisi, aby především objasnila právní postavení přepravců liniové dopravy v EU z mezinárodního hlediska po zrušení nařízení č. 954/79. Vzhledem k důležitosti integrované námořní politiky EU pro úlohu EU ve světové ekonomice a s ohledem na důležitost námořní dopravy, včetně námořní dopravy EU, pro obchod v EU a celosvětový obchod, se EHSV domnívá, že otázkám tohoto zrušení je třeba věnovat mimořádnou pozornost, stejně jako je nutné na evropské i na mezinárodní úrovni pečlivě zvážit jeho důsledky. Co se týče návrhu Komise na zrušení nařízení č. 954/79, EHSV se domnívá, že tento návrh nezohledňuje následující dvě skutečnosti: a) diskriminaci mezi přepravci liniové dopravy v EU, která může být důsledkem tohoto zrušení a které by se mělo zabránit (v souladu s článkem 12 Smlouvy o založení Evropského společenství) a b) konkurenceschopnost přepravců liniové dopravy v EU (včetně provozovatelů námořní dopravy na krátké vzdálenosti), již je třeba chránit (v souladu s revidovanou Lisabonskou strategií).

1.4 V souladu s předchozími stanovisky a dokumenty Evropského parlamentu EHSV naléhavě vybízí Komisi, aby se zabývala (politickými, právními a praktickými) důsledky, které zrušení nařízení č. 4056/86 i nařízení č. 954/79 vyvolá, a zabránilo se tak nepříznivým dopadům na zájmy evropské námořní dopravy na mezinárodní úrovni.

1.5 Vycházíme z toho, že pokyny, které objasňují uplatňování pravidel hospodářské soutěže ES na námořní dopravu, které se po zániku liniových konferencí do a z EU dne 18. října 2008 budou vztahovat na služby liniové dopravy, provozovatelům liniové dopravy umožní především provedení vlastního posouzení svých dohod z hlediska právních předpisů ES v oblasti hospodářské soutěže. EHSV se proto domnívá, že je nepravděpodobné, že se tyto pokyny budou zabývat mezinárodními (politickými, právními a praktickými) důsledky, které zrušení nařízení č. 4056/86 a nařízení č. 954/79 s sebou přinese. EHSV i Evropský parlament však ve svých předchozích stanoviscích opakovaně vybízely Komisi, aby při vytváření nového režimu v budoucnu provedla analýzu těchto důsledků a vzala je v úvahu. Z toho důvodu si EHSV přeje být v pravý čas konzultován v souvislosti s návrhem pokynů týkajících se uplatňování pravidel hospodářské soutěže ES na námořní dopravu a zároveň si přeje dostat příležitost, aby se k této otázce mohl vyjádřit.

1.6 EHSV sice se zrušením nařízení č. 954/79 souhlasí, nerozumí však naléhavosti, s jakou se ke zrušení přistupuje, dokud nejsou řádně posouzeny a zkoumány mezinárodní důsledky nedávných evropských politik souvisejících s liniovou dopravou.

2. Úvod

2.1 Kontejnerová liniová doprava je velmi významným faktorem evropského hospodářství. Pravidelná kontejnerová doprava představuje přibližně 40 % hodnoty vnějšího obchodu EU 25 po moři. Tři největší provozovatelé liniové dopravy na světě jsou z Evropy a námořní trasy spojující Asii a Evropu jsou

společně s trasami spojujícími Asii a USA zdaleka nejdůležitějšími námořními obchodními trasami⁽¹⁾. Na světě navíc existuje asi 150 mezinárodních liniových konferencí, z nichž 28 působí na trasách do a z EU. K členským státům s přepravci provozujícími pravidelnou liniovou dopravu patří mimo jiné Dánsko, Německo, Francie, Itálie, Spojené království, pobaltské země a Kypr. Podle posledních dostupných údajů⁽²⁾ lze 60 % celkové hodnoty mezinárodního námořního obchodu a 25 % z 5,9 miliard tun po moři přepravovaného zboží připsat pravidelné dopravě včetně liniových konferencí.

2.2 Cílem stávajícího návrhu je zrušit nařízení Rady (EHS) č. 954/79 ze dne 15. května 1979 o ratifikaci Úmluvy OSN o Kodexu jednání liniových konferencí členskými státy nebo o přistoupení členských států k této úmluvě. Současný návrh je důsledkem zrušení nařízení (EHS) č. 4056/86, které stanoví blokovou výjimku pro liniové konference na základě nařízení Rady (ES) č. 1419/2006 z 25. září 2006. Nařízení č. 1419/2006 rovněž mění nařízení (ES) č. 1/2003 a rozšiřuje jeho oblast působnosti o kabotáž a mezinárodní trampovou dopravu.

2.3 Úmluva OSN o Kodexu jednání liniových konferencí (Ženeva, 6. dubna 1974) byla vypracována pod záštitou Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD) s cílem stanovit harmonizovaný mezinárodní rámec pro provoz liniových konferencí. Kodex jednání liniových konferencí UNCTAD byl přijat, aby vyhověl oprávněným snahám rozvojových zemí o větší zapojení jejich přepravců do liniové dopravy nákladů. Byl výsledkem vlekých multilaterálních jednání mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi⁽³⁾. Jeho plán na rozdělení nákladu mezi přepravce ze zemí vývozu a dovozu zboží a přepravce ze třetích zemí byl navržen tak, aby učinil přítrž protekcionistickým tendencím. Cílem nařízení č. 954/79 bylo zajistit slučitelnost mechanismů kodexu se zásadami Smlouvy o ES.

2.4 K členským státům, které již ratifikovaly Kodex jednání liniových konferencí UNCTAD nebo k němu přistoupily, patří Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Malta, Nizozemsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko a Spojené království. Ke kodexu přistoupilo rovněž Norsko, které je členem EHP.

2.5 Při projednávání zrušení systému liniových konferencí v EU Evropský parlament ve svých dvou zprávách (2005, 2006) zdůraznil následující: „Protože v souvislosti s přistoupením

některých členských států ke Kodexu jednání liniových konferencí UNCTAD povede uplatňování tohoto nařízení⁽⁴⁾ (kterým se zrušuje nařízení č. 4056/86) ke kolizi právních norem, doporučuje se, aby tyto členské státy od kodexu odstoupily, ačkoli jim to nemůže být nařízeno. Vzhledem k této situaci je třeba zavést jasný postup pro řešení možných konfliktů s mezinárodním právem“. Komise by měla předložit „Evropskému parlamentu transparentní přehled postoje třetích zemí (Čína, USA, Kanada, Japonsko, Singapur a Indie) vůči nové politice EU pro pravidelnou námořní dopravu (přijetí, úprava, opozice, nepříznivé dopady atd.) a o jejich ochotě přizpůsobit jí své vlastní systémy“. Komise by měla důkladně vyšetřit obchodní a politické důsledky vypovězení kodexu UNCTAD. Komise by měla prozkoumat, zda je nezbytné měnit nebo rušit jiné právní předpisy ES, jako je například nařízení (EHS) č. 4055/86 ze dne 22. prosince 1986 o uplatňování zásady volného pohybu služeb v námořní dopravě mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi⁽⁵⁾. Evropský parlament kromě toho vyzývá Komisi, aby nerušila „článek 9 nařízení (EHS) č. 4056/86, který stanoví, že v případě kolize práva Společenství a práva třetích zemí bude zahájeno jednání, zejména pokud má Komise v úmyslu revidovat právní předpisy o hospodářské soutěži v oblasti námořní dopravy“⁽⁶⁾. I přes doporučení Evropského parlamentu byl však článek 9 zrušen společně s nařízením č. 4056/86 a zdá se, že dosud nedošlo ani k požadovanému důkladnému posouzení právního a politického dopadu zrušení systému liniových konferencí v EU.

2.6 EHSV také projednával zrušení nařízení č. 4056/86 a zejména k tomuto tématu přijal v roce 2004 a 2006 dvě stanoviska. V roce 2006 si EHSV navíc kladl otázku, zda navrhované zrušení nařízení č. 4056/86 bude mít udržitelný účinek. Podle názoru Výboru je „systém konferencí, který je v provozu 150 let, stále předmětem multilaterálních a bilaterálních dohod, v nichž jsou členské státy a Společenství smluvními stranami“. EHSV rovněž poukázal na skutečnost, že „Komise uznává, že v důsledku těchto dohod by mělo být odloženo datum zrušení následujících ustanovení nařízení č. 4056/86 (tj. čl. 1 odst. 3 písm. b) a c), článků 3 až 8 a článku 26) o dva roky s cílem ukončit či revidovat tyto dohody s třetími zeměmi“. EHSV se domníval, že „Komise by před zrušením nařízení č. 4056/86 měla zohlednit také zájmy malých a středních podniků. Malé a střední podniky jsou páteří hospodářství EU a hrají významnou roli v kontextu revidované Lisabonské strategie. Trhy by měly zůstat otevřené současné i potenciální hospodářské soutěži včetně malých a středních provozovatelů lodní dopravy“. A konečně, EHSV trval na tom, že „přes možné pozitivní dopady konsolidace na průmysl EU (zvýšení účinnosti, úspory z rozsahu, snížení nákladů) je třeba zachovávat opatrnost, aby konsolidace, jež může následovat po zrušení nařízení č. 4056/86, nevedla ke snížení počtu hráčů na příslušných trzích, tj. k menší konkurenci“.

(1) Závěrečná zpráva Global Insight o uplatňování pravidel hospodářské soutěže na pravidelnou námořní dopravu, říjen 2005.

(2) UNCTAD – 2003, Clarksons – 2003).

(3) Úř. věst. C 157, 28.6.2005.

(4) Zpráva Evropského parlamentu A6-0217/2006 ze dne 22. června 2006.

(5) Úř. věst. L 378, 31.12.1986, s. 1.

(6) Zpráva Evropského parlamentu A6-0314/2005 ze dne 24. října 2005.

3. Návrh Evropské komise

3.1 Navrhované nařízení tvoří pouze dva články: článek 1, kterým se zrušuje nařízení č. 954/79, a článek 2, který stanoví datum vstupu nového nařízení v platnost, tedy 18. října 2008.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV více než dvě desetiletí pozorně sleduje pravidla hospodářské soutěže pro námořní dopravu a zejména otázku liniových konferencí a s ohledem na přínosy zrušení blokové výjimky pro liniové konference byly vyjádřeny rozličné názory. Po zrušení nařízení č. 4056/86 na základě nařízení č. 1419/2006 však budou liniové konference do a z EU od 18. října 2008 zakázány.

4.2 Nařízení č. 4056/86 a nařízení č. 954/79 tvoří právní balíček, přičemž nařízení č. 954/79 bylo schváleno v důsledku ratifikace Kodexu jednání liniových konferencí UNCTAD některými členskými státy EU. Zrušení nařízení č. 4056/86 následně přineslo potřebu zrušit nařízení č. 954/79. V důsledku toho EHSV, který se původně stavěl proti zrušení nařízení č. 4056/86, a později byl nucen jej přijmout, přičemž varoval před jeho důsledky, nyní z důvodu zjednodušení právních předpisů EU nemůže s navrhovaným zrušením nařízení č. 954/79 nesouhlasit. Nicméně stejně jako tomu bylo v případě zrušení nařízení č. 4056/86, EHSV by chtěl opět zdůraznit, že je třeba věnovat mimořádnou pozornost jakýmkoliv možným právním a/nebo politickým důsledkům (a potenciálně nepříznivým účinkům), které by navrhované zrušení nařízení č. 954/79 mohlo přinést. EHSV však konstatuje, že se zdá, že návrh na zrušení nařízení č. 954/79 opět postrádá posouzení politických, právních a praktických problémů, které by z tohoto zrušení mohly vyplynout. Zatímco nutnost zrušení se nezpochybňuje, neboť je to s ohledem na zrušení nařízení č. 4056/86 nevyhnutelné, EHSV se stále domnívá a znovu opakuje, že EU by se měla náležitě zabývat jakýmkoliv možnými důsledky – politickými, právními a praktickými – tohoto zrušení.

4.3 Kodex jednání liniových konferencí UNCTAD a koncepce liniových konferencí jsou zmíněny v *acquis* Společenství a jiných právních nástrojích, které EU schválila. Tvoří například základ nařízení č. 4055/86, nařízení č. 4058/86⁽⁷⁾ a nařízení č. 823/2000 o společnostech liniové dopravy (konsorciích). Kromě

(7) Nařízení č. 4055/86 ze dne 22. prosince 1986 (o uplatňování zásady volného pohybu služeb v námořní dopravě mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi) se opírá o kodex jednání liniových konferencí UNCTAD, a v čl. 4 § 1 (a), (b) stanoví opouštění stávajících systémů sdílení nákladu prostřednictvím přímého odkazu na kodex jednání liniových konferencí; nařízení č. 4058/86 ze dne 22. prosince 1986 (o koordinovaném postupu k zajištění volného přístupu k nákladu v zaoceánské dopravě) se opírá o kodex jednání liniových konferencí. Článek 1 stanoví opatření v závislosti na obchodu podle kodexu a mimo kodex – Úř. věst. L 378, 31.12.1986, s. 4.

toho je kodex konkrétně zmíněn také v několika bilaterálních dohodách, jako je například dohoda mezi EU a Ruskem (čl. 39 odst. 1 písm. a)) a dohoda o přidružení Alžírsko k EU z roku 2005 (čl. 34 § 3).

4.4 Při zrušení nařízení č. 4056/86 Evropská komise naznačila, že vydá pokyny, které objasní uplatňování pravidel hospodářské soutěže ES na námořní dopravu, včetně služeb liniové dopravy. Co se týče těchto služeb, pokyny by provozovatelům liniové dopravy měly po 18. říjnu 2008 (tj. den, kdy dojde k zákazu liniových konferencí v oblasti obchodu do a z EU) usnadnit provedení vlastního posouzení svých dohod z hlediska pravidel ES v oblasti hospodářské soutěže (tj. články 81 a 82 Smlouvy o ES). Zůstává však otevřené, zda tyto pokyny budou obsahovat řešení jakýchkoliv případných právních problémů, které by v důsledku zrušení nařízení č. 954/79 na mezinárodní úrovni vznikly. EHSV prozatím vyrozuměl, že pokyny ve fázi návrhu jsou velmi obecné povahy a postrádají tedy požadovanou právní jistotu pro odvětví lodní dopravy, od něhož se očekává provedení posouzení sama sebe. Navíc se zdá, že se pokyny ve fázi návrhu nezabývají dopadem zrušení nařízení č. 4056/86 nebo nařízení č. 954/79 na mezinárodní úrovni. Z toho důvodu si EHSV přeje být v pravý čas konzultován, aby mohl pečlivě sledovat další vývoj a v případě potřeby poskytnout pomoc a/nebo odborné znalosti při vytváření konečné verze pokynů.

4.5 EHSV se domnívá, že klíčovou otázkou, kterou je třeba se zabývat, je, zda by navrhované zrušení nařízení č. 954/79 vedlo rovněž k právnímu závazku odstoupit od Kodexu jednání liniových konferencí UNCTAD. EHSV konstatuje, že tuto otázku Evropská komise v důvodové zprávě k návrhu na zrušení nařízení č. 954/79 nezkoumala. Zdá se však, že Komise zastává názor, že členské státy, které jsou smluvními stranami kodexu, by nebyly právně zavázány od kodexu odstoupit. V tomto případě by právní situace po zrušení nařízení č. 954/79 vypadala následovně: Členské státy EU nebudou muset od kodexu odstoupit, ale nebudou jej už moci uplatňovat pro obchod do a z EU. Kodex však bude i nadále platit v jiných světadílech. Zároveň bude platit, že členské státy EU, které kodex dosud neratifikovaly, už tak po 18. říjnu 2008 nebudou moci učinit, jak objasňuje důvodová zpráva a stanoví 5. bod odůvodnění návrhu na zrušení nařízení č. 954/79. Z toho vyplývá, že pokud by si členský stát, jenž není smluvní stranou Kodexu jednání liniových konferencí UNCTAD, přál ke kodexu přistoupit s cílem chránit zájmy svých liniových přepravečů působících v obchodu mimo EU, bylo by mu v tom předem zabráněno.

4.6 Na základě těchto souvislostí by po 18. říjnu 2008 mohlo dojít k následujícímu právnímu paradoxu: Přepravci z členských států, jež jsou smluvními stranami kodexu a neodstoupili od něj, budou i nadále těžit z ustanovení čl. 2 § 4 písm. a) a b) kodexu a usnesení č. 2, jež stanoví práva provozovatelů ze třetích zemí a z členských států EU, které nejsou smluvními stranami kodexu. Na druhou stranu přepravci z členských států EU, které nejsou smluvními stranami kodexu

a jimž už po 18. říjnu 2008 nebude dovoleno kodex ratifikovat nebo k němu přistoupit, nebudou mít z ustanovení kodexu prospěch. Z toho vyplývají následující otázky: Je možné schválit návrh, který by vedl k diskriminaci mezi přepravci EU, což je v rozporu s článkem 12 Smlouvy o ES? Neovlivnila by navíc, v rozporu s obnovenou Lisabonskou strategií, tato situace konkurenceschopnost podniků EU v Evropě a/nebo na celém světě? Nebyla by tato situace dokladem toho, že politiky EU vyžadují horizontální přístup, zejména pak dopravní politika a politika hospodářské soutěže s ohledem na námořní dopravu, jak navrhuje zelená kniha o budoucí politice pro oceány?

4.7 EHSV důrazně upozorňuje EU, aby nepodcenila dopady na mezinárodní úrovni, k nimž by mohlo dojít v souvislosti se zrušením systému liniových konferencí. EHSV konstatuje, že jiné jurisdikce si prozatím udržují své systémy antimonopolní imunity. Některé třetí země vyjádřily své obavy v souvislosti se zrušením systému liniových konferencí v EU. V tomto směru lze odkázat na nedávné vyjádření fóra asijských majitelů lodí (ASF, Bussan, Korea, 29. května 2007):

Členové zaznamenali nedávný vývoj v Austrálii, Číně, Hongkongu, Japonsku a Singapuru, s obavami však sledovali rozhodnutí EU zrušit blokovou výjimku pro liniové konference. Pověření zástupci potvrdili názor, který ASF již dlouho zastává, totiž že systém antimonopolní imunity je nepostradatelný pro zdraví odvětví nákladní námořní dopravy a jeho schopnost přilákat investice nezbytné k tomu, aby se podpořila rostoucí poptávka po mezinárodním obchodu a aby z tohoto systému mělo prospěch celé odvětví obchodu. Bylo dohodnuto, že přepravci by měli neustále usilovat o porozumění mezi zúčastněnými subjekty, jako jsou dopravci a vlády, vzhledem k významné roli, jakou dohody přepravců v podpůrném obchodě hrají. ASF uvedlo, že jeho členská sdružení, zejména korejské, japonské a šanghaiské sdružení majitelů lodí, napsala Evropské komisi a příslušným orgánům a vyjádřila svůj nesouhlas se zrušením systému imunity antimonopolních právních předpisů, a dále, že korejské sdružení majitelů lodí obdrželo odpověď od Evropské komise s tím, že nařízení č. 4056/86 bude zrušeno, ale že se plánuje příprava alternativy, kterým nebude dotčeno nařízení vztahující se na konsorcia, jež tvoří

jednu ze dvou os systémů antimonopolní imunity. EHSV bere vyjádření fóra asijských majitelů lodí na vědomí jako názorný příklad potřeby posoudit nebo alespoň řádně zvážit mezinárodní dopad zrušení systému liniových konferencí v EU celosvětově a v globalizovaném hospodářství v souladu s četnými vlastními podobnými žádostmi a žádostmi ze strany Evropského parlamentu.

4.8 Ve světle výše uvedených úvah EHSV zdůrazňuje svůj názor, že současnou situaci nelze zkoumat pouze z hlediska právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže. Politické rozměry a rozměry politiky námořní dopravy v souvislosti se zrušením systému liniových konferencí v EU a tím také nařízení č. 954/79 nelze podceňovat. Z tohoto důvodu EHSV nedokáže pochopit naléhavost návrhu Komise na zrušení nařízení č. 954/79, tím spíše, že mezinárodním důsledků politiky EU pro pravidla hospodářské soutěže vztahující se na námořní dopravu a zejména důsledkům zrušení systému liniových konferencí nebyla dosud věnována náležitá pozornost, navzdory mnohým žádostem v této věci, včetně žádosti EHSV samotného.

5. Konkrétní připomínky

5.1 S ohledem na stávající situaci související s ratifikací kodexu EHSV poukazuje na to, že důvodová zpráva k návrhu Komise na zrušení nařízení č. 954/79 uvádí 13 členských států EU jako smluvních stran Kodexu jednání liniových konferencí UNCTAD, zatímco ve skutečnosti je po ratifikaci Rumunska, Bulharska a Malty smluvními stranami kodexu šestnáct členských států EU.

Nařízení č. 954/79 stanoví určité podmínky sloužící k ochraně zájmů mimo jiné provozovatelů liniové dopravy ze třetích zemí. Návrh na zrušení tohoto nařízení však žádná taková ochranná opatření nestanoví. V tomto ohledu by se neměly podceňovat zájmy přepravců EU v oblasti liniové dopravy, kteří působí mezi jinými světadíly (kde kodex platí). Rovněž stojí za povšimnutí, že Kodex jednání liniových konferencí UNCTAD ratifikovalo 81 zemí včetně nových hybných sil světového obchodu, tj. Číny, Indie, Ruska a Brazílie, ale i Indonésie, Mexika, Nigérie, Saúdské Arábie, Austrálie, Kanada, Japonska a Singapuru.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Identifikace na základě rádiové frekvence (RFID)

(2007/C 256/13)

V dopise ze dne 26. února 2007 požádala Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování stanoviska k: *Identifikace na základě rádiové frekvence (RFID)*.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. června. Zpravodajem byl pan MORGAN.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 138 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Identifikace na základě rádiové frekvence (RFID) je důležitou technologií, která se v průběhu času stane velmi významnou. Její současné a budoucí aplikace mohou jednoznačně zlepšit celou řadu obchodních postupů ve veřejném i soukromém sektoru a být významným přínosem jak pro jednotlivce, tak pro podniky. Zároveň může podněcovat k obrovskému rozvoji internetových aplikací a umožňovat to, co agentura OSN popsala jako „internet věcí“. Pokud však RFID nebude velmi pečlivě kontrolována, může také narušit soukromí, zničit občanské svobody a ohrozit bezpečnost jednotlivců a podniků.

1.2 Úplný název tohoto sdělení je Identifikace na základě rádiové frekvence v Evropě: kroky k rámci politiky. Komise již uskutečnila rozsáhlé konzultace, které poskytly základ pro toto sdělení. EHSV byl nyní vyzván, aby vypracoval průzkumné stanovisko. Na základě reakcí na sdělení vypracuje Komise na konci roku doporučení členským státům. Jakékoli právní předpisy, které by vyžadovaly více času, budou následovat. Toto stanovisko se tedy zaměří na obsah výše uvedeného doporučení.

1.3 Komise se rozhodla zřídit Skupinu zúčastněných stran jako diskusní fórum, které má pomoci formulovat její doporučení. EHSV by uvítal příležitost předložit toto stanovisko právě Skupině zúčastněných stran.

1.4 EHSV schvaluje opatření, která Komise navrhla v oblasti rádiového spektra, norem, zdraví, bezpečnosti a životního prostředí. Zdůrazňujeme, že je třeba ustanovit efektivní příspěvek průmyslu ve fóru pro normalizaci.

1.5 Vzhledem k tomu, že Komise zveřejní svá doporučení členským státům na konci tohoto roku, bylo by logické předpokládat, že přijme infrastrukturu pro bezpečnost a ochranu údajů v její dnešní podobě. To znamená především to, že orgány zabývající se ochranou údajů, které již v členských státech existují,

budou odpovědným úřadem pro otázky ochrany údajů a soukromí v souvislosti s RFID. Tyto otázky jsou předmětem tohoto stanoviska.

1.6 RFID představuje obrovské hrozby pro soukromí a občanské svobody:

- etikety RFID mohou být umístěny do/na předměty a dokumenty, aniž by o tom věděla osoba, která si tyto předměty opatří. Vzhledem k tomu, že rádiové vlny se šíří jednoduše a tiše přes látky, plasty a další materiály, je možné číst etikety RFID zašité do oblečení nebo připevněné k předmětům obsaženým v peněženkách, nákupních taškách, kufrech a tak dále;
- elektronický kód výrobku by mohl umožnit, aby každý předmět na světě měl svou vlastní jedinečnou identifikaci. Používání jedinečných identifikačních čísel by mohlo vést ke vzniku celosvětového registračního systému věcí, v němž by mohl být každý fyzický předmět identifikován a spojen se svým kupujícím nebo vlastníkem v okamžiku prodeje nebo převodu;
- zavedení RFID vyžaduje vytvoření obrovských databází obsahujících jedinečné údaje etiket. Tyto záznamy by mohly být propojeny s osobními identifikačními údaji, zejména díky tomu, že počítačová paměť a možnosti zpracování se rozvíjejí;
- čtecí zařízení mohou číst etikety na dálku, nejsou omezena na přímou viditelnost, a mohou být neviditelně včleněna do téměř jakéhokoli prostředí, kde se schází lidské bytosti. Čtecí zařízení mohou být umístěna v dlažbě, vetkána do kobereců, schována do zádveří nebo polic, což jedincům prakticky znemožňuje zjistit, že jsou skenováni;
- bude-li osobní identita propojena s jedinečnými čísly etiket RFID, bude možné jedince vystopovat a zjistit údaje o něm, aniž by o tom věděl nebo k tomu dal souhlas;

— je možné si představit svět, v němž čtecí zařízení etiket RFID vytváří všudypřítomnou globální síť. Taková síť by ani nepotřebovala mít čtecí zařízení všude. Systém mýtného v Londýně může sledovat všechna auta, která přijíždějí do Londýna za pomoci relativně malého množství strategicky umístěných kamer. Stejným způsobem by mohla být vybudována síť strategicky umístěných čtecích zařízení etiket RFID. To nesmíme dovolit.

1.7 Důsledky těchto hrozeb jsou:

— uživatelé RFID musí zveřejnit svou politiku a postupy a neměly by existovat žádné tajné databáze osobních informací;

— jedinci mají právo vědět, kdy předměty v maloobchodním prostředí obsahují etikety RFID nebo čtecí zařízení. Jakékoli čtení etikety, k němuž dojde v maloobchodním prostředí, musí být transparentní pro všechny strany;

— uživatelé RFID musí oznámit účely, pro něž jsou používány etikety a čtecí zařízení. Sběr informací by se měl omezit na takové informace, které jsou nutné k danému účelu;

— uživatelé RFID jsou odpovědní za zavedení technologie a její fungování v rámci právních předpisů a pravidel o ochraně údajů. Jsou také odpovědní za bezpečnost a integritu systému a jeho databáze.

1.8 Sporným bodem je způsob, jakým by tyto zásady měly být zavedeny do praxe. V ideálním případě by jakýkoli podnik provozující transakce mezi podnikem a zákazníkem, např. v maloobchodě, prodeji lístků, kontrolách vstupu, v dopravních službách, poskytl zákazníkům určitou formu záruky, že tyto zásady budou dodržovány, určitý druh zákaznické charty. Z koncepčního hlediska by taková charta mohl zahrnovat všechny zásady osvědčené praxe v oblasti ochrany údajů, které jsou uvedeny v odstavci 4.5. Kromě toho EHSV navrhuje níže uvedená pravidla:

a) mělo by být zakázáno, aby maloobchodníci nutili zákazníky přijímat etikety v aktivním nebo spícím režimu v nakupovaných výrobcích. Alternativou by mohlo být připevnění etiket na obal nebo používání odstranitelných etiket podobných cenovým visáčkám;

b) zákazníci by mohli odstranit nebo deaktivovat jakoukoli etiketu na předmětu, který vlastní;

c) RFID by v zásadě neměla být využívána ke sledování jedinců. Sledování lidí je nevhodné bez ohledu na to, zda je prováděno např. za pomoci oblečení, zboží, prodeje lístků nebo jiných předmětů;

d) RFID by neměla být nikdy používána takovým způsobem, který by mohl zničit nebo omezit anonymitu;

e) odpovědný úřad by měl stanovit jasná pravidla, aby písmena c) a d) byla přípustná pouze za výjimečných okolností a s předchozím formálním oznámením úřadu.

1.9 Určité výjimky k výše uvedeným pravidlům lze zvážit v případě, že

— soukromé osoby zvolí možnost ponechat si aktivní etikety pro osobní potřeby;

— soukromé osoby poskytnou souhlas k tomu, že budou sledovány v důležitých prostředích, jako jsou vysoce bezpečná veřejná nebo soukromá zařízení a instituce;

— soukromé osoby se rozhodnou používat aplikace, které je lokalizují a identifikují stejným způsobem, jako k tomu dochází při používání mobilních telefonů, karet do bankomatů, internetových adres atd.

Jakákoli taková výjimka musí být oznámena odpovědnému úřadu.

1.10 RFID není zralá technologie, takže ještě nemůžeme pochopit její plný potenciál. Na jedné straně může přinést nepředstavitelné výhody pro naši technologickou civilizaci, na druhé straně může být dosud největším technologickým ohrožením soukromí a svobody. EHSV se domnívá, že by aplikace RFID měly být vyvíjeny v souladu s přísným etickým kodexem s ohledem na soukromí, svobodu a bezpečnost údajů, nicméně se domnívá, že by po poskytnutí nezbytných záruk měl vývoj aplikace pokračovat.

1.11 Stručně řečeno, kde jsou povoleny aplikace RFID, mělo by být provádění zcela transparentní pro každou zúčastněnou stranu. Aplikace určené k lepšímu nakládání se zbožím jsou obecně přijatelné. Aplikace zahrnující etiketování osob nejsou obecně přijatelné, s výjimkou přechodné doby. Aplikace, které spojují osoby se zbožím, mohou být přijatelné pro marketingové účely. Aplikace, které identifikují osoby prostřednictvím zakoupeného zboží, jsou obecně nepřijatelné. Kromě toho jsou některé aplikace ve svobodné společnosti nevhodné a nikdy by neměly být povoleny. Imperativní potřeba zachovat soukromí a anonymitu musí být ústředním bodem doporučení Komise určeného členským státům.

2. Co je RFID a proč má takový význam?

2.1 RFID je technologie umožňující automatickou identifikaci a sběr údajů pomocí rádiových frekvencí. Nejvýraznějším rysem této technologie je to, že pomocí elektronické etikety dovoluje přiřazení jednoznačného identifikátoru a jiných informací jakémukoli objektu, živočichu či dokonce osobě, a přechtení těchto informací prostřednictvím bezdrátového zařízení.

2.2 Samotné etikety tvoří elektronický obvod, který ukládá údaje, a anténa, která tyto údaje šíří prostřednictvím rádiových vln. Čtecí zařízení RFID aktivuje etikety za účelem získání uložených informací. Pokud čtecí zařízení vysílá rádiové vlny, všechny etikety v dosahu budou komunikovat. Pro řízení čtecího zařízení a sběr a filtrování informací je zapotřebí software.

2.3 Existují různé typy systémů RFID. Etikety mohou být buď aktivní nebo pasivní. Aktivní etikety mají vlastní baterii, která pohání vnitřní elektronické obvody a vyrábí rádiové vlny, aktivní etikety mohou vysílat dokonce v nepřítomnosti čtecího zařízení RFID. Pasivní etikety jsou poháněny energií rádiové vlny přenášené čtecím zařízením a nemají vlastní zdroj energie. Etikety mohou být „pouze pro čtení“ (read only) nebo „pro čtení a zápis“ (read-write). Výroba etiket pouze pro čtení je levnější a tyto etikety se používají ve většině běžných aplikací.

2.4 Dosah systému RFID závisí na rádiové frekvenci, síle čtecího zařízení a materiálu mezi etiketou a čtecím zařízením. U pasivních systémů může dosah činit až několik metrů, u aktivních systémů ale překračuje 100 metrů.

2.5 RFID je v hierarchii bezdrátových technologií nejnižší. Na žebříčku podle vzdálenosti, kterou signál urazí, zaujímají nejvyšší pozici satelitní komunikační systémy jako GPS. Po nich následují širokoplošné technologie mobilních telefonů, jako je GSM a GPRS, dále signály s kratším dosahem v rámci budov, například Wi-Fi, pak osobní sítě jako Bluetooth a nakonec RFID. Každá z těchto technologií je samostatná a nezávislá, takže například neexistuje riziko, že by satelitní systémy četly etikety RFID. Přenos údajů mezi jednotlivými systémy je však možný pomocí zařízení, jako jsou například mobilní telefony.

2.6 Některé příklady možných přínosů aplikací RFID:

- pro jednotlivce může RFID znamenat bezpečnost (např. bezpečnost potravin, zdravotní péče, boj proti padělkům), pohodlí (kratší fronty u kontroly po příletu, lepší manipulace se zavazadly na letištích, automatizované platby) a lepší péči o pacienty zejména v případě dlouhotrvajících nemocí, jako je demence;
- v dopravě má zvýšit účinnost, bezpečnost a kvalitu služeb pro osoby i zboží;
- v oblasti zdravotní péče může RFID přispět ke zvýšení kvality péče a bezpečnosti pacientů a zlepšení v dodržování léčebného postupu a logistice; nyní se zkoumá umístění etiket RFID na jednotlivé tablety;
- v oblasti maloobchodu by RFID mohla napomoci omezení nedostatků v zásobování, snížení objemu zásob a boji proti krádežím;

— v mnoha odvětvích s rozšířeným výskytem padělků by použití RFID mohlo pomoci přesně určit, kde nezákonné zboží proniká do dodavatelského řetězce;

— používání etiket RFID může také pomoci zdokonalit třídění a recyklaci částí výrobků a materiálů s pozitivními výsledky pro nakládání s odpady a udržitelný rozvoj.

2.7 Mnoho aspektů používání RFID ilustruje příklad životního cyklu knih. Samotný počet knih v tisku představuje pro vydavatele, distributory, knihovny a maloobchodníky logistickou noční můru. Kromě logistiky dodavatelského řetězce je třeba knihy sledovat, jakmile jsou jednou zařazeny do polic, aby bylo možné je najít a dát zpět na původní místo. Knihovny dále musí kontrolovat cyklus výpůjčky a kupující mohou mít potíže se sledováním všech svých vlastních knih. Etikety RFID na knihách přináší řešení všech těchto problémů. Kontrola výpůjček v knihovnách bude analogií k jakékoli jiné aplikaci, kde předměty cirkulují nebo se půjčují.

2.8 Pro ilustraci povahy hrozeb, které tato technologie přináší, uvádíme níže výňatek z patentové přihlášky IBM (číslo 20020615758) z listopadu roku 2002. Jedná se o určování totožnosti a sledování osob používajících předměty s etiketami RFID.

„Metoda a systém pro určování totožnosti a sledování osob používajících předměty s etiketami RFID, které nosí s sebou. Záznamy o předchozích nákupu každé osoby nakupující v obchodě jsou sbírány prostřednictvím terminálů na místě prodeje a ukládány v transakční databázi. Jakmile člověk, který má při sobě nebo na sobě předmět s etiketou RFID, vstoupí do obchodu nebo jiného vymezeného prostoru, skener etiket RFID umístěný v tomto prostoru naskenuje etikety RFID na této osobě a načte z nich informace. Informace nasbírané z etiket RFID se propojí s transakčními záznamy uloženými v transakční databázi podle známých korelačních algoritmů. Na základě výsledků této korelace lze určit přesnou totožnost této osoby nebo určité charakteristické znaky o ní. Tato informace se používá pro monitorování pohybu této osoby po obchodě nebo v jiných prostorách.“

Patentová přihláška American Express číslo 20050038718 je podobná.

2.9 RFID je jednoznačně mnohem více než jen elektronický čárový kód. Ve výše uvedeném výňatku z patentové přihlášky jsou klíčové rozdíly následující:

- (a) etiketa obsahuje nejen popis výrobku, ale i jednoznačný identifikátor tohoto výrobku, na jehož základě lze určit totožnost osoby, která jej zakoupila;

- (b) etiketa nemusí být fyzický mikročip; obvody mohou být natištěny přímo na většinu materiálů, například na oděv;
- (c) etiketa může fungovat i po prodeji, takže může být trvale znovu načítána;
- (d) čtecí zařízení etiket nejsou pouze na místě prodeje, mohou být kdekoli, nikoli pouze v prostorách příslušného maloobchodníka;
- (e) korelace přes databázi představuje nový rozměr sběru údajů, ochrany údajů a jejich bezpečnosti.

2.10 Předmětem diskuse je, má-li etiketa zůstat aktivní za pokladnou obchodu. Na jedné straně to představuje ohrožení soukromí. Na druhé straně by to mohlo být ku prospěchu kupujícím. Možnost čtecích zařízení RFID doma by například mohlo pomoci při uspořádání ve vinných sklepech, ledničkách, šatních skříních a knihovnách. Logicky by proto volba měla zůstat na daném jednotlivci, ale technologie a aplikace mu musí tuto volbu poskytnout.

2.11 RFID má mnohem více aplikací než jen identifikaci maloobchodních výrobků. Technologii RFID využívají identifikační přístupové karty EHSV. Velmi rozšířené je používání karet RFID pro platby a přístup do londýnského metra. U kreditních karet bude brzy zavedena metoda využívající RFID pro provádění transakcí nízkých hodnot bez zadávání PIN kódu. Technologie RFID se využívá rovněž pro vybírání mýtného a v aplikacích pro určení totožnosti řidičů. Přístup k lyžařským vlekům v některých evropských lyžařských střediscích je kontrolován destičkami RFID, které lyžaři nosí v kapse lyžařské kombinézy. Zpravodaj tohoto stanoviska má běžně u sebe tři karty RFID a jednu destičku RFID. Jeho psa lze identifikovat pomocí podkožního čipu RFID. Tyto čipy se začínají velmi běžně používat na celém světě pro štítkování zvířat, které zajistí jejich sledovatelnost v potravním řetězci. Odtud už by to byl jen krůček k používání těchto etiket u zločinců a problémových pacientů, stejně jako je tomu u psů.

2.12 Identifikační karta, kterou používá EHSV, je neškodnou aplikací RFID. Totožnost se stává mnohem větším problémem, je-li etiketa RFID všítá do pracovního oblečení nebo uniformem, a pohyby uniformované osoby tak mohou být neustále sledovány skenery umístěnými ve všech klíčových bodech objektu. Je však třeba uznat, že to může být v některých případech žádoucí, např. z bezpečnostních důvodů. V každém případě by se sledování pohybu jednotlivce, pokud nebude provázeno patřičnými bezpečnostními opatřeními, mohlo stát významným porušením soukromí, které vyžaduje náležité odůvodnění a velmi pečlivou kontrolu.

2.13 Podle *The Economist* bizarní předzvěst budoucích aplikací představuje vstupenka do VIP prostor plážového klubu Baja

Beach Club v Barceloně, mikročip implantovaný do paže klienta. Tento čip, o něco málo větší než zrnko rýže a obalený ve skle a silikonu, se používá pro určování totožnosti lidí při vstupu a placení nápojů. Zavádí jej zdravotní sestra v lokální anestezii. V podstatě se jedná o etiketu RFID.

3. Shrnutí sdělení

3.1 Za předpokladu, že budou překonány překážky stojící v cestě inovaci, má RFID šanci stát se novou hybnou silou růstu a zaměstnanosti, a je tudíž důležitá ve vztahu k politikám a výrazně přispívá k Lisabonské strategii.

3.2 V roce 2006 Komise uskutečnila veřejné konzultace k RFID, které zdůraznily očekávání ve vztahu k této technologii, jež vycházejí z výsledků rychlého zavedení, ale také odhalily obavy občanů z aplikací RFID spojených s určováním totožnosti osob a/nebo jejich sledováním.

3.3 Další vývoj a rozšířené zavedení RFID by mohlo dále posílit úlohu informačních a komunikačních technologií jako hybné síly inovace a podpory hospodářského růstu.

3.4 Je potřeba jasného a předvídatelného rámce právních předpisů a politik, díky němuž bude tato nová technologie přijatelná pro uživatele. Jelikož technologie RFID je svou podstatou přeshraniční, měl by tento rámec zajišťovat jednotnost v rámci vnitřního trhu.

3.5 Bezpečnost, soukromí a etika

3.5.1 Objevily se vážné obavy z toho, že tato všudypřítomná a nepostradatelná technologie by mohla ohrozit soukromí: Technologii RFID lze využívat ke sběru informací, které je možné přímo nebo nepřímo spojit s nějakou osobou, jejíž totožnost byla zjištěna nebo již lze zjistit, a které se tudíž považují za osobní údaje. Etikety RFID mohou obsahovat osobní údaje. S využitím technologie RFID by bylo možné sledovat nebo zjistit pohyb osob nebo vyzorovat zákonitosti jejich chování. RFID je technologií, která může obtěžovat. Vyskytly se obavy z porušování základních hodnot, narušení soukromí a ze zvýšeného dozoru, zejména na pracovišti, který by vyústil v diskriminaci, vyloučení, využívání obětí a možnou ztrátu zaměstnání.

3.5.2 Je jasné, že používání RFID musí být společensky a politicky přijatelné a eticky a právně přípustné. S RFID budou spojeny četné ekonomické a společenské přínosy, pouze pokud budou zavedeny účinné záruky, co se týče ochrany údajů, soukromí a souvisejících etických rozměrů, které jsou předmětem diskuse o tom, zda veřejnost RFID přijme.

3.5.3 Rámec právních předpisů Společenství o ochraně údajů a soukromí v Evropě je široce koncipován a dobře připraven na výzvy, jež představuje inovace. Ochranou osobních údajů se zabývá směrnice o obecné ochraně údajů⁽¹⁾, která se vztahuje na všechny technologie včetně RFID. Směrnici o obecné ochraně údajů doplňuje směrnice o soukromí a elektronických komunikacích⁽²⁾. Podle těchto směrnic je povinností veřejných orgánů v členských státech zajistit, že zavedení aplikací RFID je v souladu s právními předpisy týkajícími se soukromí a ochrany údajů. Proto je možné, že nastane potřeba poskytnout podrobné pokyny k praktickému provádění aplikací RFID a vypracovat příslušné kodexy chování.

3.5.4 Co se týče bezpečnosti, bude díky společnému úsilí daného odvětví, členských států a Komise prohloubeno pochopení systémových otázek a souvisejících bezpečnostních hrozeb, které mohou být spojeny s rozsáhlým zavedením technologií a systémů RFID. Důležitým aspektem reakce na výše uvedené problémy bude specifikace a přijetí konstrukčních kritérií, jejichž cílem bude zamezit rizikům pro soukromí a bezpečnost, a to nejen na technologické úrovni, ale také na úrovni organizačního a obchodního postupu. Je proto nutné pečlivě posoudit náklady a přínosy specifických rizik souvisejících s bezpečností a soukromím předtím, než budou systémy RFID zvoleny a než budou zavedeny jejich aplikace.

3.5.5 Existují obavy v souvislosti s otevřeností a neutralitou databází jednoznačných identifikátorů, jež tvoří podstatu systému RFID, s uchováváním shromážděných údajů, manipulací s nimi a s používáním těchto údajů třetími stranami. Jedná se o významnou otázku, neboť RFID bude nositelem nové vlny rozvoje internetu, který nakonec propojí miliardy inteligentních zařízení a důmyslných senzorických technologií a tímto způsobem vytvoří celosvětovou síťovou komunikační infrastrukturu. Tato nová etapa rozvoje internetu je označována jako „internet věcí“.

3.5.6 Systém registrace a pojmenovávání totožnosti v tomto budoucím „internetu věcí“ by měl být zabezpečen před kolapsem a neúmyslným použitím, jež by mohly způsobit katastrofu. Neměl by se stát předmětem dílčích zájmů, které by tyto databáze a systémy mohly využít pro vlastní účely. Měly by se zabezpečit požadavky na bezpečnost, etický charakter a soukromí ve vztahu ke všem zúčastněným stranám, ať už jednotlivcům nebo společnostem, jejichž citlivé obchodní informace jsou zahrnuty v obchodních postupech, které RFID umožňují.

3.5.7 Požadavky obou stran, které se aktivně podílejí na zřízení informačního systému RFID (např. podnikatelských subjektů, veřejné správy, nemocnic) a koncových uživatelů, kterých se bude systém týkat (občanů, spotřebitelů, pacientů, zaměstnanců) je nutné zvážit během fáze návrhu tohoto systému. Jelikož koncoví uživatelé se většinou fáze návrhu

neúčastní, podpoří Komise vypracování souboru pokynů týkajících se aplikací (kodex chování, osvědčené postupy), jehož se ujme základní skupina odborníků zastupujících všechny strany. Do konce roku 2007 vydá Komise doporučení, v němž představí zásady, kterými by se s ohledem na používání RFID měly řídit veřejné orgány a ostatní zúčastněné strany.

3.5.8 Komise rovněž zváží začlenění příslušných ustanovení do budoucího návrhu na změnu směrnice o soukromí a elektronických komunikacích a souběžně bude zohledňovat podněty přicházející z budoucí Skupiny zúčastněných stran RFID, pracovní skupiny pro ochranu údajů zřízené podle článku 29 a dalších souvisejících iniciativ, jako je Evropská skupina pro etiku ve vědě a nových technologiích. Na tomto základě Komise posoudí, zda je potřeba dalších kroků v podobě právních předpisů, které by zajistily ochranu údajů a soukromí.

3.5.9 Komise bude pečlivě sledovat přechod na „internet věcí“, přičemž se očekává, že RFID bude jeho důležitou součástí. Na konci roku 2008 Komise zveřejní sdělení, v němž bude analyzována povaha a účinky tohoto vývoje, se zvláštním ohledem na otázky soukromí, důvěry a správy. Posoudí alternativy politiky, včetně možnosti dalších kroků v podobě právních předpisů jak pro zajištění ochrany údajů a soukromí, tak pro řešení jiných cílů veřejné politiky.

3.5.10 Připomínky k otázkám bezpečnosti, soukromí a etiky jsou uvedeny v části 4 tohoto stanoviska.

3.6 Další otázky politiky RFID

3.6.1 Kromě celé oblasti bezpečnosti, soukromí a etiky, další otázky politiky, které vyvstávají v souvislosti s RFID, zahrnují rádiové spektrum, normy a zdravotní, bezpečnostní a environmentální otázky.

3.6.2 V zájmu snadné mobility a nízkých nákladů je důležitá harmonizace podmínek užívání spektra. Komise nedávno schválila rozhodnutí (2006/808/ES) týkající se frekvencí RFID v pásmu ultra krátkých vln. Toto přidělení je pro časový horizont 3 až 10 let považováno za přiměřené, pokud se však vyskytne potřeba dalších částí spektra, učiní Komise příslušné kroky a využije při tom své pravomoci podle rozhodnutí o rádiovém spektru (676/2002/ES). EHSV tento postoj přijímá.

3.6.3 Efektivní přijetí nových mezinárodních norem ISO a harmonizace regionálních norem je zásadní pro hladké zavedení služeb. Příslušné evropské normalizační orgány – CEN a ETSI – jsou plně zapojeny. Komise vyzývá evropské normalizační orgány, aby ve spolupráci s daným odvětvím zajistily soulad vývoje norem s evropskými požadavky, zejména pokud jde o soukromí, bezpečnost, PDV a otázky licencí. Protože se průmyslové normy a vlastnické patenty často vyvíjejí společně,

(1) Směrnice 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů.

(2) Směrnice 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací.

EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby učinila, co bude v jejích silách, a donutila odvětví a normalizační orgány, aby jednaly rychle a zabránily tomu, aby evropské aplikace RFID byly přehnaně závislé na nákladném cizím duševním vlastnictví.

3.6.4 Co se týče životního prostředí, zařízení RFID kompletně upravují směrnice o odpadních elektrických a elektronických zařízeních a o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních. Co se týče otázky zdraví, existuje potenciální problém elektromagnetických polí spojených se zařízeními RFID. Intenzita elektromagnetických polí související s aplikacemi RFID je obecně nízká, proto se očekává, že expozice pracovníků a široké veřejnosti elektromagnetickým polím souvisejícím s RFID bude výrazně pod současnými standardními limity. Nicméně s ohledem na obecný vzestup bezdrátových aplikací bude Komise neustále provádět přezkum právního rámce. EHSV tento postoj přijímá.

4. Připomínky

4.1 Vzhledem k tomu, že Komise zveřejní svá doporučení určená členskými státy na konci tohoto roku, bylo by logické předpokládat, že přijme infrastrukturu pro bezpečnost a ochranu údajů v její dnešní podobě. To především znamená, že orgány zabývající se ochranou údajů, které již v členských státech existují, budou odpovědným úřadem pro otázky ochrany údajů a soukromí v souvislosti s RFID.

4.2 Ve svém sdělení Komise mimo jiné uvedla, že zřídí novou Skupinu zúčastněných stran a bude ji konzultovat. EHSV by chtěl toto stanovisko předložit uvedené skupině.

4.3 RFID představuje obrovskou hrozbu pro soukromí a občanské svobody:

- (a) etikety RFID mohou být umístěny do/na předměty a dokumenty, aniž by o tom věděla osoba, která si tyto předměty opatřila. Vzhledem k tomu, že rádiové vlny se šíří jednoduše a tiše přes látky, plasty a další materiály, je možné číst etikety RFID zašité do oblečení nebo připevněné k předmětům obsaženým v peněženkách, nákupních taškách, kufrech a tak dále;
- (b) elektronický kód výrobku by mohl umožnit, aby každý předmět na světě měl svou vlastní jedinečnou identifikaci. Používání jedinečných identifikačních čísel by mohlo vést ke vzniku celosvětového registračního systému věcí, v němž by mohl být každý fyzický předmět identifikován a spojen se svým kupujícím nebo vlastníkem v okamžiku prodeje nebo převodu;
- (c) zavedení RFID vyžaduje vytvoření obrovských databází obsahujících jedinečné údaje etiket. Tyto záznamy by mohly být propojeny s osobními identifikačními údaji, zejména díky tomu, že počítačová paměť a možnosti zpracování se rozvíjejí;

- (d) zařízení na čtení etiket mohou číst etikety na dálku, nejsou omezena na přímou viditelnost, a mohou být neviditelně včleněna do téměř jakéhokoli prostředí, kde se schází lidské bytosti. Čtecí zařízení mohou být umístěna v dlažbě, vetkána do kobereců, schována do zádveří nebo polic, což jedincům prakticky znemožňuje zjistit, že jsou skenováni;
- (e) bude-li osobní identita propojena s jedinečnými čísly etiket RFID, bude možné jedince vystopovat a zjistit údaje o něm, aniž by o tom věděl nebo k tomu dal souhlas;
- (f) je možné si představit svět, v němž zařízení na čtení etiket RFID vytváří všudypřítomnou globální síť. Taková síť by ani nepotřebovala mít čtecí zařízení všude. Systém mytného v Londýně může sledovat všechna auta, která přijíždějí do Londýna za pomoci relativně malého množství strategicky umístěných kamer. Stejným způsobem by mohla být vybudována síť strategicky umístěných zařízení na čtení etiket RFID. To nesmíme dovolit.

4.4 Již ve svém 7. rámcovém programu výzkumu a vývoje Komise poskytla pravidla etického používání technologií, protože tyto technologie se dotýkají bezpečnosti údajů a soukromí („příručka pro žadatele“, jež se týká projektů, na nichž spolupracuje více stran, s. 54) (?). RFID je klasickým příkladem vývoje vztahu mezi technologií a zákonným právem na soukromí či veřejným očekáváním tohoto práva při sběru a sdílení údajů. Problémy související se soukromím vyvstávají vždy, když jsou jedinečně identifikovatelné údaje související s osobou nebo osobami sbírány a uchovávány v digitální nebo jiné formě. Nesprávná či neexistující kontrola poskytování informací může být základní příčinou problematiky soukromí. Nejčastějšími zdroji údajů, jichž se problematika ochrany údajů dotýká, jsou zdravotnictví, trestní soudnictví, finance, genetika a lokalizace. Právě lokalizace je pro RFID klíčovou otázkou.

4.5 Ve svých pravidlech (*) zacházení s ochranou údajů a soukromí Komise stanovila osm právně vymahatelných zásad správné praxe. Tato pravidla stanoví, že údaje musí být:

- zpracovávány řádně a dle zákona;
- zpracovávány za omezeným účelem;
- přiměřené, relevantní, a ne nadbytečné;
- přesné;
- nesmí být uchovávány déle, než je nutné;
- musí být zpracovávány v souladu s právy jedince poskytujícího tyto údaje;
- musí být zabezpečené;
- a nesmí být převáděny do zemí bez přiměřené ochrany.

Tato pravidla jsou zcela vhodná pro otázky soukromí a bezpečnosti údajů související s aplikacemi RFID.

(?) http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm?fuseaction=UserSite.CooperationDetailsCallPage&call_id=11.

(*) Směrnice o ochraně údajů 95/46/ES, článek 6.

4.6 Ve stanovisku EHSV základní zásady správné praxe jsou:

- uživatelé RFID musí zveřejnit svou politiku a postupy a neměly by existovat žádné tajné databáze osobních informací;
- jedinci mají právo vědět, kdy předměty v maloobchodním prostředí obsahují etikety RFID nebo čtecí zařízení. Jakékoli čtení etikety, k němuž dojde v maloobchodním prostředí, musí být transparentní pro všechny strany;
- uživatelé RFID musí oznámit účely, pro něž jsou etikety a čtecí zařízení používány. Sběr informací by se měl omezit na takové informace, které jsou nutné k danému účelu;
- uživatelé RFID jsou odpovědní za zavedení technologie a její fungování v rámci právních předpisů a pravidel o ochraně údajů. Jsou také odpovědní za bezpečnost a integritu systému a jeho databázi.

4.7 Sporným bodem je způsob, jakým by tyto zásady měly být zavedeny do praxe. V ideálním případě by jakýkoli podnik provozující transakce mezi podnikem a zákazníkem, např. v maloobchodě, prodeji lístků, kontrolách vstupu, v dopravních službách, poskytl zákazníkům určitou formu záruky, že tyto zásady budou dodržovány, určitý druh zákaznické charty. Z koncepčního hlediska by taková charta mohl zahrnovat všechny zásady osvědčené praxe v oblasti ochrany údajů, které jsou uvedeny v odstavci 4.5. Kromě toho EHSV navrhuje níže uvedená pravidla:

- a) mělo by být zakázáno, aby maloobchodníci nutili zákazníky přijímat etikety v aktivním nebo spícím režimu v nakupovaných výrobcích. Alternativou by mohlo být připevnění etiket na obal nebo používání odstranitelných etiket podobných cenovým visáčkám;
- b) zákazníci by mohli odstranit nebo deaktivovat jakoukoli etiketu na předmětu, který vlastní;
- c) RFID by v zásadě neměla být využívána ke sledování jedinců. Sledování lidí je nevhodné bez ohledu na to, zda je prováděno např. za pomoci oblečení, zboží, prodeje lístků nebo jiných předmětů;
- d) RFID by neměla být nikdy používána takovým způsobem, který by mohl zničit nebo omezit anonymitu;
- e) odpovědný úřad by měl stanovit jasná pravidla, aby písmena c) a d) byla přípustná pouze za výjimečných okolností a s předchozím formálním oznámením úřadu.

4.8 Určité výjimky k výše uvedeným pravidlům lze zvážit v případě, že:

- soukromé osoby zvolí možnost ponechat si aktivní etikety pro osobní potřeby;
- soukromé osoby poskytnou souhlas k tomu, aby byly sledovány v důležitých prostředích, jako jsou vysoce bezpečná veřejná nebo soukromá zařízení a instituce;
- soukromé osoby se rozhodnou používat aplikace, které je lokalizují a identifikují stejným způsobem, jako k tomu dochází při používání mobilních telefonů, karet do bankomatů, internetových adres atd.

Jakákoli taková výjimka musí být oznámena odpovědnému úřadu.

4.9 Druhem aplikací, které by mohly získat všeobecnou výjimku, je sledování osob nebo zboží po přechodnou dobu. V oblasti letecké dopravy by mohla být při odbavení etiketována zavazadla, aby bylo možné zlepšit bezpečnost a jistotu při manipulaci se zavazadly, a cestující by mohli být etiketováni s cílem zlepšit přesnost letů a urychlit bezpečnostní postupy. Další aplikací by mohlo být sledování pacientů po přijetí do nemocnice kvůli operacím. Klíčem k přijatelnosti tohoto druhu aplikací by byla jistota zničení etiket na konci příslušné přechodné doby.

4.10 RFID není zralá technologie, takže ještě nemůžeme pochopit její plný potenciál. Na jedné straně může přinést nepředstavitelné výhody pro naši technologickou civilizaci, na druhé straně může být dosud největším technologickým ohrožením soukromí a svobody. EHSV se domnívá, že by aplikace RFID měly být vyvíjeny v souladu s přísným etickým kodexem s ohledem na soukromí, svobodu a bezpečnost údajů, nicméně se domnívá, že by po poskytnutí nezbytných záruk měl vývoj aplikace pokračovat.

4.11 Stručně řečeno, kde jsou povoleny aplikace RFID, mělo by být provádění zcela transparentní pro každou zúčastněnou stranu. Aplikace určené k lepšímu nakládání se zbožím jsou obecně přijatelné. Aplikace zahrnující etiketování osob nejsou obecně přijatelné, s výjimkou přechodné doby. Aplikace, které spojují osoby se zbožím, mohou být přijatelné pro marketingové účely. Aplikace, které identifikují osoby prostřednictvím zakoupeného zboží, jsou obecně nepřijatelné. Kromě toho jsou některé aplikace ve svobodné společnosti nevhodné a nikdy by neměly být povoleny. Imperativní potřeba zachovat soukromí a anonymitu musí být ústředním bodem doporučení Komise určeného členským státům.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Galileo na rozcestí: provádění evropských programů GNSS

KOM(2007) 261 v konečném znění

(2007/C 256/14)

Dne 16. května 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Dne 29. května 2007 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana BUFFETAUTA hlavním zpravodajem na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), a přijal následující stanovisko 95 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá realistický přístup a odvalu Komise, která byla schopna ve svém sdělení Galileo na rozcestí: provádění evropských programů GNSS (KOM(2007) 261 v konečném znění) vyvodit důsledky ze zablokování jednání o koncesní smlouvě na systém Galileo.

1.2 Plně schvaluje ukončení těchto jednání, která se ocitla ve slepé uličce, a použití alternativní strategie.

1.3 Zcela podporuje odhodlání Rady, Evropského parlamentu a Komise zdárně dokončit projekt Galileo a přitom zachovat jeho rozsah a počáteční vymezení.

1.4 Je toho názoru, že projekt Galileo je pro Evropskou unii strategický a prokazuje schopnost Evropy mobilizovat se pro skvělé lidské, vědecké, technické a ekonomické dobrodružství.

1.5 Domnívá se, že zřeknutí se projektu by mělo pro Evropskou unii katastrofální důsledky.

1.6 Zdůrazňuje, že scénář navrhovaný Komisí představuje zajímavý a realistický návrh, jak projekt dokončit, a myslí si, že svěřením odpovědnosti a financování fáze vývoje a rozmístování veřejné sféře odpovídá realistickému posouzení situace.

1.7 Vzhledem k tomu, že tento scénář s sebou nese důležité finanční důsledky a vyžaduje jisté úsilí ze strany veřejných financí, EHSV vyzdvihuje potřebu nezaujaté úvahy o možnostech vojenského využití systému Galileo členskými státy Evropské unie, zejména obranného, jakož i o nízkém poplatku z terminálů systému s cílem přispět k finanční vyváženosti projektu.

1.8 EHSV doporučuje co nejrychleji upřesnit podmínky a způsob udělení koncese systému EGNOS (Evropský geostacionární navigační systém), který je evropským regionálním

doplňkem amerického GPS, a dobře sladit provádění tohoto programu s programem Galileo.

1.9 Schvaluje volbu stanovit Evropskou vesmírnou agenturu (ESA) jako zástupce pro zadávání veřejných zakázek a koncepci projektu.

1.10 Varuje před pokusem uplatnit na projekt Galileo omezení zásady tzv. „přiměřené návratnosti“, přestože chápe opodstatněné obavy členských států v oblasti vědeckého, technického a ekonomického rozvoje.

1.11 Připomíná, že jestliže není problematika správy a rozdělení ekonomické a technické odpovědnosti dobře zvládnuta, může být velice nebezpečná, jak dokazuje nedávný případ Airbus.

1.12 Žádá členské státy, aby učinily vše pro úspěšné dokončení projektu Galileo.

2. Souvislosti sdělení

2.1 Pět měsíců po zveřejnění Zelené knihy o aplikacích družicové navigace Komise vydala nové sdělení se znepokojujícím názvem Galileo na rozcestí: provádění evropských programů GNSS.

2.2 Tento šokující název byl zapříčiněn zablokováním jednání o koncesní smlouvě. Ve skutečnosti nebyla žádná dohoda s průmyslovým konsorciem, které se o koncesní smlouvu ucházelo, přijatelná. V pojetí ekonomického modelu projektu byly zásadní rozdíly.

2.3 Evropská komise tedy musela vzít na vědomí tento neúspěch, který následoval po celé řadě zpoždění v provádění programu Galileo, a podstatným způsobem změnit orientaci projektu jak na ekonomické, tak na právní úrovni.

2.4 Rada ministrů dopravy, která zasedala dne 22. března 2007, ostatně požádala Komisi, aby zhodnotila situaci a předložila podrobné alternativní scénáře pro koncesní smlouvu, jakož i scénář nejbližšího možného zajištění navigačního systému EGNOS, který je evropským regionálním doplňkem amerického GPS, jako předchůdce systému Galileo.

2.5 Evropský parlament zopakoval svou podporu programu Galileo, vyjádřil své znepokojení nad opakovaným zpožděním při rozvoji projektu a požádal Komisi, aby předložila návrhy na nápravu této situace.

2.6 Sdělení Komise odpovídá na tento dvojitý požadavek institucí Evropské unie s rozhodovací pravomocí.

3. Obsah sdělení

3.1 Prvním důležitým bodem je skutečnost, že Komise vyzývá Radu a Evropský parlament, aby vzaly v úvahu neúspěch současného jednání o koncesní smlouvě a z tohoto důvodu jednání ukončily. Komise ve skutečnosti neměla vzhledem k zablokování jednání jiné řešení.

3.2 Požádala však okamžitě Radu a Parlament, aby znovu potvrdily svůj závazek pro zavedení nezávislého družicového navigačního systému a podpořily pokračování programu Galileo. Současný neúspěch jednání o koncesní smlouvě tudíž nebude představovat zřeknutí se programu Galileo. Komise si naopak přeje, aby byl zopakován strategický význam projektu pro Evropskou unii a jeho význam na ekonomické úrovni.

3.3 Komise je toho názoru, že program Galileo musí pokračovat podle stávajícího systému. Technické vlastnosti systému musí zůstat stejné, a sice konstelace 30 družic nabízející pět různých služeb s výbornou kvalitou signálu v kosmickém prostoru.

3.4 V žádném případě se tedy nesmíme spokojit s méně ambiciózním projektem Galileo.

3.5 Komise nabízí dva alternativní scénáře:

a. Scénář A: Veřejný sektor by financoval a zajišťoval provozní systém s omezeným výkonem. Tuto základní infrastrukturu by tvořilo 18 družic a související pozemní části. Nabídla by dostatečnou přesnost určování polohy i pokrytí k uvedení služeb na trh, ale zatím bez využití technické přidané hodnoty programu Galileo.

Zbývajících 12 družic by bylo umístěno soukromým sektorem v rámci systému koncese partnerství veřejného a soukromého sektoru.

b. Scénář B: Veřejný sektor by financoval a zajišťoval kompletní provozní systém s plným výkonem. Tuto základní infrastrukturu by tvořilo 30 družic a související pozemní části. Umožnila by poskytování všech služeb programu Galileo pro všechny cílové uživatele a budoucímu držiteli koncese by poskytovala jistotu, že se může spolehnout na důkladnost koncepce. Partnerství veřejného a soukromého sektoru, ve

formě koncesní smlouvy o provedení služby, by zahrnovalo provoz, využívání a údržbu konstelace 30 družic. Plného zavedení a dostupnosti služby by mohlo být dosaženo do konce roku 2012 a smlouva o partnerství veřejného a soukromého sektoru by zahrnovala období let 2010 až 2030.

3.6 Komise doporučuje přijmout druhý scénář ve dvou etapách:

— zahájit prostřednictvím zvláštní koncese okamžité provádění programu EGNOS jako předchůdce programu Galileo v roce 2008; fáze provádění by po zavedení úplné konstelace Galilea měla být zahájena na konci roku 2012,

— současně vyjednat a realizovat partnerství veřejného a soukromého sektoru pro fáze využívání programů EGNOS a Galileo v období let 2010 až 2030.

3.7 Přeje si, aby Rada a Parlament podporovaly tyto dva programy a zároveň potvrdily určité zásady:

— učinit systém EGNOS provozuschopným od roku 2008,

— rozhodnout, že evropské družicové navigační programy budou definovány, schvalovány, řízeny a sledovány na úrovni Evropské unie v zájmu všech jejích členských států,

— uznat strategický význam programu Galileo,

— zvolit Evropskou vesmírnou agenturu jako zástupce **Evropské unie** pro zadávání veřejných zakázek a koncepci programu **jednající z pověření a podle pravidel EU**,

— v rámci možností do programu zavést spravedlivou hospodářskou soutěž,

— posílit a restrukturalizovat veřejnou správu programů svěřením politické odpovědnosti a vedení Evropské komisi,

— vzbudit důvěru investorů.

3.8 Takový program vyžaduje mobilizaci značných finančních zdrojů, využití částek určených ve finančním výhledu pro program navrhovaný v současné době a rovněž zajištění dalšího financování.

3.9 Ve finančním rámci na léta 2007 až 2013 se jedná o 2,4 miliardy EUR potřebné pro pokračování stávajícího systému, k čemuž se přidají i opatření ke zmírnění rizik. Pokud počítáme se zavedením první úplné konstelace Galileo (30 družic) následovaným partnerstvím veřejného a soukromého sektoru pro fázi využívání na období 2010 až 2013, bude třeba mobilizovat 3,4 miliardy EUR.

4. Obecné připomínky

4.1 Ze strany Komise bylo prospěšné vzít na vědomí zablokování jednání o koncesní smlouvě za současných podmínek a doporučit jejich ukončení. Jakýkoli jiný postoj by pouze prodloužil tuto obtížnou situaci a ještě více by zpozdil provedení programu.

4.2 V tomto bodě Rada dospěla ke stejnému závěru jako Komise a rozhodla ukončit jednání a začít znovu na novém základě. EHSV těší, že také znovu potvrdila prioritní charakter projektu Galileo.

4.3 Nedávná studie Eurobarometru (z května/června 2007) o programu Galileo, o kterou požádalo GŘ pro energetiku a dopravu, ostatně prokázala, že 80 % populace Evropské unie myšlenku nezávislého družicového navigačního systému podporuje a 63 % je pro poskytnutí dalších finančních prostředků ke zdárnému dokončení projektu. Posouzení dopadu na obraz Evropské unie v případě zřeknutí se programu Galileo je však dosti rozporuplné. 44 % dotázaných se domnívá, že důsledky by byly negativní, a 41 % si myslí, že dopad by byl nulový.

4.4 EHSV vítá podporu, kterou přinesla Rada a veřejné mínění projektu Galileo, domnívá se však, že zřeknutí se projektu by mělo katastrofální dopad na obraz Evropské unie a na důvěru, která je vkládána do evropských projektů. Bylo by známkou neschopnosti Evropské unie úspěšně dokončit vědecký a technický projekt budoucnosti, který mobilizuje nejlepší dovednosti v oblasti výzkumu, inovací a techniky otevírající velké tržní příležitosti.

4.5 Přestože to bylo připomenuto, ve sdělení zůstávají některé nezodpovězené otázky. Velký důraz je kladen na systém EGNOS a potřebu jeho použití v nejkratší možné lhůtě, avšak Komise odložila otázku, kdo bude tento program využívat. Omezila se na konstatování, že dojde k udělení koncese, ale neposkytla žádné upřesnění ohledně podoby této koncese a případných partnerech (podnicích, konsorciu organizací pověřených řízením letového provozu atd.). Bude se jednat o soukromého či veřejného provozovatele? Jaké budou postupy při provádění a jaké budou lhůty?

4.6 Zesilující systémy umožňující zlepšit kvalitu služeb GPS jsou regionální (kromě systému EGNOS existuje systém WAAS v Severní Americe a další systém v Indii). Jaké je spojení mezi těmito regionálními systémy a jaké mezinárodní dohody vyžadují?

4.7 Pokud jde o potíže spojené s konsorciem, které se o koncesní smlouvu ucházelo, je třeba dbát na to, aby se podobné potíže nevyskytly i v nově navržených scénářích. Za členy konsorcia se ve skutečnosti často skrývají národní směrnice. Velké množství zainteresovaných společností totiž závisí na veřejné zakázce nebo se jedná o státní společnosti a bylo by

naivní věřit, že by šlo o klasické „soukromé“ konsorcium. Tento případ se může opakovat i v nových scénářích. V této souvislosti musí být důkladně připraveno zavedení skutečné konkurence.

4.8 EHSV je potěšen tím, že hlavní schéma projektu nebylo změněno a především ne škála nabízených služeb. Návrh Komise je nejrozměrnější. Změna ekonomiky projektu by způsobila zbytečné další zpoždění, zvýšení nákladů a rizik.

4.9 Výbor se rovněž domnívá, že Komise správně zdůraznila, že: „aniž bychom chtěli zpochybnit civilní charakter systému, je třeba připustit, že podstatné příjmy mohou pocházet od vojenských uživatelů.“ Výbor je si vědom, že tato otázka je velice citlivá, a domnívá se, že mezi členskými státy by měly pokračovat diskuse na toto téma. Je toho názoru, že členské státy Evropské unie by měly mít možnost volně se rozhodnout použít vládní systém s omezeným přístupem pro obranné vojenské využití, pokud si tak přejí, a poskytovat přiměřené financování.

4.10 Otázka financování projektu je zásadní, a EHSV se proto táže, zda by se nemělo uvažovat o nízkém poplatku z prodeje terminálů s cílem přispět k financování projektu Galileo.

4.11 Přestože EHSV podporuje myšlenku stanovit Evropskou vesmírnou agenturu jako zástupce pro zadávání veřejných zakázek a koncepci projektu, zdůrazňuje, že by to nemělo vést k uplatnění zásady přiměřené návratnosti na projekt Galileo, i když si je vědom, že dohody mezi členskými státy při předcházejícím scénáři byly výsledkem citlivé ekonomické rovnováhy mezi členskými státy. Zdůrazňuje, že projekt, jenž je tak zásadní a symbolický pro Evropskou unii, nesmí být ohrožen, vzhledem k obavám spojeným s ekonomickým dopadem projektu na hlavní zúčastněné členské státy. Připomíná, že potíže, jimž dnes čelí EADS, jsou způsobeny tímto typem obav. Snaha o dosažení ekonomické rovnováhy mezi partnery je opodstatněná, ale pokud by vedla k ochromení nebo zpoždění v provádění projektů, bude zpochybněn celý tento projekt, který je pro Evropu symbolický, včetně průmyslového i vědeckého rozměru a rovněž hospodářského dopadu.

4.12 EHSV rovněž předpokládá, že odchod Komise zachovat zásady správy Společenství ji vedlo k tomu, že naléhavě požadovala politické řízení projektu, a to možná málo diplomatickým způsobem, a že podcenila významnou roli Evropské vesmírné agentury.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dvouletá zpráva o pokroku strategie EU pro udržitelný rozvoj

(2007/C 256/15)

Dne 11. prosince 2006 Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádala dopisem panu DIMITRIADISOVI Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování stanoviska ve věci *Dvouleté zprávy o pokroku strategie EU pro udržitelný rozvoj*.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí (Středisko pro sledování udržitelného rozvoje), kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. června 2007. Zpravodajem byl pan RIBBE.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 70 hlasy pro, 21 hlasů bylo proti a 10 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor přivítal, že s „obnovenou“ strategií udržitelného rozvoje přijatou na summitu v červnu 2006 se znatelně rozproudila diskuse. Především závazné předkládání dvouletých zpráv o pokroku přispěje k tomu, že politici a společnost budou konkrétněji informováni o tom, jaké jsou pozitivní vývojové směry a kde existují problémy při provádění.

1.2 EHSV ve svých dřívějších stanoviscích k udržitelnému rozvoji v zásadě vždy uvítal dokumenty předložené Komisí, Radou resp. Evropskou radou, ale také kladl kritické otázky a vypracoval z části obsáhlé návrhy, které instituce často nechaly bez povšimnutí. Také tentokrát EHSV kritizuje, že ve většině oblastí uznávaných za prioritní jsou ještě příliš nekonkrétně formulované cíle, ale zvláště, že panují velké nejasnosti jsou ohledně nástrojů.

1.3 EHSV především uvítal hlavní cíle stanovené obnovou strategií a hlavní zásady politiky a vyzývá Komisi, Radu a Evropský parlament, aby je vzaly vážně a plně v úvahu.

1.4 Výbor doufá, že první zpráva o pokroku, která má být zveřejněna v září 2007, poskytne mimo jiné přesnější informace o tom,

— jakými hospodářskými nástroji hodlá Komise podporovat „transparentnost trhu a ceny, které odrážejí hospodářské, sociální a environmentální náklady na výrobky a služby (přiměřené ceny)“,

— jak má být konkrétně uskutečněn požadavek Evropské rady „zvážit další kroky pro přesun zdanění od práce ke zdroji a spotřebě energie nebo znečištění a pro to, jak přispět k cílům EU v oblasti zvýšení zaměstnanosti a snížení negativních dopadů na životní prostředí nákladově efektivním způsobem“,

— jaký konkrétní časový plán si Komise stanovila pro uskutečnění cíle Evropské rady postupně odstranit podpory, které mají negativní dopady na životní prostředí; a zda by bylo možno vzít v úvahu myšlenku EHSV na převedení těchto prostředků alespoň z části do „fondu udržitelného rozvoje EU“,

— jak Komise v budoucnu zabrání zjevně stále ještě se vyskytujícím jasným rozporům mezi požadavky a skutečností v politice udržitelného rozvoje např. v odvětví dopravy (viz odstavec 4.15 a 4.16) a

— jak mají být posuzovány ty členské státy, které nepředložily žádné kvalifikované národní strategie udržitelného rozvoje.

1.5 Je pochopitelné, že oblastem klimatu a energetiky je věnována zvláštní pozornost z důvodu dramaticky se přibližujících klimatických dopadů. EHSV je ale toho názoru, že

— to je pozitivní, avšak nesmí to vést k tomu, že jiné centrální prvky strategie budou zanedbávány,

— přes naléhavou potřebu politického jednání musí být všechna rozhodnutí učiněna podle hlavních zásad politiky stanovených v obnově strategií; tedy za účasti občanů, podniků a sociálních partnerů, s využitím nejlepších dostupných znalostí, atd. Rozhodnutí v rámci „energetického balíčku“ vyrábět v budoucnu 10 % (namísto dříve schválených 5,75 %) evropských pohonných látek z biomasy se touto zásadou neřídilo. EHSV zde vidí potenciální velké problémy, které zformuluje v samostatném stanovisku k odpovídající zprávě Komise o pokroku (¹).

(¹) KOM(2006) 845 v konečném znění.

2. Hlavní body a pozadí stanoviska

2.1 V roce 2001 schválila Evropská rada v Göteborgu strategii EU pro udržitelný rozvoj. V prosinci 2005 předložila Komise sdělení Evropskému parlamentu a Radě s názvem Hodnocení strategie udržitelného rozvoje – Akční platforma ⁽²⁾, ve kterém měly být stanoveny „konkrétní další akce příštích let“.

2.2 Evropský hospodářský a sociální výbor se v posledních letech v mnoha stanoviscích zabýval strategií udržitelného rozvoje. Přitom stále znovu vyzdvihoval velký význam udržitelného rozvoje pro naši společnost. V podstatě vždy podporoval přístupy Komise a sdílel názory Evropské rady, podle kterých je strategie udržitelného rozvoje prioritní strategií Unie, na jejíž cíle se musí zaměřit i Lisabonská strategie.

2.3 EHSV však ve svých stanoviscích k tématu udržitelného rozvoje také často formuloval kritické připomínky a kladl konstruktivní otázky, na které z části do dneška Komise a Rada neodpověděly.

2.4 Ve svém posledním stanovisku k tomuto tématu se EHSV zabýval výše uvedeným sdělením Komise z prosince 2005. Kritizoval při tom, že Komise ve svém ambiciózním akčním programu nezohlednila ani doporučení EHSV z dubna 2004, ani svůj vlastní slib z června 2005. Přes svůj slib opět neuvedla žádné jasné cíle, kterých chce dosáhnout v rámci strategie udržitelného rozvoje.

2.4.1 EHSV tenkrát připomněl, že strategie popisuje cestu k dosažení cílů. Absence konkrétních cílů musí nutně vést k problémům při pojmenovávání nástrojů. Když se přesně neví, kam se směřuje, nelze ani určit, jak se tam dostat. Sdělení tedy podle názoru EHSV nechalo více otázek nezodpovězených, než poskytl odpovědi a orientaci.

2.4.2 Jestliže široká veřejnost příp. zúčastnění sociální partneři nejsou informováni ani o cílech, ani o nástrojích, jestliže tedy není jasno v tom, co udržitelný rozvoj vlastně konkrétně je a jak se budoucí vývoj bude odlišovat od dnešní životní situace, vyvolá to obavy a odpor potenciálně zasažených odvětví, napsal EHSV již ve svém stanovisku z roku 2004 ⁽³⁾. EHSV musí bohužel konstatovat, že se za uplynulých 3 roky situace téměř nevyjasnila, což je jistě na škodu věrohodnosti politiky udržitelného rozvoje.

2.5 Rakouské předsednictví úřadující v prvním pololetí roku 2006 to asi vidělo všechno podobně. Sdělení Komise z roku 2005 proto více méně odložilo stranou a vypracovalo nový samostatný dokument, kterým se pak zabývaly hlavy států

a předsedové vlád na summitu v červnu 2006. Tento dokument tam byl také schválen jako „obnovená strategie“ ⁽⁴⁾.

2.6 V této obnově strategie je EHSV přiznána důležitá úloha – pravděpodobně na základě jeho dosavadního zájmu o toto téma. Podle odstavce 39 v budoucnu „by se měl aktivně podílet na vytváření odpovědnosti, mimo jiné tím, že bude působit jako činitel podněcující diskusi na úrovni EU, a vyzývá se, aby připravil příspěvek ke dvouleté zprávě Komise o pokroku“.

2.7 Tímto stanoviskem by chtěl EHSV splnit tento závazek a vyhovět tomuto přání. Stanovisko začíná několika základními obecnými připomínkami k obnově strategie (odstavec 3), poté se bude stručně zabývat tematickými oblastmi pojednávanými v obnově strategie (odstavec 4), a pak zformuluje své představy o určitých tématech zprávy o pokroku, která má být vypracována do září 2007 (odstavec 5).

3. Obecné připomínky k „obnově“ strategie

3.1 Jestliže nejdůležitější politická instituce EU přezkoumá a obnoví jednu z svých politik, jak to udělala Evropská rada v případě Strategie EU pro udržitelný rozvoj, pak občanská společnost očekává, že v dokumentu bude také sděleno,

— proč byl vůbec přezkum nutný,

— co bylo výsledkem této analýzy deficitu, kde tedy byly nalezeny problémy,

— co má být v budoucnosti konkrétně změněno, které oblasti již tedy nechceme zpracovávat nebo je chceme zpracovávat jinak, příp. které oblasti budou přidány a proč a

— jak se např. zamýšlí, že bude dosažen nezbytný cíl integrace myšlenky udržitelného rozvoje do práce všech generálních ředitelství.

3.2 Bohužel však marně bychom v dokumentu hledali důvody a výsledek tohoto přezkumu. Jednoduše byla předložena „obnovená“ strategie.

3.3 Do Göteborgské strategie byly na základě sdělení Komise zahrnuty 4 tematické okruhy, a sice

— změny klimatu,

— doprava,

— veřejné zdraví a

— přírodní zdroje.

⁽²⁾ KOM(2005) 658 v konečném znění ze dne 13.12.2005.

⁽³⁾ Úř. věst. C 117, 30.4.2004, s. 22, odstavec 2.2.1 (není v české verzi).

⁽⁴⁾ Rada Evropské unie, dokument 10917/06 ze dne 26.6.2006: Přezkum strategie EU pro udržitelný rozvoj – obnově strategie.

3.4 Dvě další témata tehdy navržená ve sdělení Komise, totiž odstranění chudoby a stárnutí populace, nebyla do Göteborgské strategie zahrnuta, aniž by to Evropská rada odůvodnila. EHSV to kritizoval ve svém stanovisku z dubna 2004^(?) jako neadekvátní signál. Dále bylo vícekrát kritizováno, že strategie nebyla shrnuta do jednoho jediného dokumentu, že nemohla být účinně zprostředkována veřejnosti a že vnější rozměr byl projednáván odděleně a potom také zakotven do zvláštního dokumentu.

3.5 V „obnovené strategii“ je popisováno 7 hlavních výzev a k nim jsou uvedeny operativní cíle a úkoly. Jsou to tyto oblasti:

- změna klimatu a čistá energie,
- udržitelná doprava,
- udržitelná spotřeba a výroba,
- ochrana a řízení přírodních zdrojů,
- veřejné zdraví,
- sociální začlenění, demografie a migrace,
- celosvětová chudoba a problémy udržitelného rozvoje.

3.6 Toto srovnání původní a obnovené strategie ukazuje, že s obnovenou strategií v podstatě není spojen žádný posun priorit. Doplnuje pouze témata Göteborgské strategie o nezbytné body uznané již v roce 2001 ve sdělení Komise (odstranění chudoby a stárnutí populace) a o téma „udržitelná spotřeba a výroba“.

3.7 EHSV má pro to pochopení, protože jak otázky položené v roce 2001, tak ani ty tehdy zavržené nejsou vyřešeny, a důsledné politické řešení je naléhavější, než kdykoliv jindy. Ale právě na pozadí dosud nedostatečných politických jednání je důležitá odpověď na otázku, co vlastně odlišuje novou strategii od nové a jak jsou hodnoceny dosavadní úspěchy staré strategie. Důležitá je tato otázka především proto, aby nebyla vznesena námitka, že předkládáním stále nových dokumentů dochází spíše ke zmatení než k politickému posílení nezbytného procesu. EHSV vícekrát poukázal na to, že politiku udržitelného rozvoje nelze měřit množstvím dokumentů vyprodukovaných v administrativě a v politice, ale pouze konkrétními účinnými opatřeními.

3.8 Tato obnovená strategie spočívá na vynikajícím souboru zásad pro udržitelný rozvoj, které mají být přepracovány na soubor cílů a opatření pro každou ze sedmi vybraných prioritních oblastí; kromě toho jsou stanovena opatření pro průřezová témata a vývoj postupů pro provádění a pro sledování pokroku. V tomto ohledu představuje obnovená strategie určitě zlepšení oproti předcházející strategii. Avšak teprve se ukáže, zda její politický elán a z něho plynoucí zapojení (včetně přidělených financí) bude dostatečné, aby fungovalo jako motor na cestě k udržitelnější budoucnosti.

3.9 První známky nasvědčují tomu, že ty části strategie, které se zabývají změnou klimatu a energií, jsou v současnosti důsledně projednávány. To je pozitivní, avšak nesmí to vést

k tomu, že jiné centrální prvky strategie budou zanedbávány. Toto přezkoumání provádění poskytuje dobrou příležitost zabývat se touto otázkou a pokusit se propůjčit strategii ve všech jejích hlavních oblastech větší význam a důraz. Výbor by chtěl ještě jednou zdůraznit, že se u udržitelného rozvoje jedná o rozsáhlý integrovaný přístup a ne o seznam jednotlivých možností, ze kterých je možno si sestavit vlastní „menu“. Cíle a úkoly spojené se změnou klimatu jsou jednoznačné, přesné a dostatečně naléhavé, aby dokázaly vyvolat opatření. Většina ostatních témat strategie udržitelného rozvoje je však příliš vágní a časově neurčitá, než aby dala podnět pro větší změny.

3.10 Rozsah strategie: Sedm témat v obnovené strategii představuje zlepšení oproti nedostačujícím čtyřem tématům předcházející verze. Přesto některé důležité oblasti zůstávají ještě stále opomenuty. Již ve svém průzkumném stanovisku z dubna 2004⁽⁶⁾ ostatně EHSV požadoval, aby byla věnována samostatná kapitola zemědělství. Výbor nyní opakuje tento požadavek na základě toho, že několikrát vyjádřil velké pochybnosti, zda je vůbec možno v podmínkách světového trhu dosáhnout udržitelného zemědělství, jak ho požaduje „evropský model zemědělství“. Jeho skepse, zda se SZP skutečně ubírá správným směrem, je zesílena tím, že hlavy států a předsedové vlád značně omezily prostředky 2. pilíře SZP přidělené na finanční období 2007-2013, který je obzvláště důležitý pro rozvoj udržitelného zemědělství. EHSV toto několikrát kritizoval a táže se, jak toto rozhodnutí odpovídá politice udržitelného rozvoje. Způsob, jakým je problematika zemědělství pojednávána v obnovené strategii v bodě „přírodní zdroje“, neodpovídá její důležitosti.

3.11 Otázka, zda evropská zemědělská politika zaměřená na globální, otevřené trhy může být udržitelná, automaticky vyvolá obecnou otázku, jaká jsou globální pravidla hry při výrobě a obchodu. WTO je organizace založená na dohodách, které chtějí podporovat volný celosvětový obchod. Volný, liberalizovaný obchod nemusí být rozhodně automaticky udržitelný, jak EHSV mnohokrát ukázal. Jak se může z volného obchodu stát obchod slučitelný se zásadami udržitelnosti, o tom nová strategie bohužel nic neříká. To je velký nedostatek! Také zde musí bohužel EHSV poukázat na to, že odpovědné osoby v EU dosud neodpověděly na tuto otázku⁽⁷⁾, kterou položil již před 3 lety, i když EHSV s potěšením konstatuje, že EU se v posledních letech velmi snažila projednávat nová pravidla v globalizovaném obchodu a u MMF (Mezinárodního měnového fondu) a Světové banky.

3.11.1 Globální rozměr má pro evropskou strategii udržitelného rozvoje samozřejmě velký význam, protože evropské hospodářství je přirozeně ovlivněno také vývojem mimo náš hospodářský prostor. Jakákoliv strategie EU musí být v souladu s globálním přístupem k udržitelnému rozvoji a aktivně mu napomáhat. To je v obnovené strategii uznáváno ve formě odkazů na podporu rozvojových cílů tisíciletí, Kjótského protokolu, programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a jiných celosvětových iniciativ. Strategie také uznává potřebu usilovat, aby

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 117, 30.4.2004.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 117, 30.4.2004, mj. odstavce 0.8 a 6.4 a následující (není v české verzi).

^(?) Úř. věst. C 117, 30.4.2004.

„globalizace podporovala udržitelný rozvoj“. EHSV konstatuje, že Komise v roce 2007 vypracovává akční plán pro udržitelnou spotřebu a výrobu, ale je přesvědčen, že je nezbytná daleko hlubší analýza, aby byla naděje, že budou řešeny otázky celosvětových nerovností. Usílí o růst nově industrializovaných zemí, které oprávněně usilují o mnohem vyšší životní úroveň, bude mít téměř jistě katastrofický dopad na celosvětové zdroje a systémy. Strategie proto dává možnost zabývat se „únosností“ planety, která je již 200 let pod tlakem z důvodu nerovnoměrně rozložené industrializace.

3.11.2 EHSV navrhuje, že by proto Komise měla vypracovat sdělení o přístupech k řízení a rozdělování celosvětových společných zdrojů. Mělo by se zaměřit na dlouhodobý rámec pro stabilizaci koncentrace skleníkových plynů v ovzduší na „bezpečné“ úrovni pomocí mezinárodních dohod o snižování globálního emisního rozpočtu. Na konci dohodnutého časového rámce, během kterého by se emise na obyvatele vyrovnávaly, by tato práva byla rovná. Tento přístup, který byl již hodně diskutován a je znám jako „snižování a sblížení“, je schopen zohlednit otázky jak růstu populace, průmyslové kapacity a globalizace, tak požadavků na spravedlivé a praktické přerozdělování atmosféry naší planety jako společného zdroje.

3.12 Jednoznačnost cílů. Udržitelný rozvoj je nadále akceptován jako celkový cíl pro společnost. Aby však pro udržitelný rozvoj mohl ze strategie vyjít skutečný impuls, musí být prováděna pomocí konkrétních měřitelných cílů a úkolů a na základě přísné analýzy. Obnovená strategie sice obsahuje velký počet cílů a opatření, neklade je ale do vztahu ke kvantifikované analýze údajů a vývojových tendencí nebo ke kvantitativní analýze otázek a problémů. Často tedy není jasné, proč byly určité cíle a opatření zvoleny, jak má být hodnocen odpovídající pokrok a do jaké míry vůbec mohou přispět k celkovému udržitelnému rozvoji. Tento přezkum by měl poskytnout příležitost zlepšit a vyjasnit všechny tyto body tak, aby v budoucnu opravdu bylo možno systematictěji vyhodnocovat pokrok.

3.13 Po těchto poněkud kritických připomínkách by chtěl EHSV však uvést také pozitivní připomínky. Obnovená strategie formuluje ve srovnání s akčním programem, který Komise předložila v prosinci 2005, jednoznačně více konkrétních cílů, např. ohledně omezení emisí ovlivňujících klima nebo energetické účinnosti. Zvláště ale závěry, které přijala Evropská rada na svém zasedání v březnu 2007 speciálně o klimatu a částečně také o energetické politice, nyní některé cíle objasňují.

3.14 Nástroje k provádění strategie. I v obnovené strategii (stejně jako v závěrech Evropské rady z března 2007) je však příliš málo zřejmé, jakými nástroji mají být tyto nyní konkrétnější formulované cíle dosaženy, jaká „strategie“ má být sledo-

vána. Určitě je ale zajímavé, že nyní – spíše mezi řádky – lze najít alespoň náznaky možných nástrojů. Pro EHSV jsou sice ještě příliš nekonkrétní, a proto by mohla a měla být využita zpráva o pokroku, aby se k tomu konkrétně vyjádřila, a tak zjedнала nápravu a orientaci (viz odstavec 5).

4. Konkrétní připomínky k „obnovené strategii“

4.1 V přepracované strategii se zdůrazňuje, že dynamika procesu Lisabonské strategie musí být bezpodmínečně integrována do širších cílů udržitelného rozvoje. Následně se ale neprovádí žádná vážná analýza toho, jak se musí změnit vzorce růstu a vývoje na celém světě, aby byl svět v budoucnu utvářen udržitelným způsobem. Důsledky neudržitelného jednání jsou stále zjevnější. Ukazují se zvláště zřetelně na fatálních důsledcích změn klimatu, ale i na stále trvajícím globálním úbytku biologické rozmanitosti, na stále více se rozvírající propasti mezi chudobou a bohatstvím, na blížícím se vyčerpání zásob surovin atd.

4.2 Následky budou mít dramatické hospodářské dopady. V určitých regionech hrozí, že se dnešní hospodářská základna kompletně zhroutí. Ve Švýcarsku například již banky nedávají úvěry investorům, kteří chtějí investovat do infrastruktury pro zimní sporty, pokud stanoviště leží níže než 1 500 m nad mořem. Stále větší a větší nejistota panuje v tom, jak se bude vyvíjet situace v zemědělství resp. cestovním ruchu ve Středozemí, pokud tam bude ještě teplejší a sušší podnebí.

4.3 Veřejné výdaje, které EU vydala na ochranu pobřeží proti erozi a záplavám, činí odhadem 3,2 miliardy eur, oproti 2,5 miliardám eur vynaloženým v roce 1986. Podle studií způsobí eroze pobřeží v období 1990-2020 každoročně náklady ve výši průměrně 5,4 miliard eur. Touto vysokou částkou lze však odvrátit resp. zmírnit pouze část hrozících negativních důsledků.

4.4 Je to fatální: Žijeme v hospodářském systému, ve kterém jsou například nemocenské výdaje a škody na životním prostředí, např. miliardové ztráty, které způsobila bouře Kyrill na začátku roku 2007, z hlediska celého hospodářství hodnoceny pozitivně, protože přeci přispívají ke zvýšení hrubého domácího produktu. EHSV vítá, že se Evropská rada ve své obnovené strategii konečně, i když bohužel pouze okrajově, začala tímto rozporem více zabývat. Evropská rada má naprostou pravdu, když v odstavci 20 své obnovené strategie požaduje, aby „mohl být rozšířen ústřední systém účetnictví národního důchodu, mimo jiné začleněním koncepcí stavových a tokových veličin a netržní činnosti, a mohl by být dále rozšířen o satelitní účty, například výdaje na životní prostředí, materiálové toky“.

4.5 EHSV na tomto místě připomíná svůj výrok z roku 2004, že považuje za vhodné diskutovat v rámci strategie udržitelného rozvoje i otázky, které dosud byly považovány téměř za tabu. Jednou z těchto otázek je otázka trvalého hospodářského růstu jako prioritního cíle a klíčového aspektu všech politik⁽⁸⁾. Výbor tím vyjádřil, že se nemůže jednat o čistě kvantitativní růst, ale že je třeba, aby nastoupila „nová koncepce růstu“, u které jsou v popředí kvalitativní cíle zaměřené na udržitelný rozvoj. Komise a Rada by měly zprávu o pokroku, která bude předložena, využít k tomu,

— aby konečně vyjasnily, zda dosud nerozpoznaný resp. nevyložený konflikt mezi strategií udržitelného rozvoje a Lisabonskou strategií není právě u ukazatele „hrubý domácí produkt“ jakožto měřítka sociálního blahobytu a hospodářské prosperity, a

— aby představily, jak by musel konkrétně vypadat nový ukazatel blahobytu přizpůsobený zásadám udržitelného rozvoje.

4.6 Na mnoha příkladech lze ukázat, že hospodářský a environmentální pokrok nemusí nutně vést ke zvýšení HDP, zato však může vytvářet pracovní místa a ulevit životnímu prostředí. Jestliže úsporné žárovky nahradí neúčinné normální žárovky, spotřebuje se méně elektrického proudu, a HDP se tím spíše sníží (i při započítání nutných investic). Přesto zde EHSV považuje větší růst za žádoucí, také v oblasti tepelné izolace budov, motorů šetrících pohonné látky, energeticky účinných přístrojů atd.

4.7 Výbor proto vítá, že Komise nyní hledá alternativy k hrubému národnímu produktu jako měřítku sociálního blahobytu a dává najevo svůj velký zájem na této práci.

4.8 Udržitelný rozvoj – to EHSV již mnohokrát zdůraznil – není zadarmo. Navíc mnohokrát zdůraznil, že na makroekonomické úrovni chtě nechtě musí dojít a dojde k podstatným strukturálním změnám. Úkolem politiky by mělo být zavádět nezbytné změny opatrně, aby se zabránilo větším poruchám a zmírnily se ty největší negativní dopady.

4.9 Co se týče odpovědnosti za řešení tohoto problému, připomíná Výbor s ohledem na mikroekonomickou úroveň, že nejenom politici jsou vyzýváni, aby stanovili správné rámcové podmínky. Také od podniků a každého jednotlivého občana se očekává aktivita. Komise právem již několik let připomíná sociální odpovědnost podniků; a tato odpovědnost zahrnuje v souvislosti se sociálním dialogem hospodářskou a sociální oblast a životní prostředí.

(8) Úř. věst. C 117, 30.4.2004, s. 22, odstavec 2.3.9 (není v české verzi).

4.10 Evropská rada poukazuje ve své obnovené strategii na to⁽⁹⁾, že tato „... tvoří celkový rámec, v němž ... (se) hospodářské, sociální a environmentální cíle mohou navzájem podporovat“. Dále je toho názoru, že u všech politických rozhodnutí EU musí být předem „vyváženým způsobem“ provedeno posouzení sociálního, environmentálního a ekonomického rozměru udržitelného rozvoje, u kterého musí být zohledněn „vnější rozměr udržitelného rozvoje a náklady vyplývající z nečinnosti“. Avšak jakmile se u obnovené strategie jedná o finanční prostředky, nejde již o sociální dialog, nýbrž o institucionalizovaný dialog mezi Komisí a členskými státy na jedné straně a podniky na druhé straně, aby byly stanoveny cíle pro výroby a procesy.

4.11 EHSV zdůrazňuje, jak je důležité se všemi společenskými subjekty opravdu důkladně prodiskutovat otázku politických opatření, která je nutno přijmout, stále sledovat hlavní cíle a hlavní zásady stanovené obnovenou strategií a brát je opravdu vážně. Pouze tak je možno zabránit možnému chybnému vývoji, dosáhnout širokého přijetí ve společnosti a učinit z udržitelného rozvoje skutečný princip jednání.

4.11.1 Příkladem, jak by se to technicky nemělo dělat, jsou závěry Evropské rady o 10 % přimíchávání biopaliv v rámci závěrů k energetickému balíčku, namísto dříve schválených 5,75 %. EHSV výslovně podporuje cíl stanovený Evropskou radou snížit emise CO₂ do roku 2020 o 20 příp. 30 % (podle zapojení mimoevropských partnerů) a uznává také pokračující cíl (mínus 60 až 80 % do roku 2050). Přimíchávání biopaliv nemusí podporovat pouze tento cíl, ale musí také odpovídat ostatním hlavním zásadám.

4.11.2 Proto je nutno vzít v úvahu nejen energetickou, ale i přírodní a environmentální bilanci a dopady možné konkurence s ohledem na využívání půdy (na vnitrostátní a globální úrovni). V současnosti stále více se rozvíjející diskuse například o extrémně vysokém využívání fosilních energií při výrobě biopaliv⁽¹⁰⁾ údajně bez emisí CO₂, o jejich skutečném dopadu na klima⁽¹¹⁾ nebo o účincích na výrobu potravin⁽¹²⁾ ukazují, že zdaleka ne všechny otázky udržitelného rozvoje jsou dostatečně zodpovězeny. EHSV se bude zabývat tímto mimořádně důležitým tématem ve zvláštním stanovisku.

4.12 Výbor je potěšen, že se diskuse o hospodářských a finančních dopadech debaty o udržitelném rozvoji stala věcnější mimo jiné díky vydání Sternovy zprávy. Ve Sternově zprávě se jak známo vypočítává, že stačí „pouze“ 1 % HDP, aby

(9) Viz odstavec 8.

(10) 83 % energetického obsahu etanolu vyráběného z kukuřice pochází z fosilních energií.

(11) Vysoký podíl rajskeho plynu při výrobě řepky (studie bude k dispozici ještě před letní přestávkou, a tedy před plenárním zasedáním).

(12) Viz nepokoje v Mexiku z důvodu stoupajících cen tortill, protože kukuřice se stále více využívá jako palivo pro automobily.

se například dopady změny klimatu do velké míry odvrátily; Vattenfallova studie, která byla předložena v Davosu na světovém hospodářském summitu, došla k výsledku, že by to šlo dokonce ještě „levněji“. I když se 1 % HDP vyjádřené v konkrétní částce zdá být obrovsky vysoká částka, musí být porovnávána s ostatními politickými oblastmi, které také stojí mnoho peněz. Uskutečnění tzv. projektů TINA⁽¹³⁾ v oblasti dopravy by vyžadovalo například do roku 2015 roční investice ve výši okolo 1,5 % HDP pouze ve stanovených dopravních koridorech, stálo by tedy více, než vypočítal Stern na zmírnění klimatických důsledků.

4.13 Jak již bylo řečeno, jedná se však nejen o peníze, ale často také o strukturální změny. Obnovená strategie požaduje například „oddělení hospodářského růstu a poptávky v oblasti dopravy s cílem snížit environmentální dopad“. Výbor toto vítá. To ale také znamená, že např. takzvaná výroba „just in time“ (právě včas) musí být také kriticky přezkoumána. Pomocí ní podniky přestaly skladovat, a zbavily se tak nákladů s tím spojených, a přeměnily nákladní vozidla příp. vlaky na pojízdné skladovací haly.

4.14 Výbor musí ale bohužel konstatovat, že se pozoruhodně rychle ukazují nesrovnalosti mezi požadavky a pravděpodobnou skutečností. Neboť přesně po 13 dnech poté, kdy Evropská rada přijala tento operativní cíl a tento úkol, předložila Komise EU Přezkum Bílé knihy Evropské komise o dopravě z roku 2001⁽¹⁴⁾ v polovině období. V tomto dokumentu se pro období 2000-2020 předpokládá pravděpodobný nárůst HDP o 52 %, nákladní silniční přepravy o 55 % a letecké dopravy o 108 %. K požadovanému oddělení dochází především u železniční nákladní dopravy (+ 13 %) a také u osobní železniční dopravy (+ 19 %).

4.15 EHSV může jen s velkým údivem konstatovat, že zřejmě neproběhlo žádné odsouhlasení mezi vypracováním Přezkumu Bílé knihy o dopravě v polovině období a obnovou strategií, protože tento zjevný rozpor mezi požadavky a skutečností politiky není projednáván. Zdá se, že Komise se v odvětví dopravy téměř přestala zabývat prvním specifickým cílem, oddělením hospodářského růstu a růstu mobility. Komise musí v budoucnu udělat vše, co je možné, aby k takovým rozporům vůbec nedošlo. A v sektoru dopravy se musí znovu hledat možnosti, jak by města a obce i různé činnosti mohly být utvářeny tak, aby přepravní a dopravní cesty měly tendenci se zkracovat, místo toho, aby se lidé a zboží museli přesunovat ke svým cílům na stále větší vzdálenosti. To bude vyžadovat přizpůsobení daňové politiky, územní politiky a odpovídající koordinaci na všech úrovních správy od orgánů EU až po místní orgány.

⁽¹³⁾ TINA (Transport Infrastructure Needs Assessment) = posouzení potřeb dopravní infrastruktury.

⁽¹⁴⁾ KOM(2006) 314 v konečném znění.

4.16 Obnovená strategie poněkud zklamala ohledně řešení stále více rostoucí problematiky dopravy. EHSV musí konstatovat, že EU byla v mezidobí podstatně konkrétnější při řešení energetické politiky, než v oblasti dopravy, jejíž negativní vliv na klima a ochranu životního prostředí a přírody se bude dále zvyšovat.

4.17 Závěr Evropské rady z března 2007⁽¹⁵⁾, podle kterého by systém obchodování s emisemi mohl být příp. rozšířen na pozemní dopravu, by měl být začleněn do zprávy o pokroku strategie udržitelného rozvoje a vyhodnocen z hlediska možných účinků – i ve srovnání s ostatními nástroji.

5. Obsah zprávy o pokroku

5.1 EHSV vítá, že podle odstavce 33 obnovené strategie „Komise předloží každé dva roky (počínaje zářím roku 2007) zprávu o pokroku při provádění strategie udržitelného rozvoje v EU a členských státech, která bude rovněž obsahovat budoucí priority, směřování a opatření“. EHSV si od toho slibuje, že tím budou zodpovězeny dosud otevřené otázky.

5.2 To je právě u poněkud vágně zmíněných řídicích a hospodářských nástrojů velmi důležité. Tak například v odstavci 22 se uvádí: „Měly by být používány nejhodnější ekonomické nástroje, aby podporovaly transparentnost trhu a ceny, které odrážejí hospodářské, sociální a environmentální náklady na výroby a služby (přiměřené ceny)“. Tím se dostáváme k požadavku internalizace vnějších nákladů, který opakovaně vznášel i EHSV, a k nástrojům, které jsou k tomu nutné. EHSV připomíná, že tato diskuse byla po mnoho let vedena více méně bezvýsledně. S tříletým zpožděním předložila Komise na konci března 2007 svou Zelenou knihu o tržních nástrojích pro účely v oblasti životního prostředí a v souvisejících politikách, kterou diskuse dostala nový podnět. Výbor bude dbát na to, aby se v rámci zpráv o pokroku rozvíjela tato otázka, tak významná pro udržitelný rozvoj.

5.3 V odstavci 23 Evropská rada, tedy hlavy států a předsedové vlád, vyzývá členské státy, že „by měly zvážit další kroky pro přesun zdanění od práce ke zdroji a spotřebě energie nebo znečištění a pro to, jak přispět k cílům EU v oblasti zvýšení zaměstnanosti a snížení negativních dopadů na životní prostředí nákladově efektivním způsobem“. EHSV to vítá a žádá Komisi, aby ve zprávě o pokroku věnovala této kapitole široký prostor a předložila konkrétní návrhy, jakým způsobem je to možné uskutečnit. Přitom je třeba přesně přezkoumat environmentální dopady i rozdělení zatížení, aby právě sociálně slabí nebyli daňovým přerozdělením nejvíce postiženi.

⁽¹⁵⁾ Viz odstavec 35.

5.4 EHSV vítá i oznámení o tom, že „Komise by do roku 2008 měla předložit plán reformy subvencí, podle jednotlivých odvětví, které mají značné negativní účinky na životní prostředí a nejsou slučitelné s udržitelným rozvojem“. Výbor také podporuje formulovaný cíl „postupně tyto subvence odstraňovat“, přičemž by považoval za užitečné, kdyby byl pro postupné odstraňování stanoven konkrétní časový plán a zároveň také byla přezkoumána možnost převodu uspořené prostředků do nového „fondu udržitelného rozvoje EU“, z kterého by mohly členské státy čerpat v případě, že by určité opatření k udržení životního prostředí bylo spojeno s nepřiměřeně vysokými náklady pro jejich rozpočet (čl. 175 odst. 5 a čl. 174 odst. 1, Niceská smlouva).

5.5 Ve svých dřívějších stanoviscích EHSV opakovaně připomínal, že je pro občany, podniky a ostatní zainteresované subjekty důležité, aby měli jasný přehled o tom, jaké jsou konkrétní politické plány a proč. Pouze pak budou lidé ochotni se na tomto nezbytném procesu aktivně podílet a podporovat ho. Proto je správné, že Evropská rada pověřila Komisi, aby „k této strategii vytvořila uživatelsky vstřícné pokyny, včetně osvědčených postupů a politik v členských státech“ (viz odstavec 26). Bohužel chybí i zde konkrétní plán, a tím by se měla zabývat zpráva o pokroku.

5.6 Strategie obsahuje závazek zlepšit proces tvorby politiky prostřednictvím většího použití posouzení dopadu a většího zapojení příslušných kruhů. Výbor tento závazek schvaluje a vyzývá Komisi i členské státy k tomu, aby vyhodnotily zkušenosti s metodikou posouzení dopadů v oblasti udržitelného rozvoje a aby zajistily její účinné používání ve všech oblastech politiky a opatření.

5.7 Za velmi důležitý považuje EHSV návrh „vypracovat konkrétní a realistickou vizi pokroku EU na cestě k udržitelnému rozvoji na příštích 50 let“ (odstavec 27). Ale i zde vyvstává otázka, co a dokdy bude konkrétně předloženo. Výbor požaduje už nyní, aby dosah takové vize přesáhl rok 2060. Z hlediska závazků a hlavních cílů⁽¹⁶⁾ oznámených v dokumentu k obnovené strategii by se totiž rozhodnutí o budoucím vývoji společnosti měla i v dlouhodobém výhledu přijímat co nejdříve. Evropská rada na svém summitu na začátku března 2007 v podstatě toto začala realizovat tím, že prohlásila, že je třeba snížit emise „do roku 2050 o 60 až 80 % ve srovnání s rokem 1990“⁽¹⁷⁾. Některé fosilní resp. neobnovitelné suroviny budou jistě k dispozici déle než 50 let, ale přesto nejsou nevyčerpatelné, a proto je správné zabývat se již dnes touto politikou na období delší než 50 let, pokud to myslíme vážně z hlediska generační spravedlnosti.

⁽¹⁶⁾ Jsou to: umožnit „budoucím generacím“ „uspokojovat svoje potřeby“, zachovávat „sociální spravedlnost a soudržnost“ a zaručit „vysokou životní úroveň“ a „plnou zaměstnanost“ a realizovat uvedené hlavní zásady, a sice „zajistit, aby středem zájmu politik Evropské unie byl člověk, a to prosazováním základních práv, bojem proti všem formám diskriminace a přispíváním ke snížení chudoby a odstranění sociálního vyloučení“.

⁽¹⁷⁾ Viz závěry odstavec 30.

5.8 Výbor by přivítal, kdyby tyto průřezové aspekty, které mají být zapojeny do všech úrovní politické koncepce (Unie i členské státy), byly zohledněny i ve strategii, aby se tak staly účinnými. Zároveň se neuvádí, jak se to má zaručit; pravděpodobně proto, že při současném stavu textů, který je potvrzen návrhem evropské ústavy, je příslušnost Unie v této oblasti sdílená a financování a provádění politiky životního prostředí mají na starosti členské státy (čl. 175 odst. 4, Niceská smlouva). Činitelé tedy nejsou přesně určeni.

5.9 V obnovené strategii se uvádí, že každý členský stát jmenuje zástupce, který bude fungovat jako kontaktní osoba. EHSV vychází z toho, že zpráva o pokroku podá informaci o tom, zda toto jmenování proběhlo a jak se spolupráce vyvíjela.

5.10 První zpráva o pokroku by měla informovat také o tom, zda všechny členské státy dokončily svou (první) národní strategii, která měla být předložena do června 2007. Pro EHSV vyvstává otázka, kdo tyto národní strategie přezkoumá, podle jakých kritérií a jaké důsledky to bude mít, pokud členské státy strategii nedokončí nebo bude „nekvalifikovaná“.

5.11 V odstavci 41 mluví Evropská rada o „dobrovolných vzájemných hodnoceních“ národních strategií udržitelného rozvoje, která by měla být zahájena v roce 2006 první skupinou členských států. Zpráva o pokroku by měla informovat o tom, jaké jsou výsledky těchto hodnocení a jaké důsledky z toho vyplývají pro evropskou strategii.

5.12 EHSV plně a zcela uznává, že členské státy i místní a regionální orgány mají pravomoci v mnoha otázkách udržitelného rozvoje a že pro mnoho problémů musí vypracovat vlastní přístup a vlastní profil úkolů. Je však toho názoru, že pokud má být pokrok v oblasti udržitelného rozvoje udržen na potřebné úrovni, musí být vytvořeny kapacity i v Komisi, aby mohl být pokrok sledován celkově a aby mohla být přijata nová opatření tam, kde se zdá, že dochází ke zpoždění v provádění a je požadován přístup Společenství. Výbor pochybuje o tom, že samotná koordinace a výměna osvědčených postupů je dostačující. Uvítal by, kdyby mohl každý rok obdržet souhrn výsledků členských států k přezkoumání.

5.13 V rámci strategie se doporučuje zřízení nebo posílení národních rad pro udržitelný rozvoj. Národní rady hrají důležitou roli při přípravě národních strategií udržitelného rozvoje a mohly by rovněž přispět k tomu, aby se v členských státech uvedla do pohybu opatření pro zapojení občanské společnosti do opatření udržitelného rozvoje a pro pozorování pokroku. Jejich povinností je také uplatňovat zásadu udržitelného rozvoje při zachování dynamické rovnováhy jeho ekonomické, sociální a environmentální složky. Výbor nezaznamenal z hlediska těchto doporučení žádný velký pokrok a má v úmyslu přezkoumat toto téma později v průběhu tohoto roku. Prozatím navrhuje projednat tuto otázku s členskými státy také v rámci přezkumu provádění.

5.14 Je tedy rovněž důležité, aby členské státy a Komise dále zvážily, jak zajistit koordinaci otázek udržitelného rozvoje v rámci svých vlastních struktur. Udržitelný rozvoj je průřezový a integrační koncept, který by měl prostupovat a v některých případech modifikovat více odvětvových otázek jednotlivých ministerstev a úřadů. Zkušenosti napovídají, že k tomu může dojít pouze pokud bude existovat silný ústřední útvar na podporu udržitelného rozvoje ve správě, která má znalosti a autoritu k tomu, aby zpochybnila a diskutovala specifické zásady odvětví nebo ministerstev. Zpráva o pokroku by měla podat informaci o tom, kde Komise vidí potřebu zlepšení v rámci vlastních útvarů. EHSV si je jist, že tato potřeba existuje (viz 4.15 a 4.16).

5.15 Strategie právem poukazuje na to, že udržitelný rozvoj musí být důkladně integrován do poslání a postupů místní

a regionálních orgánů na všech úrovních. Některé evropské místní a regionální orgány měly vedoucí úlohu při integrování přístupu udržitelného rozvoje do své práce a při vytváření vynalézavých reakcí na změny klimatu a ostatní výzvy udržitelného rozvoje. Revize provádění poskytuje dobrou příležitost k vyhodnocení pokroku udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni a ke zvážení, jak mohou být postupy nejlepších subjektů ještě více rozšiřovány.

5.16 V odstavci 45 se uvádí, že se rozhodne nejpozději v roce 2011, kdy je třeba zahájit celkový přezkum strategie udržitelného rozvoje. S tímto postupem nemůže EHSV souhlasit. Pokud se na základě zpráv o pokroku ukáže, že Evropa má na cestě k udržitelnosti problémy, potom tato strategie (cesta k dosažení cílů) není správná. A pak je nutno zahájit přezkum okamžitě, a ne až v roce 2011.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

PŘÍLOHA

ke stanovisku Výboru

Následující pozměňovací návrhy, které při hlasování získaly více než čtvrtinu odevzdaných hlasů, byly zamítnuty:

Bod 2.4

Pozměnit následovně

„2.4. Ve svém posledním stanovisku k tomuto tématu se EHSV zabýval výše uvedeným sdělením Komise z prosince 2005. Kritizoval při tom, že Komise ve svém ambiciózním akčním programu nezohlednila ani doporučení EHSV z dubna 2004, ani svůj vlastní slib z června 2005. Přes svůj slib opět neuvádla žádné stanovité jasné cíle, kterých chce dosáhnout v rámci strategie udržitelného rozvoje.“

Hlasování

Pro: 35

Proti: 61

Hlasování se zdrželo: 4

Bod 2.4.1

Pozměnit následovně

„2.4.1. EHSV tenkrát připomněl, že strategie popisuje cestu k dosažení cílů. Absence konkrétních cílů, které je těžké stanovit tak, aby byly naplněny požadavky na zohlednění různých aspektů udržitelnosti, musí nutně vést k problémům při pojmenování nástrojů. Když se přesně neví, kam se směřuje, nelze ani určit, jak se tam dostat. Sdělení tedy podle názoru EHSV nechal více otázek nezodpovězených, než poskytlo odpovědí a orientací.“

Hlasování

Pro: 34

Proti: 63

Hlasování se zdrželo: 3

Bod 3.11

Pozměnit následovně

- „3.11 Otázka, zda evropská zemědělská politika zaměřená na globální, otevřené trhy může být udržitelná, automaticky vyvolá obecnou otázku, jaká jsou globální pravidla hry při výrobě a obchodu. WTO je organizace založená na dohodách, které chtějí podporovat volný celosvětový obchod. Volný, liberalizovaný obchod nemusí být rozhodně automaticky udržitelný, jak EHSV mnohokrát ukázal. Jak se může z volného rozvíjet obchodu stát obchod tak, aby byl slučitelný se zásadami udržitelnosti, o tom nová strategie bohužel nic neříká. To je velký nedostatek. Také zde musí bohužel EHSV poukázat na to, že odpovědné osoby v EU dosud neodpověděly na tuto otázku, kterou položil již před 3 lety, i když EHSV s potěšením konstatuje, že EU se v posledních letech velmi snažila projednávat nová pravidla v globalizovaném obchodu a u MMF (Mezinárodního měnového fondu) a Světové banky.“

Hlasování

Pro: 35

Proti: 63

Hlasování se zdrželo: 8

Bod 3.11.2

Zrušit

Hlasování

Pro: 38

Proti: 63

Hlasování se zdrželo: 3

Bod 4.2

Pozměnit následovně

- „4.2. Následky budou mohou mít dramatické hospodářské dopady. V určitých regionech hrozí, že se je dnešní hospodářská základna ohrožená kompletně zhroutí. Ve Švýcarsku například již banky nedávají úvěry investorům, kteří chtějí investovat do infrastruktury pro zimní sporty, pokud stanoviště leží níže než 1 500 m nad mořem. Stále větší a větší nejistota panuje v tom, jak se bude vyvíjet situace v zemědělství resp. cestovním ruchu ve Středozeří, pokud tam bude ještě teplejší a sušší podnebí.“

Hlasování

Pro: 41

Proti: 57

Hlasování se zdrželo: 3

Bod 4.4

Pozměnit následovně

- „4.4. Žijeme v hospodářském systému, ve kterém jsou například Je známým problémem, že nemocenské výdaje a v některých případech škody výdaje na životním prostředí, např. miliardové ztráty, které způsobila bouře Kyrill na začátku roku 2007, z hlediska celého hospodářství hodnoceny pozitivně, protože přeci přispívají ke zvýšení hrubého domácího produktu, zatímco některé důležité činnosti v něm nejsou zahrnuty. EHSV vítá, že se Evropská rada ve své obnovené strategii konečně, i když bohužel pouze okrajově, začala tímto rozporem více zabývat. Evropská rada má naprostou pravdu, když v odstavci 20 své obnovené strategie požaduje, aby „mohl být rozšířen ústřední systém účetnictví národního důchodu, mimo jiné začleněním koncepcí stavových a tokových veličin a netržní činnosti, a mohl by být dále rozšířen o satelitní účty, například výdaje na životní prostředí, materiálové toky.“

Hlasování

Pro: 35

Proti: 56

Hlasování se zdrželo: 8

Bod 4.10

Pozměnit následovně

„4.10 Evropská rada poukazuje ve své obnovené strategii na to, že tato ... tvoří celkový rámec, v němž ... (se) hospodářské, sociální a environmentální cíle mohou navzájem podporovat. Dále je toho názoru, že u všech politických rozhodnutí EU musí být předem ‚vyváženým způsobem‘ provedeno posouzení sociálního, environmentálního a ekonomického rozměru udržitelného rozvoje, u kterého musí být zohledněn ‚vnější rozměr udržitelného rozvoje a náklady vyplývající z nečinnosti‘. Avšak ~~jakmile se u obnovené strategie jedná o finanční prostředky, nejde již o sociální dialog, výběr o institucionalizovaný dialog mezi Komisí a členskými státy na jedné straně a podniky na druhé straně, aby byly stanoveny cíle pro výroby a procesy.~~“

Hlasování

Pro: 41

Proti: 55

Hlasování se zdrželo: 3

Bod 4.14

Pozměnit následovně

„4.14. Jak již bylo řečeno, jedná se však nejen o peníze, ale často také o strukturální změny. Obnovená strategie požaduje například ‚oddělení hospodářského růstu a poptávky v oblasti dopravy s cílem snížit environmentální dopad‘. Výbor toto vítá. ~~To ale také znamená, že např. takevaná výroba ‚just in time‘ (právě včas) musí být také kriticky přezkoumána. Pomocí ní podniky přestaly skladovat, a zbavily se tak nákladů s tím spojených, a přeměnily nákladní vozidla příp. vlaky na pojízdné skladovací haly.~~“

Hlasování

Pro: 39

Proti: 56

Hlasování se zdrželo: 6

Bod 4.16

Pozměnit následovně

„4.16 EHSV může jen s velkým údivem konstatovat, že zřejmě neproběhlo žádné odsouhlasení mezi vypracováním Přezkumu Bílé knihy o dopravě v polovině období a obnovenou strategií, protože tento zjevný rozpor mezi požadavky a skutečností politiky není projednáván. ~~Zdá se, že Komise se v odvětví dopravy téměř přestala zabývat prvním specifickým cílem, oddělením hospodářského růstu a růstu mobility. Komise musí v budoucnu udělat vše, co je možné, aby k takovým rozporům vůbec nedošlo. A v sektoru dopravy se musí znovu hledat možnosti, jak by města a obce i různé činnosti mohly být utvářeny tak, aby přepravní a dopravní cesty měly tendenci se zkracovat, místo toho, aby se lidé a zboží museli přesunovat ke svým cílům na stále větší vzdálenosti. To bude vyžadovat přizpůsobení daňové politiky, územní politiky a odpovídající koordinaci na všech úrovních správy od orgánů EU až po místní orgány.~~“

Hlasování

Pro: 36

Proti: 63

Hlasování se zdrželo: 4

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice přípravků na ochranu rostlin

KOM(2006) 778 v konečném znění – 2006/0258 (COD)

(2007/C 256/16)

Dne 16. května 2007 se Rada, v souladu s čl. 285 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. června 2007. Zpravodajem byl pan VAN OORSCHOT.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 138 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá nařízení o statistice přípravků na ochranu rostlin jako nástroj pro měření pokroku při uskutečňování cílů rámcové směrnice⁽¹⁾ udržitelného používání přípravků na ochranu rostlin v členských státech.

1.2 EHSV lituje, že se v nařízení o statistice přípravků na ochranu rostlin věnuje pozornost pouze profesnímu použití v zemědělství a nezmiňuje se použití přípravků na ochranu rostlin na zpevněných plochách, které případně může zatěžovat životní prostředí.

1.3 EHSV poukazuje důrazně na to, že při sloučení údajů o používání pesticidů s údaji o maximálním limitu reziduí je třeba zohlednit nejen množství použitých přípravků a rozlohu ošetřené plochy, nýbrž i údaje o výnosu rostlin. Z důvodu zaručení sloučení údajů o používání pesticidů se stávajícími statistickými Společenství o plodinách a především o výnosech je nutné, aby používání statistik o plodinách bylo výslovně zahrnuto do nařízení.

2. Návrh Komise

2.1 Účelem tohoto nařízení je vytvořit rámec pro vypracování statistik Společenství o uvádění na trh a o používání přípravků na ochranu rostlin, který by členskými státy ukládal vypracování pravidelných podrobných statistik. S cílem zaručit srovnatelnost statistik mezi členskými státy a na úrovni Společenství stanovuje nařízení předmět statistik, který bude omezen na profesní použití v zemědělství, jakož i harmonizovaná pravidla pro shromažďování a vypracování údajů.

2.2 Tyto statistiky jsou zásadní pro odhad ohrožení lidského zdraví a životního prostředí při používání přípravků na ochranu rostlin, jakož i pro měření pokroku při uskutečňování cílů rámcové směrnice udržitelného používání přípravků na ochranu rostlin.

⁽¹⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví rámec pro akce Společenství k dosažení udržitelného využívání pesticidů, KOM(2006) 373 v konečném znění.

2.3 Přínos těchto opatření je třeba vidět z hlediska celkové rámcové směrnice. Obecným cílem provádění opatření rámcové směrnice je dosáhnout zlepšení v oblasti životního prostředí a zdraví či jiného užítku pro společnost, např. snížení externích nákladů používání prostředků na ochranu rostlin prostřednictvím udržitelného využívání pesticidů. Pokrok může být měřen pouze na základě spolehlivých údajů a relevantních ukazatelů. Na úrovni členských států a Společenství lze od tohoto nařízení očekávat přímý užitek díky lepším informacím o používání pesticidů, např. prostřednictvím kvalitnějších monitorovacích systémů a cílenějších a účinnějších politik. Dále se trh stane na základě toho, že v celé Evropě budou existovat úřední statistiky, transparentnější, což by mohlo přispět ke zlepšení konkurenceschopnosti odvětví výroby pesticidů.

3. Platné právní předpisy

3.1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 396/2005 ze dne 23. února 2005 o maximálních limitech reziduí pesticidů v potravinách a krmivech rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu a o změně směrnice Rady 91/414/EHS.

3.2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin, zejména na bod 9 v části A přílohy I, který provozovatelům potravinářských podniků vyrábějícím nebo sklizejícím rostlinné produkty ukládá povinnost vést záznamy o veškerém použití přípravků na ochranu rostlin nebo biocidů.

3.3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

3.4 Směrnice Rady 91/414/EHS ze dne 15. července 1991 o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh, jež právě prochází revizí.

4. Shrnutí návrhu

4.1 Navrhované nařízení vytváří právní rámec a stanoví harmonizovaná pravidla pro shromažďování a šíření údajů o uvádění na trh a používání přípravků na ochranu rostlin. Konkrétně členským státům ukládá:

- aby údaje shromažďovaly pravidelně (ročně v případě uvádění přípravků na trh a každých pět let v případě jejich používání);
- jak mají údaje shromažďovat, zda prostřednictvím reprezentativních zjišťování, postupů statistického odhadování na základě úsudků expertů nebo na základě modelů, prostřednictvím povinnosti distribučních řetězců oznamovat přípravky na ochranu rostlin či povinnosti profesionálních uživatelů oznamovat jejich použití, zda z administrativních zdrojů či kombinací těchto způsobů;
- jak údaje Komisi předávat.

4.2 Komisi pak ukládá, aby upravila některé technické aspekty a definovala kritéria hodnocení kvality a formát předávání údajů.

5. Obecné připomínky

5.1 EHSV vítá nařízení o statistice přípravků na ochranu rostlin jako nástroj pro měření pokroku při uskutečňování cílů rámcové směrnice udržitelného používání přípravků na ochranu rostlin v členských státech.

6. Konkrétní připomínky

6.1 Profesioní použití mimo oblast zemědělství

6.1.1 Z údajů z monitorování nizozemského odvětví průmyslu s pitnou vodou vyplývá, že 50 % případů překročení norem o pitné vodě je zapříčiněno použitím přípravků na ochranu rostlin mimo oblast zemědělství na zpevněných plochách.

6.1.2 Pomocí nařízení o statistice lze zhruba odhadnout použití mimo oblast zemědělství tak, že od celkového ročního množství jednoho přípravku uvedeného na trh odečteme celkové množství příslušného přípravku, který byl profesně použit v zemědělství.

6.1.3 Dle EHSV je toto odvozené použití mimo oblast zemědělství pro správné zhodnocení politiky, která je stanovena rámcovou směrnicí, příliš nepřesné.

6.1.4 Proto EHSV navrhuje, aby nařízení o statistice bylo uplatněno kromě shromažďování údajů o profesioním použití přípravků na ochranu rostlin v zemědělství i pro shromažďování údajů o profesioním použití v lesnictví a na zpevněných plochách a pro neprofesioní použití.

6.2 Nařízení o statistikách a údajích o maximálním limitu reziduí

6.2.1 EHSV poukazuje důrazně na to, že při sloučení údajů o používání pesticidů s údaji o maximálním limitu reziduí (MLR) je třeba zohlednit nejen množství použitých přípravků a rozlohu ošetřené plochy, nýbrž i údaje o výnosu rostlin. Stejně množství přípravků na ochranu rostlin na stejné pěstební ploše vede při nižším výnosu k slabší ekologické účinnosti a zvyšuje pravděpodobnost překročení maximálního limitu reziduí.

6.2.2 V příloze II návrhu je odkazováno na nařízení Rady (EHS) č. 571/88 o organizaci statistických zjišťování Společenství o struktuře zemědělských podniků. Tímto odkazem má být zajištěno, že pro statistická zjišťování o struktuře podniků i pro údaje o použití přípravků na ochranu rostlin bude použita stejná klasifikace rostlin. Tím lze účinně sloučit statistiky o používání přípravků na ochranu rostlin se statistikami o výnosu plodin.

6.2.3 EHSV uznává, že odkaz na nařízení č. 571/88 umožňuje sloučit údaje o použití přípravků na ochranu rostlin s údaji o výnosu příslušných plodin. Aby byla tato možnost zaručena, musí být v nařízení výslovně uvedeno použití příslušných statistik o plodinách a zejména o výnosech při analýze údajů o použití přípravků na ochranu rostlin.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Inovace – dopad na průmyslové změny a role EIB

(2007/C 256/17)

Dne 6. července 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy ve věci *Inovace – dopad na průmyslové změny a role EIB*.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 20. června 2007. Zpravodajem byl pan TÓTH. Spoluzpravodajem byl pan CALVET CHAMBON.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 138 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Poté, co EHSV prostudoval souvislosti mezi inovacemi a průmyslovými změnami a množstvím důležitých evropských a národních iniciativ, se rozhodl ve svém stanovisku analyzovat a předložit doporučení týkající se aspektů inovačních systémů, které napomáhají přímému komerčnímu využívání výzkumných poznatků a posílení a podpoře rozvoje evropského průmyslového a hospodářského výkonu.

1.2 EHSV se domnívá, že je důležité upozornit na to, že v mnoha zemích a regionech existuje vzájemný úzký vztah mezi úspěšnou inovací a otevřeností společnosti a vzdělávacích systémů. Protože v našem století dochází k inovacím, a inovace jsou skutečně rozhodujícím faktorem, a to nejen v ekonomickém životě, ale také ve všech oblastech činnosti, mohou se lidské zdroje stát silným faktorem růstu. EHSV se domnívá, že tento faktor bude stále důležitější jako katalyzátor vývoje, a proto musí být inovace budovány především na základě rozsáhlého systému vzdělávání a odborné přípravy v souladu s kritériem celoživotního učení, který by měl využívat rovného přístupu ke znalostní základně s otevřenými zdroji a otevřeným obsahem.

1.3 EHSV se domnívá, že pro společnost je životně důležité, aby dosáhly synergií mezi inovacemi, politikou lidských zdrojů a znalostními odvětvími, která fungují nejen jako základna inovací, ale také umožňují, aby tyto inovace vzkvétaly. Současně musí být nalezen způsob, který zajistí, aby se průmyslová restrukturalizace flexibilně přizpůsobovala změnám zaměstnaneckých struktur, a za tímto účelem musí být zavedeny nezbytné finanční podmínky.

1.4 EHSV se domnívá, že je velmi důležité zvýšit povědomí veřejnosti o úspěšných inovačních iniciativách a současně zvýšit jejich přítomnost na veřejnosti a posílit jejich podporu. Inovační role, kterou hraje společnost, má klíčový význam v celkovém inovačním procesu. Jiné než technologické inovace, jako jsou nové podnikatelské modely, lepší plánování, lepší organizace práce a kompetence, jsou stejně tak důležité jako technologické inovace. Obecně jsou inovace v oblasti organizace a organizačního vývoje nutné k tomu, aby bylo možné úplně využívat potenciálu technologických inovací.

1.5 Sociální partneři a zainteresované strany a instituce organizované občanské společnosti již hrají významnou úlohu při zajištění toho, aby impulsy vedoucí k modernizaci vyplývající z inovací, byly identifikovány, posilovány a přijímány; navrhuje posílení této úlohy, a to nejen při formulaci strategických priorit a politik.

1.6 EHSV je přesvědčený, že by odpověď na evropský paradox – tj. naše síla v základním výzkumu, ale slabá transformace výzkumných poznatků do praktických, komerčních výsledků – měla spočívat v přesunutí důrazu ze zvyšování výdajů na VaV jako procenta HDP na měnící se strukturu těchto výdajů. Současně s vynaložením většího úsilí z hlediska rostoucích výdajů, musíme také věnovat více pozornosti novým přístupům.

1.6.1 Ve VaV do velké míry v členských státech převažuje aspekt nabídky – nabídka výzkumných poznatků VaV přesahuje poptávku ze strany podniků. Poptávku musíme stimulovat tak, že dojde ke snížení podnikatelských rizik, zlepšení podmínek výzkumu v soukromém sektoru, změně podnikatelského klimatu a podpoře spolupráce mezi univerzitami, výzkumnými ústavy a podnikateli.

1.6.2 Zvýšení udržitelné inovační schopnosti podnikání vyžaduje koordinované úsilí na evropské, národní a regionální úrovni v oblasti financování, VaV, průmyslu, zdanění, vzdělávání, ochrany životního prostředí a hromadných sdělovacích prostředků a komunikací.

1.6.3 Domníváme se, že stojí za to zvážit řešení, které bylo již uvedeno do praxe v některých členských státech: společnosti, které se zabývají vývojem nebo outsourcingem vývoje pro výzkumné organizace, by mohly obdržet dodatečné financování z rozpočtu nebo ze soukromého sektoru na základě vyjádření zájmu.

1.7 EHSV by chtěl zdůraznit, že uznání a ochrana duševního vlastnictví v EU nejsou ve stále větší míře schopny plnit zostřující se požadavky globální hospodářské soutěže. Je důležité,

abychom i nadále uznávali význam publikování vědeckých poznatků a úlohu výsledného hodnocení – význam „vědeckého trhu“; stejně tak představuje komerční využívání a patentování výzkumných nálezů, uplatňování práv duševního vlastnictví a silnější prosazování zájmů Společenství problém, který vyžaduje větší pozornost a komplexní opatření. EHSV se domnívá, že spolu s vývojem práva Společenství musí členské státy zvažovat vhodné politické nástroje pro tvorbu právních předpisů týkajících se práv duševního vlastnictví, včetně institucionálního sledování využívání patentů, jakož i lepší spolupráci uvnitř EU.

1.8 EHSV věří, že je třeba zavést manažerské funkce pro strategické inovace, jakož i řešení otázek školení výzkumníků a obchodních specialistů v této oblasti, aby bylo možné zaměřit se na inovace, dynamicky podporovat konkurenceschopnost a směřovat k udržitelnému rozvoji. Především je důležité integrovat informační a komunikační technologie do vzdělávání⁽¹⁾, tak aby e-learning věnoval zvláštní pozornost odborné přípravě v inovačním managementu a rozvoji doprovodných systémů pobídek a organizačních podmínek.

1.9 Podle názoru EHSV musí být v zájmu podpory inovací vyvinuto úsilí, které spojí prioritní cíle průmyslové změny s cíli vzdělávání a odborné přípravy, což umožní včas reagovat na potřeby a změny trhu, včetně oblasti odborného vzdělávání. Důležité je zajistit mobilitu výzkumníků a vhodnou mobilitu v inovačním managementu, což umožní širokou spolupráci mezi manažery institucí, které se zabývají inovacemi, a jejich protějšky ve vědeckých a technologických parcích.

1.10 EHSV se domnívá, že manažerské a organizační struktury, které jsou schopny zefektivnit přenos technologií, hrají při podpoře průmyslové změny zvláštní úlohu. Průmyslové, vědecké a technologické parky a technologická centra jsou velmi důležité nástroje pro malé a střední podniky, kterým poskytují nezbytné odborné znalosti a pomoc spolu s nezbytnými laboratořemi při zakládání podniků, usazování, zajištění podílu na trhu a při udržení kroku s technologickým pokrokem. Je stále důležitější poskytovat podnikům nezbytné podmínky pro inovace s obsahem vysoké kvality a za relativně nízkou cenu, aby mohly orgány pro přenos technologií fungovat v sítích tak, že budou schopny vykonávat logistické úkoly prostřednictvím využívání informačních a komunikačních technologií. Komise musí zvážit různé přístupy určené pro rozvoj těchto struktur se zvláštním důrazem na podporu vývoje vědy a technologických pólů (pólů konkurenceschopnosti) a znalostních center. Vědecké póly (póly konkurenceschopnosti), které zahrnují univerzity, vědecko-technologické parky, inkubátory a technologická centra, by měly mít klíčovou úlohu při prosazování priorit vývoje EU; dále by měla

být přijata opatření ke zjednodušení zakládání stávajících struktur.

1.11 EHSV se domnívá, že důrazně stanovené cíle EU, jako je vize Lisabonské strategie učinit z Evropy v dohledné době nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa, nebyly zohledněny v diskusích o rozpočtu, a hlavně ani v dohodnutých číslech tohoto rozpočtu. Komise věnuje významné prostředky do programů VaV, ale jejich úloha a význam nerostou spolu s očekáváními. Aby tyto programy účinně fungovaly, musely by znásobit svůj dopad v členských státech a musely by vytvářet další programy, které by zohlednily specifickou situaci každé země. To se však neděje. EHSV se domnívá, že by Komise měla zrevidovat svůj systém pro řízení inovací a poskytnout podporu pro účinnější koordinaci úsilí členských států, aby bylo možné silněji pocítit násobný účinek prostředků VaV, zejména s ohledem na priority vývoje EU.

1.12 V souvislosti s financováním EHSV vítá různé snahy Evropské investiční banky (skupina EIB) s cílem podpořit hospodářský výkon Evropy a inovační kapacitu, a to jak na straně nabídky, tak na straně poptávky. EHSV by chtěl zdůraznit, že EIB je pouze jedním prvkem z celé škály finančních nástrojů – pro rozpočet EU je důležité, aby bylo zajištěno, že financování inovací bude v souladu s cíli Lisabonské strategie. Kromě toho je zapotřebí podobných příspěvků z národních a regionálních rozpočtů.

1.13 Na základě dosavadních zkušeností se EHSV domnívá, že aktivity skupiny EIB obecně způsobily pákový efekt. EHSV proto žádá, aby skupina EIB i nadále tento efekt sledovala a zkoumala a spolu s Evropskou komisí a dalšími finančními institucemi obecně tyto aktivity koordinovala, a bylo tak dosaženo co největšího pákového efektu.

1.14 Podle názoru EHSV má skupina EIB obrovskou kapacitu jak jako veřejnoprávní banka, tak jako poskytovatel služeb. EHSV doporučuje, aby skupina EIB rozšířila svou činnost manažera finančních prostředků tím, že zapojí soukromé i financování Společenství.

2. K inovacím přátelská, moderní Evropa

2.1 Sdělení Komise KOM(2006) 589, které bylo zveřejněno pro neformální zasedání hlav států a předsedů vlád EU, které se konalo během finského předsednictví dne 20. října 2006 v Lahti (Finsko), se zabývá otázkami souvisejícími s různými dopady inovací na průmyslovou změnu. Podle sdělení má EU a její členské státy mnoho inovačních aktiv. Trpíme však také mnoha

⁽¹⁾ Celoživotní učení využívající informačních technologií a průmyslové změny, CCM/034, 21.9.2006.

paradoxy – my, Evropané, objevujeme a inovujeme, ale často naše objevy netransformujeme do nových výrobků, pracovních míst ani patentů; máme mnoho malých a vysoce začínajících inovačních podniků, které však jednoduše nevyrostají do velkých, celosvětově úspěšných podniků; a dále, zatímco v určitých odvětvích, jako jsou například telekomunikace, přebírání inovací (v IKT) podpořilo významným způsobem produktivitu, v ostatních odvětvích se tak nestalo, jak to dokazuje několik příkladů. Inovace a průmyslová změna vyžadují dokonalou a flexibilní legislativu týkající se registrace patentů a duševního vlastnictví. Za tímto účelem je třeba revidovat návrh nařízení Rady o patentu Společenství z 1. srpna 2000 a uvést jej v soulad s rychle se měnícími ekonomickými trendy (viz zejména povinné licence a příčiny zamítnutí patentu Společenství). Proto je třeba, aby existovaly postupy ke zjednodušení využívání registrovaných patentů v různých průmyslových a/nebo obchodních aplikacích a uznávání duševního vlastnictví inovací jednotlivými provozovateli – výzkumníky, manažery, inženýry – nebo skupinami provozovatelů, včetně určení toho, které inovace jsou součástí podniku nebo administrativní struktury a které jsou mimo tuto strukturu.

2.2 Inovace mohou mít optimální dopad na průmyslovou změnu za předpokladu, že existuje systém koordinace nástrojů na úrovni společností, odvětví, regionů, členských států a EU, poskytující podnikům, zaměstnancům, vědeckým a vzdělávacím institucím a dalším zainteresovaným organizacím zapojeným do tohoto procesu jednoduše přístupné a uživatelsky přátelské nástroje.

2.3 V rámci jednotlivých podniků patří mezi aktivní hnací mechanismy podporující inovaci zejména (i) strategický management inovací, (ii) strategický management lidských zdrojů, (iii) rozvoj dovedností, (iv) využívání nových metod organizace práce, (v) společenské smlouvy týkající se inovací. Přejít od statické k dynamičtější organizaci práce, která je zaměřená na respektování a budování jednotlivých pracovních a odborných dovedností a schopností a umožňuje výběr mezi programy dalšího vzdělávání a/nebo rekvalifikačními programy, musí podporovat znalosti a inovace a celoplošně vytváření širší škály nových konceptů.

2.4 V rámci jednotlivých podniků patří mezi aktivní hnací mechanismy řízení změny především (i) hodnocení schopností a osobní plány rozvoje kariéry, (ii) outsourcing služeb, (iii) další vzdělávání a rekvalifikace a (iv) kolektivní smlouvy a sociální plány týkající se podnikové restrukturalizace.

2.5 Mezi základní aktivní hnací mechanismy, které lze používat jak na odvětvové, tak na regionální úrovni, patří (i) rozvoj místních výrobních uskupení, (ii) sítě orientované na inovace a partnerství, (iii) inovační póly, vědecké, technologické

a průmyslové parky, (iv) regionální inovační strategie a rozvojové plány spolu s institucemi, které je mají zavádět, a (v) znalostní regiony.

2.6 Evropská komise neustále sleduje, které oblasti jsou v souvislosti s evropskými inovacemi nejslibnější.

2.7 Evropský hospodářský a sociální výbor by chtěl také zdůraznit, že v žádném odvětví nelze vyloučit možný rychlý růst inovační kapacity nebo nárůst přidané hodnoty. Stojí za to podpořit jakoukoli inovační myšlenku související s novými způsoby využívání materiálů, rozvojem technologií nebo nových výrobků, která zajistí novou úroveň kvality a vytvoří přidanou hodnotu.

2.8 Nejlepším způsobem, jak by měly vlády členských států aktivně usnadňovat dopad inovací, je koordinace jejich vlastních národních politik pro zaměstnanost, průmysl, inovace, ochranu životního prostředí, vzdělávání a obchod na všech úrovních veřejné správy. Přidaná hodnota, kterou mají partnerství se sociálními partnery a organizovanou občanskou společností v tomto procesu, je zřejmá. Na národní úrovni je také třeba zdůraznit následující prvky: (i) výzkum zdrojů nových pracovních míst a systém předvídání k jejich identifikaci, (ii) programy odborné přípravy a rekvalifikace, (iii) strategie celoživotního učení, (iv) právní předpisy pro trh práce usnadňující mobilitu a rozvoj dovedností.

2.9 Inovační přeshraniční přístupy ke spolupráci mohou hrát obzvláště významnou a specifickou roli katalyzátoru v oblasti inovací a průmyslové změny. Jde o společné technologické iniciativy (STI) v oblasti nanotechnologií, inovačního lékařství, vodíkových a palivových článků, vložených počítačích systémů, letectví a letecké dopravy a globálního sledování životního prostředí a bezpečnosti. Dále by v této souvislosti měl být zdůrazněn význam evropských technologických platform společně s prosazováním jejich rozvoje. Zvláště dobrým příkladem je všeobecné rozšiřování zkušeností Evropské platformy pro ocelářské technologie, Platformy pro ekologické uhlí a Vodní platformy, což jsou iniciativy, které již vykazaly ve svých odvětvích solidní výkon.

2.10 Na úrovni evropských institucí by měly být koordinovány, aktivně využívány a rozvíjeny níže uvedené prvky: (i) Lisabonská strategie, (ii) strategie udržitelného rozvoje, (iii) partnerství pro růst a zaměstnanost, (iv) evropský sociální dialog (jak odvětvový, tak meziodvětvový), (v) programy Společenství pro VaV, inovace, zaměstnanost a celoživotní učení, (vi) regionální politika Společenství, (vii) Evropský sociální fond (ESF), Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR), (viii) Evropské středisko pro sledování změn a (ix) evropský systém pro předvídání nových zdrojů tvorby pracovních míst.

2.11 Perspektivní je iniciativa založení Evropského technologického institutu (EIT) ⁽²⁾. V tomto stanovisku bychom měli zdůraznit, že právě současná počáteční fáze rozvoje provozního rámce institutu nabízí největší prostor k tomu, aby bylo zajištěno, že institut bude skutečným přínosem pro přeměnu inovací na nové výrobky a pracovní místa.

2.12 Mezi iniciativami Evropské komise bychom měli především zmínit sdělení KOM(2006) 728 v konečném znění s názvem *Cesta k účinnějšímu využívání daňových pobídek pro VaV*, které bylo zveřejněno dne 21. listopadu 2006.

2.13 Stejně důležité pro podporu VaV spolu s inovacemi je iniciativa Komise týkající se norem pro státní podporu ⁽³⁾.

2.14 Evropský hospodářský a sociální výbor souhlasí s tím, že je důležité především: (i) budovat vedoucí úlohu Evropy ve strategických technologiích budoucnosti, (ii) jednat efektivně tak, aby byly navázány silnější vazby mezi akademickými, výzkumnými a obchodními kruhy a (iii) zlepšit obecné podmínky.

2.15 Z hlediska zlepšování obecných podmínek by měla být zvláštní pozornost věnována následujícím aspektům: (i) jednotnému trhu, (ii) financování inovací, (iii) právu duševního vlastnictví v 21. století a (iv) pomoci obchodu v EU při budování zahraničně-obchodních a ekonomických vazeb a zajištění přístupu na trhy třetích zemí.

2.16 Dále by měla být co nejdříve provedena odvětvová hodnocení, aby bylo možné co nejvíce zlepšit podmínky specifické pro jednotlivá odvětví. Při tomto hodnocení by měla být zvláštní pozornost věnována následujícím aspektům: (i) faktorům souvisejícím s MSP, (ii) příspěvku k provádění Lisabonské strategie a (iii) vytváření sítí mezi regiony.

3. Úloha skupiny Evropské investiční banky (EIB)

3.1 EHSV by chtěl upozornit na to, že je třeba celé škály finančních nástrojů a jejich koordinované používání k tomu, aby bylo zajištěno, že účinky inovací spojené s průmyslovou změnou budou co nejlepší. Všechny vhodné produkty na finančních a kapitálových trzích musí být dostupné bez ohledu na to, zda je vytvořily běžné finanční instituce, regionální nebo národní vlády nebo Evropská unie. Finanční nástroje musí být dostupné, aby pokryly celý inovační proces až do jeho úplného dokončení, a musí být k dispozici prostředky k zajištění tržního tlaku/tahu. V kontextu širšího předmětu financování se toto stanovisko zaměřuje na jednoho z klíčových subjektů v této oblasti, skupinu Evropské investiční banky, která slučuje nástroje Evropské investiční banky (EIB) a Evropského investičního fondu (EIF).

3.2 EIB a EIF si stanovily podporu evropského hospodářského výkonu a inovací za jeden ze svých prvořadých cílů. Za účelem dosažení tohoto cíle jako příspěvku k Lisabonské strategii a Evropské akci pro růst budou zmobilizovány a vytvořeny vhodné finanční nástroje. Hlavním přínosem EIB v rámci

procesu budování inovačnější a konkurenceschopnější Evropy je Iniciativa inovace 2010 (i2i) s tím, že cílová výše půjčky dosáhne 50 miliard eur na deset let, které jsou určeny k podpoře investičních projektů v celé Evropě v oblasti vzdělávání a odborné přípravy; výzkumu, vývoje a inovací (VVI); a v moderních informačních a komunikačních technologiích (ICT), včetně služeb audiovizuálních sdělovacích prostředků a obsahových a elektronických služeb.

3.2.1 Výše finančních prostředků, které již podpořily projekty prostřednictvím i2i od roku 2000, se odhaduje na 46 miliard eur do konce roku 2006, což znamená, že by cílová částka ve výši 50 miliard eur mohla být do roku 2010 překročena. Aby bylo možné investovat finanční prostředky na podporu VaV a do inovačních produktů, procesů a systémů, rozšířila EIB svou finanční kapacitu také prostřednictvím strukturovaného finančního nástroje (SFN), který není určen k plnění cílů VaV. Jedná se o podporu jednotlivců, kteří se účastní projektů a zakládají podniky, což vyžaduje úvěry pod investičním stupněm, a tudíž s vyšším rizikem. Aby bylo možné financovat investiční činnost MSP, vytváří EIB úvěrové linky s příslušnými finančními zprostředkovateli.

3.2.2 S cílem reagovat na specifické požadavky MSP, jsou dále vyvíjeny inovační transakce, včetně mechanismů sdílení rizika a/nebo kombinací národních a regionálních nástrojů podpory s produkty EIB. EIF se zaměřuje na malé a střední podniky (MSP) prostřednictvím rizikového kapitálu a záruk. Podporu EIB, kterou poskytuje MSP, doplňují opatření EIF.

3.2.3 S ohledem na přístup malých a středních podniků k úvěrům je třeba zmínit negativní dopady dohody Basilej II. Zhruba řečeno, tato dohoda zavádí specifické závazky pro bankovní systém, které nutí banky, aby udělaly hodnocení každého malého a středního podniku žádajícího o úvěr. Aby bylo možné toto hodnocení vypracovat, budou muset malé a střední podniky poskytnout řadu informací, které budou obsáhlejší z hlediska kvality i kvantity. Malé a střední podniky, které nemají informační systémy plánování podnikových zdrojů (ERP), nebudou schopny poskytnout všechny požadované informace. Systémy ERP jsou velmi drahé a velká většina malých a středních podniků je nemá, čímž se stávají nezpůsobilými pro získání úvěru za příznivých podmínek, což bude mít negativní dopad na jejich rozvoj. EIB a Evropská komise by měly zůstat pozorné a monitorovat úroveň přístupu malých a středních podniků k financování, které požadují, a také vztahy mezi tímto přístupem a dopady dohody Basilej II.

3.3 Podpora inovací ze strany skupiny EIB vyžaduje vývoj nových mechanismů a produktů financování vhodných pro rizikový profil transakcí. Současně s cílem zvýšit přidanou hodnotu a synergie mezi různými finančními nástroji Společenství se provádí nové společné iniciativy skupiny EIB a Komise prostřednictvím vytváření partnerství s programy financovanými z rozpočtu EU, jako je např. Sedmý rámcový program (FP7)

⁽²⁾ KOM(2006) 604 v konečném znění.

⁽³⁾ Nařízení Komise (ES) č. 364/2004 ze dne 25.2.2004, kterým se mění nařízení (ES) č. 70/2001, Úř. věst. L 63 28.2.2004.

a Program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP). I když se tyto společné iniciativy neomezuji pouze na finanční nástroj na sdílení rizik (RSFF), k jehož spuštění došlo v roce 2007, a nové iniciativy, které provedl EIF podle CIP, jsou jejich velmi dobrým příkladem.

3.4 Finanční nástroj na sdílení rizik (RSFF)

3.4.1 RSFF (finanční nástroj na sdílení rizik) je novou inovační iniciativou, kterou vytvořila Evropská komise společně s Evropskou investiční bankou na podporu investic v Evropě v oblasti výzkumu, technologického vývoje a demonstrací a která je prováděna v soukromém sektoru, a je také inovací, která vytváří vhodné záruky pro úvěry rizikovějších evropských projektů v oblasti inovací. Tento nový program by měl usnadnit přístup k dluhovému financování činností s vyšším než průměrným rizikovým profilem na základě sdílení rizika Evropským společenstvím, EIB a organizátory projektů VVI. Financování EIB poskytované podle RSFF bude dostupné pro evropské společenství pro výzkum jako doplněk dotací FP7.

3.4.2 RSFF, prováděný za použití stejného rámce podle již existujících norem EIB SFF, bude mít dvě části financované z příspěvků Evropské komise (FP7) a EIB, z nichž každá dosáhne výše až 1 miliardy eur na období 2007-2013. Pro financování projektů výzkumu, vývoje a demonstrací bude také možné využívat zdrojů FP7, přičemž zdroje EIB mohou být využívány k financování inovačních projektů. Využívání těchto dvou částí až do výše 2 miliard eur za účelem zajištění rizika, což umožní rozsáhlejší financování výzkumných, vývojových a inovačních programů s vyšším než průměrným rizikem, znamená, že se od EIB očekává, že bude schopna podpořit dodatečné financování až do výše 10 miliard eur, což je suma, která poskytne již opravdové oživení. Cílem RSFF je podporovat evropské výzkumné iniciativy, jako jsou Evropské strategické fórum pro výzkumné infrastruktury (ESFR), Evropská technologická platforma, Společné technologické iniciativy nebo projekty zahájené v rámci Eureka (Evropská agentura pro koordinaci výzkumu).

3.4.3 Na základě myšlenky sdílení rizika mezi Společenstvím, EIB a příjemci RSFF slouží jako dodatečný nástroj pro financování výzkumu, vývoje a inovací, čímž otevírá širokou škálu možností jak pro soukromý sektor, tak pro společenství pro výzkum, a doplňuje soubor stávajících nástrojů pro financování VVI. RSFF umožňuje, aby EIB vytvořila finanční produkty s cílem vyvážit tržní nedostatky v souladu se specifickými potřebami daného odvětví a každého organizátora projektu, čímž rozšíří pole potenciálních příjemců finanční podpory. RSFF bude k dispozici pro právnické osoby jakéhokoli rozsahu a vlastnictví, včetně velkých a středních společností, MSP, výzkumných organizací, univerzit, spolupracujících struktur, společných podniků nebo společností vytvořených za zvláštním účelem. Prostřednictvím smluv uzavřených s bankovním sektorem týkajících se

sdílení rizika RSFF přispěje k oživení celkové schopnosti finanční komunity podporovat činnosti VVI, zejména s ohledem na MSP.

3.4.4 Aby bylo zajištěno rychlé spuštění RSFF s dostatečným množstvím finančních prostředků, Rada pro konkurenceschopnost v červenci 2006 nejprve rozhodla přidělit 500 milionů eur do vypracování zprávy v polovině období 7. rámcového programu. Dalších 500 milionů eur bude pravděpodobně uvolněno z rozpočtu Společenství do roku 2013, a to na základě střednědobých hodnocení a možných žádostí pro používání nových nástrojů. Přestože jsou obecné podmínky pro využívání financování a operací RSFF, včetně požadavků způsobilosti, pravidel a sdílení rizika mezi institucemi, stanovené ve specifických programech FP7 týkajících se spolupráce a kapacity, podrobná opatření budou upravena dvoustrannou dohodou uzavřenou mezi Evropskou komisí a EIB, která byla podepsána 5. června 2007.

3.5 Podpora inovací ze strany EIF

3.5.1 EIF provádí příkazy jménem svých akcionářů (EIB, Evropská komise) nebo třetích stran (na úrovni členského státu) s cílem podporovat inovace a financování MSP v souladu s cíli Společenství. Do konce roku 2006 celkové transakce EIF dosáhly výše 15 miliard eur, z čehož bylo 11,1 miliard eur na záruky a 3,7 miliard eur na operace rizikového kapitálu.

3.5.2 Lisabonská strategie, jejímž cílem je posílit evropskou konkurenceschopnost, je jednou z hlavních hnacích sil činnosti EIF (EIF je jediným evropským orgánem, který se specializuje na financování MSP). 3,7 miliardami eur investovanými do 224 fondů rizikového kapitálu EIF pomohl překlenout inovační mezeru vložením přibližně 20 miliard eur do rychle rostoucích MSP a začínajících podniků (včetně některých celosvětově úspěšných projektů jako Skype, Bluetooth/Cambridge Silicon Radio nebo Kelkoo). V závěrech předsednictví Evropská rada v březnu 2005 doporučila, aby EIF rozšířil svou činnost na financování technologického přenosu. V roce 2006 byly podepsány první transakce technologického přenosu pro činnost v oblasti licencí a oddělených podniků.

3.5.3 V rámci nového finančního výhledu EIF řídí program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP) a je jedním z hlavních subjektů v rámci iniciativy JEREMIE. Oba programy mají za cíl větší financování MSP a finanční inženýrství.

3.5.3.1 CIP jako jeden z hlavních nástrojů EU pro politiku MSP a inovací, zajišťuje rizikový kapitál (včetně financování činnosti technologického přenosu, sítí „business angels“ a ekoinovací) a poskytuje přístup k záručním mechanismům MSP.

3.5.3.2 Podle iniciativy JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises) se mohou národní a regionální úřady rozhodnout, zda využijí zdrojů z EFRR ve formě tržních finančních nástrojů šitých na míru, jako jsou vlastní jmění, rizikový kapitál, záruky nebo úvěry. Iniciativa JEREMIE byla navržena tak, aby optimalizovala financování ERDF investováním dodatečných prostředků, přičemž její provádění usnadňuje flexibilnější regulační rámec. V roce 2007 by mělo kapitálové navýšení EIF doplnit prostředky CIP a JEREMIE a očekává se, že do roku 2013 bude mít prospěch z finančních nástrojů EIF více než milion MSP.

3.5.3.3 Vzhledem k velkému pákovému efektu (např. z 1 eura z rozpočtu Společenství získáme prostřednictvím pákového efektu až 50 eur pro MSP ve formě záruky) a silné úloze katalyzátoru vůči finanční komunitě (zejména v případě finančních

prostředků rizikového kapitálu) by měly být finanční nástroje Společenství považovány za příklad osvědčených metod v souvislosti s lisabonskou agendou. Aby bylo možné zajistit širší zájem o technologické aplikace podle CIP, měla by se pozornost zaměřit na univerzity a MSP a větší důraz by měl být kladen na finanční projekty, na publicitu, která by pomohla identifikovat duševní kapitál, na schvalování a vydávání schválení, na dohody o spolupráci a na výsledný prospěch; b) aby bylo možné zajistit úspěšné provedení prostřednictvím iniciativy JEREMIE podobně jako u norem pro financování a státní podporu.

3.5.4 V roce 2006 EIB a EIF podepsaly dohodu o spolupráci, která umožňuje inovačním MSP slučovat úvěrové linky EIB a záruky EIF. Je pravděpodobné, že takové operace se budou dále rozvíjet, zejména v souvislosti s iniciativou JEREMIE.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny (Lisabonská strategie)*

(2007/C 256/18)

Dne 14. září 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl (potvrzeno dne 26. října 2006) v souladu s článkem 31 Jednacího řádu (v rámci prací EHSV zahájených na žádost Evropské rady ze dne 23. a 24. března 2006) vypracovat informační zprávu ve věci *Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny (Lisabonská strategie)*.

Dne 15. března 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl změnit tuto informační zprávu na stanovisko z vlastní iniciativy.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 18. června 2007. Zpravodajem byl pan GREIF.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání ze dne 12. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 122 hlasy pro a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Toto stanovisko objasní, že ambiciózních lisabonských cílů bylo z kvantitativního hlediska – i když se značnými rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, které je mít třeba vždy na zřeteli – dosaženo pouze omezeně. Také z hlediska kvality zaměstnanosti se objevují rozpory, neboť proti uspokojivým příkladům osvědčených postupů v politice zaměstnanosti jednotlivých členských států, které je podle názoru EHSV v budoucnu zapotřebí shromážďovat a vyhodnocovat systematictěji, nadále stojí střízlivá fakta z celé EU.

nárůst zaměstnanosti zaznamenaný v posledních letech je především u žen do velké míry výsledkem zvýšení počtu pracovních míst na částečný úvazek, že u starších zaměstnanců nadále převládá značný nedostatek odpovídajících pracovních míst a že zejména u mladistvých dochází k prudkému nárůstu atypických (nestandardních) forem zaměstnání, z nichž některé nejsou právně a sociálně dostatečně zabezpečené.

— Přestože jsou pracovní místa v celé EU ve své většině stále standardními pracovními poměry, je třeba konstatovat, že

— Možnosti integrace na trhu práce se pro znevýhodněné skupiny obyvatelstva téměř nezlepšily (to je možno pozorovat na trvale vysoké dlouhodobé nezaměstnanosti, jakož

i srovnatelně vysoké míře nezaměstnanosti především u mládeže a osob s nízkou kvalifikací, ale i na nízké míře zaměstnanosti především u starších osob). I pro sociálně vyloučené skupiny je situace na trhu práce nadále krajně problematická.

1.2 V této souvislosti Výbor považuje za důležité, aby se při probíhajících diskusích o koncepci flexicurity vždy konstatovalo, že v každé obecné definici musí být opatření na přizpůsobivost podniků a zaměstnanců vždy spojena s vysokou mírou sociální jistoty, aktivní politiky trhu práce, vzdělávání a odborné přípravy i přístupu k sociálním službám.

1.3 EHSV vyzývá k tomu, aby byl v budoucnu v rámci sociální politiky a politiky zaměstnanosti jednotlivých států s ohledem na prioritní skupiny na trhu práce uvedené v tomto stanovisku přikládán větší význam těmto aspektům:

- opatření k podpoře začlenění mládeže do trhu práce, s cílem zprostředkovat jim první zaměstnání, které by nabízelo i perspektivy do budoucna;
- silnější boj proti četným nadále existujícím diskriminacím a znevýhodněním v důsledku věku, pohlaví, příp. postižení či etnického původu, především u přístupu ke vzdělání a přístupu a setrvání na trhu práce;
- zvýšení jistoty na trhu práce a zamezení nepřijemných „pastí“, mj. zajištěním, že nezaměstnaní nebudou nuceni přijímat práci bez zajištění, potíráním nehlášené práce a zamezením využívání zaměstnanců zaměstnaných na dobu určitou;
- opatření na zlepšení kvality pracovního místa a ochrana zaměstnanců před diskriminací;
- větší investice do kvality a úpravy pracovišť odpovídající věku;
- investice v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení a odstranění stávajících rozdílů mezi nabízenými profesemi a těmi, po kterých je na trhu práce poptávka;
- modernizace, zlepšení a sociální zajištění nestandardních forem zaměstnání všude tam, kde je to nutné;
- odstranění rozdělení na trhu práce podle pohlaví, především prostřednictvím efektivních opatření vedoucích ke slučitelnosti profesního a rodinného života (zejména budování rozsáhlých zařízení péče o děti a nabídka pomoci pro závislé

osoby a jejich rodiny, mj. ve formě celodenních zařízení pro tyto osoby);

- odstranění překážek pro osoby, které musejí o někoho pečovat, při jejich (opětovném) začlenění a setrvání na trhu práce (a pobídky k silnějšímu zapojení otců do péče o děti);
- rozvíjení odpovídajících pobídek a podpor pro podniky vedoucí ke zvýšenému zaměstnávání mladistvých a starších zaměstnanců, kteří se na trhu práce setkávají s obzvláštními problémy.

1.4 Pro sociálně vyloučené skupiny jsou nutná další zvláštní opatření:

- vybudování přechodných trhů práce a přiměřené pobídky pro podniky vedoucí ke zvýšenému zaměstnávání těchto osob a zároveň k jejich podpoře při překonávání problémů, které způsobují jejich sociální vyloučení (přičemž je rovněž třeba vyloučit nechtěné vedlejší účinky jako porušení hospodářské soutěže);
- iniciativy v oblasti zaměstnanosti v neziskové oblasti, především v sociálním hospodářství, zde zaujímají významnou roli. Je třeba zajistit odpovídající podporu v rámci rozpočtu trhu práce.

1.5 EHSV důrazně poukazuje na to, že v mnoha zemích EU uplatňování priorit nastíněných v tomto stanovisku vyžaduje značné úsilí v oblasti politiky zaměstnanosti, které musí být odpovídajícím způsobem rozpočtově pokryto.

- Na národní a evropské úrovni budou všechna opatření aktivní politiky trhu práce málo úspěšná, nebudou-li odpovídajícím způsobem zohledněna v rozpočtovém plánování členských států.
- EHSV zjistil, že v řadě zemí návrhy iniciativ pro politiku trhu práce, např. v rámci národních plánů reform, nejsou dostatečně rozpočtově kryty⁽¹⁾.
- Pozitivní zkušenosti některých zemí by měly být lépe zohledněny v akčních programech jednotlivých států a Evropský sociální fond 2007-2013 musí být odpovídajícím způsobem využíván.

1.6 EHSV v této souvislosti již vícekrát poukázal na to, že pro toto rozpočtové krytí je třeba příznivého makroekonomického prostředí, které musí být zaměřeno na hospodářskou politiku orientovanou na růst a na překonání dlouhotrvajícího poklesu konjunktury⁽²⁾.

⁽¹⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 17.5.2006 k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států, zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 195, 18.8.2006).

⁽²⁾ Viz Report of the high-level group on the future of social policy in an enlarged European Union (Zpráva skupiny na vysoké úrovni o budoucnosti sociální politiky v rozšířené Evropské Unii z května 2004).

1.7 V mnoha členských státech se zvýšily sociální příspěvky vázané na náklady na pracovní sílu natolik, že to může negativně ovlivnit vytváření pracovních míst. V některých případech může být nástup do práce neatraktivní z důvodu malého rozdílu mezi výdělkem po zdanění a výši sociálních dávek. Je třeba těmto „pastem“ nezaměstnanosti zamezit, aniž by bylo ohroženo finanční zajištění sociálních systémů. EHSV v této souvislosti souhlasí s doporučeními skupiny na vysoké úrovni o budoucnosti sociální politiky v rozšířené Evropské unii, která usilují o rozšíření finanční základny pro systémy sociálního zabezpečení, čímž se příspěvky rovnoměrněji rozloží na všechny faktory produkce, a tím se odlehčí faktor práce ⁽³⁾.

1.8 V souvislosti s přezkumem hlavních směrů politiky zaměstnanosti, který proběhne v roce 2008, považuje EHSV za nutné zřetelnější vytyčení priorit a konkretizaci v řadě oblastí, které byly uvedeny v tomto stanovisku.

— EHSV se v tomto smyslu zasazuje za větší závaznost při stanovování cílů na evropské úrovni, a chce tak členským státům uložit jasný rámec s jednoznačnými povinnostmi. Podle EHSV je třeba, aby Komise hrála při kontrole vnitrostátního provádění strategie zaměstnanosti významnější roli.

— EHSV se kromě toho vyslovuje pro další zlepšení cílů, především v souvislosti se zaměstnaností mladých lidí a v boji s nezaměstnaností mladých lidí (jako například zkrácení lhůty šesti měsíců pro aktivaci mladých lidí hledajících práci příp. učňovské místo), při podporování rovného postavení, ohledně podpory osob se zdravotním postižením a při integraci přistěhovalců.

— EHSV by tím chtěl dosáhnout toho, aby národní programy reforem v oblasti politiky zaměstnanosti byly v budoucnosti ambicióznější a v souvislosti s časovými závazky, zodpovědností, závazností a finanční základnou nastalo kvalitativní zlepšení. V této souvislosti EHSV vybízí k úvahám o konkrétních cílech pro vyčlenění odpovídajících rozpočtových prostředků na opatření aktivní politiky trhu práce v jednotlivých členských státech.

EHSV předloží ve zvláštním stanovisku své názory na zde uvedené nutné úpravy hlavních směrů politiky zaměstnanosti od roku 2009.

2. Obecné souvislosti

2.1 Evropská rada ve svých závěrech ze dne 23. a 24. března 2006 požádala EHSV, aby před jarním summitem v roce 2008 předložil „souhrnnou zprávu o podpoře partnerství

⁽³⁾ Tamtéž.

pro zaměstnanost a růst“, a přitom vzal mj. v úvahu jako prioritní téma „více pracovních příležitostí pro prioritní skupiny“. EHSV k tomu vypracoval toto stanovisko z vlastní iniciativy, do kterého zahrnul znalosti hospodářských a sociálních rad jednotlivých států.

2.2 EHSV vždy zdůrazňoval, že zvýšení konkurenceschopnosti a udržitelný hospodářský růst v rámci Lisabonské strategie nejsou samoúčelné, nýbrž mají snížit vysokou nezaměstnanost v EU, usilovat o plnou zaměstnanost, vytvořit stabilnější základnu pro systémy sociálního zabezpečení a zajistit ochranu před sociálním vyloučením ⁽⁴⁾.

2.3 V oblasti politiky zaměstnanosti by Lisabonská strategie měla poskytovat nové impulsy pro evropskou politiku zaměstnanosti, aby se tak zvýšila míra zaměstnanosti a zlepšila kvalita práce. Cílem Lisabonské strategie nebylo pouze zvýšení počtu pracovních míst. Jednalo se i o zlepšení jejich kvality. Investice do lidského kapitálu, výzkumu, technologií a inovací tak dostanou stejnou prioritu jako opatření týkající se trhu práce a strukturální opatření ⁽⁵⁾.

2.4 EHSV zaměří v tomto stanovisku svoji analýzu vývoje evropského trhu práce i svá politická doporučení na ty cílové skupiny, v jejichž souvislosti Rada v poslední době opakovaně žádala členské státy, aby učinily zvláštní opatření, aby

— se zlepšila situace mladých lidí na trhu práce a výrazně se snížila nezaměstnanost mladých;

— byly realizovány strategie pro aktivní stárnutí, které by starším lidem umožňovaly déle setrvat v pracovním procesu;

— byla rozhodně podporována zaměstnanost žen a aby byla mužům i ženám celkově umožněna lepší slučitelnost profesního a soukromého života;

— se zlepšilo začlenění osob se zdravotním postižením i jejich trvalé setrvávání na trhu práce;

— se zvýšila zaměstnanost a šance přistěhovalců a etnických menšin na trhu práce.

2.5 EHSV navrhne pro tyto cílové skupiny balíček preventivních a aktivních opatření pro (opětovné) začlenění, kterým by členské státy měly ve svých politikách trhu práce a zaměstnanosti věnovat zvýšenou pozornost. Jedním z témat budou i sociálně vyloučené skupiny, které v mnoha případech nemají přístup na trh práce. Na jejich základě budou formulována politická doporučení, mj. k hlavním směrům politiky zaměstnanosti, které by do jarního summitu v roce 2008 měly být přepracovány.

⁽⁴⁾ Viz mj. průzkumné stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kvalita profesního života, produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických výzev, zpravodajka: paní ENGELEN-KÉFER (Úř. věst. C 318, 23.12.2006).

⁽⁵⁾ Viz mj. stanovisko EHSV z vlastní iniciativy ze dne 9. února 2005 k tématu *Politika zaměstnanosti: Role EHSV po rozšíření a v perspektivě lisabonského procesu*, zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 221, 8.9.2005).

3. Míra zaměstnanosti, nezaměstnanost a zjištění stavu zaměstnanosti ⁽⁶⁾

3.1 V roce 2005 a 2006 zaměstnanost poprvé od roku 2001 v EU vzrostla a znatelně poklesla míra nezaměstnanosti (z 9 % v 2004 na 7,9 % v 2006). Nárůstem o 0,6 % se míra zaměstnanosti po stagnaci předcházejících let zvýšila u žen více než u mužů. Tento příznivý trend pokračuje i v roce 2007 ⁽⁷⁾.

3.2 Přesto lze jen věcně konstatovat, že:

— Pokrok týkající se lisabonských a stockholmských průběžných cílů je pomalý. V roce 2005 nebylo cílů dosaženo, a to ani obecné míry zaměstnanosti 67 % (2005: 63,8 %), ani zaměstnanosti žen 57 % (2005: 56,3 %). Je čím dál jasnější, že cíle pro rok 2010 nebudou v mnoha členských státech ani celkově ve Společenství naplněny.

— Ačkoliv je práce na plný úvazek v celé EU i nadále nejčastější formou zaměstnání, je třeba konstatovat, že nárůst zaměstnanosti – zvláště u žen, který lze pozorovat v posledních letech, je do velké míry důsledkem zvýšení počtu pracovních míst na částečný úvazek (což se projevuje výrazně menším přírůstkem ekvivalentů práce na plný úvazek, jejichž počet v některých členských státech dokonce klesá).

— Nejvýraznější nárůst zaměstnanosti lze v posledních letech sledovat u starších osob. Přesto je i míra zaměstnanosti starších osob mnohem nižší než stanovený cíl (u osob ve věku 55-64 let v průměru roku 2005 pouze 42,5 %). Pouze 9 zemí EU dosáhlo cíle ve výši 50 % (velký rozdíl mezi ženami a muži: cíle bylo dosaženo u mužů v 17, u žen však pouze ve 4 zemích, a to ve Skandinávii a Estonsku).

— Míra zaměstnanosti mládeže činila v roce 2005 18,5 % v průměru EU-25, což je stále přibližně dvojnásobek celkové nezaměstnanosti.

— Přes celkové zlepšení v několika členských státech, zvláště v těch s velmi vysokou mírou nezaměstnanosti, je nezaměstnanost v celé EU i nadále vysoká, přičemž dosahuje téměř 8 % a v některých zemích dokonce vzrostla.

— Regionální rozdíly v míře zaměstnanosti jsou v některých členských státech nadále velké (především při posouzení ekvivalentů práce na plný úvazek). Počet osob, které dnes žijí v EU-27 v regionech s mírou nezaměstnanosti vyšší než 15 %, se s rozšířením znatelně zvýšil.

— Pro sociálně vyloučené skupiny obyvatelstva je situace na trhu práce i nadále nanejvýš problematická.

Na pozadí vývoje na trhu práce vede i přes částečný pokrok k ambiciózním lisabonským cílům zaměstnanosti ještě dlouhá cesta.

3.3 Tím spíše, že vývoj zaměstnanosti vykazuje kromě toho následující charakteristické rysy a tendence, které se svým rozsahem mezi zeměmi a odvětvími z části velmi liší:

— Možnosti integrace na trhu práce se pro znevýhodněné skupiny obyvatelstva téměř nezlepšily (to je možno pozorovat na trvale vysoké dlouhodobé nezaměstnanosti, jakož i srovnatelně vysoké míře nezaměstnanosti především u mládeže a osob s nízkou kvalifikací, ale i na nízké míře zaměstnanosti především u starších osob).

— Přestože jsou pracovní místa v EU stále většinou standardními pracovními poměry, upozorňují ukazatele na mohutný nárůst atypických (nestandardizovaných) forem zaměstnání, z nichž některá jsou právně a sociálně nedostatečně zajištěná. Podíl časově omezených pracovních poměrů celkově roste, přičemž nadprůměrně se to týká především mládeže. Velký nárůst zaznamenal počet smluv o dílo, časově omezená práce a předstíraná samostatně výdělečná činnost ⁽⁸⁾, ale i méně hodnotné a ze sociálněprávního hlediska horší pracovní poměry, i když situace se v jednotlivých členských státech velmi liší. Nejistota celkově roste, zejména u znevýhodněných skupin. Jen v případě, že jsou tyto formy zaměstnání zvoleny svobodně a jsou zabezpečené, mohou sloužit jako „most“ k řádnému trhu práce.

— V mnoha členských státech vzrostla nejistota týkající se zaměstnání hlavně u skupin s nízkou kvalifikací, především u osob s nedokončeným vzděláním a osob bez odborného vzdělání. Z důvodu nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou kvalifikací se možnost najít si práci, ale i vrátit se k práci po období nezaměstnanosti jeví jako obzvláště problematická.

— Lidé, kteří musejí o někoho pečovat, i nadále těžko hledají stabilní a uspokojující pracovní místo.

— Osoby se zdravotním postižením patří nadále ve vysoké míře ke skupině, která je vyloučena z trhu práce. Podle posledních evropských statistik pracuje pouze 40 % těchto lidí. U těžce postižených jsou tyto údaje ještě znepokojivější.

⁽⁶⁾ Viz různé grafy v příloze.

⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006 (Zaměstnanost v Evropě v roce 2006).

⁽⁸⁾ Viz zelená kniha Modernizace pracovního práva, jejímž cílem je řešit výzvy 21. století, KOM(2006) 708 v konečném znění.

- Dále existuje velmi mnoho osob, které jsou marginalizovány z důvodu závislosti na návykových látkách, zadlužení nebo proto, že jsou bezdomovci, a pro jejichž integraci na trhu práce jsou zapotřebí zvláštní opatření zaměřená na sociální začlenění.
- Pracovní podmínky a šance přistěhovalců a lidí z prostředí přistěhovalců na trhu práce jsou ve většině členských států méně jisté než pro ostatní obyvatelstvo. Zvláštní pozornost je třeba věnovat skupině Romů, kteří se rozšířením o Rumunsko a Bulharsko stali největší menšinou v Evropě a jejichž situace na pracovním trhu (s mírou nezaměstnanosti zčásti 70–90 %) z nejrůznějších důvodů doslova vzbuzuje obavy. EHSV se k tomuto tématu vyjádří ve zvláštním stanovisku z vlastní iniciativy).

3.4 Nárůst neformálního sektoru s nejistými pracovními podmínkami a často nízkými příjmy skrývá nebezpečí, že skupiny pracovníků, které nedokáží přejít na řádný pracovní trh, dlouhodobě ztrácejí kvalifikaci. Tento vývoj (obtěžně zachytitelný ve statistických údajích) přináší nejen velkou nejistotu pro dotčené, ale vede i k vysokým daňovým schodkům a ohrožuje konečnou udržitelnost výrobního potenciálu v EU.

4. Vytvoření rámce pro růst a více lepších pracovních míst

4.1 Již léta panuje v evropské politice názor, že za problémy na trhu práce jsou zodpovědné strukturální problémy instituce trhu práce. V mnoha zemích EU se politika zaměstnanosti zaměřuje jednostranně na odstranění všeobecných pracovních právních norem, zostření podmínek pro získání nároku a omezení plnění v sociální oblasti i na zvýšení flexibility pracovních poměrů.

4.2 Opatření aktivní politiky trhu práce, jako např. podpora schopnosti zaměstnávání, odstranění nedostatku kvalifikace a programy zaměřené na integraci znevýhodněných skupin na trhu práce, nebyla naopak v mnoha zemích uskutečněna v dostatečné míře, i když některé země s nízkými výdaji na tato opatření je od roku 1995 zvýšily. Ve většině zemí (pro které existují statistické údaje) dokonce v posledních letech klesl podíl „aktivních“ výloh na celkových výdajích na politiku trhu práce („pasivní“ a „aktivní“ systémy podpory). Je velmi důležité, aby prostředky na opatření aktivní politiky trhu práce byly zajištěny v závislosti na výzvách a zároveň byla zvýšena účinnost opatření politiky trhu práce a zajištěno jejich zaměření na příslušné cílové skupiny.

4.3 EHSV poukázal v této souvislosti již vícekrát na to, že opatření týkající se politiky trhu práce a strukturálních reforem mohou být úspěšná konečnou pouze v příznivém makroekonomickém prostředí, které je zaměřeno na překonání dlouho

trvajícího poklesu konjunktury a na kontinuálnost růstu (*). Proto je na úrovni států a EU zapotřebí přihlásit se k hospodářské politice orientované na růst a mít odpovídající finanční, daňové a hospodářskopolitické předpoklady:

- Evropská centrální banka by měla především ve své úrokové politice v souladu se svým smluvním mandátem při dané stabilitě cen přispět k hospodářskému růstu a ke zvýšení zaměstnanosti. K vysokému nárůstu zaměstnanosti dojde teprve při stálém hospodářském růstu, který je vyšší než střednědobý růst produktivity.
- Je nutno využít větší volnosti v rámci reformovaného Paktu o stabilitě a růstu, aby se zemím EU umožnilo protiakce proti výkyvům konjunktury a byl vytvořen prostor v rozpočtu pro sociálně únosné strukturální reformy a přiměřenou výši veřejných investic.

Lisabonské cíle udávají směr, kam musejí proudit investice: do výstavby komunikační a dopravní infrastruktury, ochrany klimatu, výzkumu a vývoje, plošné péče o děti, do podpory vzdělávání a doplňkového vzdělávání, aktivní politiky trhu práce a kvality pracovních míst. Národní programy reforem by přitom měly být koncipovány tak, aby vedly k vytvoření programu pro posílení hospodářské dynamiky, který by byl koordinován v celé Evropě a ke kterému přispějí všechny subjekty na úrovni států a EU.

5. Efektivní boj proti nezaměstnanosti mládeže

5.1 Nezaměstnanost mládeže patří nadále k ožehavým otázkám politiky zaměstnanosti v EU. Ve všech zemích EU je vyšší než celková nezaměstnanost a ve většině zemí EU je přinejmenším dvakrát vyšší než v celkovém hospodářství. V některých zemích EU-15 a ve většině nových zemích EU je situace ještě problematictější. Nejistota týkající se zaměstnání se v několika členských státech zvýšila také v segmentu pracovních sil s vyšší kvalifikací.

5.2 Nástup do zaměstnání probíhá stále více díky alternativním formám zaměstnání s částečně velmi nejistými pracovními a sociálněprávními podmínkami. Hranice mezi prací ve formálním a neformálním sektoru stále více splývají. Pro určité skupiny mladých lidí, např. s nízkou kvalifikací, z prostředí přistěhovalců či pro ty, kteří pocházejí ze znevýhodněných vrstev obyvatelstva, je přechod do řádného zaměstnání stále těžší. Riziko setrvání na okraji společnosti v souvislosti s prací se zvyšuje, zvláště pokud se několik těchto jevů překrývá.

(*) Viz mj. stanovisko EHSV z 11.12.2003 k tématu Broad economic policy guidelines 2003–2005 (hlavní směry hospodářské politiky 2003–2005), zpravodaj: pan DELAPINA, (Úř. věst. C 80, 30.3.2004), a stanovisko EHSV z 17.5.2006 k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států, zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 221, 8.9.2005).

5.3 Zde se jedná o to dát pokud možno všem mladým lidem jistou perspektivu zaměstnání do budoucnosti. Tato otázka má také demografické aspekty: Ekonomická situace mladých lidí má podstatný vliv na ochotu založit rodinu. V tomto smyslu je nutno uvítat, že Evropská komise ve své jarní zprávě vedle dalšího zvyšování kvalifikace požaduje posílení opatření v oblasti aktivní politiky trhu práce a především naléhá na výrazně rychleji zaváděnou podporu pro mladé lidi hledající práci a trvá na odstranění strukturálních problémů při přechodu od vzdělání k zaměstnání.

5.4 Jako pozitivní příklady zde mohou platit osvědčené modely, u kterých dochází ke kombinaci profesně blízkých systémů vzdělávání zaměřených na potřeby podniků se školním vzděláváním v jednotlivých členských státech (Německo, Rakousko, částečně Nizozemsko). Četné výzkumy vyzdvihují kvalitu tohoto „duálního odborného vzdělávání“ a připisují mu velký význam pro usnadnění přechodu ze školy do zaměstnání, a tím pro zmenšení rozdílů mezi nezaměstnaností mládeže a celkovou mírou nezaměstnanosti.

5.5 Aktivní a preventivní opatření v oblasti vzdělání a doplňkového vzdělávání zaměřená na zlepšení možností zaměstnání pro mladé lidi ⁽¹⁰⁾:

- zajištění hodnotné kvalifikace od prvotního vzdělávání až po odborné vzdělávání a vzdělávání při zaměstnání, aby bylo možno bez problémů najít uplatnění na trhu práce a trvale se na něm udržet, přičemž je třeba, aby zde zasáhl nejen veřejný sektor, ale i samotná ekonomika;
- včasná aktivní pomoc mladým lidem hledajícím učňovské místo a práci (eventuálně již po 4 měsících), zvláštní programy a individuální podpora a péče pro integraci problémových skupin, jako jsou dlouhodobě nezaměstnaní mladí lidé i ti, kteří nedokončili školu nebo učení, mimo jiné pomocí veřejně prospěšných projektů zaměstnanosti a podpory vzdělávání;
- vytváření plošných a snadno přístupných možností orientovat se a získávat informace ohledně povolání pro mladé ženy a muže na všech úrovních vzdělávání; odpovídající zlepšení kvality lidských zdrojů na úradech práce;
- odstranění stávajících rozdílů mezi nabízenými profesemi a těmi, po kterých je na trhu práce poptávka; zvýšení efektivnosti systémů základního vzdělávání (mj. snížení počtu osob s nedokončeným vzděláním, boj proti analfabetismu)

⁽¹⁰⁾ Viz stanovisko EHSV z 26.10.2005 ke sdělení Komise Radě o evropských politikách týkajících se mládeže – Řešení problémů mladých lidí v Evropě – Provádění Evropského paktu pro mládež a podpora aktivního občanství, zpravodajka: paní VAN TURNHOUT (Úř. věst. C 65, 17.3.2006), ke sdělení Komise o Sociální agendě (ze dne 13.7.2005), zpravodajka: paní ENGELEN-KEFER (Úř. věst. C 294, 25.11.2005), k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politiky zaměstnanosti členských států (na základě článku 128 Smlouvy o ES) (ze dne 31.5.2005), zpravodaj: pan MALOSSE (Úř. věst. C 286, 17.11.2005).

a větší prolínání mezi učňovským a doplňkovým vzděláváním; odstranění segregace mužů a žen v profesní orientaci;

- provádění opatření, která zajistí, aby zaměstnávání na dobu určitou a pracovní místa s nízkým sociálním zajištěním byla i nadále pro mladé lidi pouze přechodným jevem.

6. Lepší perspektivy integrace pro přistěhovalce

6.1 Ve většině zemí EU se na diskriminaci přistěhovačů a příslušníků jejich rodin na trhu práce změnilo jen málo. Jsou i nadále nejvíce zastoupeni v odvětvích se špatnými platovými a pracovními podmínkami, je u nich mnohem vyšší riziko nezaměstnanosti a do velké míry zůstávají v pracovních poměrech, které se vyznačují nízkým zabezpečením, vysokým zdravotním rizikem, chybějící jistotou a (v jednotlivých zemích) omezenou regulací mzdových tarifů.

6.2 Zvláště varovný je fakt, že toto nejisté postavení na trhu práce se „dědí“ z první generace přistěhovačů na následující generace také kvůli obrovskému znevýhodnění v oblasti školní docházky. Mladí lidé z prostředí přistěhovačů patří ve většině členských států ke skupině s největší nejistotou zaměstnání a s nejvyšším rizikem, že budou vytlačeni na okraj řádného trhu práce.

6.3 EHSV již mnohokrát uvedl, že považuje stěhování za práci za nutné právě na pozadí demografického vývoje v EU, a poukázal na pozitivní příklady v několika členských státech, například ve Španělsku a Irsku. Musí to však být stále uváděno do souladu s vyhlídkami na odpovídající integrační politiku v členských státech, především co se týká zaměstnanosti ⁽¹¹⁾. Situace v oblasti přistěhovalectví se v členských státech značně liší, zrovna tak jako opatření integrační politiky učiněná mj. v politice pracovního trhu a vzdělávání. Členské státy by měly zaměřit obzvláštní pozornost na situaci žadatelů o azyl, kteří jsou vystaveni obzvláštnímu znevýhodnění.

6.4 Opatření zaměřená na zlepšení integrace přistěhovačů:

- Zvláštní pozornost je třeba věnovat individuální (před)školní výchově a včasné investici do jazykové a profesně blízké kvalifikace, zabránění znevýhodnění při nástupu do zaměstnání (především pomocí co nejrychlejšího odstranění jazykových bariér) a usnadnění uznávání zahraničního vzdělání přistěhovačů;

⁽¹¹⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 10.12.2003 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k tématu Immigration, integration and employment (imigrace, integrace a zaměstnanost); zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS (Úř. věst. C 80, 30.3.2004).

- Integrovaný mainstreaming v celkové sociální politice a politice trhu práce (mj. zvyšování mezikulturních kompetencí úřadů a úřadů práce a podpora podniků, zvláště malých a středních podniků); odpovídající evropské a národní dotace na opatření pro podporu integrace;
- Odstranění institucionálních překážek a diskriminace při přístupu na trh práce v členských státech (např. zkrácení čekacích lhůt pro obdržení pracovního povolení – zejména u žadatelů o azyl⁽¹²⁾) a zamezení mzdovému dumpingu při současném posilování vyhlídek na integraci v rámci evropské přistěhovalecké politiky (zamezení přistěhovalecké politiky, která ztěžuje integraci tím, že podporuje dočasnou imigraci, a tím nejisté formy práce a marginalizaci);
- zlepšení sběru dat o souvislosti přistěhovaleckého prostředí a segregace i diskriminace na trhu práce⁽¹³⁾.
- Preventivní opatření a sankce, ale i partnerství mezi sociálními partnery a veřejnými orgány na vnitrostátní úrovni při potírání práce na černo, aby se zabránilo sociálnímu dumpingu a porušování hospodářské soutěže zvláště v souvislosti s pohybem pracovních sil přes hranice.

7. Využití příležitostí k zaměstnávání starších osob

7.1 Hlavní odpověď na demografické výzvy může znít pouze takto: cílená politika růstu a zvýšení zaměstnanosti. Nezbytný potenciál pracovních sil je k dispozici v dostatečné míře. Potenciál zaměstnanosti starších pracovníků (+ 55) je však v celé EU stále nedostatečně využíván.

7.2 Riziko dlouhodobé nezaměstnanosti významně stoupá s věkem. V průměru EU-25 činí dlouhodobá nezaměstnanost u starších osob více než 60 %. S ohledem na tyto okolnosti je třeba zajistit, aby starší lidé měli skutečně možnost najít práci a dlouhodobě ji vykonávat.

7.3 Důležitou příčinou předčasného odchodu z pracovního života jsou zdravotní problémy způsobené těžkými pracovními podmínkami, vysoká intenzita práce, předčasné propouštění starších zaměstnanců, nedostatečné doplňkové vzdělávání a chybějící další pracovní příležitosti. Úsilí dosáhnout zvýšení míry zaměstnanosti starších osob v první řadě zásahem do

⁽¹²⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 28.11.2001 k návrhu směrnice Rady, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl v členských státech, zpravodaj: pan MENGGOZZI (Úř. věst. C 48, 21.2.2002) [není k dispozici v češtině].

⁽¹³⁾ Eurostat v současné době pracuje na modulu ad hoc k situaci v oblasti práce migrantů a jejich přímých potomků, který bude součástí sběru dat v roce 2008. Jeho cílem je zvýšit kvalitu průzkumu EU týkajícího se pracovních sil, zejména osob narozených v jiné zemi.

systémů zajištění ve stáří, které směřují ke zhoršení podmínek přístupu k nim a oprávněnosti nároků, se mívá účinkem.

7.4 Pouze vědomá politika „aktivního stárnutí“ včetně rozsáhlých možností účasti na dalším vzdělávání a celoživotním učení může vést k udržitelnému zvyšování míry zaměstnanosti starších osob. Sociálně přijatelný způsob, jak lze za zapojení sociálních partnerů vytvořit nejen fungující trh práce pro starší osoby, jenž vykazuje velkou stabilitu zaměstnání, ale i vysokou míru schopnosti starších lidí pracovat a jejich zaměstnanosti, představují úspěšné modely v severovýchodních státech (v první řadě integrovaný balíček opatření v rámci národního akčního programu pro starší osoby ve Finsku).

7.5 Klíčové prvky důsledné změny směrem k pracovnímu prostředí odpovídajícímu věku⁽¹⁴⁾:

- rozsáhlé poradenství a pomoc pro osoby hledající práci i proaktivní podpora zprostředkování (např. podporované zaměstnávání, pomoc při začleňování, veřejně prospěšné sociální projekty) a tam, kde je to nutné, rehabilitační opatření k opětovnému trvalému začlenění; odpovídající dotace aktivní politiky trhu práce za účelem dlouhodobé jistoty plánování pro úřady práce;

- vytvoření sociálně smluvních podnětů pro pozdější odchod do důchodu a tam, kde je to možné nebo žádoucí, rozšiřování atraktivních modelů pro hladký přechod z pracovního života do systému zabezpečení ve stáří v rámci veřejných důchodových systémů (mj. další rozvoj modelů práce starších osob na částečný úvazek);

- opatření zaměřená na možnost děle fyzicky a psychicky setrvat v pracovním procesu, především snížením výkonnostního tlaku v podnicích a úpravou pracovních podmínek podle věku (mj. podněty k rozšíření ochrany zdraví na pracovišti, plošné podnikové programy na podporu zdraví a prevenci a ochranu zaměstnanců);

- Větší podíl starších osob na doplňkovém vzdělávání (iniciativa pro zvyšování kvalifikace u osob starších 40 let, podněty ke zvýšení účasti na vnitropodnikovém doplňkovém vzdělávání zvláště u pracovníků s nízkou kvalifikací);

⁽¹⁴⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 15.12.2004 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o zvýšení zaměstnanosti starších pracovníků a oddálení odchodu z trhu práce; zpravodaj: pan DANTIN (Úř. věst. C 157, 28.6.2005).

— opatření na zvyšování sebevědomí starších pracovníků (ocenění hodnoty znalostí, zkušeností a předávání schopností získaných v průběhu pracovního života mladším pracovníkům) a poradenství a podpora podniků, především malých a středních podniků, ve výhledovém personálním plánování a rozvoji pracovní organizace přizpůsobené věku.

8. Zlepšení zaměstnanosti žen

8.1 Ačkoliv ženy za posledních 30 let významně vyrovnaly formální úroveň kvalifikace, stále ještě neexistuje celková rovnost příležitostí na trhu práce. Ženy zůstávají ve velké míře v tradičních sektorech služeb a v průmyslových sektorech s tradičně vysokým podílem zaměstnanosti žen. Ženy mohou zhodnotit své vzdělání z hlediska pracovního postavení značně obtížněji. Slučitelnost povolání a rodiny je pro ženy stále nesrovnatelně těžší než pro muže.

8.2 Podíl žen zaměstnaných na částečný úvazek je u všech věkových skupin mnohem vyšší než u mužů. Nárůst zaměstnání na částečný úvazek, které při svobodném rozhodování a za podmínek, které nevedou do slepé uličky, co se týče příležitostí výdělků a příležitostí na trhu práce, lze jako takové uvítat, je ve většině členských států i nadále hlavním faktorem rozdělení trhu práce podle pohlaví.

8.3 Rozdíly v příjmech mezi ženami a muži jsou nadále velké v téměř všech odvětvích a nezávisle na postavení na trhu práce. Možnost kariérního postupu, příjem a sociální nároky jsou obzvláště negativně ovlivněny dlouhodobějším přerušáním zaměstnání z důvodu povinností pečovat o děti a jiné osoby. Zatímco muži mohou počítat s přibývajícím věkem nadále s progresivním zvyšováním, příjmy žen stagnují právě v těch věkových skupinách, kdy z důvodu péče o dítě přerušují zaměstnání nebo přecházejí na práci na částečný úvazek.

8.4 Že to jde i jinak a systematické prosazování rovnosti mužů a žen v politice trhu práce může být více než jen heslem, lze pozorovat především v Dánsku nebo Švédsku. Zde jsou rozdíly v příjmech mnohem menší, míra zaměstnanosti žen a počet míst v zařízeních péče o děti – zvláště o děti do 2 let – je mnohem vyšší než v jiných členských státech EU. Dalším pozitivním příkladem je Nizozemsko. Zde je vysoká míra zaměstnanosti žen a velmi vysoký podíl zaměstnání na částečný úvazek, který je většinou vykonáván dobrovolně.

8.5 Klíčová opatření k řešení strukturálních problémů zaměstnanosti žen ⁽¹⁵⁾:

⁽¹⁵⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 13.9.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010; zpravodajka: paní ATTARD (Úř. věst. C 318, 23.12.2006), jakož i stanovisko EHSV ze dne 29.9.2005 k tématu Chudoba žen v Evropě, zpravodajka: paní KING (Úř. věst. C 24, 31.1.2006).

— opatření k odstranění stávající diskriminace na trhu práce a strukturálních příčin rozdílů v příjmech mezi ženami a muži, především podpora samostatného sociálního zajištění žen, zejména prostřednictvím opatření k odstranění méně hodnotné nezajištěné práce na částečný úvazek i ke zlepšení regulace práce na částečný úvazek (např. rozšíření práva na částečný úvazek pro rodiče s nárokem na návrat k plnému úvazku, zlepšení integrace do vnitropodnikových programů doplňkového vzdělávání);

— intenzivní rozvoj plošné, snadno dostupné a velmi kvalitní péče o malé a školní děti, která je i finančně dostupná; efektivní příspěvi k podpoře rozdělení péče o děti mezi partnery (pobídky zejména pro zvýšení podílu otců);

— odstranění opatření, která jsou v rámci rodinné politiky doprovázena silnými pobídkami k odchodu z pracovního života, příp. k delšímu přerušování, po nichž se zhoršují příležitosti k odpovídajícímu návratu do zaměstnání; „financování mateřské dovolené“ se nesmí negativně projevit na příjmu, nesmí být dalším důvodem k odchodu žen z pracovního života a nesmí vytvářet nová omezení pro rozdělení péče o děti mezi partnery;

— opatření politiky trhu práce na podporu návratu do práce po rodičovské dovolené (mj. i podpora iniciativ zvyšujících samostatnost) i opatření proti ztrátě kvalifikace a ztrátě příjmu (např. flexibilní modely doplňkového vzdělávání během rodičovské dovolené, příp. zaměstnání se zkrácenou pracovní dobou);

— úprava pracovní doby s ohledem na rodinu (mj. možnosti rodičů malých a školních dětí přizpůsobit si pracovní dobu, dohody o práci z domova (teleworking) i právní nároky na pružnou pracovní dobu u osob pečujících o jiné osoby).

9. Podpora pracovních příležitostí pro osoby se zdravotním postižením

9.1 Osoby se zdravotním postižením patří nadále ve vysoké míře ke skupině, která je vyloučena z trhu práce. Postižení zaměstnanci pracují častěji v málo placených profesích a jsou často diskriminováni, co se týče přístupu k doplňkovému vzdělávání a kariérního postupu. Jelikož 15 % populace EU v produktivním věku má nějaké zdravotní postižení a vzhledem k nízké míře zaměstnanosti v této skupině by naplnění cílů Lisabonské strategie významně přispělo ke zvýšení míry zaměstnanosti osob se zdravotním postižením.

9.2 EHSV v tomto kontextu vítá dokument Komise Disability Mainstreaming in the European Employment Strategy (Zohlednění hledisek zdravotního postižení v Evropské strategii zaměstnanosti) ⁽¹⁶⁾, který je pozitivním začátkem pro postup v začlenění osob se zdravotním postižením do pracovního procesu a který připomíná, že toto začlenění je nejlepší zbraň v boji proti sociálnímu vyloučení. EHSV zdůrazňuje, že u většiny osob postižení vznikne během pracovního života, ale pouze velmi málo z nich dostane příležitost vrátit se do práce, která by byla přizpůsobena jejich postižení. V této oblasti je třeba pozitivně vyzdvihnout například přísné právní předpisy Velké Británie proti diskriminaci, které jsou napojeny na mechanismy podávání stížností, a dánský příklad, který spojuje flexibilitu trhu práce se zároveň dostatečným sociálním zabezpečením a vysokou úrovní vzdělávání a odborné přípravy.

9.3 Prioritní opatření pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením ⁽¹⁷⁾:

— Úprava systémů daní a výhod tak, aby práce a přechod do práce byly atraktivní, např. poskytováním zaměstnaneckých

výhod; dále by měl být možný návrat k invalidnímu důchodu po zkušební době v práci;

- Rozvoj, zavádění a podpora aktivních programů na trhu práce (zejména rehabilitačních opatření) specificky zaměřených na osoby se zdravotním postižením a opatření, která by umožňovala přechod z chráněného pracoviště na řádný trh práce (např. přizpůsobení informací a komunikace pro osoby se zdravotním postižením žádající o práci);
- Přizpůsobení pracovišť potřebám osob se zdravotním postižením a podpora pozitivních akcí specificky zaměřených na zaměstnance, jejichž postižení vzniklo v průběhu pracovního života; zvážit je třeba též možnosti pracovního volna spojeného s doplňkovým vzděláváním, úprava popisu jejich náplně práce či alternativní pracovní náplň;
- Poskytnutí další pomoci zaměstnancům se zdravotním postižením a pečovatelských služeb osobám se zdravotním postižením, aby zaměstnanci, jejichž rodinný příslušník má zdravotní postižení, mohli dále pracovat.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ EMCO/11/290605.

⁽¹⁷⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 20.4.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Postavení zdravotně postižených osob v rozšířené Evropské unii: Evropský akční plán 2006 – 2007, zpravodajka: paní GREIF (Úř. věst. C 185, 8.8.2006) a průzkumné stanovisko EHSV ze dne 17.1.2007 k tématu Rovné příležitosti pro osoby se zdravotním postižením, zpravodaj: pan JOOST Úř. věst. C 93, 27.4.2007.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života

(2007/C 256/19)

V dopise ze dne 13. února 2007 budoucí portugalské předsednictví Rady požádalo Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování stanoviska k tématu *Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života*.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 18. června 2007. Zpravodajem byl pan CLEVER.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání ze dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 145 hlasy pro a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Souvislosti

1.1 Evropské hlavy států a vlád se v rámci Lisabonské strategie dohodly, že do roku 2010 zvýší kvótu výdělečně činných žen na 60 procent. Tento cíl byl potvrzen v integrovaných hlavních směrech (hlavní směr 17), které byly schváleny jako ústřední součást nového řídicího mechanismu Lisabonské strategie roku 2005.

1.2 Lisabonská strategie dosáhne svých ambiciózních cílů růstu, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti rychleji a udržitelněji, jestliže se i přes demograficky podmíněný pokles osob v produktivním věku v nadcházejícím desetiletí podaří dále zvýšit počet zaměstnaných osob v EU a zlepšit jejich kvalifikaci. Podmínky k dosažení obojího pomocí výrazně vyšší míry zaměstnanosti žen jsou příznivé, neboť nová generace mladých žen si přeje větší zapojení do výdělečné činnosti a je také mnohem lépe vzdělána. Dosud existující překážky v této souvislosti je třeba odstranit.

1.3 V zájmu dosažení tohoto cíle se členské státy EU dohodly mimo jiné, že:

- učiní rozhodná opatření ke zvýšení podílu žen na výdělečné činnosti a ke snížení rozdílu mezi muži a ženami v zaměstnanosti, nezaměstnanosti a v platech a
- budou usilovat o lepší sladění práce a soukromého života a zajistí přístupná a finančně dostupná zařízení pro péči o děti a jiné osoby vyžadující péči (hlavní směr 18).

1.4 Portugalské předsednictví požádalo Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu *Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života*.

1.5 Sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života je z pohledu evropských sociálních partnerů významným přínosem k dosažení hospodářského růstu, blahobytu a konkurenceschopnosti v Evropě.

1.6 Kromě toho patří sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života k prioritám Evropské komise v Plánu pro dosažení rovného postavení žen a mužů, který byl schválen v březnu roku 2006⁽¹⁾. Komise uvádí v plánu tři priority pro lepší sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života:

1. pružná pracovní opatření pro ženy i muže,
2. rozšiřování pečovatelských služeb,
3. lepší politiky sladění pracovního i rodinného života žen i mužů.

1.7 Sdělením nazvaným *Demografická budoucnost Evropy – učíme z problému výhodu*, které bylo ohlášeno již v plánu, Evropská Komise dne 12. října 2006 – podle článku 138 Smlouvy o ES – zahájila první konzultaci sociálních partnerů ke sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života.

1.8 V první části konzultace Komise vyzdvihuje význam tématu sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života. Podíl žen na výdělečné činnosti se musí zlepšit právě v souvislosti s demografickým vývojem a tlakem na systémy sociálního zabezpečení, který z něj vyplývá. Kromě toho je zdůrazněna úloha sladění v souvislosti s dosažením lisabonských cílů stanovených Komisí.

1.9 Evropsští sociální partneři vyzdvihují ve svých odpovědích Komisi význam tématu sladění rodiny a zaměstnání právě v kontextu ještě neuspokojivého podílu žen na trhu práce a stále více stárnoucího obyvatelstva. Provádění cílů rozšiřování péče o děti, stanovených Radou v Barceloně roku 2002, je v nich výslovně podporováno, shoda mezi sociálními partnery panuje také v názoru, že tři priority uvedené v plánu pro dosažení rovného postavení mohou vést k cíli. Kromě toho sociální partneři zdůrazňují, že sladění práce, rodiny a soukromého života a otázka rovných příležitostí pro ženy a muže v pracovním životě musí právě v souvislosti s demografickým

⁽¹⁾ KOM(2006) 92.

vývojem získat v politické diskusi ústřední význam. Zvláštní pozornost se přitom musí věnovat také překonávání stávajících stereotypů, co se týče úlohy žen a mužů, neboť bez změny těchto stereotypů bude jen stěží možné dosáhnout pokroku.

1.10 Sociální partneři (BUSINESSEUROPE/UEAPME, CEEP a EKOS) ⁽²⁾ v rámci zlepšení rovných příležitostí pro ženy a muže v pracovním životě schválili roku 2005 akční rámec pro dosažení rovného postavení žen a mužů ⁽³⁾. Ke čtyřem klíčovým oblastem, k nimž národní sociální partneři provedou do roku 2010 akce, patří jasně také sladění rodiny a zaměstnání. Rada ministrů chce proto oprávněně přidělit sociálním partnerům organizaci pracovní doby, která má pro sladění rodiny a zaměstnání velký význam, s cílem nalézt proveditelná řešení pro všechny zúčastněné.

1.11 Sociální partneři mohou zlepšit životní situaci rodin tím, že přispějí k lepším pracovním podmínkám. V této souvislosti hrají klíčovou úlohu. Akční rámec patří k příspěvkům sociálních partnerů k provádění Lisabonské strategie. Vzhledem ke skutečnosti, že příčiny stále existujících nevyvážeností na trzích práce jsou komplexní a vzájemně spolu souvisí, jsou evropští sociální partneři přesvědčeni, že pro úspěšné odstranění problémů je potřebná integrovaná strategie na podporu rovného postavení žen a mužů. Sladění rodiny a zaměstnání je přitom jedním z nejdůležitějších regulačních nástrojů.

1.12 Přestože zapojení některých podniků do úsilí o sladění rodiny a zaměstnání v posledních letech vzrostlo tak, že vstřícnost vůči rodině se stala nedílnou částí personální politiky a podnikové filozofie, což ukazuje také první společná bilance dohody sociálních partnerů, kterou sociální partneři zveřejnili v únoru roku 2007, musí podniky, sociální partneři a členské státy nadále odstraňovat přetrvávající nedostatky ⁽⁴⁾.

1.13 Rovnost příležitostí v zaměstnání, iniciativy napomáhající sladění rodinného a pracovního života a vytváření modelu řízení „podniku rovných příležitostí“ jsou součástí koncepce společenské odpovědnosti podniků, která společnosti vede k zavádění osvědčených postupů a zodpovědnému jednání s ohledem na zaměstnance.

⁽²⁾ BUSINESSEUROPE (dříve UNICE) je zastřešující organizace evropských zaměstnavatelských a průmyslových konfederací, UEAPME je Evropské sdružení řemesel a malých a středních podniků, CEEP je Evropské středisko podniků s veřejnou účastí a podniků obecného ekonomického zájmu a EKOS je Evropská konfederace odborových svazů.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽⁴⁾ Viz průzkumné stanovisko EHSV ze dne 14. března 2007 k tématu Ekonomické a rozpočtové důsledky stárnutí obyvatelstva, zpravodajka: paní FLORIO Úř. věst. C 161, 13.7.2007.

2. Analýza situace

2.1 Struktury rodin se v důsledku společenské změny velmi rozrůznily. Politika zaměřená na sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života musí zohlednit veškeré existující způsoby života (např. samostatně vychovávající rodiče, rodiny s nevlastním rodičem (do nichž si každý partner přináší děti z dřívějšího manželství), svobodné, rozvedené rodiče, adoptivní rodiče, pracující studenti, partneři stejného pohlaví, osoby žijící samy). Kromě toho vzrůstající podíl starších a velmi starých osob zvyšuje potřebu pečovatelských služeb v rodině i mimo rodinu.

2.2 Ženy jsou narozdíl od mužů vedle zaměstnání stále ještě více zapojeny do organizování domácnosti a rodiny, a proto jsou často ve stresu a trvale přetíženy. To se týká také žen pracujících v zemědělství a samostatně výdělečně činných žen. Ženy jsou těmito rámcovými podmínkami často nuceny přijmout práci na částečný úvazek, která je spojena s nižším příjmem, horším zabezpečením ve stáří a horšími možnostmi kariérního postupu. Sladění rodiny a zaměstnání je proto také významným nástrojem pro dosažení rovného postavení žen a mužů, ale i žen s dětmi a bez dětí, v pracovním životě.

2.3 Právě proto, že příčiny problémů a možnosti jejich řešení se neliší pouze mezi členskými státy, ale také mezi regiony, a dokonce mezi podniky, neexistují žádná univerzální řešení, která by měla platit pro všechny stejně. EHSV v této souvislosti vidí, že sociální partneři jsou velmi způsobilí k řešení této situace. Na základě svých stávajících struktur mohou v jednotlivých členských státech významně ovlivňovat každodenní život zaměstnanců tím, že budou usilovat o sladění rodiny a zaměstnání.

2.4 I když je rozhodnutí mít, nebo nemít děti v podstatě soukromého charakteru stejně jako rozhodnutí pečovat v rodině o příbuzné nebo jiné zvláště blízké osoby v případě nemoci, postižení nebo ve stáří, dopady takových rozhodnutí pociťuje i společnost jako celek. Rostoucí nedostatek dětí znamená pozdější nedostatek odborných a vedoucích pracovních sil, zákazníků, zaměstnanců, podnikatelů, vědců a výzkumníků, a má tedy negativní důsledky pro celou společnost ⁽⁵⁾. Stát by proto měl nést odpovědnost zejména za tyto faktory:

— materiální a finanční podpora (peněžité dávky, uznání v rámci důchodového zabezpečení),

⁽⁵⁾ Viz průzkumné stanovisko EHSV ze dne 14. března 2007 k tématu Rodina a demografický vývoj, zpravodaj: pan BUFFETAUT (Úř. věst. C 161, 13.7.2007).

- podpůrná infrastruktura (péče o děti, celodenní školy, nabídky mimoškolní péče a péče o prázdninách, programy pro volný čas, které nabízejí organizace dobrovolníků, nabídky pomoci, např. ambulantní pečovatelské služby),
- přiměřená rodičovská dovolená pro matky a otce (i v souvislosti s adopcemi),
- pracovní prostředí vstřícné vůči rodině.

2.5 Pružná úprava pracovní doby je podle Komise důležitá pro to, aby se využívalo celého potenciálu výdělečně činného obyvatelstva. Tato úprava musí být ve stejné míře k dispozici jak ženám, tak mužům – k tomu poslouží právní rámec. Skutečnost, že takovou úpravu využije mnohem více žen než mužů, však vytváří nerovnováhu mezi ženami a muži, která má negativní dopad na postavení ženy na pracovišti a na její ekonomickou nezávislost. Muži by proto měli být více než dosud vybízeni k přebírání rodinných povinností, především prostřednictvím pobídek k rodičovské dovolené, aby se s ženami spravedlivě a partnersky podělili o zátěž neplacené práce v domácnosti a o péči o děti a členy rodiny.

3. Představy o vlastní roli

3.1 Při společenské změně se spolu s výrazně vyšší úrovní kvalifikace žen změnilo také jejich představy o vlastní roli a životě. Mladé ženy v Evropě dnes mají lepší kvalifikaci než mladí muži a zaměstnání chápou jako nedílnou součást svých životních plánů. Vyšší úroveň kvalifikace žen by také měla vést ke zmenšení rozdílů v průměrné úrovni platů žen a mužů. Současné rozdíly ve výdělku vyplývají ve velké míře z vysokého počtu žen, které pracují na částečný úvazek, delších přerušení pracovní činnosti a s tím spojené kratší praxe, s menším podílem žen ve vedoucích pozicích a s nižší kvalifikací starších žen. Přestože zařazení v souladu s kolektivní smlouvou zajišťuje, aby ženy a muži obdrželi za stejnou práci se stejnou kvalifikací stejný plat, nerovnosti v otázce odměňování i nadále přetrvávají. Navíc k tomu, aby měl každý svobodnou volbu individuálního životního plánu, je třeba, aby společenské rámcové podmínky ženám a mužům umožňovaly rozhodnout se pro život odpovídající vlastním představám, aniž by byli konfrontováni s pozitivním nebo negativním společenským hodnocením tohoto rozhodnutí.

3.2 K rámcovým podmínkám, které zásadně spoluutvářejí životní plány, patří kromě příslušné infrastruktury péče o dítě v určité zemi také postoj společnosti k výdělečně činným

matkám a otcům, kteří se věnují rodině. To, jak se v těchto otázkách chovají sociální partneři, rozhodujícím způsobem ovlivňuje také postoj společnosti. Zkušenosti ze skandinávských zemí a z Německa ukázaly, že mohou pomoci finanční dávky, jako např. poskytnutí části rodičovského příspěvku rodině, resp. zvýšení dávek jen v případech, že se péči o dítě věnuje určitý čas také otec. Otcové tak získají právní rámec, aby se mohli po omezenou dobu snadněji věnovat výchově dětí. Matky získají touto úpravou příležitost vrátit se do zaměstnání dříve.

3.3 EHSV zdůrazňuje, že nepostačí pozměnit jednotlivé regulační nástroje, aby se změnilo dvojí zatížení žen na sladění rodiny, zaměstnání a soukromého života. Cílem musí být spíše nové uspořádání zásadního rozdělení neplacené práce mimo podnik, jako je výchova dětí, péče o členy rodiny a organizace domácnosti, mezi muže a ženy. Muži musí být vedeni ke skutečnému partnerskému dělení pracovní zátěže, což vyžaduje hlubokou změnu povědomí a struktury.

4. Podpůrná opatření sociálních partnerů ke sladění rodiny, zaměstnání a soukromého života na podnikové úrovni

4.1 Demografický vývoj a s ním spojené změny mají velký dopad na zaměstnance i na zaměstnavatele. Sociální partneři hrají na všech úrovních významnou pomocnou úlohu při zlepšování sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života.

4.2 Personální politika, která zohledňuje a dokáže spravedlivě sladit podnikové záležitosti s úkoly mimo podnik, rodinnými odpovědnostmi a soukromými záležitostmi, zásadními pro každého zaměstnance, je základem úspěšné politiky v podnicích. K základním předpokladům, které by měly vytvořit jednotlivé členské státy, patří:

- dobrá infrastruktura v oblasti péče o děti – malé i dospívající, která dokáže pokrýt potřeby v daném období,
- dostatečná a kvalitní nabídka služeb péče o starší nebo postižené osoby a jejich ošetřování,
- spravedlivé podmínky pracovní doby,
- opatření k tomu, aby volno a práce na částečný úvazek za účelem péče o děti a péči vyžadující osoby neměly vliv na další pracovní výkony, a
- kvalifikovaní a spravedlivě odměňovaní zaměstnanci.

Z plošné infrastruktury těží zaměstnanci, podniky i stát a společnost.

4.3 Rozsah nástrojů personální politiky, které byly zčásti dohodnuty také mezi sociálními partnery a které mohou být uplatňovány v podnicích, zahrnuje:

- zavedení inovativních modelů pracovní doby, avšak nikoli penalizujících (fragmentace pracovní doby, nakupení drobných zaměstnání), práce z domu, placeného přerušení zaměstnání a účtů pracovní doby,
- právní jistotu stabilní pracovní smlouvy,
- kontaktní nabídky podniků během rodičovské dovolené,
- podpůrná opatření při organizování péče o dítě v podobě podnikových mateřských škol, zakoupení míst pro dítě ve školce a finančních podpůrných opatření,
- podporu při péči o starší nebo péči vyžadující členy rodiny,
- podporu opatření zaměřených na osobní rozvoj a
- podporu pro opětovné zapojení do pracovní činnosti po práci na snížený úvazek či volnu za účelem péče o děti či o osoby vyžadující péči.

4.4 Tím se zohlední také cíl usnadnit všem zúčastněným stranám lepší sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života pomocí individuálních a velmi variabilních modelů práce na částečný úvazek, zaměřených na zájmy podniků i zaměstnanců. Tomuto cíli neprospívá, když práce na částečný úvazek není volena na základě dobrovolného rozhodnutí. EHSV pokládá za naléhavě nutné, aby nabídky práce na částečný úvazek muži přijímali ve větší míře, jestliže nezbytnost, aby takovou práci přijal jeden z rodičů, vyplývá z potřeb jejich rodiny. Tím mohou v praxi vyjádřit, že povinnosti v partnerství a rodině by neměly být pouze úkolem žen, ale měly by být odpovědně rozděleny a vykonávány.

4.5 Sociální partneři mohou pomoci nalézt odpovědi na to, jak mohou rodiče uskutečnit životní model, který si přejí. V podnikové praxi se osvědčily také zvláštní kontaktní nabídky pro matky na rodičovské dovolené v podobě dobrovolného zástupu za dovolenou a nemoc nebo také pozvání na podnikové oslavy, což matkám po rodičovské dovolené usnadňuje návrat na pracoviště. EHSV poukazuje na to, že ochranné předpisy vztahující se na těhotné ženy a matky a otce na rodičovské dovolené musejí být nutně zachovány a nesmějí být obcházeny ani nepřímou diskriminací.

4.6 Také rodiče mohou mít prospěch z podpory při organizování péče o dítě. Různé podniky poskytují svým zaměstnancům nabídky v oblasti zprostředkování „paní na hlídání“, míst v jeslích a péče v případě naléhavé potřeby v souvislosti s onemocněním dítěte. Některé podniky zkoušejí také pomocí cílených opatření, jako např. poskytnutí dne dovolené při narození dítěte, pobídnout muže, aby převzali práci v rodině a strávili se svými dětmi více času. Podniky, které se tak chovají, zaslужují podporu. Avšak ve většině případů v praxi rodiče podporování nejsou. Takovým chováním – zvláště je-li dokonce protiprávní – poškozují podnik sám sebe, neboť toto chování má negativní vliv na podnikové klima a motivaci zaměstnanců.

4.7 EHSV poukazuje na průzkumy společnosti Prognos, podle nichž se provádění opatření, která cíleně podporují také oprávněné záležitosti zaměstnanců sloužící rodinnému a soukromému životu, podniku vyplatí ekonomicky, neboť tyto nástroje personální politiky snižují absenci a zvyšují loajalitu zaměstnanců i jejich motivaci a výkonnost. Kromě toho taková personální politika posiluje přitažlivost pracoviště, zejména když usnadňuje kariérní postup a setrvání ve vedoucích funkcích rovněž ženám s rodinnými povinnostmi. Taková podniková kultura zajišťuje zároveň dobré podnikové klima a působí v příslušném regionu jako pozitivní místní faktor.

4.8 EHSV poukazuje na to, že v souvislosti se zavedením pružných modelů pracovní doby by měl být zohledněn přístup flexicity. V kontextu Lisabonské strategie flexicity představuje integrovaný přístup k reformě trhu práce, který podporuje nutnou nebo žádoucí flexibilitu a současně ji spojuje s potřebnou mírou jistoty a plánovatelnosti pro všechny zúčastněné. Flexibilita dohodnutá mezi sociálními partnery musí směřovat k situaci, z níž mají prospěch podniky i zaměstnanci. Je třeba zohlednit jednak požadavky na přizpůsobení podniků požadavkům trhu, jednak rostoucí zájem zaměstnanců o flexibilitu, například s ohledem na uspořádání pracovní doby, aby bylo možné lépe zohlednit rodinné nebo jiné záležitosti soukromého života mimo podnik, přitom musí zůstat i nadále zachována jistota pracovních poměrů a musí se zabránit jejich nestabilitě. K cíli zde vedou individuální řešení podle potřeby, jež musejí být dohodnuta zpravidla mezi sociálními partnery. Zlepšení konkurenceschopnosti podniků tak kráčí ruku v ruce s flexibilními pracovními podmínkami. EHSV zdůrazňuje, že v diskusi o flexicity je třeba věnovat více pozornosti skutečnosti, že se žen a mužů dotýká nestejnou měrou ⁽⁶⁾.

4.9 Sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života je tím úspěšnější, čím více jsou jednotlivé nástroje sloužící ke sladění používány v podnikové praxi. Provádění na vnitrostátní úrovni je proto nutno přikládat co největší význam.

⁽⁶⁾ Viz průzkumné stanovisko EHSV ze dne 12. července 2007 k tématu Koncept flexicity (rozměr vnitřní flexibility – kolektivní vyjednávání a úloha sociálního dialogu jako nástroje pro regulaci a reformu trhu práce), zpravodaj: pan Janson (Úř. věst. C 97, 28.4.2007).

4.10 EHSV pokládá podnikové soutěže, na nichž se podílejí sociální partneři, za nástroj, který může být vhodný pro veřejnou prezentaci příkladů vstřícnosti podniku vůči rodinám a ženám a pro doporučení napodobování těchto příkladů. Podnikové soutěže představují široké veřejnosti nové inovativní nástroje jako např.:

- zřízení heren pro děti zaměstnanců,
- podnikové mateřské školy,
- generační síť v podniku, která koordinuje dobrovolné služby jako vyřizování návštěv úřadů a nákupy pro mladé zaměstnance s odpovědností za rodinu, které poskytují zaměstnanci v důchodu.

4.11 Přitom je zřejmé, že velkému počtu malých nebo středních podniků, které představují většinu podniků EU, prostředky pro takové atraktivní nabídky chybí, proto by se měly zvážít specifické daňové pobídky. Právě v malých a středních podnicích jsou užší sociální kontakty zárukou toho, že se zúčastněné strany dohodnou na individuálních řešeních, vycházejících zcela z momentální situace jednotlivých pracovníků. Kromě toho existuje možnost, aby se více menších podniků v regionu spojilo s místními orgány, občanskými sdruženími a nevládními organizacemi za účelem společných nabídek, čímž tyto podniky zhodnotí samy sebe i svůj region.

5. Praktické iniciativy na regionální a místní úrovni

5.1 Pro zcela praktické a realistické zlepšení rámcových podmínek pro lepší sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života je zvláště užitečné, když nejrůznější místní subjekty jednají ve vzájemném souladu. Proto EHSV povzbuzuje sociální partnery k iniciativám na regionální a místní úrovni, které by sjednotily zapojené subjekty (podnikatele, podnikové rady, skupiny rodičů, náboženská sdružení, sportovní kluby a obecní zastupitele atd.) ve městech a obcích s cílem utvářet místní životní prostředí ve vzájemné shodě tak, aby podnikové, rodinné a soukromé záležitosti mohly být co nejlépe sladěny. Změny přímo na místě jsou bezprostřední praktickou podporou pro všechny zúčastněné. Oblast působnosti nejrůznějších místních subjektů je nesmírně rozmanitá a otevřená všem tvůrčím myšlenkám. Uveďme některé konkrétní příklady, které však lze libovolně doplňovat:

- vytvoření webové stránky města, která informuje o cílených nabídkách pro rodiny,
- zřízení databází pro zprostředkování péče o dítě,

- střediska služeb prarodičů, která k sobě přivedou mladé rodiny bez prarodičů a starší osoby bez rodiny,
- péče o dopravu dětí do školy,
- podpora dobrovolných organizací a dobrovolníků, kteří se ve volném čase věnují péči o děti,
- workshopy o vývoji města vstřícného vůči rodinám s cílem zastavit odliv mladých rodin,
- poradenské programy pro otce, kteří pracují na částečný úvazek,
- změna jízdních řádů školních autobusů, která rodičům umožní lépe koordinovat začátek pracovní doby se začátkem školní výuky,
- zpružnění provozní doby mateřských škol,
- podnikové akce ke sladění rodiny a zaměstnání, na nichž podniky představují veřejnosti svoji personální politiku vstřícnou vůči rodinám,
- kontrola všech obecních rozhodnutí z hlediska vstřícnosti vůči dětem.

6. Zařízení pro péči o děti a starší členy rodiny

6.1 EHSV poukazuje na to, že ve druhé zprávě Komise o pokroku při provádění Lisabonské strategie, která byla předložena v polovině prosince 2006⁽⁷⁾, se upozorňuje na to, že v několika členských státech je problémem existence finančně dostupných zařízení pro péči o děti. Členské státy jsou proto vyzývány, aby v souladu s vlastními cíli nabízely více velmi kvalitních zařízení pro péči o děti, která by byla dostupná pro všechny.

6.2 Kromě toho Evropská rada roku 2002 v Barceloně⁽⁸⁾ rozhodla, že by v členských státech mělo být do roku 2010 k dispozici místo v zařízení pro péči o děti pro 90 % dětí ve věku mezi třemi lety a zahájením školní docházky a pro 33 % dětí mladších tří let.

6.3 Právě také v souvislosti se změnami představami žen a mužů o vlastní roli je důležité, aby sociální partneři zdůraznili, že vývoj dítěte není negativně ovlivněn zaměstnáním matky ani péčí otce o rodinu.

⁽⁷⁾ KOM(2006) 816: Sdělení Komise pro jarní zasedání Evropské rady: Provádění obnovené Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost, „Rok výsledků“.

⁽⁸⁾ Závěry předsednictva Evropské rady z Barcelony ze dne 15. a 16. března 2002.

6.4 V souvislosti s velkými rozdíly z hlediska míst pro péči o děti mladší tří let v jednotlivých členských státech EHSV důrazně doporučuje, aby si každý členský stát stanovil konkrétně kvantifikované cíle týkající se infrastruktury péče o děti mladší tří let. Aby bylo zaručeno sladění rodiny a zaměstnání, mělo by být minimálně pro 33 % dětí mladších tří let do roku 2010 k dispozici místo v zařízení pro péči o děti nebo u kvalifikované „paní na hlídání“.

6.5 EHSV pokládá za nutné, aby byl rozšiřování péče o dítě v členských státech EU přikládán větší význam než dosud a aby to bylo posíleno a podpořeno politickými opatřeními.

6.6 Stanoviskem k tématu Rodina a demografický vývoj⁽⁹⁾ EHSV podrobně poukázal na demografickou změnu v Evropské unii a její důsledky pro rodiny. Zvýšení průměrné délky života může pro mnoho lidí znamenat lepší kvalitu života. Zvyšující se průměrná délka života však povede také k tomu, že se stále více lidí v budoucnosti bude muset kromě zaměstnání věnovat péči o starší členy rodiny. Rozšiřování služeb v oblasti péče by se proto mělo stát větším předmětem zájmu, aby byli pečující členové rodiny méně zatíženi.

V Bruselu dne 11. července 2007

6.7 Úkolem sociálních partnerů v této tematické oblasti může být informování o nástrojích, které se již v praxi osvědčily. Sem může patřit například krátkodobé přizpůsobení pracovní doby potřebě péče, která často vzniká náhle, vybavení pracoviště usnadňující péči, tj. zaměstnanci jsou dosažitelní telefonicky a mají přístup k počítači a internetu, aby mohli řídit záležitosti týkající se péče, a poskytnutí informačního materiálu o organizačních, finančních a právních aspektech péče.

7. Výhled

7.1 EHSV se domnívá, že sladění pracovního a rodinného života nevyhnutelně souvisí s dosažením rovnosti žen a mužů a jakmile budou realizovány cíle sociálních partnerů v této oblasti, přispějí k tomuto sladění. Má-li se stát každodenní realitou, měly by vzdělávací programy pro děti prezentovat sladění rodinného a pracovního života jako běžné a nutné.

7.2 EHSV žádá Radu, Evropský parlament a Komisi, aby návrhy učiněné v tomto průzkumném stanovisku zohledňovaly a podporovaly při své budoucí práci, aby se sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života v Evropě dále zlepšovalo.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Viz průzkumné stanovisko EHSV ze dne 14. března 2007 k tématu Rodina a demografický vývoj, zpravodaj: pan BUFFETAUT (Úř. věst. C 161, 13.7.2007).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Koncept flexicurity (rozměr vnitřní flexibility – kolektivní vyjednávání a úloha sociálního dialogu jako nástroje pro regulaci a reformu trhů práce)

(2007/C 256/20)

Evropský hospodářský a sociální výbor obdržel dopis od portugalského předsednictví ze dne 13. února 2007, v němž jej toto předsednictví žádá o vypracování stanoviska k věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 18. června 2007. Zpravodajem byl pan JANSOON.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 163 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí a závěry

1.1 EHSV vítá žádost portugalského předsednictví o vypracování stanoviska k tématu koncept flexicurity, jelikož debata na toto téma byla až do současné doby omezena převážně na vzrůstající vnější flexibilitu a způsoby kompenzace takového vzrůstu posílením politik trhu práce či ustanoveními o sociální jistotě. Namísto toho by pozornost měla být soustředěna na jiné aspekty, aby bylo možné vytvořit situace vítězných.

1.2 EHSV by rád zdůraznil, že musí být posílena úloha sociálních partnerů. Sociální partneři by se měli účastnit všech debat o konceptu flexicurity a měli by hrát významnou úlohu při konzultacích s Evropskou komisí. Komise by se tak při hledání evropské definice konceptu flexicurity měla více soustředit především na konzultace s evropskými sociálními partnery.

1.3 Posilování systémů průmyslových vztahů na evropské a vnitrostátní úrovni je nezbytné pro každé jednání o konceptu flexicurity. Živý sociální dialog, jehož se aktivně účastní sociální partneři, kteří jsou schopni vyjednávat, ovlivňovat, přebírat odpovědnost za vymezení a součásti konceptu flexicurity a hodnotit jeho výsledky, je prvkem zásadního významu.

1.4 Komise a členské státy by měly vyvinout úsilí za účelem navázání rozhovorů, které by mohly vést k reformám založeným na konceptu flexicurity s posilováním a modernizací průmyslových vztahů na všech úrovních. EHSV tak chce zajistit užší vazbu mezi debatou o konceptu flexicurity, posilováním sociálního dialogu na všech úrovních a kolektivním vyjednáváním na příslušných úrovních, přičemž musí být respektována různorodost systémů průmyslových vztahů v jednotlivých členských státech. Koncept flexicurity by měl zvýšit jak flexibilitu, tak jistotu vyváženým způsobem. Koncept flexicurity neznamená jednostranné a nelegitimní snížení práv pracovníků, takové pojetí EHSV odmítá.

1.5 EHSV uznává, že vzhledem k důležité úloze, kterou hrají sociální partneři v postupném rozvíjení politik konceptu flexicu-

rity na evropské úrovni, nemůže být tato diskuse oddělena od obsahu evropského sociálního dialogu, ani od dalšího vývoje samotného sociálního dialogu.

1.6 EHSV si přeje zdůraznit, že Komise a členské státy by měly v souvislosti s konceptem flexicurity věnovat větší pozornost rovnosti pohlaví a mezigenerační solidaritě. Ženy, starší pracovníci a mladí lidé jsou na trhu práce, pokud jde o flexibilitu a jistotu, často v nevýhodě, a měly by se jim zajistit stejné podmínky, jaké mají ostatní skupiny.

1.7 EHSV si přeje, aby členské státy a Komise prozkoumaly možnosti zvýšení přizpůsobivosti na základě vnitřní flexibility a učinily ji životaschopným a přijatelným rozměrem konceptu flexicurity. Vnitřní flexibilita může hrát klíčovou úlohu při zvyšování produktivity, podpoře inovace a zvyšování konkurenceschopnosti, a může tak přispívat k dosažení cílů Lisabonské strategie. Může rovněž zásadním způsobem napomáhat pracovníkům při kombinování jejich práce s dalšími činnostmi a povinnostmi a zvyšovat kvalitu jejich zaměstnání. Předpokladem pro výše uvedené je regulační rámec zajišťující ochranu zaměstnanosti a zdravotní péči a poskytující stabilitu a jistotu pro pracovníky. Ochrana zaměstnanosti spojená s efektivními rekvalifikačními službami a aktivními politikami trhu práce jsou velmi důležité pro přizpůsobení a jistotu firem i zaměstnanců.

1.8 Podle názoru EHSV je třeba usilovat o zajištění rovnováhy mezi flexibilitou pracovní doby a ochranou pracovníků. Tuto rovnováhu nejlépe zajistí nařízení přijatá na základě kolektivního vyjednávání a národních praktik. Taková vyjednávání o flexibilitě pracovní doby vyžadují aktivní spoluúčast organizací na ochranu práv, dobře fungujících sociálních institucí a systémů sociálního zabezpečení prospěšných zaměstnanosti.

1.9 Funkční flexibilita je rovněž klíčovou záležitostí pro vyjednávání mezi sociálními partnery. Na základě takového vyjednávání mohou být vyváženy a sladěny potřeby podniků a pracovníků a definována odměna odpovídající vyšší dosažené kvalifikaci.

1.10 Funkční flexibilita vyžaduje neustálé rozvíjení znalostí a schopností pracovníků, k čemuž je nezbytná i dobře fungující vzdělávací a školicí infrastruktura. Přestože v minulosti bylo přijato mnoho závazků ohledně celoživotního vzdělávání, v praxi ještě mnoha cílů nebylo dosaženo.

2. Kontext

2.1 Portugalské předsednictví požádalo EHSV o vypracování průzkumného stanoviska k tématu koncept flexicurity, jež by zahrnovalo záležitosti, jako je např.

- 1) rozměr vnitřní flexibility a
- 2) kolektivní vyjednávání a úloha sociálního dialogu jako nástrojů regulace a reformy trhů práce.

2.2 Některé z hlavních směrů politiky zaměstnanosti (2005–2008) by mohly být základem pro diskusi o konceptu flexicurity. Na zasedání Evropské rady na jaře 2006 byly členské státy požádány, aby věnovaly zvláštní pozornost výzvě klíčového významu, již představuje „koncept flexicurity“ (sladění flexibility a jistoty). Členské státy byly vyzvány, aby s ohledem na situaci na svých příslušných pracovních trzích pokračovaly v provádění reforem trhů práce a sociálních politik na základě jednotného přístupu s ohledem na koncept flexicurity.

2.3 Otázka konceptu flexicurity byla předmětem jednání na dvou sociálních summitech, které probíhaly zároveň s evropskými summity v prosinci 2006 a v březnu 2007.

2.4 Komise ustanovila pracovní skupinu expertů, jejichž úkolem bylo navrhnout „cesty ke konceptu flexicurity“, tedy určité rozměry flexibility a jistoty v pracovním životě. Na tomto základě Komise v červnu 2007 vydala sdělení o konceptu flexicurity, v němž byl představen soubor společných zásad. V prosinci 2007 má být tento soubor společných zásad uveřejněn v revidovaných hlavních směrech politiky zaměstnanosti pro rok 2008. Rozměr konceptu flexicurity byl z hlediska pracovní smlouvy rovněž obsažen v Zelené knize o modernizaci pracovního práva, jejímž cílem je řešit výzvy 21. století⁽¹⁾, ježž doporučení jsou popsána v jiné části.

2.5 EHSV by v této souvislosti rovněž rád zmínil význam práce Evropské nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek, která má zásluhu na stanovení důležitých aspektů konceptu flexicurity.

3. Rozměry strategií konceptu flexicurity

3.1 a) Strategie konceptu flexicurity patří mezi strategie, které se snaží citlivě kombinovat různé typy flexibility a jistoty na trhu práce za účelem zvýšení přizpůsobivosti pracovníků a podniků, jakož i za účelem zajištění jejich stability a ochrany proti rizikům. Jako příklady druhu flexibility a druhu jistoty lze uvést:

vosti pracovníků a podniků, jakož i za účelem zajištění jejich stability a ochrany proti rizikům. Jako příklady druhu flexibility a druhu jistoty lze uvést:

Příklady flexibility

Vnější kvantitativní flexibilita	Přizpůsobení objemu zaměstnanosti prostřednictvím výměny na vnějším trhu práce; včetně dočasného propouštění, brigád a smluv na dobu určitou.
Vnitřní kvantitativní flexibilita	Dočasné přizpůsobení objemu práce ve firmě, včetně postupů jako např. netypická pracovní doba a schémata účtů pracovní doby.
Vnitřní funkční flexibilita	Organizační flexibilita ve firmě uskutečňovaná prostřednictvím školení, výkonu různých úkolů a střídání činností, založená na schopnosti zaměstnanců vykonávat různé úkoly a činnosti.
Finanční flexibilita	Rozdíly ve výši základních platů či příplatků u jednotlivců či v různých firmách.

Příklady jistoty

Jistota pracovního místa	Jistota vyplývající z právních předpisů na ochranu zaměstnanosti atd., ježž omezuje možnosti zaměstnavatele kdykoli pracovníky propouštět.
Jistota zaměstnanosti	Zaručení odpovídajících pracovních příležitostí na základě vysoké práce-schopnosti zajištěné např. školením a vzděláváním.
Jistota příjmů	Zabezpečení přiměřené a stále úrovně příjmu.
Jistota možnosti kombinace	Jistota pracovníka, že bude schopen kombinovat své zaměstnání s jinými povinnostmi či závazky, než je placená práce.

b) Je třeba zvlášť zmínit právní jistotu pracovní smlouvy, díky níž lze tuto smlouvu uplatnit proti všem osobám i před soudem. Díky ní je zachován vztah podřízenosti, z něžž mimo jiné vyplývají všechny důsledky týkající se práva zaměstnance na sociální ochranu (její zachování a uplatnění).

⁽¹⁾ KOM(2006) 708 v konečném znění. Zelená kniha o modernizaci pracovního práva, jejímž cílem je řešit výzvy 21. století a stanovisko EHSV z 30.5.2007 k modernizaci pracovního práva SOC/246, (zpracovatel: pan Retureau), Úř. věst. C 175, 27.7.2007.

3.2 Pod vedením Evropské komise se debata o konceptu flexicurity na evropské úrovni, inspirovaná určitými aspekty dánského příkladu, omezila převážně na vzrůst vnější flexibility a kompenzaci takového vzrůstu posilováním politik trhu práce či ustanoveními o sociální jistotě. Výhody a nevýhody vnější flexibility jsou otázkou, na niž se názory odborových svazů a organizací zaměstnavatelů často různí. Organizace OECD ⁽²⁾ navíc nedávno uvedla, že právní předpisy týkající se ochrany zaměstnanosti nemají žádný výrazný dopad na celkovou míru zaměstnanosti. Kromě toho Mezinárodní organizace práce prokázala, že existuje pozitivní vzájemný vztah mezi dobou výkonu zaměstnání a produktivitou (dodatek 2).

3.3 Cílem tohoto stanoviska je rozšířit debatu o konceptu flexicurity třemi směry. Zaprvé se snaží zdůraznit, že je třeba posílit úlohu sociálních partnerů v této debatě a při provádění reforem trhu práce obecně. Zadruhé si EHSV přeje zdůraznit, že debata o konceptu flexicurity by se měla více zaměřit na nerovné postavení mužů a žen, a také na kategorii mladých lidí na trhu práce. Tématu rovného postavení mužů a žen je v debatě věnován pouze minimální prostor. Navzdory skutečnosti, že flexibilnější formy práce jsou vítány většinou žen a představují lepší rovnováhu mezi profesionálním a soukromým životem, ženy jsou na trhu práce často znevýhodňovány, pokud jde o hledisko flexibility a jistoty, a je tedy třeba usilovat o to, aby měly stejné podmínky jako muži ⁽³⁾. Zatřetí EHSV považuje za důležité, aby takového rozšíření debaty bylo dosaženo zkoumáním alternativních opatření vedoucích k zajištění přizpůsobivosti, usnadnění celoživotního vzdělávání, zvýšení produktivity a podpoře inovace, což jsou úlohy, jež představují významný rozměr lisabonského procesu. Těmito záležitostmi se EHSV zabýval rovněž ve svém stanovisku k hlavním směrům zaměstnanosti ⁽⁴⁾. S přihlédnutím k těmto cílům se stanovisko nezabývá otázkou vnější flexibility, ale soustředí se na možnosti zvýšení přizpůsobivosti prostřednictvím vnitřní flexibility.

3.4 Koncept flexicurity je mimořádně důležitý pro malé a střední podniky s ohledem a na jejich význam pro zaměstnanost. V tomto důsledku musí jakákoliv budoucí politika členského státu pro koncept flexicurity obsahovat zvláštní ustanovení, která budou chránit potřeby malých a středních podniků a jejich zaměstnanců.

3.5 EHSV zdůrazňuje, že základ všech modelů konceptu flexicurity spočívá na sociálním státu schopném zaručit vysoký stupeň sociální ochrany, na převzetí odpovědnosti veřejných služeb za vyčlenění dostatečných prostředků a na stabilním právním rámci pro kolektivní vyjednávání a sociální dialog. Obecné sociální systémy mohou podpořit mobilitu tím, že zajistí, aby na pracovníky neměly negativní dopad změny, se kterými se setkávají na pracovišti. Stabilní rámec pro sociální dialog a kolektivní vyjednávání umožňuje silným sociálním partnerům, aby se dohodli na klíčových záležitostech týkajících se trhu práce.

⁽²⁾ Přehled zaměstnanosti OECD z roku 2006: Podpora zaměstnanosti a příjmů.

⁽³⁾ Přípravovaný: „Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života“ SOC/271, (zpravodaj: pan Clever) a SOC/273 „Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů“ (zpravodaj: pan Pariza Castaños).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z 31.5.2005 k hlavním směrům zaměstnanosti 2005–2008, zpravodaj: pan Malosse, Úř. věst. C 286, 17.11. 2005.

4. Zásada flexicurity a sociální partneri

4.1 Koncept flexicurity s sebou nese rozhodování o vyvažování práv a povinností zaměstnavatelů a pracovníků. Sociální dialog a kolektivní vyjednávání jsou klíčovými nástroji při navrhování a provádění jakýchkoli typů reforem trhu práce, včetně konceptu flexicurity. Evropský hospodářský a sociální výbor proto zdůrazňuje, že sociální partneri jsou protagonisty jakékoli debaty o konceptu flexicurity na všech úrovních. Sociální partneri by měli v čím dál větší míře hrát vedoucí úlohu při hledání rovnováhy mezi flexibilitou a jistotou, a přispívat tak ke zlepšování pravidel týkajících se pracovního trhu.

4.2 EHSV uznává, že na evropské úrovni Komise informovala sociální partnery o svých plánech týkajících se této debaty. Nicméně v tomto ohledu má EHSV za to, že Komise měla zejména klást větší důraz na konzultaci s evropskými sociálními partnery o evropské definici konceptu flexicurity. Bez silné účasti a angažovanosti sociálních partnerů bude obtížné uskutečnit jakoukoli strategii týkající se konceptu flexicurity.

4.3 Evropský hospodářský a sociální výbor ve svém stanovisku k dánskému systému flexicurity ⁽⁵⁾ zdůraznil, že „na utváření dánského systému flexicurity se mohli podílet i sociální partneri. Byli zapojeni jak do rozhodovacích procesů, tak i do provádění politiky odborné přípravy na povolání a do provádění strukturálních reforem na trhu práce. [...] Úloha sociálních partnerů je odvozena [...] z historického vývoje ... Vyšší účast a spolurozhodování sociálních partnerů se tak v úsilí o konkurenceschopnost a přizpůsobivost může ukázat jako společensky prospěšné“.

4.4 EHSV ve svém stanovisku k evropskému sociálnímu modelu ⁽⁶⁾ zdůraznil, že „co se týče základní struktury evropského sociálního modelu, nelze docenit zásadní roli sociálních partnerů v hospodářské a sociální politice. Regulační funkce svazů zaměstnavatelů a zaměstnanců (odborů) přitom v rámci kolektivních a tarifních smluv zaujímá mimořádné postavení“.

4.5 Jednání o konceptu flexicurity by proto nemělo být řízeno způsobem shora dolů, kdy jej vymezí Komise a následně o něm diskutují členské státy. Sociální partneri musejí mít možnost vyjednat, ovlivňovat a přebírat odpovědnost za vymezení a součásti konceptu flexicurity a hodnotit jeho výsledky konceptu flexicurity. Vzhledem k tomu, že koncept flexicurity je úzce spjat se sociálním dialogem a kolektivním vyjednáváním, budou díky zahájení debaty o tomto konceptu rovněž odhaleny nedostatky v oblasti sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání. Tyto nedostatky by měly být řešeny zároveň s postupem jednání o konceptu flexicurity. EHSV si tak přeje posílit vazbu mezi diskusí o konceptu flexicurity,

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV ze 17.5.2006 k tématu flexicurity: případ Dánska (zpravodajka: paní Vium), Úř. věst. C 195, 18.8.2006.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV z 6.7.2006 k sociální soudržnosti: naplnit evropský sociální model (zpravodaj: pan Ehnmark), Úř. věst. C 309, 16.12.2006.

podporou sociálního dialogu na všech úrovních a kolektivním vyjednáváním na příslušných úrovních, přičemž je třeba respektovat rozmanitost systémů průmyslových vztahů v jednotlivých členských státech.

4.6 Sociální dialog na evropské úrovni je ve světě jedinečný, jelikož sociálními partnerům umožňuje podílet se na tvorbě zákonů v sociální oblasti. V posledních letech nastal posun k samostatnějšímu sociálnímu dialogu. Sociální partneři mají právo podílet se na řešení záležitostí společného zájmu a přispívat tak k lepšímu fungování evropského trhu práce. EHSV uznává, že vzhledem k zásadní úloze, již hrají sociální partneři v postupném rozvoji politik konceptu flexicurity na evropské úrovni, tato diskuse nemůže být oddělena od obsahu evropského sociálního dialogu, ani od dalšího vývoje samotného sociálního dialogu. Sociální partneři se ve svých víceletých pracovních programech dohodli na prozkoumání aspektů flexicurity, ale rovněž na tom, že budou usilovat o dosažení společné dohody, pokud jde o nástroje evropského sociálního dialogu (?). EHSV k tomuto tématu zaujal postoj v rámci svého stanoviska „Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů“ (8).

4.7 V členských státech lze na všech úrovních najít četné příklady, kdy sociální partneři hrají klíčovou úlohu při zvyšování jak flexibility, tak jistoty v případě zaměstnavatelů a zaměstnanců. Kolektivní smlouvy nejsou samy o sobě pouze faktorem jistoty pro zaměstnavatele a zaměstnance, ale rovněž zohledňují vyjednanou flexibilitu. Zahrnování prvků, jako je zvýšená flexibilita, profesní postup a práva, do celoživotního vzdělávání, se ve stále konkurenčnějším prostředí uplatňuje ve vzrůstající míře. Nicméně ve všech členských státech, ve kterých je sociální dialog nedostačující z důvodů slabých systémů průmyslových vztahů, má toto za následek neúměrné vystavení pracovníků tržním silám na trhu práce a často též jejich nedostatečnou ochranu. Posilování a modernizace systémů průmyslových vztahů v členských státech by proto mělo být doprovázeno diskusí členských států o konceptu flexicurity.

4.8 EHSV by v této souvislosti rád uvedl některé příklady dohod mezi sociálními partnery:

- Dánské kolektivní smlouvy zavádí zákonné výpovědní lhůty, a umožňují tak pracovníkům, aby se lépe připravili na výkon jiného povolání.
- Ve Švédsku byly na základě kolektivních smluv na úrovni odvětví založeny fondy pro účely využívání v případech „změny povolání“, které jsou financovány obchodním sektorem a společně spravovány sociálními partnery. Tyto fondy jsou vyhrazeny pro pracovníky, jimž byla dána výpověď ze zaměstnání, a jsou z nich financována školení, odborná pomoc s vyhledáváním pracovního místa či placené stáže v jiných firmách, přičemž však tyto pracovníci formálně nadále zůstávají zaměstnanci společnosti, jež jim dala výpověď.
- Španělská třístranná dohoda stanoví, jakým způsobem omezit používání pracovních smluv na dobu určitou. Tato

dohoda vychází ze zásady, že příliš velký podíl pracovních poměrů na dobu určitou není ve společném zájmu pracovníků a podniků.

- Německé kolektivní smlouvy s možností pružné pracovní doby a flexibilní organizace práce v omezeném rámci jsou uzavírány a prováděny za spolurozhodování podnikových organizací zastupujících zájmy pracovníků.

EHSV rovněž zastává názor, že dohody uzavřené mezi evropskými sociálními partnery, které se týkají např. pracovního poměru na dobu určitou, rodičovské dovolené, práce na částečný úvazek a zaměstnání na dálku, tvoří součást konceptu flexicurity, jenž přispívá k jistotě a flexibilitě v případě pracovníků a zaměstnanců.

4.9 Aby byli sociální partneři schopni jednat o klíčových záležitostech týkajících se trhu práce za účelem dosažení sociálně přijatelné rovnováhy mezi flexibilitou a jistotou, musí existovat vnitrostátní právní rámec, který motivuje sociální partnery, aby se angažovali v záležitostech spojených s konceptem flexicurity a efektivně o nich vyjednávali. Úprava ochrany zaměstnanců a silný právní rámec může sociálním partnerům poskytnout možnosti vyjednávat dohody, které podpoří úsilí, spolupráci a vůli pracovníků zvyšovat si kvalifikaci, což má pozitivní dopad na celkovou zaměstnanost a efektivnost ekonomiky. Účast sociálních partnerů zaručuje jak zohlednění obchodních zájmů, tak zohlednění zájmů pracovníků. Ochrana zaměstnanců spolu s efektivními službami napomáhajícími návratu do zaměstnání a aktivní politika na trhu práce jsou rozhodující pro přizpůsobivost a jistotu podniků i zaměstnanců.

4.10 Činnost sociálních partnerů by se mohla zaměřit na zvyšování ochrany mobility a vyplácení příspěvků v případě změny povolání. Mohou se rovněž podílet na organizaci kolektivního a vyjednaného řízení příležitostí a práv na trhu práce. Podle názoru EHSV by tato činnost bránila segmentaci a zlepšila integraci.

5. Rovnost pohlaví, mezigenerační solidarita a koncept flexicurity

5.1 Flexibilita a jistota na trhu práce ovlivňuje muže a ženy různými způsoby. Ženy často vykonávají méně stabilní zaměstnání, pro něž je typická nadměrná flexibilita. Nadměrná flexibilita, která v některých případech vede k méně stabilnímu zaměstnání, musí být kompenzována odpovídající formou zabezpečení. Vzhledem k přetrvávání tradičního rozdělení úloh mezi muži a ženami mají rovněž více povinností, pokud jde o péči o děti a starší lidi, a setkávají se s většími potížemi při kombinování pracovních a mimopracovních činností. Navíc přes existenci právních předpisů, jejichž cílem je odstranění diskriminace, přetrvávají rozdíly ve výši odměn vyplácených mužům a ženám a ženám se často přiznává méně sociálních dávek, včetně starobního důchodu. Ženy jsou tudíž častěji dotčeny negativními aspekty flexibility.

(?) Víceletý pracovní program evropských sociálních partnerů na období 2006-2008 včetně společné analýzy klíčových výzev, kterým čelí evropský trh práce.

(8) SOC/273 „Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů“ (zpracovává: pan Pariza Castaños).

5.2 EHSV zdůrazňuje, že debata o konceptu flexicurity musí být výrazněji zaměřena na otázku rovnosti pohlaví, která byla v debatě o konceptu flexicurity do současné doby opomíjena. Je důležité zajistit zlepšení situace žen na trhu práce řešením otázek týkajících se flexibility a jistoty, včetně záležitostí, jako je např. větší jistota zaměstnání, jejich zahrnutí do systémů sociální péče a větší podpora institucí, pokud jde o kombinování pracovních a mimopracovních činností. Součástí debaty by mělo být rovněž rozdělení povinností spojených s péčí a s údržbou domácnosti mezi muže a ženy. EHSV ve svém stanovisku k úloze sociálních partnerů při sladění pracovního, rodinného a osobního života poskytl portugalskému předsednictví podrobnější informace ohledně svého postoje k těmto záležitostem⁽⁹⁾.

5.3 Koncept flexicurity má kromě aspektu rovnosti pohlaví rovněž aspekt generační. Míra zaměstnanosti starších pracovníků je v porovnání se situací pracovní síly jako celku nižší. Rovněž mladí lidé v mnoha členských státech se na trhu práce ocitají v nejistém postavení z důvodu vysoké nezaměstnanosti, existence smluv na dobu určitou, nedostatečného sociálního zabezpečení a nabídky práce, která neodpovídá jejich kvalifikaci.

5.4 EHSV⁽¹⁰⁾ uvedl, že vykonávané zaměstnání musí odpovídat kvalifikaci jedince a jeho pracovním zkušenostem bez věkové diskriminace, a že členské státy musí transponovat a uplatňovat směrnici o rovném zacházení v zaměstnání a povolání (2000/78/EC). EHSV také vyzval k přijetí politiky, která by podporovala vysokou kvalitu zaměstnání a umožňovala vedení a školení všech generací po celý jejich pracovní život. K realizaci tohoto úkolu je třeba, aby sociální partneři a všechny příslušné hospodářské a sociální subjekty na místní, vnitrostátní a evropské úrovni hráli proaktivní úlohu.

5.5 Evropští sociální partneři vymezili akční rámec v oblasti rovnosti pohlaví, který může být rovněž využit při debatě o konceptu flexicurity. V tomto akčním rámci definovali čtyři priority: zabývat se úlohami mužů a žen, podporovat účast žen na rozhodovacím procesu, podporovat rovnováhu v pracovním životě a zabývat se problémem rozdílné výše odměn vyplácených mužům a ženám.

5.6 Úvahy popsané v předcházejícím odstavci a sociální dialog mezi sociálními partnery by měly přikládat stejnou váhu problematice pracovníků se zdravotním postižením a mladým studentům.

6. Koncept flexicurity a vnitřní flexibilita

6.1 Debata o konceptu flexicurity se dostatečně nevěnuje otázce vnitřní flexibility. Vnitřní flexibilita se týká flexibility pracovní doby a funkční flexibility a zvyšuje přizpůsobivost. Toto je typický příklad oblasti, v níž mají sociální partneři

bohaté zkušenosti s vyjednáváním kolektivních smluv, přičemž dosahují pozitivních výsledků. Vnitřní flexibilita může hrát klíčovou úlohu při zvyšování produktivity, podpoře inovace a konkurenceschopnosti, a může tak přispívat k dosažení cílů Lisabonské strategie. Může rovněž do značné míry přispět k tomu, aby pracovníci mohli lépe kombinovat svou práci s dalšími činnostmi a povinnostmi, a ke zlepšení kvality jejich zaměstnání. V obou případech může zlepšit stabilitu a předvídatelnost. Nicméně vnitřní flexibilita může také nabýt přehnaných rozměrů a vést ke špatným pracovním podmínkám či nejistému zaměstnání, k narušení rovnováhy mezi pracovními a mimopracovními činnostmi anebo může mít dokonce špatný vliv na kvalitu zboží a poskytování služeb zákazníkům. Taková flexibilita je proto proveditelná pouze tehdy, pokud je výsledkem kolektivního vyjednávání a pokud je zasazena do rámce právních předpisů, které zajistí ochranu práce a zdraví a poskytnou pracovníkům stabilitu a jistotu. Uplatňování dojednané vnitřní flexibility v takovém právním kontextu představuje životaschopný přístup, jehož cílem je spojit zvyšování konkurenceschopnosti se zvyšováním kvality zaměstnání a pracovního života.

6.2 Flexibilita pracovní doby

6.2.1 Flexibilita pracovní doby označuje rozložení běžné týdenní pracovní doby, jak je stanovena kolektivními smlouvami nebo právními předpisy, na delší časové období. Společnosti mohou mít z takové flexibility prospěch, jelikož jim umožňuje přizpůsobit se kolísání poptávky či fluktuaci zaměstnanců a plně využít kapitálové investice využitím přesčasů, pružného rozvrhu pracovní doby mimo předem stanovený rámec, práce na směny atd. Tímto způsobem může flexibilita pracovní doby zvýšit produktivitu a konkurenceschopnost.

6.2.2 Flexibilita pracovní doby může rovněž zahrnovat rozložení pracovní doby po celý pracovní život jedince a slouží k zajištění rovnováhy v pracovním životě (nesouvisí však s délkou běžného pracovního týdne). Z takového typu flexibility mají prospěch rovněž pracovníci, jelikož jim umožňuje kombinovat pracovní a mimopracovní činnosti na základě využívání dohod o časové flexibilitě, účtů pracovní doby, rodičovských dovolených a studijního volna, možností přechodu mezi zaměstnáními na plný a částečný úvazek atd.

6.2.3 EHSV se snaží předejít tomu, aby zvýšení flexibility sloužilo pouze obchodním zájmům, aniž by byla zohledněna potřeba ochrany zaměstnanců⁽¹¹⁾. Organizace pracovní doby by rovněž měla „... vycházet vstříc i zájmům pracovníků být časově nezávislejší a moci lépe spojit zaměstnání s rodinou. Kromě toho zajišťují dodržování ochrany zdraví zaměstnaných osob, což má podstatný význam“⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Přípravovaný „Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života“ (zpravodaj: pan Clever).

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV ze 14.3.2007 k tématu Ekonomické a rozpočtové důsledky stárnutí obyvatelstva ECO/186 (zpravodajka: paní Florio), Úř. věst. C 161, 13.7.2007.

⁽¹¹⁾ Srov. stanovisko EHSV z 11.5.2005 ke směrnici 2003/88/ES, kterou se mění směrnice o některých aspektech úpravy pracovní doby, odstavec 3.4 (zpravodajka: paní Engelen-Kefer), Úř. věst. C 267, 27.10.2005.

⁽¹²⁾ Tamtéž, bod 3.6.

6.2.4 Za tímto účelem by se podle EHSV mělo usilovat o zajištění rovnováhy mezi flexibilitou pracovní doby a ochranou pracovníků, přičemž tohoto může být nejlépe dosaženo prostřednictvím předpisů, stanovených na základě kolektivního vyjednávání. Ve svém dříve vydaném stanovisku EHSV uvedl, že „způsob, jakým je zakotvena organizace pracovní doby v kolektivních smlouvách, je velice důležitý pro sociální partnery, kteří mají v těchto záležitostech bohaté znalosti a zkušenosti“⁽¹³⁾.

6.2.5 Pro účely takového vyjednávání o flexibilitě pracovní doby je nezbytná existence vhodného rámce pro vyjednávání, jakož i podpora ze strany organizací na ochranu práv a sociálních institucí. Toto zahrnuje i právní předpisy, které zajistí stabilitu a ochranu pro pracovníky, sociální ochranu v případě smluv na částečný úvazek, a které zjednoduší systém rodičovských dovolených a usnadní rozvoj zařízení pro péči o děti a starší lidi. Je důležité, aby právní předpisy byly flexibilní a neutrální, a aby tak bylo sociálním partnerům umožněno najít adekvátní řešení.

6.3 Funkční flexibilita

6.3.1 Funkční flexibilita označuje využívání schopnosti pracovníků vykonávat v případě potřeby různé úkoly prostřednictvím střídání úkolů, rozšiřování pracovní náplně a obohacování práce. Pro společnosti je funkční flexibilita přínosem v tom smyslu, že jim umožňuje přizpůsobit typ činností, jež pracovníci vykonávají, kolísání poptávky či počtu zaměstnanců a produktivněji využívat lidských zdrojů a kapitálových investic. Funkční flexibilita může být rovněž užitečná pracovníkům, jelikož jim nabízí možnost osobního rozvoje, vzdělávání a schopnosti nalézt zaměstnání, přispívá k uspokojení z práce a zvyšuje šance na lepší platové ohodnocení.

6.3.2 Funkční flexibilita může být klíčovým faktorem při sledování cílů Lisabonské strategie, které spočívají ve zvyšování produktivity, podpoře inovace a zvyšování konkurenceschopnosti. Jak je vidět např. na případu Dublinské nadace, funkční flexibilita v kombinaci s odbornou přípravou má pozitivní vliv na rozvoj dovedností a získávání odborné způsobilosti, přičemž rovněž pozitivně ovlivňuje produktivitu⁽¹⁴⁾.

6.3.3 Funkční flexibilita nicméně vyžaduje jisté podmínky zaměstnání, vhodné pracovní podmínky, přenesení odpovědnosti a kooperativní způsob práce. Jak EHSV uvedl ve svém

dřívějším stanovisku, „jistá pracovní místa a zdraví prospěšné pracovní podmínky a formy organizace práce, které pracovníkům poskytují více samostatnosti, jsou důležitým faktorem pro zvýšení produktivity, a tím i inovativnosti“⁽¹⁵⁾. V tomtéž stanovisku uvedl, že „kooperativní formy práce s plošnými hierarchiemi a větší samostatností při práci, jako je skupinová a týmová práce, umožňují rozsáhle využít znalostí a zkušeností lidí a zároveň zohledňují zvýšené požadavky na flexibilitu v hospodářství. Dobré pracovní podmínky a formy organizace práce, které poskytují větší prostor k jednání a otevírají možnosti zapojit se, jsou také zásadním předpokladem pro zvýšení produktivity práce a posílení inovační schopnosti podniků“⁽¹⁶⁾.

6.3.4 Dublinská nadace však upozornila na skutečnost, že funkční flexibilita může mít za následek větší pracovní tlak a stres. Proto zdůrazňuje, že je důležité „... dosáhnout rovnováhy mezi pracovními nároky a řízením práce, aby nedošlo k vyčerpání zaměstnanců“⁽¹⁷⁾.

6.3.5 Základním prvkem strategií funkční a vnitřní flexibility by mělo být celoživotní vzdělávání. Význam celoživotního vzdělávání pro zvyšování odbornosti pracovníků, zvyšování šancí na pracovní uplatnění a zvyšování produktivity, byl zdůrazněn v několika stanoviscích EHSV z nedávné doby⁽¹⁸⁾. Funkční flexibilita vyžaduje neustálé doplňování znalostí a schopností pracovníků, jakož i dobře fungující vzdělávací a školicí infrastrukturu. Přestože v minulosti bylo přijato mnoho závazků ohledně celoživotního vzdělávání, v praxi ještě stále nebylo mnoha cílů dosaženo.

6.3.6 Funkční flexibilita je rovněž klíčovou záležitostí, která by měla být předmětem kolektivního vyjednávání mezi sociálními partnery. Na základě takového vyjednávání mohou být sladěny potřeby podniků a pracovníků a může být definována odměna odpovídající vyšší dosažené kvalifikaci.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV z 1.7.2004 k přezkumu směrnice 93/104/ES o některých aspektech úpravy pracovní doby, odstavec 2.2.6 (zpravodaj: pan Hahr), Úř. věst. C 302, 7.12.2004.

⁽¹⁴⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z 13.9.2006 k tématu Kvalita profesního života, produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických výzev, (zpravodajka: paní Engelen-Kefer), Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 13.

⁽¹⁶⁾ Tamtéž, bod 1.4.

⁽¹⁷⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁸⁾ Stanoviska EHSV k návrhu doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání (zpravodajka: Mária Herczog), Úř. věst. C 195, 18.8.2006, a ke školení a produktivitě (průzkumné stanovisko) (zpravodaj: pan Koryfidis), Úř. věst. C 120, 20.5.2005.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – Úloha občanské společnosti, sociálních partnerů a regionálních a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů

(2007/C 256/21)

Evropský hospodářský a sociální výbor obdržel dopis ze dne 13. února 2007, v němž jej budoucí portugalské předsednictví žádá o vypracování stanoviska k věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, která byla pověřena vypracováním podkladů na toto téma, přijala své stanovisko dne 18. června 2007. Zpravodajem byl pan PARIZA CASTAÑOS.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání ze dne 11. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 141 hlasy pro, nikdo nebyl proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí návrhů EHSV

1.1 Nerovnováha a nerovné postavení žen a mužů v podnikání a na trhu práce představuje vážný problém pro celou evropskou společnost, jak pro muže, tak pro ženy, pro podniky, zaměstnance a zaměstnankyně, vlády, sociální partnery a občanskou společnost. EHSV se domnívá, že nastal čas dát nový impuls politikám rovného postavení prostřednictvím nových aktivních politik v oblasti trhu práce, zakládání podniků a uspořádání sociálního života.

1.2 Rovnost žen a mužů je zásadní výzvou pro budoucnost Evropy a EHSV z tohoto důvodu navrhuje, aby se posílila dimenze rovnosti pohlaví v lisabonské agendě a aby se do přezkumu integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost v polovině období, do sociální agendy a do národních plánů reforem zahrnulo následující:

1.2.1 Členské státy musí rozhodně uplatňovat evropský pakt pro rovné postavení žen a mužů a jmenovat národního úředníka, který bude zodpovědný za uplatňování rovného postavení v národních plánech reforem.

1.2.2 Nové specifické cíle pro rovné postavení žen a mužů v politikách zaměstnanosti, s kvalitativními a kvantitativními ukazateli, neboť je prioritní, aby se více žen stalo podnikatelkami, aby měly práci a zlepšila se její kvalita.

1.2.3 Cíle nutné k odstranění stereotypů souvisejících s pohlavím (především ve výchově), které omezují podnikání žen.

1.2.4 Zlepšení správy: přiměřená účast sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, především na místní a regionální úrovni. Místní a regionální orgány musí mít v národních plánech reforem aktivní roli.

1.2.5 Větší transparentnost ve veřejných službách a soukromých agenturách za účelem podpory rovného postavení a odstranění diskriminace při zaměstnávání.

1.2.6 Závazky institucí, které dohlížejí nad sektorem finančních služeb, které by kontrolovaly, zda při zkoumání návrhů na úvěr podaných ženami podnikatelkami nedochází k diskriminaci z hlediska rovnosti žen a mužů. Také je zapotřebí podpora veřejného sektoru při přístupu k úvěrům, obzvláště pro ženy, které se poprvé zabývají hospodářskou činností.

1.2.7 Cíle nutné k tomu, aby se v rámci univerzitní a profesní výuky podpořil přístup žen a mužů ke všem profesím a odstranily kulturní stereotypy.

1.2.8 Opора sociálním partnerům a jejich podpora, především na úrovni odvětvové, místní a regionální, která má vést prostřednictvím kolektivního vyjednávání a sociálního dialogu k odstranění nerovného postavení, které ženy staví v podnicích do druhořadých pozic.

1.2.9 Plány pro rovné postavení a opatření pro pozitivní akce, které by sociální partneři schválili a prováděli v četných podnicích a odvětvích, je třeba rozšířit a podpořit vládami národními, regionálními a místními. Taktéž prostřednictvím zdrojů Společenství z Evropského sociálního fondu.

1.2.10 Hlavní směry Společenství musí posílit národní cíle zaměřené na stejné platové podmínky žen a mužů prostřednictvím specifických ukazatelů.

1.2.11 Na místní a regionální úrovni je nutné, aby byly vypracovány specifické programy pro přístup žen-imigrantek či žen z minoritních skupin k zaměstnání a pro zakládání podniků těmito ženami.

1.2.12 Také jsou třeba programy a specifické cíle pro postižené ženy.

1.2.13 Národní plány reformy systémů pro výpočet důchodu musí zabránit tomu, aby řada žen ztratila nárok na důchod nebo aby částka tohoto důchodu byla významně omezená z důvodu práce na částečný úvazek a přerušení profesní činnosti mimo jiné kvůli rodinným závazkům. Je nutné, aby manželky podílející se na podnikatelské aktivitě svých manželů měly vhodný právní status.

1.2.14 Místní a regionální orgány musí pracovat spolu s podniky, zaměstnanci a zaměstnankyněmi na sladění rodinného a profesního života.

1.2.15 Z důvodu stárnutí současné generace vrchních představitelů podniků poskytuje otázka převodu některých podniků, zejména malých a středních podniků, příležitost, která umožní ženám přístup k pracovním pozicím vedoucích podniků. Je důležité, aby byla tato historická přeměna podpořena národními a místními předpisy, které usnadní převzetí podniků ženami. Na evropské úrovni by měla být vypracována studie této skutečnosti a shromážděny postupy doprovázejících iniciativ.

2. Úvod

2.1 Budoucí portugalské předsednictví EU požádalo EHSV za účelem přípravy činnosti svého předsednictví o vypracování průzkumného stanoviska k tématu Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti, sociálních partnerů a regionálních a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů.

2.2 Vzhledem k tomu, že otázka rovnosti žen a mužů představuje výzvu pro celou evropskou společnost, EHSV vítá návrh portugalského předsednictví posílit proces konzultací k novým integrovaným hlavním směrům pro růst a zaměstnanost (2008–2010) tím, že v nich bude zohledněno hledisko rovnosti žen a mužů a jeho uplatňování ze strany občanské společnosti, sociálních partnerů, regionálních a místních orgánů i národních vlád.

2.3 Smlouva jasně uvádí, že mezi cíle EU patří podpora hospodářského a sociálního rozvoje, vysoká míra zaměstnanosti a rovné postavení žen a mužů.

2.4 Rovné postavení žen a mužů je jednou z hlavních zásad Evropské unie, která je zakotvena ve Smlouvě a v Listině základních práv Evropské unie. Evropské instituce a orgány musí bojovat proti diskriminaci žen a podporovat rovnost žen a mužů prostřednictvím právních předpisů a veřejných politik.

2.5 EU má významné *acquis* v oblasti politik rovných příležitostí. V oblasti politiky zaměstnanosti a pracovního práva je třeba zmínit dvě směrnice: jednak směrnicí 2002/73/ES o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky, jednak směrnicí 2004/113/ES, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

2.6 EHSV vypracoval v průběhu několika posledních let různá stanoviska⁽¹⁾, kterými přispěl k rozvoji *acquis communautaire*, k lepší tvorbě právních předpisů a vyšší kvalitě politik v oblasti rovného postavení žen a mužů. Výbor podpořil Evropskou strategii zaměstnanosti a zdůraznil pozitivní úsilí, které tato strategie představovala pro řešení vnitrostátních a místních problémů pomocí společné a koordinované činnosti na evropské úrovni. Výbor považuje za důležité toto úsilí podpořit prostřednictvím většího počtu aktivit a lepší koordinace.

2.7 EHSV chce zhodnotit doposud přijaté politiky, zdůraznit osvědčené postupy a navrhnout několik nových iniciativ, které by vedly k podpoře podnikatelského evropských žen a k jejich větší aktivitě na trhu práce. Předkládané stanovisko je v souladu s debatami o hodnocení a reformě lisabonské agendy, návrhy se mohou uplatnit v revidované integrované strategii pro růst a zaměstnanost a v budoucích národních plánech reform.

3. Lisabonská agenda

3.1 Lisabonská strategie usiluje o dosažení úplné zaměstnanosti v Evropě prostřednictvím posílení kvality a produktivity práce, hospodářské, sociální a územní soudržnosti a lepší správy, jež se má uskutečnit ve společnosti založené na znalostech,

(¹) Stanovisko EHSV ze dne 13.9.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010, zpravodajka: paní Attard (Úř. věst. C 318, 23.12.2006).

Stanovisko EHSV ze dne 14.12.2005 k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roce rovných příležitostí pro všechny (2007) – směrem ke spravedlivé společnosti, zpravodajka: paní Herczog (Úř. věst. C 65, 17.3.2006).

Stanovisko EHSV ze dne 29.9.2005 k tématu Chudoba žen v Evropě, zpravodajka: paní King (Úř. věst. C 24, 31.1.2006).

Stanovisko EHSV ze dne 28.9.2005 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského institutu pro rovné postavení žen a mužů, zpravodajka: paní Štechová (Úř. věst. C 24, 31.1.2006).

Stanovisko EHSV ze dne 2.6.2004 k oznámení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, kterým se vytvářejí hlavní zásady pro druhé kolo iniciativy Společenství EQUAL o nadnárodní spolupráci na podporu nových prostředků k potlačování všech forem diskriminace a nerovnosti na trhu práce – volný pohyb dobrých nápadů, zpravodaj: pan Sharma (Úř. věst. C 241, 28.9.2004).

Stanovisko EHSV ze dne 15.12.2004 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zavedení zásady rovných příležitostí a rovnosti zacházení pro muže a ženy v otázkách zaměstnanosti a práce, zpravodajka: paní Sharma (Úř. věst. C 157, 28.6.2005).

Stanovisko EHSV ze dne 10.12.2003 k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje akční program Společenství na podporu organizací činných na evropské úrovni v oblasti rovného postavení žen a mužů, zpravodajka: paní Wahrolin (Úř. věst. C 80, 30.3.2004) [pozn. překl. – není k dispozici v češtině]. Stanovisko EHSV ze dne 14.2.2006 k tématu Zastoupení žen v rozhodovacích orgánech hospodářských a sociálních zájmových skupin v Evropské unii, zpravodaj: pan Etty (Úř. věst. C 88, 11.4.2006).

Stanovisko EHSV ze dne 3.6.2004 k návrhu směrnice Rady, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s ženami a muži při přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování, zpravodajka: paní Carroll (Úř. věst. C 241, 28.9.2004).

kteřá zohledňuje osobní volbu žen a mužů. Poprvé byl stanoven číselný údaj v souvislosti s dosažením rovnosti mezi ženami a muži v ekonomické oblasti, podle něž má do roku 2010 zaměstnanost žen dosáhnout 60 %.

3.2 Na žádost Evropské rady pracuje EHSV společně s národními hospodářskými a sociálními radami na provádění Lisabonské strategie (2).

3.3 I přes dobré výsledky se ukázalo, že je zapotřebí provést větší reformy v rámci Lisabonské strategie, aby bylo zajištěno, že se ženy a muži budou za stejných podmínek podílet na zakládání podniků a na přístupu k zaměstnání.

3.4 Ženy v Evropě stále nemají stejné příležitosti v podnikání jako muži ani stejné možnosti na trhu práce. V důsledku společenských a kulturních stereotypů z minulosti je míra zapojení žen celkově nižší než míra zapojení mužů a přetrvává segregace zaměstnání na trhu práce. Obecně ženy zastávají místa, která jsou méně stabilní, jejich výdělky jsou nižší, ženy se setkávají s většími problémy při zvyšování odborné kvalifikace a ženy-podnikatelky se setkávají s většími překážkami v přístupu k financování.

3.5 EHSV proto považuje za nezbytné **posílit rozměr rovnosti žen a mužů v Lisabonské strategii**, přičemž mají být revidovány cíle Společenství a členských států tak, aby se zvýšil počet žen-podnikatelek a zaměstnaných žen a zvýšila se kvalita jejich zaměstnání. Kvalita v tomto případě znamená větší profesní rozmanitost, stejné platové podmínky, větší stabilitu, přístup k dalšímu vzdělávání a kariéernímu růstu.

3.6 Po přezkumu Lisabonské strategie v polovině období schválila Rada v březnu 2005 znovuoživení Lisabonské strategie, přičemž hlavní změna spočívala v posunu zaměření od pouze kvantitativních cílů k politikám a praktickým iniciativám nezbytným k jejich dosažení. Prioritami jsou: vytvoření více pracovních míst a aby tato místa byla kvalitnější, k čemuž je zapotřebí přilákat více osob na pracovní trh a udržet je tam; modernizace systémů sociální ochrany; zvýšení adaptability pracovníků a podniků; zlepšení flexibility a ochrany trhu práce; větší investice do lidského kapitálu prostřednictvím lepšího vzdělávání a zvyšování kvalifikací (3).

3.7 Revidovaná lisabonská agenda také zdůrazňuje význam kvalitního řízení prostřednictvím účinnějšího politického přístupu, který zapojí všechny zainteresované strany, členské státy, občany, parlamenty, sociální partnery a občanskou společ-

nost společně s institucemi Společenství do společné vize o pokroku a budoucích příležitostech. EHSV se domnívá, že řízení lisabonské agendy je třeba zlepšit prostřednictvím aktivnějšího zapojení občanské společnosti, sociálních partnerů a místních a regionálních orgánů.

3.8 EHSV zdůrazňuje, že sociální partneři by měli být zapojeni co možná nejdříve do sestavování hlavních směrů a že by měli být konzultováni v otázkách souvisejících se začleněním kritérií rovnosti pohlaví.

3.9 Integrované hlavní směry pro růst a zaměstnanost (2005-2008), které jsou základem pro národní programy reforem členských států, posilují zásadní význam rovnosti žen a mužů pro dosažení stanovených priorit tím, že spojují konkrétní opatření související se zaměstnaností žen se začleněním rovnosti do všech zahájených iniciativ (4).

3.10 Jak již bylo uvedeno ve stanovisku k hlavním směrům pro zaměstnanost, je EHSV překvapen, že přestože je rovnost žen a mužů v zaměstnání jedním z klíčových témat Lisabonské strategie, mezi hlavními směry není žádný, který by se týkal konkrétně otázky rovnosti žen a mužů (5).

3.11 Posouzení lisabonského programu Společenství a národních programů reforem (6) vyzdvihuje potřebu posílit politiky rovných příležitostí žen a mužů prostřednictvím opatření, která by umožnila sladění pracovního, rodinného a osobního života.

3.12 Společná zpráva o zaměstnanosti 2006-2007 kladně hodnotí rychlý růst míry zaměstnanosti žen a považuje ji za krok k dosažení lisabonského cíle (7). Upozorňuje však na to, že „U většiny členských států se zprávy o provádění nezmiňují o zvláštních opatřeních zaměřených na podporu zaměstnanosti žen nebo na snižování rozdílů mezi ženami a muži, s výjimkou opatření na zlepšení přístupu k zařízením péče o děti. Některé členské státy (AT, BE, DK, DE, ES, IE, IT, LU, PT, UK) si stanovily vnitrostátní cíle týkající se počtu míst v zařízeních péče o děti, ale jen několik z nich informuje o pokroku, pokud jde o evropský cíl v oblasti péče o děti. Celkový pokrok při dosahování tohoto cíle je nadále pomalý. Pouze AT, DK, FI, IE, MT a NL zdůrazňují opatření, jež mají zlepšit finanční dostupnost péče o děti prostřednictvím stanovení maximálního poplatku nebo nižších nákladů. Chybí potřeba posílit úlohu mužů při sladování pracovního a rodinného života. SI zahájilo kampaň, jež má

(2) Viz závěry Evropské rady ve dnech 22. a 23. března 2005 a existující dokumenty, především Deklarace předsedů a generálních tajemníků národních hospodářských a sociálních rad v EU a EHSV, Paříž, 25.11.2005, http://eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp.

(3) Společně k růstu a zaměstnanosti – Nový začátek Lisabonské strategie, KOM(2005) 24 v konečném znění.

(4) Integrované hlavní směry pro růst a zaměstnanost (2005–2008), KOM (2005) 141 v konečném znění.

(5) Stanovisko EHSV ze dne 31.5.2005 k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politiky zaměstnanosti členských států (na základě článku 128 Smlouvy o ES), Zpravodaj: pan Malosse (Úř. věst. C 286, 17.11.2005).

(6) KOM(2006) 30 v konečném znění.

(7) Společná zpráva o zaměstnanosti 2006-2007, kterou přijala Rada (EPSCO) dne 22. února 2007 a která byla předložena Evropské radě ve dnech 8. a 9. března 2007.

zajistit aktivnější úlohu mužů v rodinném životě, LT zavedlo placenou rodičovskou dovolenou jako novou možnost pro otce a CZ, DE a EL rozšíří možnost, aby rodičovskou dovolenou čerpali otcové“.

4. Evropský pakt pro rovné postavení žen a mužů a Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů

4.1 Evropský pakt pro rovné postavení žen a mužů⁽⁸⁾, který přijala Evropská rada v březnu 2006, je krokem vpřed, co se týče kvality, jelikož všem členským státům stanovuje společný cíl zvýšit účast žen na trhu práce a podporovat rovné postavení žen a mužů.

4.2 Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010 přijatý Komisí stanovuje šest prioritních oblastí činnosti EU, kterými jsou: stejná ekonomická nezávislost pro ženy a muže, sladění soukromého a pracovního života, stejné zastoupení v rozhodovacích procesech, odstranění všech forem násilí založeného na pohlaví, odstranění sexistických stereotypů a podpora rovného postavení žen a mužů v zahraniční a rozvojové politice⁽⁹⁾.

4.3 S cílem zlepšit řízení z hlediska rovného postavení žen a mužů plán také stanovuje řadu činností značného významu a Komise se zavazuje, že bude pozorně sledovat pokrok v této oblasti.

4.4 EHSV ve svém stanovisku k Plánu pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010 uvítal politickou vůli Komise ponechat otázku rovného postavení žen a mužů mezi hlavními prioritami programu na období 2006–2010 a znovu zdůraznil, že do provádění činností plánu je důležité zapojit všechny zainteresované strany⁽¹⁰⁾.

4.5 EHSV také vyjádřil svoji podporu zřízení Evropského institutu pro rovné postavení žen a mužů⁽¹¹⁾.

4.6 EHSV se domnívá, že nastal čas dát politikám hájícím rovnost nový impuls prostřednictvím nových aktivních politik v oblasti trhu práce, zakládání podniků a uspořádání sociálního života. V některých členských státech jsou přijímány nové právní předpisy pro zajištění skutečné rovnosti žen a mužů v politice, sociálních organizacích a podnicích, a to jak mezi zaměstnanci, tak mezi řídicími pracovníky a ve správních radách. EHSV obecně podporuje tyto reformy, které zahrnují aktivní politiky

⁽⁸⁾ Závěry předsednictví 7775/1/06/REV 1.

⁽⁹⁾ KOM(2006) 92 v konečném znění.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV ze dne 13.9.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010, zpravodajka: paní Attard (Úř. věst. C 318, 23.12.2006).

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV ze dne 28.9.2005 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského institutu pro rovné postavení žen a mužů, zpravodajka: paní Štechová (Úř. věst. C 24, 31.1.2006).

na základě racionálního právního rámce, jenž zaručí skutečnou ochranu při práci a poskytne nezbytnou jistotu a stabilitu.

5. Návrhy EHSV: Posílit hledisko rovného postavení žen a mužů v lisabonské agendě

5.1 Nerovnováha a nerovné postavení žen a mužů v podnikání a na trhu práce představuje vážný problém pro celou evropskou společnost, jak pro muže, tak pro ženy, pro podniky, zaměstnance a zaměstnankyně, vlády, sociální partnery a občanskou společnost. Rovné postavení žen a mužů je základní výzvou pro evropskou budoucnost.

5.2 EHSV podporuje usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2007⁽¹²⁾ o plánu pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010, především odstavec 18, ve kterém EP „žádá členské státy, aby začlenily do svých akčních plánů pro zaměstnanost a sociální začlenění opatření zaměřená na podporu přístupu žen na pracovní trh za rovných důstojných podmínek a za stejnou odměnu za stejnou práci a na podporu ženské podnikatelské aktivity žen“, a odstavec 21, ve kterém „žádá členské státy, aby v rámci zavádění Lisabonské strategie jmenovaly národního koordinátora pro rovné postavení žen a mužů, jehož úkolem bude podílet se na vypracování přezkumu příslušných národních plánů a na monitorování jejich zavádění s cílem podporovat začleňování hlediska pohlaví do všech politik a do rozpočtového procesu s ohledem na politiky a cíle stanovené v těchto plánech“.

5.3 EHSV zdůrazňuje, že do nových národních plánů reforem má být začleněn požadavek na to, aby členské státy jmenovaly národního úředníka pro rovné postavení žen a mužů.

5.4 Hlavní směry pro zaměstnanost musí stanovit konkrétní cíle a zlepšit kvalitativní a kvantitativní ukazatele s cílem porovnat pokrok členských států v dosahování skutečné rovnosti žen na trhu práce a v podnikání.

5.5 EHSV se domnívá, že by se na evropské úrovni mělo věnovat více pozornosti ženám pracujícím ve venkovských oblastech, které závisejí na zemědělství a kde je nízká úroveň vzdělání, a měla by být podporována účast těchto žen na trhu práce.

⁽¹²⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2007 o plánu pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010 (2006/2132(INI)).
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0063+0+DOC+XML+V0//CS>.

5.6 Některé vlády se pod hlavičkou subsidiarity snaží omezit požadavky EU ohledně národních plánů reforem. EHSV se však domnívá, že integrované hlavní směry jsou celkově dostatečně flexibilní, aby umožnily členským státům nalézt řešení, která nejlépe odpovídají jejich potřebám.

5.7 EHSV se dále domnívá, že za současného respektování zásady subsidiarity je nutné posílit rozměr Společenství v lisabonské agendě a v integrovaných hlavních směrech pro růst a zaměstnanost. Ve svém stanovisku k Plánu pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010 EHSV uvedl, že „si je vědom toho, že ke zvýšení účasti žen je při koordinaci politik zaměstnanosti nutno sledovat společné priority. Při posuzování národních programů reforem musí Komise zajistit, aby byla pozornost věnována zejména rozdílům existujícím mezi pohlavími a aby byly učiněny příslušné nezbytné kroky“⁽¹³⁾.

5.8 Zlepšilo se řízení v rámci evropské strategie zaměstnanosti, EHSV se nicméně domnívá, že situace stále ještě není naprosto uspokojivá. Je nutné posílit spolupráci mezi Komisí, členskými státy, sociálními partnery, organizacemi pracujícími v oblasti rovného postavení a organizacemi občanské společnosti, a zajistit tak odpovídající účast na všech úrovních a ve všech fázích činnosti.

5.9 EHSV se domnívá, že je třeba zlepšit zapojení občanů do evropské strategie zaměstnanosti. Je třeba usnadnit zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti do těchto politik, k čemuž je důležité, aby se prostřednictvím vhodných postupů mohli zapojit na všech úrovních – na úrovni Společenství, vnitrostátní, regionální i na místní úrovni. Pro zajištění úspěchu Lisabonské strategie je důležité posílit řízení, přidatou hodnotu aktivního zapojení sociálních partnerů, občanské společnosti a místních a regionálních orgánů.

5.10 Z hlediska zaměstnanosti je účinek provádění politik nejvíce zřetelný na místní úrovni, z tohoto důvodu je úloha místních a regionálních orgánů společně se sociálními partnery pro provádění politik klíčová. Začlenění na trh práce za rovných podmínek vyžaduje hluboké pochopení specifických charakteristik a potřeb žen a hospodářského a sociálního charakteru území. Je proto nezbytné, aby se místní a regionální orgány podílely na vymezení, navržení, provádění a hodnocení činnosti.

5.11 I když je pravda, že počet žen, které mají přístup na univerzitu, v posledních letech výrazně vzrostl (59 % absolventů vysokých škol dnes tvoří ženy)⁽¹⁴⁾, oblasti jejich studia stále odrážejí silné stereotypy. Pouze jedna z deseti žen je absolventkou technických oborů, zatímco u mužů jsou to čtyři z deseti. Obory pedagogické, humanitní směry, umění a

zdravotnictví soustřeďují téměř polovinu absolventek, a méně než čtvrtinu absolventů. EHSV navrhuje, aby vzdělávací instituce organizovaly široké vzdělávací akce vedoucí k překonání sexistických stereotypů, aby si ženy a muži vybírali obory, v nichž jsou nedostatečně zastoupeni.

5.12 Politiky na sladění profesního a soukromého života přispívají ke zlepšení kvality života žen a mužů a pomáhají všem vstoupit na trh práce a udržet se na něm za využití plného potenciálu pracovní síly. Tyto politiky by měly být přístupné jak pro ženy, tak pro muže.

5.13 EHSV⁽¹⁵⁾ připomíná členským státům jejich závazek vyplývající z Evropského paktu pro rovné postavení žen a mužů a navrhuje, aby Komise požadovala po členských státech, aby jejich národní programy reforem obsahovaly větší závazky ohledně lepšího sladění rodinného a pracovního života žen a mužů. Vzhledem k tomu, že se jedná o úkol pro společnost jako celek, je třeba zaručit odpovědnost všech stran, také podniků.

5.14 Sladění by nemělo být směřováno s některými opatřeními rodinné politiky, která znesnadňují vstup do zaměstnání, jelikož poskytují silné podněty pro opuštění od pracovního života po dlouhou dobu, čímž se následně snižují příležitosti pro opětovné začlenění na trh práce.

5.15 Je třeba zavést účinnější opatření, která podpoří opětovné začlenění žen a mužů po rodičovské dovolené nebo žen a mužů, kteří se starali o osoby závislé na jejich péči, na trh práce, a to bez jakéhokoliv snížení kvalifikace nebo platu. Tato opatření by mohla zahrnovat pružné systémy stále odborné přípravy během období absence a pokračování zaměstnání s kratší pracovní dobou. V tomto smyslu je třeba uvést Evropskou rámcovou dohodu o práci na dálku, které bylo dosaženo sociálními aktéry (ETUC, UNICE/UEAPME a CEEP), která stanovuje definici a oblast uplatnění práce na dálku, dobrovolný charakter, pracovní podmínky, ochranu údajů, soukromý život, vybavení, zdraví a bezpečnost, organizaci práce, vzdělání a kolektivní práva, stejně tak jako provádění a monitorování dohody.

5.16 Nevládní organizace hrají velmi důležitou úlohu v podpoře rovného postavení žen a mužů v Evropě, neboť usku-tečňují kampaně týkající se politických názorů a kulturních hodnot a sociální iniciativy, které podporují lepší příležitosti pro mnoho žen. Mnoho žen je také zapojeno do nevládních organizací, které zastupují různé skupiny žen u místních a regionálních orgánů. Tyto organizace je třeba podporovat.

⁽¹³⁾ Viz odst. 2.3.3.1.3 stanoviska EHSV ze dne 13.9.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010, zpravodajka: paní Attard (Úř. věst. C 318, 23.12.2006).

⁽¹⁴⁾ KOM(2007) 49 v konečném znění.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko specializované sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství k tématu Úloha sociálních partnerů při sladění pracovního, rodinného a soukromého života, zpravodaj: pan Clever.

5.17 Ženy, jež pocházejí z imigrace nebo jsou součástí menšin, se obzvláště setkávají s potížemi při zakládání podniků a při vstupu na trh práce za rovných podmínek, proto je nutné, aby nové hlavní směry pro zaměstnanost zahrnovaly specifické cíle.

5.18 EHSV vypracoval několik stanovisek, ve kterých žádal, aby EU měla společnou imigrační politiku a aby boj proti diskriminaci a integrační politiky byly prioritním cílem evropských vlád. Tyto politiky by měly zahrnovat hledisko rovného postavení žen a mužů, aby tak ženy-imigrantky či ženy z etnických nebo kulturních menšin mohly realizovat své podnikatelské záměry a zapojit se do trhu práce za rovných podmínek.

5.19 Také ženy, které mají nějaké postižení, neboť ty mají ještě další obtíže při zapojování se do trhu práce a při zakládání podniků. EHSV navrhuje, aby se nové hlavní směry a národní plány reforem více zaměřily na začlenění těchto žen do trhu práce prostřednictvím specifických ukazatelů.

5.20 EHSV navrhuje, aby místní a regionální orgány podporovaly politiky na posílení rovných příležitostí pro postižené ženy a aby sociální partneři přijali v rámci kolektivních smluv a pracovních postupů strategie pro rovné postavení.

5.21 Evropský sociální fond (ESF) vyvinul prostřednictvím iniciativy EQUAL a v rámci Lisabonské strategie hodnotné inovativní přístupy pro podporu podnikatelského smýšlení a zaměstnatelnosti žen, které se setkávají s větší diskriminací. Tyto zkušenosti by mohly být využity především správami na místní a regionální úrovni pro další vývoj v rámci aktivit ESF v novém programovém období 2007-2013, aby bylo dosaženo přijetí nových iniciativ na podporu přístupu k zaměstnání těchto skupin žen se specifickými obtížemi.

6. Zaměstnatelnost

6.1 Od zahájení Lisabonské strategie bylo šest z osmi milionů pracovních míst vytvořených v EU obsazeno ženami. V roce 2005 dosahovala míra zaměstnanosti žen 56,3 % (+ 1,1 %), zatímco míra zaměstnanosti mužů dosahovala 71 % (+ 0,6 %). Také míra zaměstnanosti žen starších 55 let vzrostla rychleji než u mužů a dosahovala 33,7 % ⁽¹⁶⁾.

6.2 Míra nezaměstnanosti klesá, v roce 2005 dosahovala 8,8 %, u žen to bylo 9,9 % a u mužů 7,9 %. I přes pozitivní vývoj celkové míry zaměstnanosti žen v Evropě stále není zcela využit jejich příspěvek. Důkazem jsou nižší míry aktivity

a zaměstnanosti žen, vyšší míra nezaměstnanosti, větší nestabilita pracovních smluv, silná segregace v rámci různých zaměstnání a různých odvětví, rozdílné platové podmínky a potíže žen a mužů při sladění profesního a rodinného života.

6.3 EHSV připomíná, že ačkoliv míra stanovená pro zaměstnanost žen (60 % do roku 2010) je dosažitelná (byť ne ve všech zemích), nelze zapomínat na to, že tato hodnota zahrnuje práci na částečný úvazek, práci s pružnou pracovní dobou a práci na dobu určitou, které jsou z velké části obsazeny ženami, i když ne vždy dobrovolně, ale často jako důsledek nerovnoměrného rozdělení rodinných povinností mezi ženami a muži.

6.4 Zůstávají velké rozdíly v roli mužů a žen na trhu práce a velké rozdělení, především co se týče forem práce, profesí, které vykonávají, a odvětví, ve kterých pracují. Tyto rozdíly postihují jak pracující ženy, tak ženy, které práci hledají. Je proto důležité podporovat nové politiky zaměřené na to, aby omezily příčiny způsobující nerovnost žen na trhu práce.

6.5 Ženy se ve srovnání s muži také setkávají s více obtížemi při hledání zaměstnání, které odpovídá jejich kvalifikaci. Vyvážená práce a rodinného života ženám ještě více ztěžuje vstup na trh práce a udržení na něm, což je pro ně i nadále mnohem těžší než pro muže.

6.6 EHSV vítá plány pro dosažení rovného postavení, které přijali sociální partneři v mnoha podnicích s cílem bojovat proti diskriminaci, zvýšit zapojení žen, zlepšit délku jejich pracovního poměru v podnicích, úroveň vzdělání žen a jejich profesní kariéru. K tomuto účelu byla zavedena opatření pro pozitivní akce. Veřejné orgány, především na místní a regionální úrovni, musejí podpořit plány na rovnost žen a mužů.

6.7 Evropský sociální dialog, za který jsou zodpovědní sociální partneři, hraje významnou úlohu v rozpracování hlediska rovnosti žen a mužů v Lisabonské strategii. EHSV zdůrazňuje a podporuje význam rámce činností pro rovné postavení žen a mužů, na kterém se evropské sociální partneři shodli v roce 2005 ⁽¹⁷⁾ a který je rozvíjen na odvětvové a národní úrovni.

6.8 Nedávná rámcová dohoda o obtěžování a násilí na pracovišti ⁽¹⁸⁾ je příkladem dobré praxe, který chce EHSV podpořit. Některé výbory pro odvětvový dialog navíc zapojují přístupy založené na pohlaví. Výbor nabádá Komisi, aby aktivněji spolupracovala se sociálními partnery na dosažení těchto cílů.

⁽¹⁶⁾ Společná zpráva o zaměstnanosti na období let 2006 až 2007 <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st07/st07010.en05.pdf>.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/news_en.cfm?id=226.

6.9 Jedním z rysů evropského sociálního modelu je kolektivní vyjednávání v souladu s vnitrostátními zákony a postupy. S cílem zlepšit jistotu a pružnost zaměstnání vedou sociální partneři v různých oblastech jednání a dosahují dohod týkajících se přizpůsobování platových podmínek a organizace práce a systémů odborné přípravy a kvalifikace.

6.10 Kolektivní vyjednávání v podnicích a odvětvích musí být využito ke snížení nerovnováhy mezi ženami a muži, která dostává ženy do podřadné pozice. EHSV se domnívá, že kolektivní vyjednávání a sociální dialog jsou základními nástroji pro šíření plánů pro dosažení rovného postavení v evropských podnicích. Evropa, členské státy, podniky a celá společnost potřebují, aby úplně zmizela diskriminace v oblasti zaměstnání, kterou zažívají mnohé ženy v důsledku kulturních a společenských stereotypů.

6.11 Zásada stejné odměny za práci pro muže a ženy, která je zakotvena v článku 141 Smlouvy, „zásada stejné odměny“, znamená v kontextu prvků a podmínek odměny za stejnou nebo rovnocennou práci odstranění jakékoliv diskriminace z důvodu pohlaví. Ženy však vydělávají v průměru o 15 % na hodinu méně než muži (relativní rozdíl průměrného hrubého platu žen a mužů na hodinu)⁽¹⁹⁾. Tato platová diskriminace existuje ve všech odvětvích činnosti a především v nejvyšších profesních zařazeních.

6.12 EHSV podporuje, aby rovné platové podmínky mužů a žen, které jsou již součástí integrovaných hlavních směrů Společenství, byly posíleny prostřednictvím vyhodnocování přesných ukazatelů.

6.13 Pro odstranění platové diskriminace je třeba aktivní spolupráce mezi sociálními partnery v různých oblastech. Ve stanovisku o plánu pro dosažení rovného postavení žen a mužů (2006-2010) EHSV doporučoval: „národní vlády, národní orgány zabývající se rovností a sociální partneři všech členských států mají zřejmou povinnost zajistit, aby mzdové systémy, které jsou zaváděny, nevedly ke mzdové diskriminaci mezi ženami a muži“⁽²⁰⁾.

6.14 Veřejné služby zaměstnanosti jsou základními institucemi pro dobré fungování trhu práce a měly by se zavázat k podpoře aktivních politik zaměřených na vstup nezaměstnaných žen do zaměstnání prostřednictvím vzdělávacích programů a školení zaměřených na výběr zaměstnání. Pro zajištění řádného provádění stávajících právních předpisů EHSV navrhuje, aby veřejné služby zaměstnanosti a soukromé agentury vypracovaly

valy kodexy osvědčených postupů tak, aby nabídky práce a výběrová řízení nediskriminovaly ženy.

6.15 Na nejtransparentnějších trzích práce existuje největší rovnost žen a mužů. Například ve veřejném sektoru je míra zapojení žen vyšší, mimo jiné proto, že ve výběrových řízeních se hodnotí kvalifikace a lépe se vylučuje diskriminace způsobená předsudky spojenými se stereotypy týkajícími se žen a mužů.

6.16 Způsoby výpočtu důchodů v mnoha případech poškozují ženy, protože souvisejí s profesní kariérou. Mnoho žen, které pracují na částečný úvazek, které na určitou dobu přerušují pracovní poměr nebo jejichž pracovní poměr je nestabilní, má problémy s tím, aby mohly pobírat starobní důchod nebo je částka tohoto důchodu velmi nízká. EHSV navrhuje Komisi a členským státům, aby prostřednictvím otevřené metody koordinace pro reformu penzijních systémů zohlednily tyto případy, které způsobují nerovné postavení žen na trhu práce a hledaly spravedlivější řešení.

6.17 Celoživotní vzdělávání je zásadním předpokladem pro to, aby se muži a ženy profesně rozvíjeli udržitelným způsobem. EHSV navrhuje, aby místní a regionální orgány rozvíjely ve spolupráci se sociálními partnery programy celoživotního vzdělávání zaměřené na podnikatelky a zaměstnankyně v rámci politiky zaměstnanosti a rovnosti příležitostí.

6.18 EHSV chce zdůraznit aktivní úlohu, kterou hrají sociální partneři při překonávání potíží, se kterými se ženy setkávají ve společnosti a na trhu práce. Mnoho žen vstupuje do odborových organizací a organizací zaměstnavatelů a zevnitř odhodlaně podporují aktivní politiky a plány pro dosažení rovného postavení. Není jich však mnoho a musejí překonávat mnoho obtíží, než dosáhnou řídicích úrovní.

7. Podnikání

7.1 Ženy-podnikatelky stále tvoří malé procento – 30 % všech podnikatelů v EU a 37 % samostatně výdělečně činných žen⁽²¹⁾.

7.2 Ženy se také setkávají s více překážkami než muži při zakládání podniků, a to v důsledku stereotypů, sociálních a kulturních bariér, zaměření jejich vzdělání a odborné přípravy a větších potíží se získáváním prostředků nezbytných pro podnikatelskou činnost. Neexistují však důkazy toho, že po založení podniku jsou ženy méně úspěšné než muži při rozvoji svých podniků.

⁽¹⁹⁾ KOM(2007) 49 v konečném znění.

⁽²⁰⁾ Viz odst. 1.2 stanoviska EHSV ze dne 13.9.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010, zpravodajka: paní Attard (Úř. věst. C 318, 23.12.2006).

⁽²¹⁾ Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010. KOM(2006) 92 v konečném znění, 1.3.2006. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0092cs01.pdf.

7.3 EHSV navrhuje, aby všichni politici a společenská činitelé zesílili své úsilí na podporu podnikání mezi evropskými ženami a na odstranění starých společenských stereotypů, které stále přetrvávají, např. že „podnikání je světem mužů, v němž je pracovní doba neslučitelná s rodinným životem“, atd. Tyto společenské stereotypy způsobují mnoho kulturních a společenských problémů ženám, které jsou samostatně výdělečně činné, nebo zakládají podniky.

7.4 Akční plán o politice na podporu podnikatelského smýšlení⁽²²⁾ navrhuje řadu opatření souvisejících s podporou podnikání, kterých by měla dosáhnout EU a politicky zodpovědní činitelé ve všech členských státech. Plán zdůrazňuje mimo jiné nutnost zaměřit se na podporu žen. Nicméně zprávy o pokroku při naplňování cílů a klíčových aktivit Evropské charty pro malé podniky⁽²³⁾ tuto otázku neuvádějí. EHSV se domnívá, že výroční zprávy by měly obsahovat konkrétní informace o pokroku dosaženém na evropské úrovni a v členských státech v souvislosti s podporou žen-podnikatelek, aby se tak usnadnila výměna osvědčených postupů a znalostí.

7.5 Je třeba podpořit podnikatelské smýšlení u evropských žen a mužů⁽²⁴⁾. V roce 2006 přijal EHSV stanovisko⁽²⁵⁾ ke sdělení Komise „Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“, ve kterém je zdůrazněn význam žen-podnikatelek, podnikatelského smýšlení u žen a klíčové úlohy, kterou má podnikatelské smýšlení pro růst, zaměstnanost a osobní seberealizaci. Ve stanovisku bylo zdůrazněno, že rozvoj podnikatelského smýšlení je neustálý proces učení, který by měl být tudíž začleněn do osnov.

7.6 EHSV doporučuje, aby národní vzdělávací programy pro sekundární a terciární stupeň škol obsahovaly podnikatelské vzdělávání (o způsobech řízení podniku, IT nástrojích atd.), především pro studentky, a aby byla přijata opatření na zvýšení počtu žen-podnikatelek.

7.7 Cílem je, aby ženy měly stejné příležitosti ke vstupu do podnikatelského světa jako muži a aby byly současně odstraněny všechny stávající diskriminace. Místní a regionální správy musejí

(22) Akční plán: Evropský program na podporu podnikání, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0070en01.pdf [české znění není k dispozici].

(23) http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

(24) EHSV právě pracuje na stanovisku k tématu Podnikatelské přístupy a Lisabonská strategie.

(25) Stanovisko EHSV ze dne 16.7.2006 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství, zpravodajka: paní Jerneck (Úř. věst. C 309, 16.12.2006).

podporovat ženy při uplatňování jejich práva podnikat, což by mělo být faktorem rovnosti a také místního hospodářského a sociálního rozvoje.

7.8 Je nutné stanovit podpůrná opatření na zajištění toho, aby ženy-podnikatelky mohly využívat finanční služby a úvěry, které potřebují. Banky by měly ženám-podnikatelkám nabízet zvláštní systémy mikroúvěrů. Finanční instituce by se měly vyhnout diskriminaci žen-podnikatelek, které se dnes setkávají s většími překážkami než muži při získávání nezbytných finančních prostředků pro rozvoj své podnikatelské činnosti, expanzi podniku a rozvoj inovačních programů, vzdělávacích aktivit a výzkumné činnosti.

7.9 Je zapotřebí poskytnout více informací o možnostech financování prostřednictvím strukturálních fondů, aby mohly být prozkoumány inovativní řešení, např. vytvoření flexibilních finančních nástrojů, které by kombinovaly podpory s mikroúvěry a zárukami.

7.10 Fondy Společenství na podporu podnikání, které jsou posíleny a řízeny národními a regionálními správami, musí být transparentní a musí usnadňovat čerpání prostředků podnikům řízeným ženami. Místní a regionální správy ve spolupráci s podnikatelskými organizacemi by měly usnadňovat zakládání podniků, finanční pomoc a poradenství ženám-podnikatelkám, a to především v počáteční fázi jejich podnikatelských plánů.

7.11 Z příkladů osvědčených postupů by EHSV rád upozornil na situaci ve Francii, kde *Záruční fond pro zakládání, získávání či rozvoj podniků ženami (Fonds de Garantie pour la Création, la Reprise ou le Développement d'Entreprise à l'Initiative des Femmes)* usnadňuje ženám, které chtějí získat či založit podnik, přístup k financování. Fond byl vytvořen na pomoc ženám při překonávání překážek, se kterými se potýkají, když žádají o bankovní úvěry. Fond je řízen soukromou organizací, která se jmenuje Institut pro rozvoj sociální ekonomiky (*Institut de Développement de l'Economie Sociale*) a získává finanční prostředky od různých orgánů, mezi nimi od Evropského sociálního fondu.

7.12 Státy musejí poskytnout větší podporu malým podnikům, neboť většina žen-podnikatelek je názoru, že daňová politika je jednou z největších překážek pro rozvoj podniků z důvodu nedostatku ve stávající legislativě.

7.13 Při zakládání vlastních podniků lidé v zásadě získávají větší kontrolu nad svým časem, a proto se stále více žen a mužů stává samostatně výdělečně činnými či podnikateli. Ženy-podnikatelky se ovšem potýkají s více překážkami než muži při sladení pracovního a rodinného života.

7.14 V celé Evropě existuje mnoho příkladů osvědčených postupů na podporu úlohy žen v organizacích zaměstnavatelů na různých úrovních. Byly také založeny asociace podnikatelek a manažerek. Obchodní a průmyslové komory ⁽²⁶⁾ také provádějí řadu kladných iniciativ, které EHSV podporuje.

7.15 EHSV podporuje činnost Evropské sítě na podporu podnikatelského ducha žen (WES), jejíž hlavním cílem je zvýšit viditelnost podnikatelek tím, že síť vytváří příznivé prostředí, k němuž patří výměna informací o financování, vzdělávání, sítích, poradenství, výzkumu a statistikách.

7.16 Ženy si pro svou podnikatelskou činnost často vybírají na základě povahy těchto podniků podniky sociální ekonomiky (družstva, vzájemné společnosti, sdružení, nadace), ve kterých je pro ně snazší dosáhnout svých profesních cílů než v jiných typech podniků.

7.17 Podniky sociální ekonomiky z důvodu jejich sociálního zaměření do velké míry podporují začlenění žen na trh práce,

a měly by proto být podporovány místními a regionálními správami, s cílem podnítit tento náročný společenský úkol.

7.18 Většina manželek podílejících se na podnikatelské aktivitě svých manželů jsou ženy, které často pracují na částečný úvazek. Obavy týkající se nízké porodnosti, problémy se školkami a problémy způsobené úmrtím manžela či rozvodem jsou velmi specifické a liší se od problémů, se kterými se potýkají muži. V mnoha členských státech tyto ženy nemají vhodný právní status.

7.19 Existují také významné nerovnosti vyplývající ze schémat sociálního zabezpečení. Je nutné zavést specifická opatření v oblasti sociální ochrany, vzdělání a podpory při zakládání nových podniků ženami. Některé země mají z hlediska sociální ochrany žen-podnikatelek a manželek podílejících se na podnikatelské aktivitě svých manželů pro ženy-podnikatelky různé statusy, např. manželka-spolupracovnice, manželka pobírající mzdu a manželka, která je současně obchodním společníkem. EHSV navrhuje Komisi, aby podpořila debatu, jež by vedla ke zlepšení sociální ochrany žen.

V Bruselu dne 11. července 2007

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ Viz http://www.eurochambres.eu/women_onboard/index.htm.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdraví a migrace

(2007/C 256/22)

Dopisem ze dne 14. února 2007 nadcházející portugalské předsednictví požádalo Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k *Zdraví a migrace*.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 18. června 2007. Zpravodajem byl pan SHARMA, spoluzpravodajkou byla paní CSER.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 109 hlasy pro, 3 hlasy byly proti.

1. Závěry

Toto stanovisko se zabývá spojitostí mezi zdravím a migrací a jako takové nepojednává o migraci samotné. Migrace je důležitá pro hospodářství EU a je trvajícím procesem, který zahrnuje významný a stále rostoucí podíl populace EU a celosvětové populace.

Je důležité, aby politiky EU a členských států zajistily vysokou úroveň ochrany zdraví migrantů a jejich rodin. To představuje činnost v celé řadě oblastí politiky včetně zaměstnanosti a zdraví, bezpečnosti při práci, vzdělávání, sociální ochrany jakož i propagace zdraví a zdravotní péče.

V tomto stanovisku je uvedena řada problémů týkajících se zdraví, jimž migranti čelí, a důsledky pro veřejné zdraví vyžadující zásah ze strany členských států a Evropské unie.

1.1 Doporučení

Humánní⁽¹⁾ a spravedlivá⁽²⁾ globalizace musí být založena na všeobecně sdílených hodnotách a účtět k lidským právům a na ohledu k vysoké úrovni zdravotnictví a bezpečnosti potravin pro všechny obyvatele, zvláště pro ty nejvíce ohrožené, na kulturní a jazykové rozmanitosti a na sdílení a šíření znalostí pro všechny.

Pokud jde o všeobecná lidská práva, EHSV předkládá následující doporučení:

1.1.1 Měla by být vytvořena místa pro setkávání a informační střediska, která by přistěhovalcům usnadnila získávání informací o zdravotní a sociální péči. Tyto informace by měly poskytovat osoby ze stejné přistěhovalcké menšiny, které by v těchto střediscích pracovaly. Zároveň by měly zajišťovat koordinaci spolupráce mezi jednotlivými orgány, nevládními organizacemi, které se zabývají migranty, a organizacemi v hostitelských komunitách.

(¹) Viz stanovisko EHSV ze dne 31. května 2007 k tématu Globalizace: výzvy a příležitosti pro EU (průzkumné stanovisko), zpravodaj: pan Henri Malosse, spoluzpravodaj: pan Staffan Nilsson, Úř. věst. C 175, 27.7.2007.

(²) MOP – Spravedlivá globalizace (A Fair Globalization) 2004.

1.1.2 Členské státy a Evropská unie jako celek by měly posílit spolupráci s mezinárodními organizacemi v otázce zdraví přistěhovalců a monitorování a hodnocení problémů a výhod na místní, regionální, vnitrostátní a evropské úrovni.

1.1.3 Zavedení národních programů veřejného zdraví do vzdělávání se zohledněním menšinových kultur.

1.1.4 Měl by být vytvořen zvláštní kompenzační fond společně s programy zaměřenými na odbornou přípravu, přesídlení a spolupráci mezi hostitelskými zeměmi a zeměmi původu.

1.1.5 Přístup k lékařskému ošetření a preventivní péči by měl být zajištěn v souladu s Listinou základních práv, která zaručuje přístup k preventivní a lékařské péči, jako lidské právo pro všechny osoby žijící v EU bez ohledu na jejich status.

1.1.6 Měla by být zavedena ustanovení o zachování mlčenlivosti mezi pacienty a lékařskými zařízeními (tam, kde dosud neexistují), aby se zajistilo, že informace o imigračním statusu dané osoby nemohou být vyzrazeny třetím stranám, a neměly by tedy migrantům bránit v tom, aby vyhledali lékařskou pomoc a ošetření, zejména v případě neřízeného přistěhovalectví.

1.1.7 Členské státy a EU by měly spolupracovat, aby zlepšily sběr údajů a výzkum v oblasti migrace a zdraví v celé EU.

1.1.8 Součástí by mělo být zdraví jako základní rozměr migrace.

1.1.9 Posouzení dopadu na zdraví by měla zhodnotit možný vliv politik, které se zabývají zdravím i jinými tématy než zdravím, na zdraví migrantů.

1.1.10 Členské státy, které mají dlouhé zkušenosti se zdravotními službami specializovanými na tropickou medicínu, musí poskytnout své služby všem obyvatelům EU a zajistit pokračování kvalitního výzkumu souvisejícího s léčbou tropických nemocí, zejména malárie.

1.1.11 Je třeba lepších mechanismů pro posouzení a zajištění potřeb týkajících se zdraví všech kategorií migrantů co nejdříve po jejich příjezdu. Je nutné posílit spolupráci mezi EU a členskými státy, a vyhovět tak okamžitým potřebám migrantů, kteří po příjezdu vyžadují neodkladnou lékařskou péči, a zejména zajistit tlumočníka.

1.1.12 Zdraví migrantů při práci by mělo být prioritou. Ta by měla zahrnovat spolupráci sociálních partnerů a oprávněných orgánů, která by zajistila zachování vysokých standardů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v odvětvích, v nichž jsou migranti často zaměstnáváni. Propagační programy o zdraví probíhající na pracovišti by se měly ve spolupráci se službami v dané komunitě dále rozvíjet a pomáhat vyhovět potřebám migrujících pracovníků a jejich rodin.

1.1.13 Propagační programy o zdraví ve školách by měly být také považovány za způsob, jak zajistit zdravotní potřeby dětí migrantů. Zdraví dětí migrantů má mimořádnou prioritu. Předškolní a školní zdravotní služby musejí odpovídat potřebám všech dětí různého původu včetně dětí migrantů, přičemž zvláštní pozornost je třeba věnovat nově příchozím.

1.1.14 Zdravotní ošetření a služby v oblasti preventivní péče by se měly rozvíjet tak, aby byly kulturně vhodné a ohleduplné, avšak neustoupily od zákazu obřízků žen ani o krok.

1.1.15 Odborníci v oblasti zdravotnictví by měli být neustále vzděláváni a měli by se odborně rozvíjet, aby mohli pomoci vyhovět měnícím se potřebám z hlediska zdraví v komunitách migrantů.

1.1.16 Měl by se posoudit nábor zdravotníků v rozvojových zemích v duchu společného rozvoje, což usnadní jejich návrat po dočasném pobytu, nebo povede k odškodnění země původu, která zajistila odborné vzdělání. Je třeba, aby Komise zvážila oblasti osvědčených postupů při etickém náboru zdravotního personálu ze třetích zemí s ohledem na navržení Kodexu osvědčených postupů EU.

1.1.17 Měla by se posílit úloha orgánů řídících veřejné zdraví a podpořit výměna osvědčených postupů, v čemž by orgány EU měly mít koordinační úlohu.

1.1.18 Posílení mezikulturního dialogu – zaměření na stav zdravotnictví a zdravotní péče ⁽³⁾.

⁽³⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 20.4.2006 k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roku mezikulturního dialogu (2008) – KOM(2005) 467 v konečném znění – 2005/0203 (COD), zpravodajka: paní Cser (Úř. věst. C 185, 8.8.2006).

1.1.19 EHSV opětovně zdůrazňuje svá dřívější doporučení, aby členské státy uplatňovaly úmluvy Mezinárodní organizace práce týkající se migrantů ⁽⁴⁾.

2. Situace

2.1 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá neutuchající zájem portugalského předsednictví o prozkoumání otázky veřejného zdraví a migrace. Německé, portugalské a slovinské předsednictví se shodlo na tom, že „zdravotní politika má zásadní význam, neboť lepší prevence a přeshraniční poskytování zdravotní péče přináší přímé výhody evropským občanům“ ⁽⁵⁾.

Tato tři předsednictví se zavázala, že budou aktivně pracovat a zabývat se existujícími nerovnostmi, které migranty ovlivňují z hlediska přístupu ke zdravotním službám. Bylo také dohodnuto, že se bude podporovat celá řada aktivit Společenství, aby se tak přispělo k vysoké úrovni zdraví všech občanů, přičemž se zaměří na propagaci zdraví, prevenci nemocí, inovace a přístup ke zdravotní péči.

2.2 Výbor přijal celou řadu stanovisek, která se věnovala otázce řízené a neřízené migrace ⁽⁶⁾, proto se toto průzkumné stanovisko zaměří na otázky související se zdravím. Vybízíme portugalské předsednictví a jiné zainteresované strany, aby se seznámily s naší dřívější činností v oblasti migrace.

⁽⁴⁾ Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin byla schválena v roce 1990, vstoupila v platnost v červenci 2003. Doplnuje Úmluvu MOP o migraci za prací, 1949 (č. 97) a Úmluvu MOP o migrujících pracovnících (doplňková ustanovení), 1975 (č. 143). Tyto tři mezinárodní úmluvy společně vytvářejí rámec pro oblast práv migrujících pracovníků a otázky neřízené migrace. Působí v širším politickém kontextu včetně nedávno schválených smluv OSN, které se zabývají obchodováním s lidmi, pašováním a vykořisťováním, jako je Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000), Protokol OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zejména se ženami a dětmi (2000) a Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky (2000). Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie (2000), jakož i dřívější úmluva z roku 1951 a Protokol o právním postavení uprchlíků z roku 1967. Přestože tyto úmluvy (s výjimkou smluv o uprchlících) do dnešního dne ratifikovalo relativně málo zemí a případně regionálních hospodářských organizací, představují tyto nástroje důležité prvky komplexnější agendy.

⁽⁵⁾ **Rada Evropské unie**, osmnáctiměsíční program německého, portugalského a slovinského předsednictví, **Brusel, 21. prosince 2006**.

⁽⁶⁾ Viz následující stanoviska EHSV:

- ze dne 13.9.2006 k tématu Imigrace v rámci EU a integrační politika – spolupráce místních a regionálních zastupitelstev s organizacemi občanské společnosti, zpravodaj: pan Pariza Castaños (Úř. věst. C 318, 23.12.2006);
- ze dne 15.12.2005 ke Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let – Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva – KOM(2005) 184 v konečném znění, zpravodaj: pan Pariza Castaños (Úř. věst. C 65, 17.3.2006);
- ze dne 20.4.2006 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice Společenství v oblasti migrace a mezinárodní ochrany – KOM(2005) 375 v konečném znění – 2005/0156 (COD), zpravodajka: paní Sciberras (Úř. věst. C 185, 8.8.2006).

3. Úvod

3.1 O migraci a zdraví toho bylo napsáno již mnoho, přičemž tato zpráva čerpá z nedávno vytvořeného dokumentu pro analýzu politiky a výzkumný program Globální komise pro mezinárodní migraci (Carballo & Mboup, září 2005). Další odkazy jsou uváděny dále ve stanovisku.

3.2 Světová zdravotnická organizace definuje zdraví jako „stav celkové fyzické, duševní a sociální pohody, a ne pouze jako nepřítomnost nemoci nebo neduživosti“. Toto stanovisko zastává názor, že „zdraví“ je v souladu s touto definicí lidským právem.

3.3 Zdraví migrantů a uprchlíků je důležité z mnoha důvodů, k nimž patří:

- všeobecná lidská práva a respektování lidské důstojnosti;
- rozsah ztráty života, nemoci a zdravotního rizika, jež podstupují někteří, zejména ilegální migranti;
- zdravotní rizika, s nimiž se setkává celá řada migrantů stěhujících se do nové země;
- nestálý přístup ke zdravotnictví a sociální péči;
- rizika pro širší obyvatelstvo; a
- rizika pro zemi původu v důsledku ztráty odborníků v oblasti zdravotnictví.

	2006	2005	2004	2003	2002
Počet žádostí o azyl v EU	266 270	350 103	421 236	532 300	640 347
Žádosti vyhověno	38 857	46 742	35 872	41 823	59 705
Žádosti vyhověno v %	22,71	20,55	13,36	12,4	14,73

Legální i neřízená migrace v posledních letech vzrostla v řadě zemí jižní Evropy včetně Portugalska, Španělska a Itálie. Mnozí z těchto migrantů pocházejí ze zemí severní nebo subsaharské Afriky, z Latinské Ameriky a Asie a ze zemí SNS.

4.4 Ačkoli migranti bývají obecně zdravější než lidé v zemi jejich původu, mohou se setkat s větším množstvím zdravotních problémů než je průměr v jejich hostitelské komunitě. Příčin je celá řada, například:

- psychologické a sociální stresy (jež způsobuje neznámá kultura, ilegalita, změna prostředí, neznalost cizích jazyků, nedůvěra a nedostatek informací a otázky duševního zdraví);
- rizika pocházející ze země původu;
- chudoba a rizikové pracovní podmínky;
- špatný přístup ke zdravotní péči a informacím o zdravotních službách, k propagaci zdraví a preventivní péči;

4. Velikost a rozsah problému

4.1 Odhaduje se, že na mezinárodní úrovni se každý rok za prací a lepším životem stěhuje více než 200 milionů lidí, z nichž nejméně 30-40 (7) milionů neoficiálně. Počet migrantů po celém světě by představoval pátou nejlidnatější zemi světa (8). Ženy v roce 2005 tvořily 49,6 % celosvětového počtu migrantů. V Evropě je 7-8 milionů neregistrovaných migrantů (9).

4.2 Pro účely tohoto průzkumného stanoviska se Výbor migrací a zdravotními otázkami zabýval hlavně ve vztahu k příslušníkům třetích zemí, kteří migrují do EU. V EU v současné době žije asi 18 milionů občanů ze třetích zemí. Je zde rovněž značné množství občanů narozených mimo EU a osob přicházejících v rámci neřízeného přistěhovalectví či ilegálních migrantů. Převážná většina migrantů přicházejících do EU sem vstoupila legálně.

4.3 Lidé hledající azyl představují relativně malé procento migrantů jako celku a jejich počet v posledních letech klesl, což je důsledkem politiky EU spíše než celkového poklesu počtu lidí požadujících ochranu.

— další rizika v jejich cílové zemi;

— bytové podmínky.

4.5 U migrantů z některých oblastí je zaznamenán zvýšený výskyt přenosných nemocí a dlouhodobé stavy, jako jsou problémy s duševním zdravím, onemocnění věnicových tepen, onemocnění dýchacích cest a cukrovka, jsou často běžnější.

4.6 Lidé přicházející v rámci neřízené migrace, včetně svých rodin a zvláště dětí, trpí ve srovnání s legálními migranty závažnějšími zdravotními problémy, které mohou souviset se zdravotními riziky, která na sebe berou při snaze vstoupit do jiné země, dále horšími ekonomickými a sociálními podmínkami a nedostatečným přístupem ke službám.

(7) Trends in Total Migrant Stock: The 2003 revision; OSN.

(8) US Census Bureau, IDB – Rank Countries by Population, <http://www.census.gov/ipc/www/idbrank.html>.

(9) Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=336>.

5. Různé typy migrace

5.1 Dobrovolná migrace

5.1.1 Ekonomické faktory jsou hlavní hybnou silou migrace do EU a důležitým důvodem je rovněž únik před konfliktem nebo pronásledováním. Lidé se stěhovali a nadále stěhují z různých důvodů. Někteří se stěhují s cílem usadit se a začít nový život, cílem jiných je vydělat dostatek peněz pro návrat domů.

5.1.2 Někteří se stěhují a mají právní status pro práci na určité období, jiní se stěhují bez jakékoli registrace, najdou však práci a zůstanou na neurčitou dobu. Oba případy mohou představovat výzvy v oblasti zdraví často spojované s vnitrostátními politikami a sociálními přístupy k migrantům a s širšími faktory zdraví, jako je vzdělání, zaměstnání a bydlení.

5.1.3 Kruhová migrace je stále více uznávána jako klíčová forma migrace⁽¹⁰⁾, která může, v případě dobrého řízení, pomoci vyrovnat mezinárodní nabídku pracovních sil a poptávku po nich, a přispět tak k účinnějšímu přidělování dostupných prostředků a k hospodářskému růstu. Může být odpovědí na potřebu EU poskytnout ilegální migraci důvěryhodnou alternativu.

5.2 Nucená migrace

5.2.1 Dopady nucené migrace na zdravotní péči jsou vážné a dalekosáhlé, každý rok jsou lidé nuceni opustit vlastní zemi a stát se uprchlíky pod ochranou OSN, miliony lidí jsou nuceny opustit své vlastní domovy a zůstat ve vlastní zemi.

5.2.2 Lidé musejí často zaplatit velké částky peněz za pomoc při snaze dostat se přes hranice, což jim způsobuje značnou finanční újmu. Migranté žijí ve strachu a jsou snadno vykořisťováni svými zaměstnavateli. Znásilňování a sexuální vykořisťování žen není ničím neobvyklým.

5.2.3 Obchodování s lidmi je zločin, který porušuje základní lidská práva a ničí životy. Obchodování s lidmi je považováno za moderní formu otroctví a odhaduje se, že každý rok žije v určité formě nuceného útlatku na celém světě celkem 12 milionů lidí (podle MOP) a více než milion lidí je prodáno jako zboží pro účely prostituce nebo na nucené práce. Údaje ministerstva zahraničí Spojených států svědčí o tom, že 80 % představují ženy a dívky a až 50 % tvoří nezletilí. Tyto údaje rovněž napovídají, že se s většinou obětí obchoduje za účelem sexuálního vykořisťování.

5.2.4 Obchodníkům s lidmi toto obchodování přináší nesmírné zisky, některé odhady naznačují, že se jedná až o 10 miliard USD⁽¹¹⁾ ročně (UNICEF).

⁽¹⁰⁾ Dokument Komise o kruhové migraci ze dne 16. května 2007.

⁽¹¹⁾ The New Global Slave Trade, Ethan B. Kapstein, Foreign Affairs, listopad/prosinec 2006.

5.3 Mezinárodní cestovní ruch

5.3.1 Světová organizace cestovního ruchu oznámila, že mezinárodní cestovní ruch v posledním desetiletí 20. století tvořil 30 % celosvětového odvětví služeb, a odhadovala, že mezinárodní „příjezdy“ do roku 2020 překročí 1,55 miliardy. 0,4 miliardy z tohoto počtu budou zahrnovat dálkové cesty přes ekologická pásma.

5.3.2 Odhadem 14 milionů lidí ročně cestuje z industrializovaných zemí do tropů v Africe, Asii, Latinské Americe a na ostrovy v Tichomoří. Značná část se vrací s onemocněním, které vyžaduje léčbu. Nejběžnějším problémem je průjem, avšak malárie se stala běžným problémem, pokud jde o diagnózu, léčbu a náklady v zemích, do kterých se turisté vrací.

5.3.3 Bez ochrany turistům hrozí nakažení hepatitidou typu A a sexuálně přenosnými nemocemi, včetně HIV.

6. Dopad migrace na zdravotnictví a veřejné zdraví

6.1 Politika

6.1.1 Mnohé země EU mají politiky upravující právo na vstup do země, délku pobytu a okamžik odchodu. Celkově jsou tyto politiky spíše omezující než liberální a komplikují migraci. To může vést ke vzniku sociálního a ekonomického prostředí škodlivého pro zdraví migrantů.

6.1.2 Postoje k veřejnému zdraví a zdravotnímu vyšetření se v jednotlivých zemích liší stejně jako postoj k přístupu ke zdravotní a sociální péči. Zdá se však, že nejsou k dispozici komplexní informace, co se týče srovnání praxe v jednotlivých zemích.

6.2 Údaje

6.2.1 Jen málo států EU pravidelně sbírá údaje o zdraví migrantů, což komplikuje poskytování spolehlivých informací o zkušenostech se zdravotnictvím a zdravotních potřebách migrantů. V mnoha zemích nejsou záznamové systémy ve zdravotnictví upraveny tak, aby bylo možné rozlišit osoby na základě migračního statusu.

6.2.2 Některé země sbírají tyto údaje, jiné se zaměřují na oblast původu nebo etnickou skupinu. Nejasnost může panovat v otázce, kdo je migrant a kdo je potomek migranta. V některých případech jsou lidé popisováni na základě etnického původu a nedělají se žádné rozdíly například mezi dětmi, které jsou samy migranty, nebo potomky migrantů.

6.2.3 Existují rovněž migranti přicházející v rámci neřízené migrace, a tedy neregistrovaní migranti, jejichž počet není znám a kteří se mohou zdráhat vyhledat v případě potřeby lékařskou pomoc.

6.2.4 Migranti se navíc mohou zdráhat poskytnout informace o svém migračním statusu lékařskému zařízení v případě, že by jim použití těchto informací mohlo způsobit újmu. To ztěžuje nedostatek kvalitních informací.

6.2.5 Zdráhavé chování může mít svůj původ v kultuře a náboženství. Orgány a poskytovatelé zdravotních služeb navíc také nemají vhodné znalosti a nejsou připraveni vyhovět zvláštním potřebám migrantů. Z tohoto důvodu není k dispozici dostatek informací o migrantech a jejich zdravotním stavu.

6.3 Migrace a psychosociální pohoda

6.3.1 U legálních migrantů i migrantů přicházejících v rámci neřízené migrace strach z neznáma zintenzivňuje problémy, jakými jsou jazyk, kultura a politika (Tizon 1983). Jiné otázky, jako například:

- odloučení od rodiny, partnera a dětí,
- vykořisťování zaměstnavatelem,
- sexuální vykořisťování,
- úzkost a stesk po domově,
- nedostatečná integrace v místní komunitě,
- horší tělesné nebo duševní zdraví,

ovlivňují zdraví jednotlivců a komunit.

6.4 Migrace a duševní zdraví

6.4.1 Výzkum⁽¹²⁾ ukázal, že některé skupiny migrantů v Evropě vykazují nejvyšší míru schizofrenie, nejvyšší míru sebevražd, vysoký výskyt narkomanie a alkoholismu a vysoké riziko depresí a úzkostí. Z tohoto výzkumu také vyplývá, že přístup ke zdravotnictví a sociální podpoře není u těchto skupin odpovídající.

6.4.2 Některé z faktorů, které přispívají ke špatnému duševnímu zdraví migrantů, jsou: změny stravy, rodina a sociální podpora; kultura, jazyk a podnebí; nepřátelství, rasismus a xenofobie hostitelské populace; lidé přicházející před válkou, kterou provázejí hrůzy mučení, ztráta rodiny a sexuální zneužívání.

6.4.3 Výzkum poukázal na to, že dvě třetiny uprchlíků trpí úzkostí nebo depresemi a symptomy posttraumatické stresové poruchy, jako jsou noční můry a projevy náhlé úzkosti, které jsou běžné.

⁽¹²⁾ M.G. Carta, M. Bernal, M.C. Harday a J.M. Abad: Migrace a duševní zdraví v Evropě (Migration and mental health in Europe) 2005.

6.4.4 Přístup k léčbě, pomoci a podpoře v souvislosti s těmito poruchami je obzvláště špatný u lidí hledajících azyl a u neregistrovaných migrantů, kteří jsou právě těmi, kdo tyto služby potřebují nejvíce.

6.5 Migrace a tělesné zdraví

6.5.1 Všichni lidé mají zdravotní „otisk“ související s místem jejich původu a sociálním prostředím, ve kterém žijí. Přistěhovalci z ekonomických důvodů se obecně přemisťují z chudších do bohatších zemí, proto zdravotní stav části z nich bude spojen s chudobou.

6.6 Přenosné nemoci

6.6.1 Podpora migrantů postižených HIV nebo tuberkulózou je nestálá a představuje problémy vzhledem ke kultuře, jazyku a náboženství i právnímu a ekonomickému postavení migrantů. Mladá generace i ženy a dívky jsou více ohroženy HIV/AIDS.

6.6.2 Politika týkající se vyšetření není jednotná a provádění předstupního vyšetření se liší dokonce i na místní úrovni. Odezvy na místní vyšetření jsou značně rozdílné. Některé služby hlásí, že více než 50 % pozvaných se nedostaví na následnou schůzku, což poskytovatelé služeb přičítají špatné komunikaci, strachu z úřadů a nepochopení toho, co by mohlo být k dispozici. EHSV bere na vědomí, že komisař Kyprianou požádal Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) o poskytnutí akčního plánu EU zabývajícího se tuberkulózou. Tento plán bude zveřejněn na podzim roku 2007 a bude zohledňovat situaci v různých členských státech.

6.6.3 Mezi lety 1995 a 2005 byl zaznamenán trvalý nárůst hlášených případů tuberkulózy. V poslední epidemiologické zprávě ECDC se uvádí, že 30 % všech případů hlášených ve 25 zemích je „zahraničního původu“ (První evropská epidemiologická zpráva o přenosných nemocích, Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí, 2007). Je nutné také přiznat, že migranti jsou často v oblastech, ve kterých jsou špatné ubytovací podmínky a stísněné životní a pracovní podmínky, s průvodním nebezpečím šíření respiračních infekcí. Je také pravděpodobné, že migranti jsou velmi silně zastoupeni mezi bezdomovci.

6.6.4 Pokud jde o HIV, zpráva EU nazvaná AIDS a mobilita – Péče a podpora během HIV/AIDS poskytovaná migrantům a komunitám etnických menšin v Evropě (EU – Clarke K. a Bröring G.) předkládá zprávy z jednotlivých zemí o:

- vnitrostátní politice,
- přístupu ke zdravotní a sociální podpoře,
- službách péče a podpory.

6.6.5 Zpráva zdůrazňuje skutečnost, že situace migrantů (počet lidí, etnický původ a epidemiologie) a reakce společnosti se v Evropě velmi liší.

6.6.6 Je možné, že lidé z těch částí světa, kde je vysoká míra HIV, mohou tuto nemoc přinést s sebou. Mezi lety 1997 a 2005 bylo 47 % všech heterosexuálně přenesených infekcí HIV v EU skutečně diagnostikováno, že pocházejí ze zemí se značným rozšířením HIV.

6.6.7 Naopak se nezdá, že by migranti ze zemí s nízkým rozšířením HIV byli vystaveni většímu riziku (a možná jsou vystaveni menšímu riziku) než příslušníci hostitelské země.

6.7 Nepřenosné nemoci

6.7.1 Dlouhodobé stavy, například onemocnění věnčitých tepen, chronická obstrukční plicní nemoc, mrtvice a cukrovka představují pro zdravotní služby ve většině částí světa značný problém a jsou každoročně odpovědné za přibližně polovinu úmrtí.

6.7.2 Onemocnění věnčitých tepen je hlavní příčinou úmrtnosti a má největší dopad z hlediska léčby, nákladů a dopadu na jednotlivce, pečovatele a komunity. Onemocnění věnčitých tepen mezi migranty může souviset s etnickými predispozicemi, stravou a stresem. Muži asijského původu ve Spojeném království jsou zřejmě náchylnější k onemocnění věnčitých tepen než ostatní (Baljaraan & Raleigh, 1992; McKeigue & Sevak, 1994, BMJ 2003).

Jak muži, tak ženy jihoasijského původu mají o 30-40 % vyšší úmrtnost na onemocnění věnčitých tepen než ostatní (Baljaraan, 1991).

6.7.3 Údaje ze Spojeného království naznačují, že migranti z Karibiku mají dvakrát vyšší výskyt mrtvice než „bílé“ obyvatelstvo (Stewart 1999). Ze Švédska byla hlášena vysoká míra obezity a onemocnění věnčitých tepen mezi finskými migranty související se stravou a konzumací alkoholu (Jarhult et al, 1992).

6.8 Dědičná onemocnění

6.8.1 Migrace lidí z různých částí světa může také znamenat přesun genetických onemocnění. Srpkovitá chudokrevnost a talasemie jsou patrnější v důsledku migrace z Afriky, Karibiku a Středomoří. Srpkovitá chudokrevnost je v EU poměrně běžná a odhaduje se, že ve Spojeném království každý rok postihne 6 000 dospělých a 75 až 300 kojenců (Karmi 1995). Značné rozšíření srpkovité chudokrevnosti bylo rovněž pozorováno mezi migranty v Portugalsku (Carrerio et al, 1996).

6.8.2 Talasemie je dědičné krevní onemocnění původem ze Středomoří, které se ve Spojeném království vyskytuje mezi

etnickými menšinami ze Středního východu a Kypru, a existují důkazy, že může být běžné mezi lidmi z Pákistánu, Číny a Bangladéše.

6.8.3 Tato onemocnění vyžadují specializované diagnostické a poradenské služby, které nejsou vždy dostupné.

6.9 Nemoci z povolání

6.9.1 Migranti obvykle získávají zaměstnání vyžadující nižší kvalifikaci, která se pro místní obyvatele stala neatraktivní. Některá zaměstnání, například v hornictví, při práci s azbestem, v chemickém průmyslu nebo v těžkém strojírenství, zahrnují zdravotní rizika. Vystavení pesticidům a jiným chemickým látkám v zemědělství se spojuje s vysokým výskytem depresí, bolestí hlavy a u žen potratů.

6.9.2 V případě migrantů s vysokým vzděláním, odborníků nebo „odlivu mozků“ jakož i v případě migrantů v rámci kruhové migrace se stres spojený s prací zdá být velmi častým jevem, neboť tito lidé mají horší podmínky než zaměstnanci hostitelské země (různá práva atd.), nicméně nemají na výběr z důvodu svého ekonomicky závislého postavení⁽¹³⁾.

6.10 Úrazy

6.10.1 Pracovní úrazy jsou mezi migrujícími pracovníky v Evropě přibližně dvakrát vyšší (Bollini & Siem, 1995). V Německu bývá mnoho úrazů mezi migranty, zejména těmi, kteří pracují v průmyslových odvětvích se špatnými zdravotními a bezpečnostními opatřeními (Huisman et al, 1997). Také údaje z Německa naznačují, že děti imigrantů od 5 do 9 let jsou náchylnější k úrazům v silničním provozu a jiným zraněním než stejně staré německé děti (Korporal & Geiger, 1990). Zdá se, že děti tureckého a marockého původu v Nizozemsku jsou vystaveny většímu riziku domácích úrazů, včetně otrav a popálenin, i úrazům v silničním provozu (de Jong & Wesenbeek, 1997).

6.11 Reprodukční zdraví

6.11.1 U některých skupin migrantů, jako jsou například muži odloučení od svých partnerek, byl zaznamenán vyšší výskyt sexuálně přenosných nemocí. V mnoha zemích EU je nemocnost související s těhotenstvím vyšší mezi migrujícími ženami než mezi místními ženami. Více interrupcí bývá mezi migrujícími ženami. V Barceloně je dvakrát více žádostí o umělý potrat mezi migrujícími ženami než mezi Španělkami. Průzkum ICMH v Ženevě uvedl, že míra potratů mezi ilegálními migrujícími ženami byla třikrát vyšší než mezi domácími ženami stejného věku (Carballo et al, 2004).

⁽¹³⁾ Kdo o nás pečuje? Ženy pracující ve zdravotnictví na celosvětovém trhu práce (Who Cares? Women Health Workers in the Global Labour Market), sestavila Kim Van Eyck, Ph.D., 2005.

6.11.2 Ve Spojeném království mívají novorozenci asijských matek nižší porodní váhu než ostatní etnické skupiny a riziko jejich perinatální a postnatální úmrtnosti bývá vyšší. Také novorozenci žen z Karibiku mají nadprůměrnou novorozeneckou úmrtnost. V Belgii a Německu je hlášena vysoká perinatální a kojenecká úmrtnost u migrujících žen z Maroka a Turecka. U žen ze subsaharské Afriky a Střední a Jižní Ameriky se setkáváme s nízkými porodními váhami a problémy při porodu.

6.11.3 Je možné, že děti migrantů využívají preventivních služeb, jako je imunizace, méně.

6.12 Překážky přístupu migrantů k systému zdravotní péče a jeho účinnému využívání

6.12.1 Migrantům v přístupu ke zdravotní péči brání problémy právního, psychosociálního a ekonomického charakteru. Jazykové překážky jsou zřejmým problémem stejně jako náklady na zdravotní péči, neboť dokonce i velmi nízká spoluúčast migranta s nízkým příjmem na úhradách pro něj představuje závažnou překážku. Migranti přicházející v rámci neřízené migrace a lidé hledající azyl, kteří čekají na zpracování svých žádostí, čelí v mnoha zemích v souvislosti se zdravotní péčí právním překážkám.

6.12.2 Veřejné zdravotní služby navíc často nejsou s to řešit specifické zdravotní problémy migrantů, postrádají citlivost a nezbytné dovednosti k tomu, aby úspěšně zajistily zdravotní péči pro osoby, které mohou mít výrazně odlišnou představu o zdravotnictví a jejichž postoj k nemoci, bolesti a smrti, stejně jako způsoby vysvětlení symptomů, vypořádání se s nemocí a vyjádření očekávání vůči lékaři se liší.

6.12.3 Komplexnost vyspělého a diferencovaného zdravotnictví jednotlivých členských států může kromě toho ještě více zkomplikovat tuto situaci.

6.12.4 Organizace prevence nemocí a propagace zdraví pro migranty je často neodpovídající. To se netýká pouze prenatálních zdravotních prohlídek, ale i vakcinačních programů a jiných druhů prevence a včasného zjištění potíží včetně vyšetření.

V rámci programů prevence se pro dosažení různých skupin migrantů dosud zřídka využívalo kulturně specifických přístupů.

6.12.5 Vysoké ceny za určité služby zdravotní péče a náklady na léky představují pro většinu migrantů obrovské finanční zatížení. Tyto faktory mohou vést k tomu, že zdravotní péče není vyhledávána dostatečně brzy, není dodržována předepsaná léčba a léky se neužívají. To způsobuje nesmírný nárůst lidského utrpení jednotlivce a celkových ekonomických nákladů pro společnost.

6.13 Odborníci v oblasti zdravotnictví

6.13.1 Další rostoucí výzvou je stále větší sklon EU a jiných rozvinutých zemí aktivně najímat odborníky v oblasti zdravotnictví z chudých zemí. Pokud by měl tento trend neřízeně pokračovat, mohl by se stát značnou nevýhodou pro rozvoj zdravotnictví ve vysílajících zemích (které tak „utrplí ztrátu“) a snížit udržitelnost lékařského a ošetrovatelského vzdělávání v těchto zemích. Hromadný odchod kvalifikovaných odborníků v oblasti zdravotní péče ze zdrojových chudých zemí představuje významnou ztrátu investic do odborného vzdělávání odborníků v oblasti zdravotnictví⁽¹⁴⁾. Správná odezva na tento problém vyžaduje nalezení nových řešení, například v podobě zvláštního kompenzačního fondu, odborné přípravy a přesídlení. Vzory ze Spojeného království a Irska, kde je zajištěno, že se státní systém zdravotní péče zabývá etickými postupy přijímání zaměstnanců, jsou obecně uznávány jako správný postup. Členské státy musí zajistit přijetí těchto postupů a jejich aplikaci v agenturách zabývajících se náborem pracovníků ve zdravotnictví, ve zdravotnických zařízeních soukromého sektoru a ve veřejných službách.

6.13.2 Odborníci v oblasti zdravotní péče (zejména zdravotní sestry a lékaři) hrají klíčovou úlohu v udržování a zlepšování úrovně zdravotní péče o migranty. Členské státy musí zajistit, aby odborníci v oblasti zdravotní péče byli schopni vyhovět potřebám migrantů z hlediska zdravotní péče a pochopit faktory kultury, náboženství a životního stylu ovlivňující zdravotní návyky těchto specifických skupin. To je nezbytné pro zajištění přístupu migrantů ke vhodným a kulturně ohleduplným službám zdravotní péče.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ Kim Van Eyck, ed., 2005. Kdo o nás pečuje? (Who Cares?) UNISON UK: PSI.

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, které získaly alespoň čtvrtinu hlasů, byly v průběhu diskuse zamítnuty (čl. 54 odst. 3 Jednacího řádu):

Odstavec 1.1.8

Zrušit odstavec

„1.1.8 Zavedení národních programů veřejného zdraví do vzdělávání se zohledněním menšinových kultur.“

Hlasování

Pro: 44

Proti: 51

Zdrželo se: 11

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Euroregiony

(2007/C 256/23)

Dne 17. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k tématu *Euroregiony*.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 21. června 2007. Zpravodajem byl pan ZUFIAUR.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 108 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Současný stav**1.1 Definice**

1.1.1 Euroregiony představují trvalé struktury přeshraniční spolupráce mezi regionálními a místními orgány, jež leží v přímém sousedství na hranici dvou států.

1.1.1.1 Mezi jejich rysy ⁽¹⁾ se řadí následující:

- Euroregiony a podobné struktury nepředstavují novou správní úroveň, ani novou úroveň vlády, ale představují platformu pro horizontální přeshraniční výměnu a spolupráci mezi místními a regionálními správami; podporují tím větší vertikální spolupráci mezi regionálními a místními úřady, vládami států a evropskými institucemi.
- Jedná se o sdružení místních a regionálních úřadů, jež leží po obou stranách jedné státní hranice, někdy mají tato sdružení parlamentní shromáždění.
- Jedná se o přeshraniční sdružení s vlastním stálým sekretariátem, technickým a administrativním vybavením a vlastními zdroji.
- V některých případech se jedná o subjekty soukromého práva založené na neziskových sdruženích či nadacích, subjekty, které leží na té či oné straně státní hranice v souladu s jurisdikcí dotyčné země. Jindy jde o subjekty veřejného práva vycházející z mezistátních dohod, přičemž tyto subjekty se mimo jiné zabývají účastí a spoluprací územních celků.
- Euroregiony se velmi často nevymezují pouze na základě geografických či politicko-administrativních hranic, ale sdílejí rovněž společné hospodářské, sociální či kulturní rysy.

1.1.2 K označení různých euroregionů se používají různé názvy: Euroregio, Euroregion, Europaregion, Velký region, Regio atd.

1.2 Cíle

1.2.1 Cílem euroregionů a dalších podobných struktur ⁽²⁾ je přeshraniční spolupráce, jejíž priority se stanovují různým

⁽¹⁾ Popis vychází z publikace *Practical guide to transfrontier co-operation* [Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci, české znění není], 2000, ARFE.

⁽²⁾ Pokud zmiňujeme euroregiony, máme tím na mysli rovněž další podobné struktury.

způsobem na základě regionálních a geografických zvláštností. V počátečních fázích či v případě pracovních uskupení s velmi specifickými cíli se stává na první místo podpora vzájemného porozumění, budování kulturních vztahů a posílení hospodářské spolupráce. Euroregiony, které mají integrovanější struktury a vlastní finanční prostředky, si stanovují ambicióznější cíle. Zabývají se všemi druhy otázek, jež souvisejí s přeshraniční spoluprací, počínaje podporou společných zájmů na všech úrovních až po uskutečnění a správu přeshraničních programů a konkrétních projektů.

1.2.2 Přeshraniční činnosti zahrnují nejen sociálně hospodářský rozvoj a kulturní spolupráci, ale také další oblasti, jež jsou předmětem obecného zájmu při hranicích žijících obyvatel; jsou jimi zejména sociální záležitosti, zdravotnictví, školství a vzdělávání, výzkum a vývoj, nakládání s odpadem, ochrana přírody a správa krajiny, cestovní ruch a kultura, přírodní katastrofy, doprava a komunikace.

1.2.3 Euroregiony se považují za ideální rámec pro provádění evropské politiky pracovní mobility a evropské politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti prostřednictvím postupů spolupráce v hraničních oblastech, jež zamezují střetu pravomocí.

1.2.4 Euroregiony přispívají k tomu, že odspoda nahoru, z oblasti každodenního života vycházejí podněty pro budování a integraci Evropské unie.

1.2.5 Spolupráce napříč hranicemi přispívá k tomu, že vznikají přeshraniční formy organizace pro řešení společné problematiky, jako jsou interregionální odborové výbory, spolupráce mezi zaměstnavatelskými organizacemi a obchodními komorami, vytváření hospodářských a sociálních euroregionálních výborů atd.

1.2.6 Studijní skupina pověřená přípravou tohoto stanoviska měla příležitost přímo potvrdit platnost tohoto tvrzení, neboť byla pozvána Hospodářským a sociálním výborem oblasti Velký region ⁽³⁾ na slyšení v Lucemburku dne 13. února 2007.

⁽³⁾ Sársko, Lotrinsko, Lucembursko, Porýní-Falc, Valonsko, Communauté française de Belgique [Francouzské společenství Belgie], Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens [Německé společenství Belgie].

1.3 Historický vývoj

1.3.1 Rada Evropy se sídlem ve Štrasburku je evropskou organizací, která se již po desetiletí zabývá tématem euroregionů a přeshraniční spoluprací obecně.

1.3.2 K prvním zkušenostem s přeshraniční spoluprací došlo na konci čtyřicátých let. Dohoda o Beneluxu, který vznikl roku 1948, byla první iniciativou pro překonání dělicích čar státních hranic. Euregio vznikl v roce 1958 sjednocením území nizozemského regionu Enschede a německého regionu Bronzu do jednoho celku. Pouze o něco později, avšak mimo Evropské společenství, byly podpořeny různé zkušenosti ve Skandinávii, včetně oblasti Øresundu, severní polární oblasti a Kvarkenu, napříč hranicemi Dánska, Finska, Norska a Švédska.

1.3.3 Mezi lety 1975 a 1985 vznikla řada pracovních uskupení složených z regionů různých států (například pracovní uskupení Jura či pracovní uskupení Pyreneje) s omezenými možnostmi působnosti.

1.3.4 Přeshraniční regionální spolupráce a vznik euroregionů se rozšířily od roku 1990 ⁽⁴⁾. Z činitelů, které přispěly k tomuto rozvoji, vystupují do popředí:

- pokroky v evropské integraci, zvláště v podobě vytvoření jednotného trhu, eura a rozšíření EU;
- posilující decentralizace a regionalizace evropských států;
- nárůst přeshraniční práce;
- uznání úlohy regionů ve správě evropských institucí, ač jen omezené;
- zavedení iniciativ Společenství pro přeshraniční spolupráci, jako je například INTERREG.

1.3.5 Poslední dvě rozšíření, kdy počet členských států vzrostl z 15 na 27, s sebou přinesl výrazný nárůst počtu rysů příhraničních regionů. Konkrétně počet hraničních regionů na úrovni NUTS II dosáhl čísla 38 a ze 7 137 kilometrů došlo k nárůstu na 14 300 kilometrů hranic.

1.3.6 Evropský parlament ve svém usnesení ⁽⁵⁾ z prosince roku 2005 vyjádřil názor, že přeshraniční spolupráce má zásadní význam pro evropskou integraci a soudržnost, a požádal členské státy a Komisi, aby posilovaly a podporovaly využívání euroregionů. Přeshraniční spolupráce byla též součástí návrhu evropské Ústavní smlouvy (čl. III-220).

⁽⁴⁾ V současné době je euroregionů či podobných struktur více než 160. Přibližně polovina regionů členských zemí Evropské unie je zapojena do euroregionů.

⁽⁵⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 1. prosince 2005 o funkci euroregionů při rozvoji regionální politiky.

1.4 Formy spolupráce

1.4.1 Komise prostřednictvím iniciativy Společenství Interreg III pro meziregionální spolupráci stanovila tři oblasti spolupráce:

— A – Přeshraniční spolupráce

Cílem přeshraniční spolupráce je hospodářská a sociální integrace prostřednictvím uplatnění společných strategií rozvoje a strukturované spolupráce po obou stranách hranice.

— B – Nadnárodní spolupráce

Cílem nadnárodní spolupráce mezi národními, regionálními a místními orgány je podpora lepší územní integrace prostřednictvím vytváření velkých skupin evropských regionů či makroregionů.

— C – Interregionální spolupráce

Cílem interregionální spolupráce je posílit výměnu informací a zkušeností, přičemž nemusí jít nezbytně o hraniční regiony.

Případ euroregionů spadá pod odstavce A a stále více též pod odstavec B.

2. Souvislosti v rámci Společenství

2.1 Několik návrhů Společenství z nedávné doby zlepšilo obecný rámec, v němž působí euroregiony. Během prvního pololetí roku 2006 přijaly Evropský parlament a Rada ministrů několik důležitých rozhodnutí, jež se týkala též přeshraniční spolupráce.

2.2 Finanční výhled

2.2.1 Komise předložila svůj původní návrh revize finančního výhledu na roky 2007-2013 ⁽⁶⁾ v roce 2004. V uvedeném návrhu počítala Komise s výdaji Unie o 27 členských státech ve výši 1,14 % HND na období let 2007-2013. EHSV se ve svém stanovisku ⁽⁷⁾ vyslovil vzhledem k významným výzvám, na něž musí Evropská unie odpovědět, ve prospěch zvýšení vlastních zdrojů až na nejvyšší možnou hranici 1,30 % HND (čímž by byla překonána předchozí hranice 1,24 %). Na zasedání Evropské rady v prosinci roku 2005 byl celkový objem výdajů pro období let 2007-2013 stanoven na 1,045 % HND. Konečně v dubnu roku 2006 dospěly Rada a Evropský parlament po společném jednání ke konečnému návrhu, který odpovídal výši 864,316 milionu eur, tedy 1,048 % HND.

2.2.2 Toto výrazné snížení se dotklo úsilí věnovaného hospodářské a sociální soudržnosti, neboť z 0,41 % HND v EU-15 došlo k poklesu na 0,37 % v EU-27. To vše ve chvíli, kdy vstup nových členských států a další výzvy, jimž čelí EU, jako je globalizace, by vyžadovaly vyšší, a nikoli nižší objem prostředků.

⁽⁶⁾ KOM(2004) 101 v konečném znění.

⁽⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Budování naší společné budoucnosti: politické výzvy a rozpočtové prostředky rozšířené Unie 2007-2013, Úř. věst. C 74 ze dne 23.3.2005, s. 32.

2.2.3 Pokud jde o evropskou územní spolupráci, nový Cíl 3 počítá s 8,720 miliardy eur (2,44 % z 0,37 % HND určených na soudržnost) oproti 13 miliardám eur, jež žádala Komise v původním návrhu. Je jasné, že s menším objemem prostředků nepůjde udělat více.

2.2.4 Finanční podpora přeshraniční spolupráce ze strany EU v porovnání s předchozím obdobím let 2000-2006 vzrostla, ale snížení oproti původním návrhům Evropské komise vyžaduje větší spolupráci ze strany místních a regionálních samospráv a výraznější využití partnerství veřejného a soukromého sektoru. Předpokládané prostředky jsou nyní, po přistoupení 12 nových členských států, určeny většímu počtu hraničních oblastí, zvláště ve střední a východní Evropě.

2.3 Nová nařízení

2.3.1 Návrhy Komise k otázce strukturálních fondů na období let 2007-2013, předložené v červenci roku 2004, stanovují cíl „konvergence“ namísto dřívějšího Cíle 1, cíl „konkurenceschopnost a zaměstnanost“ namísto dřívějšího Cíle 2 a vytvářejí nový Cíl 3 „evropská územní spolupráce“, který přikládá větší význam působení v oblasti regionální přeshraniční spolupráce.

2.3.2 Zejména tento nový Cíl 3⁽⁸⁾, založený na zkušenostech s iniciativou Společenství Interreg, bude zaměřen na podporu vyvážené integrace území Unie prostřednictvím přeshraniční, nadnárodní a regionální spolupráce.

2.3.3 Výbor vypracoval odpovídající stanoviska k reformě strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v roce 2005⁽⁹⁾. Rada a Evropský parlament přijaly nové návrhy nařízení v roce 2006⁽¹⁰⁾.

2.4 Politika soudržnosti – strategické směry

2.4.1 Sdělení Komise⁽¹¹⁾ o strategických obecných zásadách soudržnosti bylo přijato po přijetí různých nařízení o strukturálních fondech. Uvedené sdělení potvrzuje důležitost nového Cíle 3 „Evropská územní spolupráce“ v jeho třech rovinách: přeshraniční, nadnárodní a interregionální spolupráce.

2.4.2 Účelem nového cíle spolupráce je podpořit větší integraci území Unie a snížit účinek hranic prostřednictvím přeshraniční spolupráce a výměny osvědčených postupů.

2.4.3 Strategické směry pro evropskou politiku soudržnosti usilují o:

a) zvýšení atraktivity území vzhledem k rozvoji investic,

⁽⁸⁾ KOM(2004) 495 v konečném znění, článek 6: Evropská územní spolupráce.

⁽⁹⁾ Stanoviska EHSV o obecných ustanoveních týkajících se fondů, o Fondu soudržnosti, o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o Evropském uskupení pro přeshraniční spolupráci (EUPS), Úř. věst. C 255 ze dne 14.10.2005, s. 76, 79, 88 a 91.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. L 210, 31.7.2006.

⁽¹¹⁾ KOM(2005) 299 v konečném znění a KOM(2006) 386 v konečném znění přijaté Radou ministrů dne 5. října 2006.

b) posílení inovací a podnikatelského ducha,

c) vytvoření pracovních příležitostí. A velmi specificky usilují o to, aby zohlednily územní rozměr politik soudržnosti.

2.4.4 Je známo, že státní hranice jsou často překážkou pro rozvoj evropského území jakožto celku a mohou omezit jeho potenciál konkurenceschopnosti. Jedním z hlavních cílů přeshraniční spolupráce Společenství tedy je odstranit účinek, jaký mají závory na státních hranicích, a dosáhnout součinnosti pro řešení sdílených potíží prostřednictvím společných řešení.

2.4.5 Politika soudržnosti se musí soustředit na aktivity, které přinášejí přidanou hodnotu přeshraničním činnostem, jako jsou například: zvýšení přeshraniční konkurenceschopnosti prostřednictvím inovace, výzkumu a vývoje; propojení sítí služeb a sítí dopravy, aby se tak posílila přeshraniční integrace jakožto rys evropského občanství; posílení mobility a přeshraniční transparentnosti pracovního trhu; řízení vodních zdrojů a kontrola povodní; rozvoj cestovního ruchu; podpora účasti hospodářských a sociálních činitelů; zhodnocení kulturního dědictví; zlepšení územního uspořádání a tak dále.

2.5 Nový právní základ pro územní spolupráci

2.5.1 Historicky vzato, absence jednotného a homogenního evropského právního základu pro přeshraniční spolupráci přibrzdila rozvoj činností v dané oblasti.

2.5.2 Komise v roce 2004 navrhla vytvořit Evropské sdružení pro přeshraniční spolupráci (ESPS), přičemž tento název ve svém posledním návrhu Komise upravila a nahradila pojem „přeshraniční“ pojmem „územní“.

2.5.3 V nařízení⁽¹²⁾ přijatém dne 31. července 2006 se uznává, že:

— vzhledem k silným potížím, s jakými se členské státy, konkrétně místní a regionální úřady, setkávají ve chvíli, kdy chtějí uskutečnit a řídit činnosti územní spolupráce v souladu s rozdílnými národními právními předpisy a postupy, by bylo třeba přijmout náležitá opatření pro vyřešení uvedených obtíží;

— pro překonání překážek na cestě k územní spolupráci je třeba zavést nástroj pro spolupráci na úrovni Společenství, aby se na území Společenství mohla vytvářet sdružení, která spolu budou spolupracovat, budou mít svůj právní status a jež ponesou název Evropské sdružení pro územní spolupráci (ESÚS);

⁽¹²⁾ Úř. věst. L 210, 31.7.2006.

— podmínky pro územní spolupráci je třeba vymezit v souladu se zásadou subsidiarity, jež je uvedena v článku 5 Smlouvy; ve shodě se zásadou proporcionality uvedenou v témže článku toto nařízení nenavrhuje pro dosažení zmíněných cílů jiné než nezbytné kroky, neboť přístup k ESÚS je dobrovolný, což je ve shodě s ústavním uspořádáním každého členského státu.

3. Hospodářská integrace a sociální a územní soudržnost

3.1 Integrace a specializace

3.1.1 Ve velkých tradičních státech je velká část hospodářské aktivity soustředěna do centrální oblasti země a v mnoha případech do jejího hlavního města a nejdůležitějších měst. Uvnitř každého státu dochází k jisté regionální hospodářské specializaci.

3.1.2 Evropská integrace podporuje vytváření nových prostorů pro spolupráci, jakými jsou euroregiony. S evropskou integrací se regionální specializace nerozvíjí uvnitř každého státu, ale čím dál častěji v evropském měřítku. Hranice států přestaly být pro výměny nepřekonatelnou překážkou. To hraje ve prospěch vytváření nových vztahů mezi regiony, které jsou někdy na různých stupních rozvoje a jsou součástí různých členských států, zato mají společné cíle v rámci rostoucí specializace na evropské úrovni.

3.1.3 Takové spolupráce je obzvláště třeba, pokud jde o činnosti s omezeným polem působnosti a aktivity více ovlivněné blízkostí hranice, což může být případ malých a středních podniků.

3.1.4 EHSV je toho názoru, že euroregiony by měly zásadním způsobem přispět k cílům hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU. Prioritními cíli nového návrhu územní politiky Evropské unie jsou v tomto směru konvergence a posílení konkurenceschopnosti a zaměstnanosti, především v méně prosperujících regionech, které musí čelit novým výzvám specializace.

3.2 Konkurenceschopnost

3.2.1 Euroregiony podporují úspory z rozsahu. Především znamenají nárůst velikosti trhů (ekonomiky městských aglomerací), komplementaritu výrobních činitelů a výraznější investiční podporu. Odhaduje se, že jisté investice do inovace a vývoje mohou mít přímý dopad na vzdálenost 250-500 kilometrů. Přestože některé euroregiony přesahují tuto vzdálenost, průměrná nejvyšší hodnota se pohybuje mezi 50-100 kilometry.

3.2.2 Euroregiony jsou pro dosažení minimálního dostatečného objemu v určitých oblastech zásadní, neboť umožňují řadu nezbytných investic do služeb, jež by při nedostatku přeshraniční spolupráce nemohly být účinné.

3.2.3 K posílení konkurenceschopnosti může přeshraniční spolupráce místních a regionálních orgánů poskytnout různé veřejné statky:

- informační, komunikační, energetické a dopravní sítě a další přeshraniční infrastrukturu;
- společné služby, jako školy, nemocnice, pohotovostní služby;
- instituce a služby, jež posilují soukromou hospodářskou činnost, včetně rozvoje obchodu, podnikatelského ducha a sdružování přeshraničních podniků, vytváření nových pracovních příležitostí a mobilitu pracujících.

3.3 Soudržnost – obtíže přeshraniční práce

3.3.1 Většina euroregionů sdružuje regiony na podobném stupni vývoje. Nicméně existují i euroregiony, v nichž jsou regiony s odlišným stupněm vývoje. Jedním z účelů euroregionů je podpora hospodářských a jiných aktivit, jež vedou ke snižování rozdílů mezi regiony. Pro to je zásadní větší zapojení dotyčných států a EU.

3.3.2 Sociální investice do základních služeb v hraničních oblastech bývají často nižší v porovnání s centrálnějšími zónami uvnitř každé země. V mnoha případech je to důsledkem jejich menšího vlivu v centru, kde se přijímají rozhodnutí. Tento jev s sebou nezřídka přináší nedostatečnou vybavenost kvalitními službami, které by byly diversifikované a rentabilní, zejména pro nejzranitelnější vrstvy obyvatelstva (děti, imigranti, rodiny s menší kupní silou, postižení, dlouhodobě nemocní apod.).

3.3.3 Euroregiony mohou mít velkou hodnotu pro rozvoj tohoto druhu služeb a pro to, aby uvedené sociální vrstvy byly následně prostřednictvím zaměření na přeshraniční spolupráci lépe chráněny. Euroregiony mohou dále přispět k tomu, aby byly z větší části překonány hranice a asymetrie v oblasti práva, administrativy a financí, jež stojí v cestě pokroku obyvatel. Rovněž přispívají k překonání historických předsudků, napomáhají přípravě společných analýz a většímu vzájemnému porozumění pro vzájemné odlišnosti.

3.3.4 Legislativní mezery a nedostatečná harmonizace, pokud jde o volný pohyb příhraničních pracovníků, byly prostřednictvím *acquis* Společenství a Soudního dvora vyřešeny jen částečně. Vzhledem k rostoucímu počtu příhraničních pracovníků se toto stalo významnou skutečností na evropské úrovni, zejména v oblasti daní, sociálního zabezpečení a sociální pomoci, kde jsou doposud stále rozdíly v definicích a zacházení s pojmy, jako bydliště, vymezení rodinné situace, proplácení zdravotních výdajů, v otázce dvojího zdanění a v dalších typech administrativních náležitostí ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Problematiku příhraniční a přeshraniční práce v Evropě by mohlo sledovat budoucí Středisko EHSV pro sledování zaměstnanosti.

4. Přeshraniční spolupráce – přidaná hodnota evropské integrace

4.1 Překonání hranic

4.1.1 Nezbytnost překonávat překážky integrace je běžnou zkušeností příhraničních obyvatel. Nejde o změnu hranic či oslabení státní suverenity, ale o to umožnit účinnou spolupráci po všech stránkách napříč hranicemi, zlepšit životní podmínky a učinit tak pro občany z Evropy skutečnost.

4.1.2 Hranice EU již dávno nefungují jako závory, ale dosud existují hospodářské, společensko-kulturní, administrativní a právní rozdíly, což je obzvláště znát na vnějších hranicích EU. Přitom cílem spolupráce v přeshraničních oblastech je rozvíjet struktury, postupy a nástroje pro spolupráci, jež by umožnily odstranit administrativní a právní překážky, dosáhnout vymazání historických rozdělovacích činitelů a přeměnit sousedství v činitel mobility, hospodářského rozvoje a sociálního pokroku. Celkově jde o to učinit z přeshraničních regionů „pásma sdílené prosperity“.

4.2 Přidaná hodnota

4.2.1 Přeshraniční spolupráce a její stabilní realizace formou euroregionů umožňuje nejen předcházet konfliktům, reagovat na katastrofy a překonávat psychologické bariéry, ale zcela zřetelně posiluje rozvoj po obou stranách hranice. Tuto přidanou hodnotu lze konkretizovat v oblasti institucionální, hospodářské, sociální a kulturní politiky a v politice pro evropskou integraci. Přeshraniční spolupráce znamená hodnotný příspěvek k podpoře evropského soužití, bezpečnosti a integrace. Jde o velmi účinný způsob, jak realizovat zásadu subsidiarity Společenství a zásady partnerství a hospodářské, sociální a územní soudržnosti, a jak podpořit plné začlenění nových členských států do EU.

4.2.2 Tyto stálé struktury pro přeshraniční spolupráci umožňují aktivní a dlouhodobé zapojení občanů a administrativy stejně jako politických a sociálních skupin nadnárodní povahy, zajišťují vzájemné poznávání a umožňují vertikální i horizontální partnerství vycházející z odlišných národních struktur a pravomocí. Taktéž umožňují řízení přeshraničních programů a projektů či společné nakládání s prostředky z různých zdrojů (od Společenství, státu, s vlastními prostředky či prostředky od třetích stran). Dle názoru EHSV lze iniciativy tohoto typu uskutečňovat úspěšněji a účinněji, pokud organizovaná občanská společnost hraje zásadní úlohu.

4.2.3 Ze socioekonomického hlediska umožňují struktury přeshraniční spolupráce mobilizovat vnitřní potenciál všech zúčastněných (jimiž jsou mj. obchodní komory, sdružení, podniky, odbory, sociální a kulturní instituce, ekologické organizace či agentury cestovního ruchu), otevřít pracovní trhy a harmonizovat odborné kvalifikace, posílit hospodářský rozvoj a vytváření pracovních míst prostřednictvím činností v ostatních odvětvích, jako jsou infrastruktura, doprava, cestovní ruch, životní prostředí, školství, výzkum a spolupráce mezi malými a středními podniky.

4.2.4 Ve společenskokulturní oblasti představuje přidanou hodnotu přeshraniční spolupráce neustálé šíření všeobecných poznatků, přičemž toto šíření se chápe jako přeshraniční kontinuum, jímž se lze zabývat v různých publikacích a různými způsoby. Stejně tak umožňuje zapojit síť subjektů, které působí jako násobitelé. To by se týkalo vzdělávacích středisek, institucí pro ochranu životního prostředí, kulturních sdružení, knihoven, muzeí apod. Dále přeshraniční spolupráce posiluje rovnost příležitostí a širší znalost jazyka sousední země včetně místních dialektů, což jsou nezbytné složky regionálního přeshraničního rozvoje a předpoklady pro komunikaci.

4.2.5 Takto chápaná přeshraniční spolupráce, podněcovaná trvalými strukturami, jako jsou euroregiony, dodává další hodnotu národním opatřením díky další, přidané hodnotě přeshraničních programů a projektů, vyvolané součinností, společnému výzkumu a inovaci, vytváření dynamických a stabilních sítí, díky výměně poznatků a osvědčených postupů, nepřímých účinků překonání hranic a přeshraniční a účinné správě disponibilních zdrojů.

4.3 Překážky

Nicméně přetrvávají jisté okolnosti, které ztěžují přeshraniční spolupráci⁽¹⁴⁾, z nichž lze uvést jakožto nejzřetelnější:

- legislativní omezení přeshraniční činnosti místních a regionálních správ zakotvená ve státních legislativních úpravách;
- strukturální rozdíly a rozdíly v působnosti jednotlivých správních úrovní na rozdílných stranách hranice;
- nedostatek politické vůle, zvláště na státní úrovni, pro to, aby byla omezení odstraněna, například cestou národní právní úpravy či prostřednictvím bilaterálních smluv;
- absenci společných rámců pro daňovou oblast a sociální zabezpečení či uznávání akademických a odborných titulů;
- strukturální hospodářské rozdíly po obou stranách hranice;
- jazykové, kulturní a psychologické zábrany, z nichž jsou nejzřetelnější předsudky a historická nevráživost mezi národy.

4.4 Obecné zásady pro přeshraniční spolupráci

4.4.1 Na celém území Evropy existuje mnoho příkladů, které umožňují vyzdvihnout řadu obecných zásad pro úspěšnou přeshraniční spolupráci:

- Blízkost k občanům – obyvatelé příhraničních pásem si přejí spolupráci, aby překonali obtíže, s nimiž se setkávají, či posílili své životní perspektivy;

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV Řízení průmyslových změn v přeshraničních regionech po rozšíření EU, 21.4.2006 – Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

- Pro úspěšnou přeshraniční spolupráci je nezbytné zapojit politické představitele (místní, regionální, státní i evropské úrovně);
- Subsidiarita – místní a regionální úroveň se pro uskutečnění přeshraniční spolupráce ukázala jako nejvhodnější, i když je nutné spojení s vládami jednotlivých států;
- Partnerství – zapojení všech činitelů z obou stran hranice je pro dosažení společných cílů nezbytné;
- Společné struktury – za podpory ze společných zdrojů (technické, administrativní, finanční a rozhodující nástroje) jsou zárukou dlouhodobé aktivity a nepřetržitého vývoje. A zárukou vykonávání stanovených pravomocí, řízení programů včetně těch evropských, dosažení konsensů, které překračují hranice, a pro to, aby bylo zamezeno národním sobectvím.

5. Na cestě ke správě, jež využívá spolupráce

5.1 Nové prostory, které vyžadují nové formy správy

5.1.1 Euroregiony jsou prostory, které zavádějí do praxe nové modely spolupráce a modely sdružování veřejných sektorů, soukromých sektorů a sdružování jich samých mezi sebou za účelem stanovení nových politik sítí, s výraznější účastí všech skutečně zainteresovaných činitelů.

5.1.2 Pojem správa lze chápat jako jistou formu vlády s výraznější a horizontálnější účastí, než jakou mají tradiční, více hierarchizované a vertikální formy. Tento pojem správy je zvláště vhodný pro případ euroregionů, neboť se jedná o nalézání společných řešení pro společné problémy.

5.1.3 Euroregiony zastávají stále silněji podpůrnou, avšak zásadní funkci v evropské správě hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

5.1.4 EHSV je v tomto směru názoru, že euroregiony a podobné struktury by měly být nezbytným příspěvkem k prohloubení integračního procesu a budování Evropy.

5.1.5 Vytváření euroregionů vyžaduje spolupráci institucionálních a sociálních činitelů, kteří mají často velmi odlišné tradice a uvažují odlišným způsobem. Sousedství nevede nutně k větší spolupráci. Z toho plyne důležitá úloha institucí a organizací občanské společnosti v rámci horizontální správy.

5.1.6 Účast hospodářských a sociálních činitelů na správě euroregionů vyžaduje vznik institucionálních rámců, které ji zefektivní. Jde o to zapojit organizace občanské společnosti do formulace a provádění politik, které vyplývají z různých úrovní přeshraniční spolupráce mezi dvěma či více státy. Účast sociál-

ních partnerů v síti EURES v přeshraničních oblastech představuje důležitou konkretizaci této zásady.

6. Závěry a doporučení

6.1 Přijetí nařízení, jímž se vytváří Evropské sdružení pro územní spolupráci (ESÚS), a zahrnutí nového cíle do územní spolupráce poskytlo nové možnosti pro působení euroregionů. Na jedné straně tím, že se vytváří právní nástroj Společenství pro přeshraniční spolupráci, a proto, že otevírá členským státům možnost, aby se na různých úrovních sdružovaly za účelem přeshraniční územní spolupráce. Pokrok od „přeshraniční spolupráce“ k „územní spolupráci“ dále znamená, že euroregiony mohou rozšířit své pole působnosti nad rámec oblastí vlastních spolupráci na místní úrovni a mezi samosprávami, jež leží blízko u sebe, směrem k celkovému rozvoji rozsáhlejších území, která sdílejí stejné předpoklady pro součinnost a stejný potenciál.

6.2 EHSV tedy chápe, že územní spolupráce podporovaná euroregiony představuje nezbytný prvek pro posílení evropské integrace, snížení hospodářské, sociální a kulturní roztržitosti způsobené hranicemi států a pro rozvoj hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Proto EHSV vyzývá k tomu, aby se přeshraniční územní spolupráce stala předmětem zvláštního zájmu během další diskuse o konečném přijetí evropské smlouvy.

6.3 Aby evropská územní spolupráce mohla dostát očekávaným plynoucím z výše zmíněných reforem, bude podle názoru EHSV nezbytné silněji zapojit do rozvoje euroregionů členské státy a střední stupně jejich vnitřní struktury. Proto budou třeba pro územní spolupráci v rámci Společenství státní strategie. Jednotlivé státy budou muset přispět zejména k řešení nejnaléhavějších problémů svého přeshraničního obyvatelstva, jež se obvykle týkají pracovního trhu, zdravotnictví, sociální pomoci, školství a dopravy.

6.4 Podle názoru EHSV by bylo pro větší účinnost činností územní spolupráce a v souladu se zásadou subsidiarity vhodné posílit přímé řízení přeshraničních projektů a v určitých případech i projektů nadnárodních, jež jsou financovány z prostředků Společenství či jednotlivých států, Evropskými sdruženími pro územní spolupráci (ESÚS).

6.5 Přeměna euroregionů na „pásma sdílené prosperity“ vyžaduje silnější zapojení soukromého podnikatelského sektoru (včetně sociální ekonomiky) do iniciativ pro přeshraniční rozvoj, přičemž v této souvislosti je třeba mít současně na paměti význam malých a středních podniků pro zpevnění produktivní sítě a vytváření pracovních příležitostí.

6.6 EHSV se domnívá, že euroregiony stejně jako ESÚS, které se vytvářejí v souladu s nařízením č. 1082/2006, jsou příkladnou konkretizací zásad evropské správy věcí veřejných, jež Komise vyhlásila ve své bílé knize z roku 2001. V tomto směru se EHSV domnívá, že účinnost přeshraničních činností a politik a územní spolupráce obecně závisí na dosažení skutečného „partnerství“ mezi všemi dotýčenými územními a sociálně hospodářskými činiteli. V důsledku toho EHSV požaduje, aby byly vytvořeny návody pro účast organizací zastupujících organizovanou občanskou společnost na projektech územní spolupráce.

6.7 EHSV je zvláště toho názoru, že síť EURES by se měla přeměnit na evropský nástroj, který účinně vykonává hlavní úlohu při zprostředkování pracovní nabídky a poptávky. Přeshraniční oblast představuje v tomto smyslu stěžejní pokusnou oblast. Právě proto EHSV lituje, že v posledních letech lze vypořádat směřování k „renacionalizaci“ správy EURES, a požaduje skutečně přeshraniční správu zmíněné sítě. Dále je třeba mít též na paměti, že EURES plní kromě své úlohy prostředníka na trhu práce důležitou roli subjektu, který podněcuje sociální dialog v nejbližších přeshraničních oblastech.

6.8 Je všeobecně známo, že sociálně hospodářské organizace mají pro evropskou integraci důležitou funkci. Proto EHSV vítá zkušenosti mimo jiné s povýšením interregionálních odborových rad, různých forem spolupráce a přeshraničního sdružování podnikatelských organizací, obchodních komor, výzkumných středisek a univerzit či vytváření euroregionálních hospo-

dářských a sociálních rad na nadnárodní úrovni. Současně s nabídkou své podpory vyzývá k upevnění a k rozvoji tohoto procesu.

6.9 Podle názoru EHSV euroregiony mají důležitou úlohu v regionech hraničících s třetími zeměmi, jež může být ještě silnější, jak z pohledu hospodářského rozvoje, tak pokud jde o bezpečnost občanů a sociální integraci. EHSV tedy žádá, aby tento druh subjektů a činností, jež tyto subjekty mohou realizovat, tvořil součást politiky sousedství a předvstupní politiky EU.

6.10 Vzhledem k rozsáhlému bohatství zkušeností s přeshraničním působením (z nichž některé dokládáme příklady v příloze k tomuto stanovisku) a k tomu, že se o nich velmi málo ví, přičemž tato neznalost se týká dokonce i euroregionů samých, je EHSV toho názoru, že by bylo velmi vhodné, aby Komise vypracovala „Průvodce osvědčenými postupy“ v dané oblasti, jehož součástí by byly i případy úspěšných partnerství veřejného a soukromého sektoru.

6.11 Je zřejmé, že analýza tak mnohostranné otázky, již se právě zabýváme, nemůže být shrnuta v jediném stanovisku; EHSV se domnívá, že by bylo třeba pokračovat v této oblasti – přeshraniční územní spolupráce a struktury, jež ji podporují – dalším prohlubováním znalostí prostřednictvím dalších stanovisek na témata společného zájmu o přeshraniční problematiku: pracovní trh, cestovní ruch, pól rozvoje atp.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vztahy EU-Střední Amerika

(2007/C 256/24)

Na plenárním zasedání, které se konalo dne 17. ledna 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s odstavcem čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu *Vztahy EU-Střední Amerika*.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 14. června 2007. Zpravodajem byl pan SOARES.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 63 hlasy pro a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV po několik let považuje vztahy mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou za součást širšího strategického rámce, který kromě toho, že pokrývá obchodní vztahy, odráží také přání Evropy stát se platným partnerem v procesu budování sociálního modelu založeného na právním státě, demokracii a dodržování lidských práv, míru a solidarity mezi národy⁽¹⁾.

1.2 Z historického hlediska navíc vztahy s Latinskou Amerikou a Karibikem představují mnohem více než jen hledání hospodářského a geostrategického partnera. Obyvatele Latinské Ameriky spojují s Evropou dlouhodobá kulturní, politická, sociální, jazyková a emocionální pouta, a mají také podobný pohled na svět, na což se nejen nemůže a nesmí zapomínat, ale naopak je třeba si této skutečnosti hluboce vážit v souvislosti s vyjednávacím procesem, který bude brzy zahájen.

1.3 V souvislosti se zahájením jednání mezi Evropskou unií a Střední Amerikou o zajištění dohody o přidružení mezi těmito dvěma regiony Výbor vyzývá k úsilí o to, aby dohoda bylo dosaženo rychle a ke spokojenosti obou stran, čímž by se tato dohoda mimo jiné stala vzorem pro současné a budoucí jednání s Latinskou Amerikou a Karibikem o vzájemných výhodách strategického partnerství s Evropskou unií. Tyto výhody musejí sahat daleko za hranice obchodu a musejí se opírat o hospodářský a sociální pokrok i pokrok v udržitelném rozvoji regionu, a to při zachování právního státu a důstojnosti všech lidí.

1.4 EHSV doufá, že také díky těmto jednáním vlády v zemích Střední Ameriky posílí dialog s organizovanou občanskou společností. Mělo by jít o dialog demokratický, transparentní a založený na praktických návrzích respektovaných oběma stranami. EHSV též vyzývá poradní výbor Středoamerického integračního systému (CC-SICA) k tomu, aby a) pokračoval v úsilí o uzavření dohod s maximální mírou konsensu, jež odrážejí postoj občanské společnosti Střední Ameriky jako celku k jednáním, a b) aby přispěl k zabezpečení závazků potřebných k dohledu nad celým procesem.

1.5 EHSV doporučuje, aby v jednáních byly zohledněny následující aspekty:

1.5.1 Potřeba posílit organizovanou občanskou společnost ve Střední Americe, zejména posílením institucionálních pravomocí CC-SICA jako poradního orgánu Středoamerického integračního systému. Cílem pomoci Evropské unie by mělo být úsilí o větší uznání klíčové úlohy, kterou CC-SICA hraje nebo by měl hrát v budování pevné regionální integrace. V souladu s cílem přijatým Komisí v dokumentu o regionální spolupráci by Evropská unie zároveň měla zvážit finanční podpůrná opatření ve prospěch tohoto orgánu.

1.5.2 Zařazení sociálních ustanovení nutných k tomu, aby byla zajištěna prospěšnost dohody o přidružení pro celou společnost a aby se dohoda stala rozhodujícím faktorem při konsolidaci demokracií v boji proti chudobě, sociálnímu vyloučení a nezaměstnanosti a při rozvíjení sociálního modelu, jež dále nerozšiřuje a neprohlubuje nerovnosti. Dohoda by též měla přispět ke zlepšení sociální soudržnosti a respektování biologické rozmanitosti životního prostředí (za tímto účelem by dohoda měla přispět k začlenění tisíců malých výrobců usilujících o takovou formu zemědělství, jež bude příznivější pro životní prostředí). Zvláštní pozornost by pak při jednáních o dohodě o přidružení a při jejím následném provádění měla být věnována tomu, aby vlády plně respektovaly mezinárodní pracovní normy MOP.

1.5.3 Existence systému všeobecných preferencí (GSP), jednostranného nástroje EU na podporu nejméně rozvinutých zemí. Část dohody věnovaná obchodu by proto měla být vůči zemím Střední Ameriky vstřícnější, než je tomu ve výše uvedeném systému, který – a to je třeba zmínit – je již tak poměrně kvalitní.

1.5.4 Potřeba organizované občanské společnosti dostávat pravidelné, včasné a relevantní informace tak, aby mohla monitorovat jednání na úrovni institucí. To by zahrnovalo a) možnost konzultace před zahájením jednotlivých kol jednání, aby mohly

(1) „Sociální soudržnost v Latinské Americe a Karibiku“, Úř. věst. C 110, 10.4.2004; „Vztahy mezi Evropskou unií a Mexikem“, „Vztahy mezi Evropskou unií a Andským společenstvím národů“, Úř. věst. C 309, 16.12.2006.

být zohledněny názory organizované občanské společnosti, a b) fóra s širším spektrem účastníků, s cílem dát celé společnosti možnost podrobně sledovat vývoj těchto jednání. Klíčovým aspektem účasti občanské společnosti by zde mělo být vytvoření Společného monitorovacího výboru, který by jako instituce mohl sledovat všechna jednání a fungovat jako most mezi procesem vyjednávání a občanskou společností obecně.

1.5.5 Potřeba zajistit, aby organizovaná občanská společnost byla skutečně zapojena do všech aspektů dohody o přidružení uzavřené mezi EU a Střední Amerikou; zde EHSV doporučuje, aby Společný monitorovací výbor (JCC), jako institucionální poradní orgán zahrnující členy EHSV a CC-SICA a zakotvený v čl. 52 odst. 4 politické dohody mezi oběma regiony, zahájil činnost bezprostředně po podpisu dohody, a zajistil tak její monitorování.

2. Úvod

2.1 Obecně řečeno nebyly dosud vztahy mezi Evropskou unií a Střední Amerikou příliš intenzivní, přestože Evropská unie rozhodujícím způsobem napomohla obnovení míru a demokracie v tomto regionu a v roce 1984 zahájila v San José dialog na ministerské úrovni, jenž dodnes jako pokračující proces plní v regionu svoji úlohu.

2.2 V roce 2003 EU a Střední Amerika podepsaly dohodu o konsolidaci politického dialogu a spolupráce. Později byla na čtvrtém summitu hlav států a předsedů vlád Evropské unie a Latinské Ameriky a Karibiku v květnu 2006 vyjádřena vůle pokračovat v tomto vývoji a co nejdříve uzavřít dohodu o přidružení^(?).

2.3 Ve Vídeňské deklaraci, přijaté v dubnu 2006 v rámci 4. setkání organizací občanské společnosti zemí EU a Latinské Ameriky a Karibiku (EU-LAC), se uvádí, že dohody o přidružení mezi EU a LAC by se neměly týkat pouze obchodu a hospodářství, ale měly by též zohlednit politické, kulturní a sociální faktory, a posílit tak rozvoj sociální soudržnosti.

2.4 Podobně jsou v protokolu o spolupráci mezi EHSV a CC-SICA zakotveny hlavní směry činnosti obou institucí s cílem „podporovat zařazení sociálního rozměru do budoucí dohody o přidružení mezi EU a SICA“ a „podpořit iniciativu, jejímž cílem je připravit návrh na vytvoření smíšeného poradního výboru“ organizací občanské společnosti z obou regionů jako součásti institucionálního rámce budoucí dohody o přidružení. Úspěšné uzavření dohody o přidružení bude značně záviset na schopnosti organizací občanské společnosti v obou regionech účinně monitorovat probíhající jednání

(?) V závěrečném prohlášení vídeňského summitu stojí: S ohledem na společný strategický cíl, který byl definován v prohlášení z Guadalajary, vítáme rozhodnutí přijaté Evropskou unií a Andským společenstvím zahájit v roce 2006 proces, který má vést k vyjednávání dohody o přidružení, která bude obsahovat politický dialog, programy spolupráce a obchodní dohodu. (Recalling the common strategic objective established in the Declaration of Guadalajara, we welcome the decision adopted by the EU and the Andean Community to initiate during 2006, a process leading to the negotiation of an Association Agreement which will include political dialogue, cooperation programmes and a trade agreement.) Pozn. překladatele: neexistuje český překlad.

a průběžně informovat společnost o jeho vývoji, problémech a dosažených výsledcích.

3. Nová fáze vztahů mezi EU a Střední Amerikou

3.1 Politický dialog a spolupráce i obchodní vztahy mezi Evropskou unií a Střední Amerikou jsou v současnosti definovány systémem všeobecných preferencí, jež EU zahájila v sedmdesátých letech 20. století a dnes jej doplňuje zvláštní systém na podporu udržitelného rozvoje a řádné správy věcí veřejných, včetně boje proti obchodu s drogami (GSP +).

3.2 EU je druhým největším obchodním partnerem Střední Ameriky s 12 % celkového obchodu po USA (46 %). EU je největším dárce, pokud jde o spolupráci a rozvojovou pomoc, neboť v období let 2002–2006 poskytla prostředky ve výši 563,2 milionu eur, k nimž je třeba přičíst 74,5 milionu eur zakotvených v memorandu podepsaném Komisí a generálním sekretariátem SICA. EU dále poskytla 279 milionů eur na pomoc při odstraňování následků ničivých katastrof, zejména hurikánu Mitch a zemětřesení, jež následně zasáhlo Salvador. EU přislíbila zvýšit rozvojovou pomoc v letech 2007–2013 na 840 mil. eur. Roste rovněž objem evropských přímých investic ve Střední Americe.

3.3 Vztahy mezi Evropskou unií a Střední Amerikou se však zdaleka neomezují jen na obchod a spolupráci. Opírají se také o širší strategickou vizi pokrývající taková aktuální a citlivá témata, jako jsou bezpečnost a boj proti terorismu, ochrana životního prostředí a budování modelu udržitelného rozvoje, migrace a potřeba sledovat tento fenomén kontrolou, jež bude prospěšná jak pro cílové země, tak pro ty, jež pracovní sílu exportují, a vybudování nového světového hospodářského řádu založeného na řádné správě věcí veřejných, jež respektuje lidská, hospodářská a sociální práva.

3.4 Rozhodnutí zahájit se Střední Amerikou jednání o podpisu dohody o přidružení, přijaté v květnu 2006 ve Vídni, samo o sobě představuje výzvu a příležitost, která nesmí být promarněna.

3.5 Vzhledem ke skutečnosti, že evropská strategie pro uzavírání dohod o přidružení je založena na meziregionálním dialogu, je důležité analyzovat současný stav integrace ve Střední Americe.

3.5.1 Integrace Střední Ameriky je projekt, který existuje již nějakou dobu a vychází z nezávislosti zemí v regionu. Nový impuls mu pak dodaly Tegucigalpský protokol z roku 1991 a Všeobecná dohoda o středoamerické hospodářské integraci z roku 1993.

3.5.2 Navzdory většinovému konsensu nad regionální integrací zůstává skutečností, že nebylo dosaženo příliš významného pokroku, buď kvůli obtížnému uvádění politických rozhodnutí do praxe, nebo z důvodu závažných hospodářských potíží či dokonce z nedostatku regionální solidarity. Přesto lze říci, že od roku 2002 pokračuje integrace méně trnitou cestou⁽³⁾.

3.5.3 Výraznějším pokroku integračního procesu však brání dva faktory: na jedné straně křehkost regionálních institucí, jež brzdí rozhodovací proces na nadnárodní úrovni, a rozdílná míra hospodářského rozvoje v zemích regionu, na straně druhé pak prakticky neexistující spoluúčast sociálních sektorů na rozhodovacím procesu a na zvyšování povědomí o výhodách regionální integrace.

3.5.4 Vzdor těmto obtížím existují důvody k určitému optimismu, co se týče procesu regionální integrace: zejména tradice a kultura, jež spojují jednotlivé země, existence relativně stabilního a příznivě nakloněného institucionálního rámce a potřeba – jež je pocítována a byla i vyjádřena – reformovat některé instituce, jako je např. PARLACEN⁽⁴⁾, s cílem zvýšit efektivitu strategií regionální politiky. K optimismu a důvěře vybízejí i zvýšená informovanost a zapojení občanské společnosti.

3.5.5 Na nedávných zasedáních Smíšeného poradního výboru EU-Střední Amerika v dubnu 2007 se středoamerické státy zavázaly, že do skončení jednání o dohodě o přidružení předloží legislativní rámec pro vytvoření Středoamerické celní unie a časový harmonogram jeho provedení. Jedná se o důležitý a rozhodující krok na cestě ke středoamerické integraci, jež naznačuje, že by oba regiony mohly být schopny dospět k dohodě.

3.6 Současný proces vyjednávání je výjimečnou příležitostí k oboustranně prospěšným opatřením v řadě oblastí, jež by měla být využita. Jako příklady lze uvést:

3.6.1 Rozvoj a posílení celní unie a zrušení ekonomických a celních bariér mezi zeměmi regionu, tedy politika prosazovaná Evropskou unií, by mohly výrazně pomoci rozvoji ekonomik v zemích Střední Ameriky tím, že zvýší jejich konkurenceschopnost ve vztahu k současným a potenciálním hospodářským partnerům. Napomůže to rovněž potenciálním evropským investicím do regionu a dokonce i nastolení rozvojové spolupráce.

3.6.2 Větší a harmoničtější sociální soudržnost posílí mladé středoamerické demokracie, sníží riziko konfliktů a výrazně posílí právní jistotu, a zároveň umožní obchodování mezi oběma regiony na základě jasných, konsensuálních

a dodržovaných pravidel. Jak vyplývá ze série průzkumů Ekonomické komise pro Latinskou Ameriku a karibskou oblast OSN (ECLAC), politický, hospodářský a sociální rozvoj určité země do značné míry závisí na míře sociální soudržnosti, již je tato země schopna dosáhnout. Proto je nutné zapojit organizovanou občanskou společnost do celého procesu vyjednávání.

3.6.3 Další oblastí zájmu pro oba regiony je hledání preventivních opatření proti přírodním katastrofám, díky nimž by země Střední Ameriky nebyly tolik zranitelné. Region často trpí těmito pohromami a následnými ztrátami na lidských životech a zhoršením životních a pracovních podmínek milionů obyvatel. Jednání by měla na tento aspekt pamatovat a připravit preventivní a nápravná opatření zaměřená na tyto jevy. Tato opatření by též usnadnila poskytování pomoci v naléhavých případech a snížení nákladů na kolektivní mezinárodní pomoc.

3.6.4 V neposlední řadě by měl být výslovně uveden společný zájem EU a Střední Ameriky týkající se naléhavé potřeby chránit životní prostředí a rozmanitost pomocí konkrétních politik, programů a činností. I když jednání podporují racionální využití přírodních zdrojů, odmítají metody a produkty, jež škodí přírodě, respektují práci zemědělců a práva odborů a uznávají existenci přírodních oblastí, jež je nutno chránit, nebude dohoda o přidružení prospěšná pouze pro oba zúčastněné regiony, ale stane se také vzorem nového typu partnerství, jež může posloužit pro další jednání.

4. Politická, hospodářská a sociální situace ve Střední Americe

4.1 Země Střední Ameriky patří k nejchudším v Latinské Americe, potýkají se s vážnými problémy hospodářského rozvoje a trpí vysokou sociální zranitelností, jež ohrožuje sociální soudržnost každé z těchto zemí i regionu jako celku. K této zranitelnosti dále přispívá velmi výrazná chudoba a značné majetkové rozdíly.

4.2 I když se jedná o region, kde je demokracie stále relativně novým jevem a jenž je poznamenán dlouhotrvajícími diktaturami a ozbrojenými konflikty s dalekosáhlými důsledky (jedinou výjimkou je Kostarika), lze určit některé z hlavních překážek jeho rozvoje:

a) dosud křehký stav demokracie včetně nedostatečné ochrany základních práv, pokračující beztrestnosti a korupce u některých stran a nedostatečná transparentnost rozhodování o hospodářských a politických otázkách a veřejné správě,

⁽³⁾ V období mezi roky 1995 a 2002 došlo k nárůstu vývozu mezi zeměmi středoamerického regionu zhruba o 60 %. „Informe Centroamericano 2004“ – Inter-American Development Bank.

⁽⁴⁾ Parlament Střední Ameriky.

- b) slabá ekonomika, zejména vlivem nedostatečné konkurenceschopnosti různých zemí, a citlivost na změny na mezinárodních trzích,
- c) slabá sociální soudržnost, zejména z důvodu vysoké míry chudoby a nerovnoměrného rozložení bohatství, jež nejhůře situovaným vrstvám společnosti neumožňuje profitovat z hospodářského růstu a nutí lidi hledat jiné způsoby přežití, jako je na jedné straně emigrace, a sociální násilí na straně druhé,
- d) řada slabých míst v oblasti životního prostředí, ať už způsobených nebezpečnými přírodními jevy působícími v regionu (zemětřeseními, záplavami, dlouhotrvajícími suchy), nebo iracionálním využitím přírodních zdrojů, zvláště odlesňováním. Podle Rozvojového programu OSN (UNDP) patří mezi faktory, jež stojí za environmentální zranitelností Střední Ameriky, nahodilé a málo promyšlené územní plánování, nadměrné využívání zdrojů vody a nadměrné používání pesticidů v zemědělství a při odlesňování.

4.3 Co se týče hospodářství, dosáhl středoamerický region určitého růstu, jenž však nepostačuje k překonání sociálních problémů, se kterými se region potýká. Průměrná roční míra regionálního růstu v posledních letech se pohybovala mezi 3,2 a 3,5 %. Vzhledem k nízké konkurenceschopnosti středoamerických ekonomik s relativní výjimkou Kostariky a Salvadoru se země regionu umístily v roce 2006 na nízkých příčkách žebříčku konkurenceschopnosti Světového hospodářského fóra – na 53. (Kostarika), 61. (Salvador), 75. (Guatemala), 93. (Honduras), a 95. místě (Nikaragua) ze 125 zemí.

4.4 Pokud jde o sociální oblast, je třeba říci, že středoamerická společnost je extrémně rozmanitá a zahrnuje komunity původních obyvatel a poměrně velkou komunitu afrického původu, jež jsou obecně ignorovány, ne-li odsouvány na okraj společnosti.

4.5 Komunity původních obyvatel jsou běžně spojovány s chudými venkovskými oblastmi, nelze však ignorovat důležitý fenomén migrace do měst jako důsledek čím dál výraznějšího oslabování venkovského hospodářství a následné rozšiřování pásu chudoby kolem velkých měst.

4.6 Komunitám afrického původu, roztroušeným ve všech zemích Střední Ameriky kromě Salvadoru, není věnována politická a sociální pozornost, kterou zasluhují, následkem čehož jsou tyto skupiny rasově a sociálně diskriminovány a jsou vystaveny též diskriminaci pracovní.

4.7 Nerovné postavení žen a mužů, měřené všemi socioekonomickými ukazateli, je tak rozšířeným jevem, že jej nelze ignorovat. Co se týče nezaměstnanosti či nestabilních zaměstnání, kvality zaměstnání, mezd nebo předčasného ukončení školní docházky, jež se týká především děvčat, dosáhla situace s extrémními dopady na středoamerické ženy téměř dramatic-

kých rozměrů, a to zvláště z toho důvodu, že vysoké procento těchto žen je z různých důvodů hlavou domácnosti.

4.8 Nedostatek aktuálních, spolehlivých a srovnatelných dat o situaci děvčat a žen podle všeho odráží mizivou pozornost, jež je věnována tomuto problému, přestože státy regionu podepsaly a ratifikovaly související mezinárodní úmluvy, jako jsou úmluvy MOP nebo Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. Palčivým tématem je dosud, přes úsilí různých ženských hnutí, násilí na ženách (v různých podobách od domácího násilí po násilí na pracovišti).

4.9 Tato chudoba, jíž trpí prakticky nejméně polovina obyvatelstva (s výjimkou Kostariky), četnost nehlášené práce na úrovni zhruba 40 % a naprosto nepřiměřené rozpočtové prostředky vyčleněné na sociální sektory, jako jsou zdravotnictví, vzdělávání a nezaměstnanost, jsou regionální charakteristické rysy, jež je třeba mít na paměti, chceme-li pochopit nedostatek sociální soudržnosti ve Střední Americe.

4.10 Důležité je též zdůraznit obecný nedostatek respektu k lidským právům na politické úrovni. Jde zvláště o zřetelný nedostatek respektu k pracovním a odborovým právům, přestože jednotlivé středoamerické země ratifikovaly řadu úmluv MOP – což pochopitelně znamená, že jejich vlády mají o to větší odpovědnost za jejich dodržování. Výkon občanských a odborových práv v regionu je často vykoupen vysokými osobními náklady a může dokonce vést i ke ztrátám na životech.

5. Kritéria, jež je nutno vzít v úvahu při vyjednávání o dohodě o přidružení mezi EU a Střední Amerikou

5.1 Při přípravě znění budoucí dohody o přidružení je důležité zdůraznit několik kritérií, jež je třeba vzít v úvahu a jež by podle názoru EHSV měly být klíčovými faktory úspěchu nejen této dohody, ale také širší strategie pro Latinskou Ameriku jako celek.

5.2 *Odlíšnosti.* Jedním z nejdůležitějších aspektů, na něž je nutno pamatovat, je nesmírná odlíšnost obou regionů v několika oblastech včetně rozlohy, populace, HDP, obchodních vztahů a socioekonomického rozvoje.

5.2.1 Existence takto zásadních odlíšností mezi oběma regiony znamená, že pro úspěšné naplnění dohody o přidružení je třeba přijmout kompenzační opatření. Dohoda by tudíž měla pomoci zajistit soulad obchodní politiky s politikou spolupráce a společné cíle pro obě z nich.

5.3 *Posílení sociální soudržnosti.* Mělo by jít o jeden z pilířů budoucí dohody, nejen proto, že sociální soudržnost je aspekt strategického významu pro vztahy Evropské unie se třetími zeměmi, ale také proto, že je klíčem k celkovému rozvoji středoamerického regionu, jenž se potýká s obrovským problémem chudoby a sociálního vyloučení.

5.3.1 Proto je třeba učinit nezbytné kroky k rozvoji sociálních politik pro oblasti, jako je vzdělávání, zdravotnictví a sociální zabezpečení, a mimo jiné i pro oblast daňovou, a zajistit tak možnost profitovat z hospodářského rozvoje a příležitostí vyplývajících z dohody o přidružení pro všechny příslušníky společnosti.

5.4 *Posílení demokracie a institucí.* V tak rozmanité společnosti, jaká žije ve Střední Americe, a zároveň tak zdevastované chudobou, dlouhými diktaturami a občanskými válkami, by dohoda měla být příležitostí k posílení demokracie, zejména demokracie participativní, a příslušných institucí.

5.4.1 Nejruznější instituce, jako např. ty, jež hájí lidská práva, práva původních obyvatel nebo práva obyvatel afrického původu, práva žen, pracujících nebo práva environmentální, žádají větší účast na politickém, hospodářském a sociálním rozhodování, a to navzdory obtížím, jež musejí překonávat, aby byly vyslyšeny jako plnoprávní partneři. Dohoda se musí stát faktorem zvýšeného uznání jejich zapojení do těchto rozhodovacích procesů.

5.4.2 V konkrétním případě CC-SICA, Poradního výboru Středoamerického integračního systému jako orgánu zakotveného v článku 12 Tegucigalpského protokolu, by měla být uznána a podpořena jeho úloha představitele organizované občanské společnosti, a měly by mu proto být přiděleny logistické a rozpočtové prostředky, jež potřebuje k plnění svých úkolů.

5.4.3 EHSV uznává CC-SICA jako institucionálního partnera v dohodě uzavřené v dubnu 2006 na základě společného závazku prosazovat zásady demokracie, lidských práv a hospodářských a sociálních práv a na základě přání podílet se na dialogu a opatřeních vedoucích k nastolení užších hospodářských vazeb a spolupráce mezi Evropskou unií a Středoamerickým integračním systémem.

5.5 *Posílení regionální integrace.* Regionální integrace by neměla být považována pouze za požadavek Evropy na uzavření obchodní dohody, ale také za příležitost, jíž mohou středoamerické země využít k řešení svých hospodářských potíží a zužitkovat součinnosti, jež taková integrace nabízí.

5.5.1 Přehnaně ambiciózní přístup zde však není na místě. Regionální integrace je proces, který vyžaduje čas, podporu a trvalé úsilí. Dohoda by proto měla nabídnout škálu mechanismů (mimo jiné kompenzační fondy pro cla a ekonomickou a sociální soudržnost), jež by stimulovaly, podporovaly a usnadňovaly proces regionální integrace ve Střední Americe.

5.6 *Zařazení sociálního rozměru do dohody o přidružení.* Dohoda o přidružení stojí na třech úzce provázaných pilířích – politice,

obchodě a spolupráci – jež jsou všechny důležité a jednání by se neměla přehnaně soustředit na ten, jenž se by se mohl jevit jako nejsložitější a nejobtížnější.

5.6.1 Na politické úrovni bude dohoda o přidružení muset nastavit praktická opatření na podporu řádné správy věcí veřejných, zohlednit sociální rozměr s cílem dosáhnout vyšší míry sociální soudržnosti, bude muset obsahovat ustanovení zakotvující úlohu žen a ochranu lidských, profesních a environmentálních práv a práv původních obyvatel a obyvatel afrického původu.

5.6.2 Dohoda se bude také muset věnovat otázce emigrace ze Střední Ameriky, jež má pozitivní i negativní dopady na země regionu (přísun peněz, odliv mozků a pracovní síly). Tento přístup by měl rovněž zajistit odpovídající respekt k důstojnosti a právům přistěhovalců žijících a pracujících v Evropské unii.

5.6.3 Co se týče spolupráce, dohoda bude muset ustanovit trvalou a rostoucí pomoc Společenství zaměřenou na rozvoj regionu a překonání jeho politických, hospodářských, sociálních a environmentálních nedostatků. Může, a podle názoru EHSV by i měla, umožnit podporu institucí zaměřujících se na konkrétní oblasti, jako jsou MOP, UNESCO a WHO, jež by tak mohly analyzovat pokrok u citlivějších aspektů.

5.6.4 Mají-li být totiž naplněna očekávání zemí Střední Ameriky, které již mají zkušenost s jinými mezinárodními dohodami (zejména dohody CAFTA se Spojenými státy), musí Evropa prokázat, že tato dohoda má širší cíle, jež jsou v souladu s globální sociální vizí, vycházející ze základních principů EU samotné včetně hospodářského modelu, jenž dokáže zajistit udržitelný rozvoj tohoto regionu.

6. Doporučení EHSV

S ohledem na výše uvedené EHSV předkládá tato doporučení:

6.1 Dohoda o přidružení mezi EU a zeměmi Střední Ameriky by měla být politickou prioritou Unie, neboť má strategický potenciál pro dvojstranné regionální vztahy EU s ostatními partnery v Latinské Americe.

6.2 Tato dohoda by měla rovnoměrně pokrývat všechny své aspekty – politiku, obchod i spolupráci.

6.3 Měla by zohlednit skutečnost, že mezi příslušníky partnera EU v tomto jednání patří nejchudší země Latinské Ameriky a že propastné rozdíly mezi oběma regiony vyžadují posílení programů spolupráce, aby nedošlo ke škodlivému dopadu a aby byl zajištěn odpovídající stupeň otevřenosti obchodu.

6.4 Měla by obsahovat opatření na podporu konkurenceschopnosti podniků a zajištění právní stability investic a stanovit nástroje, jež by kompenzovaly nevyhnutelné obtíže vyplývající z dokončení jednotného středoamerického trhu v důsledku odlišností mezi jednotlivými ekonomikami regionu.

6.5 Dohoda by měla být rozhodujícím příspěvkem k posílení sociální soudržnosti v regionu, aby byla prospěšná pro všechny, a nikoli pouze pro sektory, které již disponují určitými výhodami.

6.6 Měla by obsahovat socioprofesionální rozměr, zejména z důvodu souladu s pravidly MOP. Dohoda o přidružení má podporovat dodržování zásad a hodnot zúčastněnými stranami, které jsou zakotvené v Ústavě MOP a jejích základních nástrojích pro sociální oblast, jako např. Deklarace o základních principech a právech v práci (1998), Tripartitní deklarace o principech týkajících se nadnárodních společností a sociální politiky (1977, změněno 2000) a usnesení Mezinárodní konference práce o právech odborů a jejich vztah k občanským svobodám (1970).

6.7 Měla by zahrnovat jasný sociální rozměr, nejen kvůli zdůraznění pracovních otázek, ale také z důvodu ochrany životního prostředí a cíle celkového pokroku regionu a jeho národů.

6.8 Dohoda by měla pamatovat na nejzranitelnější příslušníky společnosti, jako jsou ženy, původní obyvatelé a obyvatelé afrického původu.

6.9 Měla by nastavit mechanismy nutné k zajištění efektivní účasti občanské společnosti od samého počátku vyjednávání až po fázi provádění.

6.10 Měla by proto být posílena podpora poradních orgánů organizované občanské společnosti, zejména pak CC-SICA, jež je institucionálním orgánem pro středoamerický integrační proces a bude tak mít zajištěny lidské, logistické a finanční zdroje nutné k plnění jeho úkolů.

6.11 Dále by měl být bezodkladně zřízen společný monitorovací výbor k monitorování jednání, složený z členů EHSV a CC-SICA, k nimž by se po vzájemné dohodě obou stran mohli přidat zástupci jiných organizací, jež budou uznány za nutné a relevantní pro analýzu procesu vyjednávání.

6.12 Bez dalších odkladů by měly být zahájeny diskuse mezi CC-SICA a EHSV o členství, úkolech a metodách budoucího smíšeného poradního výboru jako institucionálního poradního orgánu, který bude monitorovat budoucí dohodu o přidružení.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora podnikání žen v evropsko-středomořském regionu

(2007/C 256/25)

Dne 17. ledna 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k tématu *Podpora podnikání žen v evropsko-středomořském regionu*.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 14. června 2007. Zpravodajkou byla paní ATTARD.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 12. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá, že se Evropská unie a středomořské státy plně zavázaly k realizaci Evropsko-středomořského partnerství. Zvláště podporuje návrhy na činnost pro podporu emancipace žen, jak jsou uvedené v pětiletém pracovním programu Evropské komise ⁽¹⁾. Za tímto účelem navrhuje, aby byly přiděleny specifické finanční prostředky pro financování těch zemí evropsko-středomořského regionu, které se zapojí do pozitivních akcí, jejichž cílem je konkrétní zlepšení právního postavení žen.

1.2 EHSV vyzývá k tomu, aby mechanismy pro přezkoumání závěrů první evropsko-středomořské ministerské konference o posílení úlohy žen ve společnosti zajistily podrobné sledování a hodnocení rozvoje podnikání žen a přijetí opatření k jeho posílení.

1.3 EHSV vyzývá k tomu, aby byly konkrétní opatření a cíle Evropské politiky sousedství (EPS) zaměřené na podporu podnikání žen zahrnuty do národních akčních plánů.

1.4 EHSV doporučuje, aby bylo v rámci EPS přiděleno více prostředků pro rozvoj podnikání žen a pro technickou pomoc určenou ženám při zakládání podniků.

1.5 EHSV vítá iniciativy GŘ pro podniky a průmysl a GŘ Europe Aid ⁽²⁾, které se zaměřují na podnikatele v Evropě a ve středomořských partnerských zemích. Vyzývá evropsko-středomořské partnery, aby přijali podobná opatření a zaměřili se na potřeby tohoto regionu v akčních plánech, které byly projednány se středomořskými partnerskými zeměmi.

1.6 EHSV vítá vznik výboru *ad hoc* pro práva žen v Evropsko-středomořském parlamentním shromáždění (EMPA). Vyzývá tento výbor, aby v reakci na globální hospodářskou soutěž navrhl politiky, které by posílily existující podnikatelskou činnost vykonávanou ženami a které by podporovaly progresivní a udržitelné iniciativy.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm.

1.7 EHSV doporučuje, aby se při provádění Evropsko-středomořské charty pro podniky pozornost zaměřila na ženy ⁽³⁾.

1.8 Měli bychom usilovat o to, aby se evropsko-středomořských programů určených pro mládež účastnil vyrovnaný počet mladých žen a mužů, a to jak z hlediska účastníků, tak z hlediska vedoucích osobností.

1.9 EHSV vítá iniciativu Evropsko-středomořské platformy mládeže při vytváření evropsko-středomořské sítě mládežnických skupin pro otázky rovnosti žen a mužů ⁽⁴⁾ a evropsko-středomořské sítě mladých podnikatelů ⁽⁵⁾.

1.10 EHSV se domnívá, že meziřesortní spolupráce, zapojení ostatních zainteresovaných stran, jako jsou zástupci finančních institucí, prováděcích agentur, představitelé obchodních komunit, experti a dárci, do výměny názorů na prioritní oblasti a usnadnění převodu již existujících podniků na ženy přinese efektivnější výsledky pro podporu podnikání žen.

1.11 EHSV vyzývá k posílení nevládních a socioprofesionálních organizací, které působí formou partnerství soukromého a veřejného sektoru v oblasti podpory ekonomické činnosti žen.

1.12 EHSV vyzývá zainteresované strany v evropsko-středomořském regionu, aby zorganizovaly konferenci na téma ženy podnikatelky v evropsko-středomořském regionu, jejímž cílem by bylo projednat související témata a předložit návrhy týkající se příspěvku žen ke globálním výzvám v tomto regionu.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ REX/222 Informační zpráva – Podpora mládeže v zemích středomořského partnerství, CESE 642/2006.

1.13 EHSV znovu zdůrazňuje své přesvědčení, že podpora podnikání žen v evropsko-středomořském regionu hraje významnou úlohu při vytváření aktivní a dynamické ekonomiky orientované na globalizaci.

1.14 EHSV se domnívá, že podpora podnikatelského prostředí pro ženy je základní podmínkou rozvoje přístupu na trh v tomto regionu a v zemích EU.

1.15 EHSV doporučuje, aby byl při řešení budoucích výzev, kterým čelí ženy podnikatelky, proveden další výzkum, který by určil konkrétní potřeby v rámci každé země.

1.16 EHSV bere na vědomí, že existují různá střediska pro sledování, včetně GEM, Rozvojového programu OSN (UNDP) či Světové banky, která monitorují podnikání v rámci evropsko-středomořského regionu, ale doporučil by, aby vznikla platforma pro lepší informování politiků o závěrech a pro shromažďování a šíření materiálů pro mikropodniky, malé a střední podniky v evropsko-středomořského regionu. Tato platforma by se mohla zaměřit zejména na:

- a. oblasti, v nichž se ženy podnikatelky setkávají se specifickými problémy,
- b. podporu a rozvoj programů pro ženy podnikatelky,
- c. rozvoj mechanismů v souvislosti s právním postavením spolupodnikatelek pomáhajících manželům a jejich sociální ochranu,
- d. činnost vedoucí k posílení sociálního zabezpečení a právního postavení žen, které samostatně podnikají.

1.17 Výbor doporučuje, aby v oblasti informačních a komunikačních technologií:

- byly prioritně podporovány investice do infrastruktury a strategie pro zlepšení přístupu k novým IKT;
- získaly snadnější přístup k zařízením a odborné přípravě ohledně IKT ženy, které začínají podnikat, s cílem usnadnit marketing, realizovat dodávku zboží pro odběratele prostřednictvím vlastních distribučních kanálů, protože IKT mohou být rovněž prostředkem pro lepší marketing;
- byl zvýšen podíl žen na tvorbě politik, rozvoji a designu IKT tím, že bude zahájen dialog se společnostmi IKT a dalšími zainteresovanými stranami, který otevře cestu pro spolupráci a společnou činnost.

EHSV naléhavě žádá stále univerzitní fórum Euromed⁽⁶⁾, jež vzniklo v Tampere, aby zejména v oblasti podnikání upřednostňovalo v rámci svých iniciativ otázku rovnosti mezi muži a ženami.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti, sociálních partnerů a regionálních a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů. SOC/273, EHSV 6892007.

1.18 EHSV doporučuje, aby byla věnována zvláštní pozornost vlivu hromadných sdělovacích prostředků, zejména televize, na podnikání a ženy.

2. Doporučení pro mechanismy specifické pro podnikání žen ve evropsko-středomořském regionu

2.1 Je třeba zavést konkrétní politiky a programy, aby ženy mohly větší mírou přispívat k růstu a rozvoji. Některé z těchto politik by mohly být nastaveny v Akčním plánu, v němž by byly stanoveny jasné časové rámce a postupy hodnocení a jež by měl zahrnovat následující prvky, bez pořadí důležitosti:

1. Mechanismy budování schopností a podpůrné programy, jež budou ženy motivovat k posouzení prostředí, v nichž žijí a pracují, a k hledání způsobů, jak se aktivně podílet na jejich rozvoji s využitím vlastních schopností. Sem by mohla patřit také podpora způsobů, jak vytvářet svépomocné skupiny.
2. Investice do sociální infrastruktury a služeb na podporu žen v zaměstnání a při samostatné výdělečné činnosti.
3. Definice tradiční podnikatelské činnosti, MSP a samostatné výdělečné činnosti.
4. Zabezpečení stejného postavení podniků vlastněných muži a podniků vlastněných ženami, a to u všech velikostí podniků.
5. Vytvoření právního systému s rovným postavením žen a mužů, jež ženám umožní podepisovat dokumenty a vlastnit majetek.
6. Odborná příprava žen, které vedou nebo vlastní podniky, zaměřené na jejich konkrétní potřeby. Sem by jako doplněk mohly patřit mentorské programy, zřízení profesních organizací a právní a daňové poradenství.
7. Utvoření „vzájemných záručních podniků“ jako hospodářských subjektů, jejichž členy jsou vlastníci MSP a jež fungují jako garanti bankovních služeb.
8. Realizace specifických programů zaměřených na usnadnění zakládání podniků migrujícími ženami a menšinovými skupinami.
9. Informační a podpůrné mechanismy zaměřené na vytváření sociálních podniků a družstev.
10. Spolupráce a navázání kontaktů s protějšky v EU s cílem identifikovat struktury a mechanismy, ale i osvědčené postupy, jež zajistily přidanou hodnotu na jiných místech.

11. Vzdělávací politiky, jež podporují podnikatelského ducha a příznivé vnímání podnikání od raného věku ⁽⁷⁾. Postoj k podnikání je třeba definovat jako celoživotní vzdělávací proces, jenž začíná na základní škole. To může zvýšit flexibilitu v různých fázích života jedince.
12. Další zapojení žen do rozhodování na všech úrovních, tj. vládní, místní a soudní.
13. Zpřístupnění veřejných zakázek MSP, zejména vlastněných ženami, s cílem stimulovat růst podnikání.
14. Specifické cíle rovnosti příležitostí v politikách zaměstnanosti, s kvalitativními a kvantitativními ukazateli, jež jsou klíčovým předpokladem zvýšení počtu podnikatelek, zajištění zaměstnanosti a zvýšení její kvality ⁽⁸⁾.

3. Současná situace a výzvy

3.1 Je důležité, aby práva žen nebyla pokládána za samostatné téma oddělené od role žen v hospodářském rozvoji. Závazek všech sociálních partnerů uznat vztah mezi lidskými právy, demokracií, rozvojem a právy žen je velmi důležitý. Přednost by mělo dostat odstranění překážek posílení postavení žen vyplývajících z tradičních, kulturních a rodinných zákonů.

3.2 Řešení rozdílů mezi muži a ženami ve vzdělávání a zaměstnanosti v evropsko-středomořském regionu vyžaduje spojené úsilí, které povede k vytvoření prostředí, v němž mohou ženy rozvíjet svou podnikatelskou činnost.

3.3 Negramotnost žen na Středním východě a v severní Africe, přestože se liší stát od státu, je nadále extrémně vysoká (průměrně 42 %), zatímco míra negramotnosti mužů je 21 %. Poslední dvě desetiletí však vykazují pozitivní trend v rovném přístupu ke vzdělávání, který se také liší stát od státu. V každé zemi existuje významný rozdíl mezi mírou gramotnosti populace mladých žen (15–24 let) a populace dospělých žen (24 let a více) ⁽⁹⁾.

3.4 Počet pracovních příležitostí pro ženy se za posledních deset let zvýšil v důsledku vzdělávání a odborné přípravy, jakož i růstu v odvětvích, kde je nejvyšší poptávka po ženské pracovní síle, např. sociální služby, vzdělávání, zdravotnictví a profese v oblasti služeb. Pouze 32 % žen v produktivním věku pracuje nebo hledá práci mimo domov. V tradičních společenských třídách, kde dívky chodí do školy, jsou odrazovány od toho, aby hledaly zaměstnání.

3.5 Je třeba, aby vzdělávací systém podporoval podnikatelské iniciativy a přijímání rizika. Pro zlepšení kvality základního vzdělávání a vymýcení negramotnosti mezi ženami, především mezi znevýhodněnými a postiženými ženami, je důležité vytvořit národní vzdělávací plán.

3.6 Přestože je potřeba výchovy v občanských záležitostech a zvyšování povědomí o sociálních, politických, právních a ekonomických právech žen důležitá, je také nutné vzdělávat finančníky a další zainteresované strany, aby rozuměli potřebám žen v podnikání.

3.7 Za základní problém ve společenskopolitických kontextech a v celkovém vývoji hospodářského růstu v regionu je třeba považovat předsudky týkající se pohlaví. Specifické role a postavení, jež společnost ženám ukládá prostřednictvím tradičního rodinného práva nazývaného také kodex právního postavení jednotlivce (Personal Status Code), jsou pro ženy diskriminující. Právní postavení žen, kterým je kontrolována jejich účast na hospodářských, politických, společenských a kulturních činnostech zůstává jednou z největších překážek, a to i přesto, že téměř 190 zemí, včetně arabského regionu, ratifikovalo Deklaraci tisíciletí ⁽¹⁰⁾.

3.8 Je třeba zviditelnit a posílit drobnou tradiční podnikatelskou činnost, kterou provádějí ženy. Jedná se o neplacenou činnost v rámci rodiny a tradiční práci. Měla by být zajištěna odborná příprava a podpora s cílem stimulovat rozvoj a modernizaci mnoha řemesel a malých podniků, které lze transformovat na produktivní placené zaměstnání vytvořením zpeněžitelných služeb, které ženy posílí ekonomicky.

3.9 Ženy nejvíce přispívají v zemědělství. Ve venkovských oblastech, kde je vysoké procento žen negramotných nebo pouze se základním vzděláním, je přístup k možnostem odborného vzdělávání velmi omezen ⁽¹¹⁾. Ženám ke zlepšení své vlastní situace a situace svých rodin často chybí sebeuvědomění a sebedůvěra. Proto potřebují integrované programy, které zkombinují osobní posílení, odborné vzdělávání a vzdělávání v oblasti podnikání a základních podnikatelských dovedností, a také podporu při vytváření realizovatelných obchodních plánů, přístupu k půjčkám na založení podniku a úvěrům na založení mikropodniků v jejich vesnicích. Vzdělávací programy by ženám na venkově měly poskytnout příležitosti k propojení zemědělských i jiných než zemědělských iniciativ a zároveň pro jejich nezemědělské činnosti zajistit podporu mužů v jejich obcích.

3.10 Je třeba zakládat malá družstva, která by podnikatelkám poskytovala podporu.

⁽⁷⁾ Jerneck, Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství.

⁽⁸⁾ CESE 689/2007, Paříž.

⁽⁹⁾ Centrální databáze Světové banky (duben 2006).

⁽¹⁰⁾ Hijab, Nadia: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the Mena Region, shadow report, submitted to the World Bank, April 2001 (Zákon, právní předpisy a praxe zabráňující ekonomické účasti žen na Středním východě a v severní Africe, stínová zpráva předložená Světové bance, duben 2001).

⁽¹¹⁾ Ekonomické posílení palestinských žen na venkově – program MEDA, EuropeAid – leden 2006 – prosinec 2007 – společný palestinský, izraelský a evropský rozvojový projekt.

3.11 Je třeba podporovat také existující ženy podnikatelky s cílem objevit nové oblasti, v nichž mohou ženy převzít ekonomickou iniciativu při rozvoji jiných než tradičních činností, včetně rozvoje schopností v oblasti reklamy, marketingu a tvorby cen, a při zaměření se na zahraniční trhy.

3.12 Tvorba příležitostí pro rozvoj ekonomické činnosti žen vyžaduje jasné porozumění současné společenské a hospodářské situaci v různých regionech.

3.13 K odstranění překážek pro ženy a k zavedení specifických politik a programů tak, aby ženy mohly více přispívat k růstu a rozvoji, je třeba, aby byly zapojeny všechny zainteresované strany.

3.14 Velmi důležitý je přístup k financím. Je třeba zvednout úvěrové stropy, aby bylo možné stimulovat mikropodniky a malé podniky k rozšiřování jejich podnikání a investicím do něj. Vlády a dárci by mohli v souvislosti s těmito projekty nabízet pobídky formálním úvěrovým institucím. Politikové by měli mít vždy na paměti rozdíl mezi MSP a mikropodniky z hlediska organizace, financí, produktivity a potenciálního růstu.

3.15 Pobídky pro nové obchodní podnikání a zakládání podniků by měly zahrnovat účinnější kroky v oblasti mikro-úvěrů a dále obchodní banky poskytující přiměřené a reálné podmínky pro úvěry.

3.16 Organizace marketingových a reklamních výstav v regionu a v členských státech EU může poskytnout možnosti iniciativ zaměřených na vývoz, zejména ve výrobním sektoru.

3.17 Budoucnost žen v evropsko-středomořském regionu musí být chápána v celkovém hospodářském, politickém, sociálním a rodinném kontextu. Bez hospodářského růstu a lepší míry zaměstnanosti budou ženy i nadále v nerovné soutěži s muži diskriminovány.

3.18 Je třeba zavést konkrétní politiky a programy, aby ženy mohly větší mírou přispívat k růstu a rozvoji.

3.19 Strategie zaměřené přímo na ženy podnikatelky jim mohou poskytnout příležitosti k tomu, aby se vymanily z tradičních ekonomických struktur a mohly více investovat do podnikání.

3.20 Je třeba provést výzkum, jenž by sloužil jako podklad pro všechny iniciativy, stanovil specifické potřeby každé země, zabýval se silnými a slabými stránkami žen v rámci rozdělení do různých věkových skupin a specializovaných odvětvových studií.

3.21 Identifikace a hodnocení národních opatření týkajících se zakládání podniků, informací/poradenství, financování, školení, mentorství a vytváření sítí jsou nezbytné pro stanovení a výměnu osvědčených postupů v evropsko-středomořských regionech sever-jih a jih-jih. Monitorování pokroku v evropsko-středomořských partnerských zemích musí být průběžné, aby bylo možné zabezpečit úplné zapojení žen do hospodářského života jejich zemí.

3.22 Prostřednictvím nadnárodních programů v evropsko-středomořském regionu mohou sdružení podnikatelek sdílet zkušenosti a osvědčené postupy, což představuje účinný způsob rozvoje podnikatelských činností a dovedností.

3.23 Užitečným nástrojem pro posílení žen prostřednictvím podnikání nebo malého podniku může být franchising. Franchising může snížit riziko při rozjezdu nového projektu, protože lze vycházet z prověřené praxe a dovedností. Důležité je také zlepšit výkon podnikatelských informačních center. Je třeba rozvíjet schopnosti, jež jsou specifické pro podnikání, prostřednictvím úspěšné praxe a programů realizovaných v jiných zemích.

3.24 Zkoumání nových oblastí, jako jsou služby IKT, výzkum a vývoj, řízení místních sdělovacích prostředků a produkce inovačních mediálních programů, jakož i zkoumání nových mezer na trhu cestovního ruchu, může vytvářet nové možnosti pro podnikatelskou činnost žen.

3.25 IKT přispívají k produktivitě, růstu, konkurenceschopnosti a pracovním místům. Vývoj tohoto sektoru je pro evropsko-středomořský region velmi důležitý, aby mohl být globálně konkurenceschopný. Při budování nezbytné infrastruktury je důležité zajistit přístup pro všechny, aby se digitální propast nerozšiřovala, zejména mezi ženami a v částech populace s vysokou mírou negramotnosti. Přidaná hodnota rozvoje IKT zlepšit podnikatelské dovednosti jak mužů, tak žen.

3.26 Užitečným nástrojem pro sdílení osvědčených postupů a vytváření sítí může být portál pro podnikání žen ⁽¹²⁾ GR pro podniky a průmysl Evropské komise.

3.27 Mohou být vytvářena formální pracovní místa v zařízeních poskytujících péči o děti, což také pomůže ženám, aby sladily své rodinné a pracovní povinnosti.

3.28 Podpora a informační služby týkající se podnikání, které jsou zaměřeny na ženy, zmírňují imigrační tlaky. Může to vést k vytváření pracovních míst jak v zemích původu, tak v hostitelských zemích.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. Barcelonský proces a Evropská politika sousedství

4.1 Cílem Evropské politiky sousedství je podpora ekonomické integrace mezi EU a jejími partnery. Rozpočtový příspěvek pro středomořské partnery se v rámci Evropské politiky sousedství na období 2007-2013 zvýšil o 32 % a dosáhl výše 12 miliard EUR. Podpoře ekonomické činnosti žen však nebyla věnována dostatečná pozornost.

4.2 Na plenárním zasedání Evropsko-středomořského parlamentního shromáždění ve dnech 16.-17. března 2007 byl EHSV udělen status stálého pozorovatele s právem hovořit na všech zasedáních EMPA. Pro EHSV je to obrovská příležitost k tomu, aby podporoval posilování ekonomické činnosti žen.

4.3 Na první evropsko-středomořské ministerské konferenci o posílení úlohy žen ve společnosti, která se konala v listopadu 2006 v Istanbulu ⁽¹³⁾, byl přijat závazek „podporovat podnikání žen tak, že budou mít lepší přístup k půdě, financím, trhům, informacím, odbornému vzdělávání a vytváření sítí, a podporovat finanční instituce, aby vytvářely produkty podle potřeb žen, především poskytováním mikroúvěrů“.

5. Evropsko-středomořská charta pro podniky

5.1 Na páté evropsko-středomořské konferenci, která se konala dne 4. října 2004 ve městě Caserta (Itálie), ministři průmyslu schválili pracovní program pro průmyslovou spolupráci na období 2005-2006. Jedním z návrhů byla výměna znalostí a zkušeností v oblasti vzdělávání pro podnikání.

5.2 V důsledku toho Generální ředitelství pro podniky a průmysl Evropské komise zavedlo Evropsko-středomořskou chartu pro podniky ⁽¹⁴⁾, kterou podepsalo devět středomořských partnerů. Jednou z klíčových zásad je budování podnikatelské společnosti v evropsko-středomořském regionu s cílem oslovit jak mladé lidi, tak dospělé prostřednictvím vzdělávacího systému na všech úrovních a ve všech etapách života. Konkrétně se však nezmiňuje o tom, jak přistupovat k výzvám, kterým musí čelit ženy podnikatelky.

5.3 Charta je účinný nástroj pro zlepšení podmínek podnikání. Při jejím provádění však podpora podnikání žen nebyla ani klíčovou zásadou, ani jedním z cílů.

5.4 I když pracovní program pro evropsko-středomořskou průmyslovou spolupráci na období 2007-2008 vychází z dosažených výsledků a posiluje opatření pro efektivnější implementaci, ani tento program se konkrétně nezaměřuje na podporu podnikání žen.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Jako příklady osvědčených postupů a předávání znalostí mezi evropskými a středomořskými zeměmi mohou sloužit mnohé iniciativy prováděné Evropskou komisí ⁽¹⁵⁾.

6. Úloha občanské společnosti

6.1 Organizovaná občanská společnost hraje důležitou úlohu pro emancipaci žen, jejich zapojení a zastoupení ve veřejné sféře, jakož i pro podporu jejich podnikatelské činnosti.

6.2 Protože staví na velmi silné tradici pečování o znevýhodněné osoby včetně, mimo jiné, žen s postižením a žen s malým nebo žádným přístupem k možnostem vzdělávání a odborné přípravy, mohou být existující zdroje lépe využity, bude-li poskytnuto vzdělávání v oblastech manažerských dovedností a financování.

6.3 Může účinně stimulovat hospodářský růst prostřednictvím partnerství soukromého a veřejného sektoru, nevládních organizací a socioprofesionálních organizací ⁽¹⁶⁾. Tato partnerství mohou fungovat jako nové rozšíření služeb pro činnosti, které jsou zdrojem příjmu.

6.4 Dalšími oblastmi, v nichž mohou zkušené nevládní organizace a socioprofesionální organizace pracovat, jsou odborná příprava a její akreditace k odstranění rozdílů mezi muži a ženami ve vzdělávání.

7. Úloha EHSV

7.1 EHSV hraje důležitou úlohu v zabezpečení účasti občanské společnosti v provádění evropsko-středomořské politiky týkající se integrace žen do hospodářského a sociálního života ⁽¹⁷⁾.

7.2 EHSV přispěl k otázce žen a zaměstnanosti zprávou, která byla předložena na 21. schůzi Smíšeného poradního výboru EU-Turecko ve dnech 13.-14. července 2006 ⁽¹⁸⁾, a vypracuje zprávu o ženách a podnikání pro jeho příští schůzi, která se bude konat v listopadu 2007 v Turecku.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>.
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>.

⁽¹⁶⁾ [file:///E:/PPP for women entrepreneurship.htm](file:///E:/PPP%20for%20women%20entrepreneurship.htm) 8.3.2007.

⁽¹⁷⁾ Úloha poradních orgánů a socioprofesionálních organizací při provádění dohod o přidružení a v evropské politice sousedství.

⁽¹⁸⁾ Smíšený poradní výbor EU-Turecko.

7.3 V závěrečném prohlášení Evropsko-středomořského summitu hospodářských a sociálních rad a obdobných institucí, který se konal v Lublani ve Slovinsku ve dnech 15.-17. listopadu⁽¹⁹⁾, se účastníci zavázali k prosazování svých iniciativ týkajících se integrace žen do hospodářského a sociálního života, zejména rozvojem podnikání žen.

7.4 EHSV podporuje také skutečnost, že ministři uznali, jak je důležité podporovat úlohu občanské společnosti a posilovat její schopnosti prostřednictvím lepší interakce s vládními a parlamentními kontakty mezi organizacemi občanské společnosti, ženskými organizacemi, mládeží, odbory, podnikatelskými a profesními sdruženími a prostřednictvím spolupráce mezi vnitrostátními, regionálními a místními správami.

7.5 Jako součást Barcelonského procesu zahájila EU množství programů, z nichž jsou některé přímo zaměřeny na mládež v evropsko-středomořském regionu. Výbor předložil informační

zprávu s názvem Podpora mládeže v zemích středomořského partnerství, v níž se také zabývá podporou podnikání žen⁽²⁰⁾.

8. Závěr

8.1 Evropská komise by měla zajistit provedení posouzení dopadu politik evropské politiky sousedství, včetně programů MĚDA, a soustavně zahrnovat zřetele rovnosti žen a mužů. Úloha žen v podnikání v evropsko-středomořském regionu je rozhodující při řešení ekonomických výzev globalizace. Regionální program Evropské komise pro Střední východ a severní Afriku s cílem podpořit úlohu žen v hospodářském životě je pozitivním krokem. Měla by být přijata opatření v zájmu zajištění konzultací s příslušnými zástupci občanské společnosti včetně ženských nevládních organizací, a to ve všech stádiích projektu (plánování, provádění, hodnocení a následná činnost), aby tak bylo zajištěno, že bude dosaženo stanovených cílů.

V Bruselu dne 12. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Informační zpráva – Podpora mládeže v zemích středomořského partnerství.